

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Tilastotoimen tehostamista ja alueellis- tamista valmis- telleen työryhmän loppu- raportti

15/2009

Hallinnon kehittäminen

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Tilastotoimen tehostamista ja alueellistamista valmistelleen työryhmän loppuraportti

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
PL 28 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 09 16001 (vaihde)
Internet: www.vm.fi
Taitto: Pirkko Ala-Marttila/VM-julkaisutiimi

Helsinki 2010

Kuvailulehti

Julkaisija ja julkaisuaika	Valtiovarainministeriö, maaliskuu 2010	
Tekijät	Minna Sneck, valtiovarainministeriö Jussi Melkas, Tilastokeskus	
Julkaisun nimi	Tilastotoimen tehostamista ja alueellistamista valmistelleen työryhmän loppuraportti	
Julkaisun osat/ muut tuotetut versiot	Julkaisu on saatavissa Internetistä osoitteesta www.vm.fi/julkaisut	
Asiasanat	tilastotoimi, tilastotoimen tehostaminen, alueellistaminen	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisuja 15/2010	
Julkaisun myynti/jakaja	Valtiovarainministeriö, julkaisutiimi, s-posti: vm-julkaisutiimi@vm.fi	
Painopaikka ja -aika	Julkastaan ainoastaan sähköisessä muodossa	
ISBN 978- 952-251-05-2 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	Sivuja 235	Kieli Suomi
	Hinta	

Tiivistelmä

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi asetti 5.2.2009 tilastotoimen tehostamista ja alueellistamista selvittävän valmisteluryhmän, jonka toimikausi päättyi 28.2.2010. Työryhmän tehtävänä oli tarkastella sekä tilastotoimen tehostamista että alueellistamismahdollisuuksia.

Työryhmä on pyrkinyt tarkastelemaan työssään sekä tilastotoimen tehostamista että alueellistamista kansallisesta ja kansainvälisestä näkökulmasta ottaen huomioon kansallisen innovaatiostратегian asettamat tavoitteet ja kehitymässä olevat alueelliset osaamiskeskittymät ja kasvukeskukset. Työryhmä on myös tarkastellut tietoaineistojen hinnoittelua ja saatavuutta koskevia kysymyksiä.

Presentationblad

Utgivare och datum	Finansministeriet, Mars 2009	
Författare	Minna Sneck och Jussi Melkas	
Publikationens titel	Slutrapport från arbetsgruppen som berett effektiviseringen och omlokaliseringen av statistikväsendet	
Publikationens andra versioner	Publikationen finns på finska på Internet-address www.vm.fi/julkaisut	
Nyckelord	-	
Publikationsserie och nummer	Finansministeriet publikationer 15/2010	
Beställningar/distribution	Finansministeriets publikationsteam, e-post: vm-julkaisutiimi@vm.fi	
Tryckeri/tryckningsort och -år	Finns endast i elektronisk form	
ISBN 978- 952-251-05-2 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	Sidor 235	Språk Finska
	Pris	

Sammandrag

Förvaltnings- och kommunminister Mari Kiviniemi tillsatte den 5 februari 2009 en beredningsgrupp vars mandatperiod löpte ut den 28 februari 2010, för att utreda effektiviseringen och omlokaliseringen av statistikväsendet. Arbetsgruppen skulle dels granska effektiviseringen av statistikväsendet och dels utreda omlokaliseringsmöjligheterna.

Arbetsgruppen har försökt granska effektiviseringen och omlokaliseringen av statistikväsendet både ur nationellt och ur internationellt perspektiv i sitt arbete, så att man tagit i beaktande de målsättningar som satts upp av den nationella innovationsstrategin samt de regionala kompetenskoncentrationer och tillväxtcentra som håller på att utvecklas. Arbetsgruppen har också granskat frågor som gäller prissättningen av och tillgången till data.

Description page

Publisher and date	Ministry of Finance, March 2009	
Author(s)	Minna Sneck and Jussi Melkas	
Title of publication	Final report of the task force for enhancing statistics and relocation	
Parts of publication/ other versions released	The publication is available in Finnish at www.vm.fi	
Keywords	-	
Publication series and number	Ministry of Finance publications 15/2010	
Distribution and sale	Ministry of Finance, publications team, e-mail: vm-julkaisutiimi@vm.fi	
Printed by	Available in electronic form only	
ISBN 978- 952-251-05-2 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	No. of pages 235	Language Finnish
	Price	

Abstract

Ms Mari Kiviniemi, the Minister for Public Administration and Local Government set up a task force on 5 February 2009 for enhancing statistics and relocation. The mandate of the task force terminated on 28 February 2010. Its purpose was to examine how to improve efficiency in statistics and whether any of these functions can be relocated to other parts of the country.

The task force aimed to examine efficiency and relocation both from a national and international perspective, bearing in mind Finland's objectives in innovation strategy and from the viewpoint of emerging regional centres of excellence and centres of growth. It also examined questions related to the pricing and availability of data.

Valtiovarainministeriölle

Valtiovarainministeriö asetti 5.2.2009 tilastotoimen tehostamista ja alueellistamista valmistelevan työryhmän. Työryhmän toimikausi oli 15.2.2009 - 31.12.2009. Toimikautta jatkettiin 28.2.2010 saakka.

Työryhmän tehtävänä oli tehdä

- 1) 31.5.2009 mennessä ehdotus alueellistettaviksi tehtäviksi ja toiminnoiksi sijoituspaikkoineen selvityshenkilöiden ehdotusten pohjalta
- 2) tarkentaa ja kuvata Tilastokeskukseen muualta koottava tilastotuotanto;
- 3) selvittää eri tilastokokonaisuuksien tuotantoprosessit sekä prosessien keskinäiset kytkennät,
- 4) tehdä 31.12.2009 mennessä kohdissa 2 ja 3 tarkoitettuihin selvityksiin perustuvat ehdotukset Tilastokeskukseen koottavista toiminnoista sekä alueellistettaviksi tehtävistä ja toiminnoista sijoituspaikkoineen, sekä tehdä selvityshenkilöiden ehdotusten pohjalta muut tarpeelliset tilastotoimen kehittämistä koskevat ehdotukset
- 5) arvioida ehdotuksen taloudelliset vaikutukset
- 6) pyytää selvityshenkilöiden raportin keskeisistä osista tarvittavat lausunnot.

Työryhmän puheenjohtajana toimi alivaltiosihteeri Juhani Turunen valtiovarainministeriöstä.

Jäseninä toimivat

hallitusneuvos Tarja **Hyvönen**, Valtiovarainministeriö, hallinnon kehittämisosasto

Neuvotteleva virkamies Tuomi **Mäki**, Valtiovarainministeriö, kansantalousosasto

Ylitarkastaja Vesa **Lappalainen**, Valtiovarainministeriö, kuntaosasto

Pääjohtaja Heli **Jeskanen-Sundström**, Tilastokeskus

Tietopalvelujohtaja Heli **Mikkeli**, Tilastokeskus

Tilastajohtaja Ari **Tyrkkö**, Tilastokeskus

Yliaktuaari Minna **Niininen**, Tilastokeskuksen henkilöstöä edustava henkilöstöjärjestöjen yhteinen edustaja

Finanssineuvos Anja **Simola** nimettiin työryhmään pysyväksi asiantuntijaksi.

Varajäseninä toimivat ylijohtaja Jarmo Hyrkkö, tilastajohtaja Riitta Harala, tilastajohtaja Leena Storgårds ja yliaktuaari Simo Vahvelainen Tilastokeskuksesta.

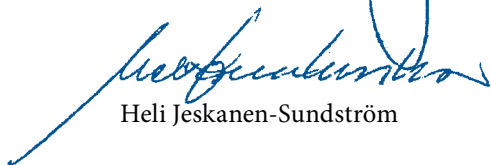
Työryhmän sihteerinä toimivat ylitarkastaja Minna Sneck valtiovarainministeriöstä ja kehittämisspäälikkö Jussi Melkas Tilastokeskuksesta.

Saatuaan työnsä päätökseen työryhmä luovuttaa oheisen raportin valtiovarainministeriölle.

Helsingissä 17.2.2010

Juhani Turunen

Heli Jeskanen-Sundström

Tarja Hyvönen

Tuomo Mäki

Vesa Lappainen

Heli Mikkela

Ari Tyrkkö

Minna Niininen

Anja Simola

Jussi Melkas

Minna Sneck

Sisällys

1	Johdanto	17
2	Taustaa työryhmän työlle	19
2.1	Tilastotointa koskeva aikaisempi selvitys	19
2.2	Työryhmän työskentelyn tapa	20
2.3	Lausuntokierros	20
2.4	Asiantuntijakuuleminen 9.6.2009	21
3	Toimintaympäristö	23
3.1	Tilastotoimen kansainvälinen toimintaympäristö	23
3.1.1	Suomen tilastotoimen keskeiset kansainväliset haasteet	23
3.1.2	Kansainväliset toimintapuitteet	24
3.1.3	Muu kansainvälinen ja kahdenkeskinen tilastoyhteistyö	26
3.1.4	Keskeiset kansainväliset ohjausmekanismit	27
3.1.5	Tilastoalan EU- ja muun kansainvälisen yhteistyön koordinointi	29
3.2	Tilastotoimen kansallinen toimintaympäristö	30
3.2.1	Julkisen hallinnon uudistukset	30
3.2.2	Kansallinen innovaatiostrategia	33
3.2.3	Tutkimuksen tietoaaineistot - hanke	34
3.2.4	Tutkimuksen infrastruktuuripolitiikka	34
3.2.5	Paikkatiedot ja tilastotoimi	36
4	Yhteistyön ja työnjaon tarkastelua tilastojärjestelmittäin	39
4.1	Sosiaalitilastot	39
4.2	Rahoitustilastot	41
4.2.1	Suomen Pankin ja Tilastokeskuksen tilastoyhteistyö	41
4.2.2	Suomen Pankin tilastot	42
4.2.3	Tilastokeskuksen rahoitustilastot	43
4.2.4	Valvonta- ja tilastotiedon integrointi	43
4.2.5	Vakuutustilastointi	43
4.2.6	Tilastokeskuksen, Suomen pankin ja Finanssivalvonnan välinen työnjako	44
4.3	Ulkomaankaupan ja sisäkaupan tilastointi	44
4.4	Liikennetilastot	45
4.4.1	Tilastokeskus	45
4.4.2	Liikennevirasto	46
4.4.3	Finavia	47
4.4.4	Tullihallitus	47
4.5	Muut taloustilastot	47

4.6	Ympäristö ja luonnonvaratilastot	48
4.6.1	Ympäristö ja luonnonvarat	48
4.6.2	Maa-, metsä- ja kalatalous	49
4.6.3	Energia	50
4.6.4	Kasvihuonekaasujen inventaario	50
4.6.5	Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoja selvittäneen alatyöryhmän suositukset	51
5	Työryhmän ehdotukset	57
5.1	Yleiset kehittämislinjaukset	57
5.1.1	Tilastotoimen maksupolitiikka	57
5.1.2	Tilastolain muutostarpeet, tietoaineistojen tutkimuskäyttö ja tietosuoja	59
5.1.3	Tutkijapalvelu ja ajankohtaiset etäkäyttöhankkeet	70
5.2	Tilastointia ja alueellistamista koskevat kehittämis ehdotukset	73
5.2.1	Tilastotoimen alueellistamista muualla Euroopassa	73
5.2.2	Alueellistamisen ja tilastoinnin kehittämisen lähtökohdista	76
5.2.3	Tilastokeskuksen aluepalvelupisteiden kehittäminen	77
5.2.4	Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoinnin kehittäminen	78
5.2.5	Kuntatilastoinnin kehittäminen	79
5.2.6	Alueellista ja paikallista tietohuoltoa valmistelleen alatyöryhmän ehdotukset	80
5.2.7	Puhelinhaastattelukeskus	82
	Liitteet	84
Liite 1	Asettamispäätös 5.2.2009	85
Liite 2	Yhteen veto lausunnoista 1.6.2009	89
Liite 3	Yhteen veto asiantuntijakuulemisesta 9.6.2009	117
Liite 4	Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastotyöryhmän loppuraportti liitteineen	123
Liite 5	Alueellista ja paikallista tietohuoltoa koskevan alatyöryhmän loppuraportti liitteineen	202
Liite 6	Ympäristö-, energia- ja luonnonvaratiedon hallinta ja tilastointi tietoyhteistyön puitteet ja vahvuudet Oulussa	227
Liite 7	Tampereen yliopistot ja tilastotoimen kehittäminen	233

Tiivistelmä

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi asetti 5.2.2009 tilastotoimen tehostamista ja alueellistamista selvittävän valmisteluryhmän, jonka toimikausi päättyi 28.2.2010. Työryhmän tehtävänä oli tarkastella sekä tilastotoimen tehostamista että alueellistamismahdollisuuksia.

Työryhmä on pyrkinyt tarkastelemaan työssään sekä tilastotoimen tehostamista että alueellistamista kansallisesta ja kansainvälisestä näkökulmasta ottaen huomioon kansallisen innovaatiostrategian asettamat tavoitteet ja kehityksessä olevat alueelliset osaamiskeskittymät ja kasvukeskukset. Työryhmä on myös tarkastellut tietoaineistojen hinnoittelua ja saatavuutta koskevia kysymyksiä.

Työryhmä kiittää työryhmän ulkopuolisia asiantuntijoita, jotka ovat antaneet arvokkaan panoksen työryhmän työhön.

Työryhmäehdotukset ovat seuraavat:

1. Perustetaan valtiovarainministeriön johdolla laajapohjainen työryhmä, jossa ovat edustettuina ministeriöt, tiedon tuottajat, keskeiset käyttäjät sekä valtion konserniohjaus- ja budjetinäkökulma. Ryhmä tekisi ehdotuksen tiedon ja tietopalvelun hinnoittelun periaatteista ja siinä yhteydessä arvioisi maksuperustelain ja -asetuksen uudistamistarpeen ja muut tarvittavat toimenpiteet maksupolitiikan yhtenäistämiseksi. Samalla tehtäisiin arvio ehdotusten valtiontaloudellisista ja muista julkisen talouden vaikutuksista. (luku 5.1.1)

Tarkistettaessa Tilastokeskuksen suoritteita koskevaa valtiovarainministeriön maksuasetusta tarkastellaan myös kyseisen asetuksen tulkintaan liittyviä kysymyksiä. (luku 5.1.1)

2. Perustetaan tilastolain uudistamiseksi valtiovarainministeriön johdolla laajapohjainen työryhmä, jossa ovat valtiovarainministeriön ja Tilastokeskuksen lisäksi ainakin tiedon antajien ja tiedon käyttäjien edustajat. (luku 5.1.2.2)
3. Perustetaan työryhmä, johon kuuluisivat opetusministeriön, valtiovarainministeriön, CSC:n, ReTkin ja Tilastokeskuksen edustajat. Työryhmän

tehtävänä olisi selvittää etäkäyttöjärjestelmien hallintomalli, yhteiskehittämismahdollisuudet sekä resursointi ja rahoitus. (luku 5.1.3)

4. Tilastokeskuksen toiminnan tuottavuutta kehitetään edelleen ja Tilastokeskus osallistuu Kestävä tuottavuus -hankkeeseen. Osana tätä hanketyötä valtiovarainministeriö tilaa ulkopuolisen arvion Tilastokeskuksen toiminnasta. (luku 5.1.4)
5. Tilastokeskuksen esittämän oman arvion (21.4.2009) mukaisesti Seinäjoen ja Turun aluepalvelupisteet yhdistetään Tampereen aluepalvelupisteeseen. Oulun ja Tampereen aluepalvelupisteiden toimintaa kehitetään ja laajennetaan niihin soveltuvilla toiminnoilla. (luku 5.2.3)
6. Valtiovarainministeriön johdolla perustetaan työryhmä, jossa ovat edustettuina muun muassa ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä niiden alaisten laitosten ja Tilastokeskuksen edustajat. Perustettavan työryhmän tehtävänä olisi selvittää ympäristö- ja luonnonvaratilastoinnin kehittämis- ja tehostamismahdollisuudet, erityisesti tarve toiminnallisiin muutoksiin, sekä muutosten kustannukset. Työryhmän tulisi lisäksi arvioida mahdollisuudet siirtää ympäristö- ja luonnonvaratilastointia yhteen osaamiskeskittymään. Yhtenä jatkoarvioinnin kohteena tulisi olla Oulun yliopiston ja sen kampusalueella olevien sektoritutkimuslaitosten tarjoama ympäristö- ja luonnonvarakon-sortio. (luku 5.2.4)

Perustettavan työryhmän työ kytetään osaksi valtakunnallisen luonnonvarastrategian jatkokehittämistä ja sektoritutkimuslaitosten kehittämistä. (luku 5.2.4)

Lisäksi työryhmä yhtyy ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoja selvittäneen alatyöryhmän suosituksiin. (luku 5.2.4)

7. Kuntatilastointia kehitetään kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa aloitetaan alueellista ja paikallista tietohuoltoa valmistelleen alatyöryhmän ehdotusten käytännön toimeenpano.
8. Toisessa vaiheessa arvioidaan kuntatilastoinnin jatkokehittämismahdollisuus Tilastokeskuksen Tampereen aluepalvelupisteessä, joka toimisi tiiviissä yhteistyössä Tampereen yliopiston ja Tampereen teknillisen yliopiston palveluinnovaatioiden tutkimuskeskuksen kanssa. Valtiovarainministeriö vastaa kehittämisvaiheiden etenemisestä ja läpiviennistä. (luku 5.2.6)
9. Ensimmäisessä vaiheessa selvitetään valtion virastojen ja laitosten tarve puhelinhaastattelutoimintoihin ja näiden toimintojen mahdollisen kokoamisen edut, haitat ja kustannukset. (luku 5.2.7)

Toisessa vaiheessa käynnistetään Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskuksen tehtäviä koskevan lainsäädännön valmistelu. Laissa voitaisiin määrätä, että valtion virastoilla ja laitoksilla on velvollisuus ensisijaisesti käyttää Tilastokeskuksen palveluja puhelinhaastattelututkimuksissa. (luku 5.2.7)

Kolmannessa vaiheessa valtiovarainministeriö tekee alueellistamisasetuksen mukaisen sijoittamisselvityksen edellä mainitun puhelinhaastattelukeskuksen alueellistamisesta. Sijoittamisselvityksen yhteydessä tarkennetaan myös hankkeen aiheuttamia viraston sisäisiä toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia. (luku 5.2.7.)

Työryhmä suosittaa, että

1. Sosiaali- ja terveysministeriön, THL:n ja Tilastokeskuksen tilastoyhteistyötä ja työnjakoa käsittelevää työryhmää täydennetään valtiovarainministeriön edustajalla. (luku 4.1)
2. Valtiovarainministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö sekä hallinnonalojen virastot yhdessä arvioivat myöhemmin liikennetilastojen kehittämisen- ja tehostamistarpeita, kun liikennetilastojen organisointi on liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muutosten jälkeen valmistunut Liikennevirastossa. (luku 4.4)
3. Tilastokeskus asettaa muiden tilastoviranomaisten, tutkijoiden ja tiedonantajien edustajista koostuvan yhteistyöryhmän käsittelemään tietojen luovuttamiseen liittyviä käytännesääntöjä ja muita periaatteellisia linjauksia. (luku 5.1.2.2)

1 Johdanto

Työryhmän asettaminen, tavoitteet ja tehtävä

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi asetti 5.2.2009 tilastotoimen tehostamista ja alueellistamista selvittävän valmisteluryhmän. Asettamispäätöksen mukaisesti työryhmän tehtävänä oli tehdä 31.5.2009 mennessä ehdotus 1) alueellistettaviksi tehtäviksi ja toiminnoiksi sijoituspaikkoineen selvityshenkilöiden ehdotusten pohjalta, 2) tarkentaa ja kuvata Tilastokeskukseen muualta koottava tilastotuotanto, 3) selvittää eri tilastokokonaisuuksien tuotantoprosessit sekä prosessien keskinäiset kytkennät, tehdä 31.12.2009 mennessä kohdissa 2 ja 3 tarkoitettuihin selvityksiin perustuvat ehdotukset Tilastokeskukseen koottavista toiminnoista sekä alueellistettavista tehtävistä ja toiminnoista sijoituspaikkoineen, 4) sekä tehdä selvityshenkilöiden ehdotusten pohjalta muut tarpeelliset tilastotoimen kehittämistä koskevat ehdotukset, 5) arvioida ehdotuksen taloudelliset vaikutukset sekä 6) pyytää selvityshenkilöiden raportin keskeisistä osista tarvittavat lausunnot.

Työryhmän toimikausi oli 15.2.2009 - 31.12.2009. Sitä jatkettiin 28.2.2010 saakka.

2 Taustaa työryhmän työlle

2.1 Tilastotointa koskeva aikaisempi selvitys

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi asetti hankkeen selvittämään tilastotoimen tehostamismahdollisuuksia sekä mahdollisuuksia alueellistaa Tilastokeskuksen toimintoja. Hankkeelle asetettiin selvityshenkilöiksi professori Reino Hjerppe ja maaherra Eino Siuruainen, jotka jättivät selvitysraporttinsa ministeri Kiviniemelle 4.11.2008. Selvityshenkilöiden tehtävänä oli selvittää tilastotoimen edelleen keskittämistä ja tilastotoimen tehtävien alueellistamista. Tehtävän suorittamiseksi tehtiin laaja kartoitus Suomen tilastotoimen nykytilasta ja kehittämistarpeista. Selvityshenkilöiden johtopäätökset ja ehdotukset koskivatkin tilastotoimen järjestelyä yleisemminkin. Selvityshenkilöiden näkemyksen mukaan tilastotoimen keskittämistä ja alueellistamista koskevien ehdotusten tuli palvella tilastotoimen kehittämisen kokonaisuutta kestävästi.

Raportin ehdotukset koskivat keskittämisen- ja alueellistamistoimenpiteiden lisäksi tilastotoimen laatua ja tehokkuutta, tilastoviranomaisten yhteistyön kehittämistä, tietojen keruun rationalisointia, tietojen yhteiskäytön kehittämistä, tietojen käyttöön saattamista, tutkijapalvelujen kehittämistä, tilastotoimen maksupolitiikkaa sekä tietosuojan teknistä kehittämistä.

Keskittämisehdotukset koskivat ulkomaankaupan tilastointia, metsätalouden tilastojen tietojen keruuta, metsien inventoinnin tilastoinnin ja tietohuollolisten ratkaisujen tekemistä, ympäristötilastojärjestelmän kokonaiskehittämistä vastuun selkiyttämistä, kuntatilastojen parantamista, sosiaali- ja terveystoiminnan talous- ja toimintatilastojen tuotannon rationalisointia, rahoitusmarkkina-tilastojen tuotantojärjestelmän tarkistuksia, liikennetilastojen kokonaisuuden selvittämistä sekä maataloustilastojen aseman selvittämistä maaseutuviraston ja elintarvikeviraston uudelleenjärjestelyjen yhteydessä.

Selvityshenkilöiden alueellistamisehdotusten konkreettisia kohteita olivat muun muassa Kelan tilastotuotannon alueellistaminen, Stakesin ja Kansanterveyslaitoksen yhdistämisessä yhdistyvien virastojen toimintojen sijoittaminen Turkuun, Tampereelle, Kuopioon ja Ouluun sekä Väyläviraston perustamisen yhteydessä tilastotuotannon sijainnin selvittäminen. Alueellistettavaksi esitettiin myös uudistettavia kuntatilastoja sekä nostettiin esiin Tilastokeskuksen

Oulun aluepalvelupisteen rooli uusien kuntatilastojen tuottamisen ja paikkatietojen kehittämiskeskuksena ja kuntien toimipaikkarekisterin toteuttajana. Selvityshenkilöt ehdottivat myös Tilastokeskuksen Seinäjoen palvelupisteen toiminnan jatkamista ainakin siksi, kunnes ratkaistaan Tiken ja Eviran kehittäminen.

Selvityshenkilöt ehdottivat jatkoselvitysten tekemistä siten, että luonnonvaroja, ympäristöä, energiaa ja ilmastomuutosta koskevan tilastotoimen ja rekisterinpidon tietohuolto kootaan ja sijoitetaan Jyväskylään ja Tilastokeskuksen myynti- ja markkinointipalvelut integroidaan aluepalvelun kanssa. Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskusta ehdotettiin alueellistettavaksi joko Jyväskylään, Kajaaniin, Uuteen Kaarlepyyhyn tai Pietarsaareen.

2.2 Työryhmän työskentelyn tapa

Tilastotoimen tehostamista ja alueellistamista valmisteleva työryhmä on tarkastellut tilastotoimintaa kansallisesta näkökulmasta, ei instituutiolähtöisesti. Lähtökohtana on ollut tilastotoimen kytkeminen osaksi laajempaa kansallista tiedon tuottamista, hyödyntämistä ja tietohuollon kehittämistä.

Tilastotoimen tehostamista ja alueellistamista valmisteleva työryhmä on käyttänyt selvityshenkilöiden raporttia työskentelynsä taustamateriaalina. Selvityshenkilöiden raportin lisäksi valmistelussa on käytetty Tilastokeskuksen ja muiden tilastontuottajien toimittamaa lähdemateriaalia sekä työryhmässä kuultavina olleiden asiantuntijoiden tuottamaa esitysmateriaalia. Työryhmän kokouksissa oli kuultavana kolmisenkymmentä asiantuntijaa.

Valmistelevan työryhmän alaisuuteen perustettiin kaksi alatyöryhmää: ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastotyöryhmä (YLE) sekä alueellista ja paikallista tietohuoltoa käsittelevä alatyöryhmä. Jälkimmäisen alatyöryhmän alaisuuteen perustettiin vielä kaksi työryhmää (toimipaikkarekisteri – ja standardointityöryhmät).

Valtiovarainministeriön virkamiehet laativat kaupunkikohtaiset selvitykset, joissa arvioitiin Tilastokeskuksen Oulun ja Tampereen aluepalvelupisteiden toiminnan kehittämistä sekä Jyväskylän soveltumista mahdollisena puhelinhaastattelukeskuksen sijoittamispaikkakuntannaksi.

2.3 Lausuntokierros

Asettamispäätöksen mukaisesti valmisteluryhmä pyysi lausunnot (lausuntoyhteenveto, liite 2) selvityshenkilöiden ehdotuksista koskien tilastotoimen edelleen keskittämistä, alueellistamista, tilastotoimen, tutkimustoiminnan ja rekisteritoiminnan välistä työnjakoa, tietosuojaa ja aineistojen yhteiskäyttöön liittyviä ongelmia sekä Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskuksen

toiminnan kehittämistä ja sijoittamista. Lisäksi lausunnonantajilta pyydettiin muita kehittämisehdotuksia ja kommentteja.

Lausuntopyyntö toimitettiin liikenne - ja viestintäministeriöön, maa- ja metsätalousministeriöön, opetusministeriöön, sisäministeriöön, sosiaali- ja terveysministeriöön, työ- ja elinkeinoministeriöön ja ympäristöministeriöön. Muita tahoja olivat maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus TIKE, Maanmittauslaitos, Merenkululaitos, Metsäntutkimuslaitos, Ratahallintokeskus, Suomen ympäristökeskus, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Tielaitos, Tullihallitus ja Työterveyslaitos. Lisäksi lausuntopyyntö toimitettiin Elinkeinoelämän Tutkimuslaitokseen, Valtion taloudelliseen tutkimuskeskukseen, Palkansaajien tutkimuslaitokseen, Pellervon taloudelliseen tutkimuslaitokseen, Valtion teknilliseen tutkimuskeskukseen, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukseen ja Energiamarkkinavirastoon.

Yhteenvetona voidaan todeta, että ministeriöt ja virastot eivät tukeneet tilastotoimen keskittämistä. Sen sijaan tutkimuslaitokset arvioivat jossain määrin keskittämällä saatavan hyötyä. Alueellistamiseen ei lausunnoissa otettu kantaa tai alueellistamiselle ei löydetty perusteita. Selvityshenkilöiden ehdotuksia rekisteritoiminnan, tilastotoimen ja tutkimustoiminnan välisestä työnjaosta tuettiin. Lausunnoissa todettiin, että tietojen yhteiskäyttöä on lisättävä ja sitä tukevia toimintoja kehitettävä. Nykyisen hinnoittelu- ja maksupolitiikan todettiin estävän tietojen hyötykäyttöä. Monissa lausunnoissa kritisoitiin Tilastokeskuksen tiukkaa tilastolain tulkintaa.

Saaduissa lausunnoissa ei myöskään otettu kantaa Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskuksen sijoittamiseen. Lausunnonantajilla ei myöskään ollut halua keskittää puhelinhaastattelutoimintaansa Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskuksen hoidettavaksi. Metla arvioi puhelinhaastattelutoiminnan keskittämällä saatavan jotain rationalisointihyötyjä liittyen tilastotoimen erillistutkimuksiin.

2.4 Asiantuntijakuuleminen 9.6.2009

Kesäkuussa 2009 työryhmä järjesti vielä erillisen asiantuntijakuulemisen (Yhteenveto, liite 3), johon oli pyydetty muun muassa tutkimuslaitosten edustajia. Kuulemisessa nousivat esiin samat keskeiset kehittämisen kohteet kuin maaliskuun lausunnoissa eli tutkimusaineistojen käytettävyyteen ja hinnoitteluun sekä tietosuojaan liittyvät kysymykset.

3 Toimintaympäristö

3.1 Tilastotoimen kansainvälinen toimintaympäristö

3.1.1 Suomen tilastotoimen keskeiset kansainväliset haasteet

Valtaosa Suomen tilastotoimen keskeisimmistä haasteista voidaan johtaa EU:n tai muun kansainvälisen yhteistyön haasteista.

Tilastotoimen kansainväliset sidokset ja riippuvuus erityisesti EU:n linjauksista ovat moneen muuhun alaan verrattuna suuria.

Perinteisesti tiedon käyttäjille on tarjottu sekä sisällöltään että menetelmiltään vertailukelpoisia kansallisia tilastotietoja. Kasvava kansainvälinen toiminta (kauppa, viranomaisyhteistyö, kansainväliset sopimukset, tieteellinen yhteistyö, kansalaistoiminta, ympäristöasiat...), sen suunnittelu ja seuranta edellyttävät mailta suurta määrää tilastotietoja, joiden on oltava keskenään vertailukelpoisia. Jotta tiedot olisivat vertailukelpoisia, tilastojen laadinnassa on käytettävä samoja määritelmiä, muuttujia, luokituksia, mittayksiköitä, viiteajankohtia jne. Tämä puolestaan edellyttää, että maat pystyvät sopimaan yhteisesti noudatettavista menetelmistä ja standardeista. Kansalliset tilastoviranomaiset sopivat yhteisistä standardeista kansainvälisten järjestöjen puitteissa. Yhteisen valmistelutyön tuloksena kansainväliset järjestöt antavat suosituksia, käsikirjoja ja ohjeita, joita jäsenmaat pyrkivät noudattamaan. Jotta tietojen siirto kansallisilta tilastoviranomaisilta kansainvälisille järjestöille olisi mahdollisimman tehokasta, sovitaan kansainvälisen yhteistyön puitteissa myös tietojen siirtoa koskevista menettelyistä.

Entistä enemmän ollaan menossa suuntaan, jossa tilaston tuotannon standardointi ulottuu yhä syvemmälle tuotantoprosessiin. Tämä merkitsee, että tuotanto- ja jakelujärjestelmiä yhdenmukaistetaan, luodaan yhteisiä tietoarkkitehtuuri- ja metatietomalleja, työkaluja (ohjelmistoja, tietokantaratkaisuja) ja jakeluratkaisuja.

Myös kansallisten tilastojen laadunhallinta tehostuu ja yhtenäistyy Euroopan tilastojärjestelmän puitteissa. On sovittava laadunhallinnan yhteisistä periaatteista ja mittareista sekä järjestettävä laatutyön menettelyt ja työvälineet siten, että eri maiden tilastojen laatua pystytään vertailemaan ja valvomaan kansallisista institutionaalisista eroista huolimatta.

Kansainvälisessä yleensä ja erityisesti EU-tilastoyhteisössä on käynnissä keskustelu uusien tilastojen ja mittareiden kehittämisestä. Niillä tulisi pystyä vastaamaan mm. talouskriisin seurausten ja ilmasto-ongelmien synnyttämiin tiedon tarpeisiin (BKT:n kuvauksen laajentaminen, ympäristö- ja elinolotilastojen kehittäminen jne.). Seuraavan EU:n 5-vuotistilasto-ohjelman (vuosille 2013 - 17) laatiminen Euroopan tilastojärjestelmän puitteissa on käynnistymässä lähiaikoina. Onkin odotettavissa, että näitä alueita koskevia EU:n tilastovaatimuksia tullaan esittämään lähivuosina ja silloin kansallisella tilastotoimella on oltava valmiuksia tuottaa vaaditut tilastot.

Globalisaatio luo haasteita sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Suomalaiset yritykset toimivat yhä laajemmin kansainvälisesti. Suomessa toimii yhä enemmän ulkomaalaisia yrityksiä. Väestö liikkuu maasta toiseen, erityisesti EU-alueen sisällä. Jotta pystyttäisiin pitämään kirjaa rajat ylittävästä toiminnasta (esim. muuttoliikkeet, etätyöskentely, yritykset), on luotava säännöt ja menettelyt näiden kuvaamiseksi kansallisten ja kansainvälisten tilaston tuottajien toimesta.

Tiivistyvä kansainvälinen yhteistyö edellyttää verkostomaisten työtapojen vahvistamista. Kansallisten tilastolaitosten parhaat käytännöt ja ratkaisut on saatava tukemaan ylikansallisen tilastoyhteisön kehittymistä. Toisaalta kansainvälisten organisaatioiden ohjauksen on tuettava yksittäisten maiden tilasto-ongelmien ratkaisua kokonaisuuden kannalta rakentavasti.

Tilastoalan kansainvälinen yhteistyö on myös kokemusten ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa tilastoviranomaisten kesken.

Kansainvälinen tilastoyhteistyö - erityisesti Euroopan tilastojärjestelmän puitteissa - vaikuttaa siihen osallistuvien satojen asiantuntijoiden jokapäiväiseen työhön jatkuvana kirjeenvaihtona, verkostoissa toimimisena, kansainvälisten järjestöjen kyselyihin vastaamisena, erilaisten muistioden, selvitysten ja raporttien laatimisena sekä kokousvalmisteluista ja kokousten jälkikäiteishoidosta huolehtimisena.

Suomalaiset tilastoasiantuntijat osallistuvat vuosittain satoihin kansainvälisiin ja EU:n tilastokokouksiin. Yksin Tilastokeskuksen johto ja asiantuntijat osallistuvat vuosittain yli 400 kansainväliseen kokoukseen, joista noin puolet on EU-kokouksia.

3.1.2 Kansainväliset toimintapuitteet

Euroopan unioni (perustamissopimus, Suomi 1995)

Euroopan unionin jäsenyyden vaikutus Suomen tilastotoimeen on hallitseva. Nykyisin suurin osa Suomessa tuotetuista virallisista tilastoista on lakisääteisesti tai muutoin sidottu EU:n vaatimuksiin. Suomesta toimitetaan tuhansia tietotoimituksia vuosittain EU:lle, pääosin EU:n tilastovirastolle Eurostatille.

Eurostat ja Euroopan tilastojärjestelmä kehittyvät voimakkaasti. Osallistumalla aktiivisesti EU:n toimintaan jo asioiden valmisteluvaiheessa pyritään vaikuttamaan kehittämistoiminnan sisältöön, tavoitteiden realismuuteen ja koko Euroopan tilastojärjestelmän tehokkuuteen. EU-velvoitteiden toteuttamisen lisäksi Tilastokeskus ja muut kansalliset tilastoviranomaiset ovat panostaneet runsaasti asiantuntijatyötä EU:n tilastosäädösten valmisteluun saadakseen Suomen kansalliset tarpeet mahdollisimman hyvin mukaan jo valmisteluprosessissa.

Tilastokeskuksen erityistehtävänä on lisäksi koordinoita kansallista EU-tilastoasioiden valmistelutyötä.

YK (peruskirja, Suomi 1956)

YK:n puitteissa valmistellaan ja hyväksytään globaalit tilastoalan suositukset (tärkeimpiä suosituksia ovat kansantalouden tilinpitoa ja väestölaskentaa koskevat suositukset ja esimerkiksi kansainvälinen toimialaluokitus). Järjestö myös tukee niiden toteuttamista. Suomi toimittaa YK:lle huomattavan määrän tilastotietoja. Tilastokeskus osallistuu järjestön kehittämistyöhön mm. YK:n tilastokomission ja Euroopan talouskomission puitteissa.

OECD (konventio, Suomi 1967)

OECD:n tilastoalan yhteistyö on mainittu järjestön perustamiskirjassa. Työ on luonteeltaan pääosin kehittyneiden maiden yhteistyötä, minkä vuoksi sillä on usein edelläkävijän rooli uusien tilastojen kehittämisessä. OECD:llä on merkittävä rooli myös EU:n, Pohjois-Amerikan ja Aasian kehittyneiden maiden tilastojen harmonisoinnissa. OECD:kin antaa suosituksia ja laatii käsikirjoja. Järjestöllä on tilastokomitean lisäksi useita asiantuntijatyöryhmiä, joihin Tilastokeskus ja vähäisemmässä määrin muut kansalliset tilastovirastot osallistuvat. Järjestölle toimitetaan useilta alueilta tilastotietoja.

Pohjoismaat (yhteistyösopimus, 1962/75)

Pohjoismaisella yhteistyöllä on pitkät perinteet. Yhteistyönä laaditut julkaisut ja raportit (strategiset haasteet, tietosuoja tilastotoimessa, tietoyhteiskuntajulkaisut, rekisteripohjaista väestölaskentaa koskeva menetelmäjulkaisu) ovat saaneet kansainvälistä arvostusta, mikä osaltaan on lisännyt myös Suomen tilasto-osaamisen tunnettua. Tiivis pohjoismainen yhteistyö on lisännyt mahdollisuuksia vaikuttaa kansainvälisillä foorumeilla. Asiantuntijayhteistyö perustuu pohjoismaiseen yhteyshenkilöverkostoon, jossa on yhteensä noin 40

tilasto- tai toimintoaluetta. Verkoston toimintaan osallistuvat Tilastokeskuksen asiantuntijoiden lisäksi myös muiden tilastoviranomaisten asiantuntijat. Pohjoismaiden tilastovirastojen pääjohtajat kehittävät ja koordinoivat pohjoismaista tilastoalan yhteistyötä.

ILO, UNESCO, WHO, FAO, IMF ja muut YK:n erityisjärjestöt

Järjestöt valmistelevat ja hyväksyvät suosituksia omilta toimialueiltaan. Niille toimitetaan runsaasti tilastoaineistoa ja metatietoa. Mm. IMF:n Special Data Dissemination Standard edellyttää tiettyjen tilastojen tietojen ja niihin liittyvien metatietojen (peitto, ajantasaisuus, saatavuus, integriteetti ja laatu) ajantasaisia toimituksia IMF:n verkkopalveluun.

Järjestöjen tilastoja koskevaan työhön osallistuvat Suomesta Tilastokeskuksen, THL:n ja MMM/Tiken asiantuntijat. Lisäksi Suomen Pankki osallistuu Tilastokeskuksen ohella IMF:n tilastotyöhön.

Asiantuntemuksen vienti

Tilastokeskus ja muut tilastoviranomaiset harjoittavat myös tilastoalan asiantuntemuksen vientiä. Tavoitteena on tukea vähemmän kehittyneitä maita tilastotoimen uudistamisessa ja parantamisessa. Toimintaa on rahoitettu pääosin Euroopan unionin laajentumis- ja naapuruuspolitiikkaa tukevista rahastoista sekä Suomen kehitysyhteistyövaroista. Samalla on vahvistettu Tilastokeskuksen ja muiden tilastovirastojen profiloitumista kansainvälisinä asiantuntijaorganisaatioina ja henkilöstön kansainvälistä osaamista.

3.1.3 Muu kansainvälinen ja kahdenkeskinen tilastoyhteistyö

Eri tilastoaiheisiin liittyen kehittyneet tilastovirastot ovat perustaneet eri maiden asiantuntijoita yhdistäviä ns. kaupunkiryhmiä, jotka toimivat epävirallisina foorumeina alansa asiantuntijoille. Ryhmien tavoitteena on ratkaista yhdessä kansainvälisesti merkittävimpiä, uusien tilastojen kehittämiseen liittyviä kysymyksiä. Tilastokeskuksen asiantuntijat osallistuvat muutaman tärkeän ryhmän toimintaan.

Myös kansainväliset tieteelliset järjestöt ovat tärkeä foorumi tilastoalan kansainvälisessä kehittämisessä. Tilastokeskus on organisaatiojässenenä muun muassa Kansainvälisessä Tilastoinstituutissa (International Statistical Institute, ISI) ja sen jäsenjärjestöissä International Association for Official Statistics (IAOS) ja International Association of Survey Statisticians (IASS).

Pitkälle edistyneiden tilastomaiden, kuten Pohjoismaat ja Hollanti, kesken tehdään tarpeen mukaan kahdenvälistä yhteistyötä. Mm. benchmarking-toiminta on hyödyllistä tilastojen laadun ja tilastotoimen tehokkuuden kannalta.

3.1.4 Keskeiset kansainväliset ohjausmekanismit

EU:n lainsäädäntö

Keskeisimmät tilastoalan toimintaa ja kehittämistä ohjaavat instrumentit ovat parlamentin ja neuvoston säätämä tilastolaki (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 223/2009, annettu 11.3.2009) sekä parlamentin ja neuvoston päätös yhteisön 5-vuotisesta tilasto-ohjelmasta (1577/2007).

Tilastolain tavoitteena on muun muassa vahvistaa yhteistyötä ja koordinaointia Euroopan tilastojen yhteneväisyyden ja vertailukelpoisuuden varmistamiseksi. Euroopan tilastojärjestelmän (ESS) kehittämiseen, tuottamiseen ja jakeluun osallistuvien viranomaisten yhteistyötä tulee kehittää entistä systemaattisemmin ja organisoidummin.

Euroopan tilastolaki määrittelee Euroopan tilastojen kehittämisen, tuotannon ja jakelun periaatteet, joista tärkeimmät ovat ammatillinen riippumattomuus, puolueettomuus ja objektiivisuus. Laki määrittelee myös Euroopan tilastojen hallinnon rakenteen, laatuperiaatteet ja tilastosalaisuuden ylläpidossa noudatettavat periaatteet. Laki velvoittaa Euroopan tilastoviranomaiset ja Euroopan keskuspankin toimimaan em. periaatteiden mukaan yhteistyössä tilastoja laatiessaan. Eurostatin ja EKP:n työnjako toteutuu jokseenkin samansisältöisenä Suomen kansallisessa tilastotoimessa Tilastokeskuksen ja Suomen Pankin välillä.

Tilastoja koskevia lainvoimaisia EU:n tilastoalan säädöksiä on lähes 300. Osa säädöksistä on EU:n parlamentin ja neuvoston yhteispäätöksenä hyväksyttyjä EU:n asetuksia, jotka ovat sellaisenaan voimassa kaikissa jäsenmaissa. Osa säädöksistä on EU:n komission asetuksia, jotka hyväksytään komitologiamenettelyä noudattaen ESS:n tilastokomiteassa tai muussa komitologiakomiteassa, joita ovat pysyvä maataloustilastokomitea, BKT-komitea, BKTL-komitea, Extrastat-komitea, Intrastat-komitea ja Maksutasetilastokomitea.

Lisäksi on toiminnassa INSPIRE-komitea, joka on Eurostatin, EU:n ympäristöasioiden pääosaston ja Joint Research Centerin yhteinen aloite.

Säädökset velvoittavat kaikkia kansallisia tilastoviranomaisia laatimaan tilastot tietyllä tavalla ja toimittamaan tiedot ja niitä koskevat muut raportit määrämuotoisina ja tiettyä aikataulua noudattaen Eurostatille. Tällä hetkellä Suomessa tuotetuista tilastoista noin 85 - 90 prosenttia on lakisääteisesti tai muutoin sidottu EU:n vaatimuksiin. 2000-luvulla valmistui vuosittain noin 30 uutta tilastoalan säädöstä, nyt uusia säädöksiä on odotettavissa vähemmän.

Euroopan tilastojen käytännesäännöt

Euroopan tilastolain periaatteiden toteuttamisen varmistamiseksi EU:n komissio ja parlamentti hyväksyivät vuonna 2005 Euroopan tilastojen käytännesäännöt, joissa määritellään periaatteet tilastotoimelle, tilastojen kehittämiseksi, tuottamiseksi ja jakelulle. Käytännesääntöjen toteutumista jäsenmaiden tilastotoimessa seurataan määräajoin.

Käytännesäännöissä määritellään 15 periaatetta, jotka koskevat tilastovirastojen institutionaalista asemaa, työskentelytapaa ja tulosten laatua. Tilastovirastojen institutionaalisen aseman kannalta keskeisiksi tekijöiksi määritellään ammatillinen riippumattomuus, valtuudet tiedonkeruuseen, resursien riittävyys, sitoutuminen laatuun, tilastosalaisuuden varmistaminen sekä puolueettomuus ja objektiivisuus. Virallisen tilaston prosessien tulee perustua asianmukaisiin tilastollisiin menettelyihin ja päteviin menetelmiin, niissä tulee välttää kohtuuttoman vastaustaakan aiheuttamista, ja toiminnan on oltava kustannustehokasta. Tilastotuotteiden laadun ulottuvuuksiksi määritellään relevanssi, tarkkuus ja luotettavuus, ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus, yhtenäisyys ja vertailukelpoisuus sekä tietojen saatavuus ja selkeys.

Suomen virallisen tilaston laatuperiaatteet on yhdenmukaistettu Euroopan tilastojen käytännesääntöjen kanssa.

YK:n tilastokomission hyväksymät virallisen tilaston periaatteet

Euroopan tilastojen käytännesäännöt pohjautuvat YK:n tilastokomission vuonna 1994 hyväksymiin virallisen tilaston periaatteisiin, joita noudatetaan maailmanlaajuisesti. Ne toteavat, että virallinen tilasto on osa demokraattisen yhteiskunnan tietoperustaa, jonka luotettavuuden ja uskottavuuden ylläpito on välttämätöntä. Luotettavuuden ylläpitämiseksi tilastoviraston on voitava toimia tilastojen tuotannossa avoimesti ja tiukkojen ammatillisten periaatteiden mukaisesti. Tietosuojan kunnioitus ja liian vastausrasituksen välttäminen ovat keskeinen osa periaatteita. Periaatteiden mukaan tilastoaineistojen yksikkökohtaisten tietojen käyttö hallinnollisiin tarkoituksiin ei ole sallittua.

Tilastoammattilaisia koskevat eettiset ohjeet

Kansainvälinen tilastoinstituutti ISI on hyväksynyt tilastoalan eettiset pelisäännöt, jotka määrittelevät yksittäisen tilastoammattilaisen eettisen koodin. Sen mukaan velvollisuudet yhteiskuntaa kohtaan sisältävät mm. pyrkimyksen estää tiedon väärinkäyttö ja vaatimuksen objektiivisuudesta. Velvollisuudet työnantajaa kohtaan velvoittavat mm. menetelmä- yms. toimintavaihtoehtojen puolueettomaan valintaan. Velvollisuudet kollegoita kohtaan

edellyttävät avoimuutta. Tiedonantajia ei saa häiritä tarpeettomilla tietopyynnöillä ja tietosuojaa on kunnioitettava. Heiltä on myös, jos mahdollista, hankittava suostumus tietojen käyttöön.

3.1.5 Tilastoalan EU- ja muun kansainvälisen yhteistyön koordinointi

Tilastoalan yleisviranomaisena Tilastokeskus vastaa valtion tilastotoimen kansainvälisestä koordinoinnista. Tavoitetilana on muun muassa, että ”Suomi on aktiivinen, kansallisia etuja vaaliva ja kannanotoissaan yhtenäisesti esiintyvä vaikuttaja EU- ja muussa kansainvälisessä tilastoyhteistyössä. Tilaston tuottajat noudattavat ja soveltavat yhtenäisellä tavalla tilasto- ja tietosuojalainsäädäntöä, tilastotoimen yleisiä eettisiä periaatteita ja Euroopan tilastojärjestelmän käytännesääntöjä.” (Valtion tilastotoimen kehittämislinjaukset vuosille 2007 - 2011)

Euroopan tilastolaki määrittelee, että kussakin maassa ”kansallinen tilastolaitos” toimii Komission (Eurostatin) yhteyspisteenä. Suomessa kansallinen tilastolaitos on Tilastokeskus, joka vastaa kaikkien em. toimien koordinoinnista kansallisella tasolla.

Tilastoalan EU-yhteistyöryhmä on kokoontunut lähes koko Suomen EU-jäsenyyden ajan tilastoasioiden johdonmukaisen valmistelun ja hoitamisen helpottamiseksi. Yhteistyöryhmää on pidetty tarpeellisena, koska Suomessa ei EU-asioiden valmistelun koordinoitua varten tilastoalalla ole olemassa omaa valmistelujaostoa. Ryhmä on valmistellut Suomen kannanottoja EU:n tilastosäädöksiin sekä sovittanut yhteen hallinnonalojen kantoja tilastotoimen EU-asioiden valmistelun koordinoitua varten tilastoalalla ole olemassa omaa valmistelujaostoa. Ryhmä on valmistellut Suomen kannanottoja EU:n tilastosäädöksiin sekä sovittanut yhteen hallinnonalojen kantoja tilastotoimen EU-asioiden valmistelun koordinoitua varten tilastoalalla ole olemassa omaa valmistelujaostoa. Ryhmä on valmistellut Suomen kannanottoja EU:n tilastosäädöksiin sekä sovittanut yhteen hallinnonalojen kantoja tilastotoimen EU-asioiden valmistelun koordinoitua varten tilastoalalla ole olemassa omaa valmistelujaostoa.

Tilastokeskuksen ja tilastotoimen kannalta keskeisten tahojen ylimmän johdon säännöllisissä tapaamisissa käsitellään ajankohtaisia ja merkittäviä asioita, jotka voivat liittyä myös EU- ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön.

Yleisperiaate on, että kansainvälisiin kokouksiin osallistuu ja tietotoimintuksista vastaa se viranomaislainen, joka on paras asiantuntija. Joskus kansainvälisiin kokouksiin osallistuu Suomesta edustajia useammasta viranomaisesta. Tilastoalan päällikkötason keskeisten kansainvälisten kokousten asiakirjoista (esimerkiksi vuosiohjelmat, suositusluonnokset) Tilastokeskus pyytää muiden tilastoja tuottavien viranomaisien lausunnot ja kannanotot. Tilastokeskus kehittää parhaillaan tilastotoimen ekstrasnet-palvelua, jossa kansainväliset asiat muodostavat yhden asiakokonaisuuden.

Tilastojen kansainvälisen yhteistyön koordinointi- ja kehittämistyön tiivistämiseksi on perustettu myös pysyviä tilastojen kehittämis- ja yhteistyöryhmiä. Sosiaali- ja terveysalan tilastoyhteistyöryhmässä, kansainvälisten terve-

ystilastoasioiden työryhmässä, ulkomaankaupan tilastoinnin työryhmässä ja maa- ja metsätalousministeriön (MMM) hallinnonalan tilastotoimen yhteistyöryhmässä käsitellään tilastoinnin kehittämistä ja koordinointia koskevia ajankohtaisia asioita, jotka voivat liittyä myös EU- ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön. Tilastokeskuksen edustaja toimii puheenjohtajana kansainvälisten terveystilastoasioiden työryhmässä ja jakaa puheenjohtajuuden MMM:n tehtäväalueen koordinointityöryhmässä.

Kioton pöytäkirjan mukaisten kasvihuonekaasujen raportoinnissa YK:n ilmastositomukselle Tilastokeskus toimii Suomen kansallisena inventaariyksikkönä. Kasvihuonekaasujen neuvottelukunta, jossa ovat edustettuina keskeiset ministeriöt ja viranomaiset, toimii yhteistyö- ja tiedonvaihtoforumina Ilmastositomuksen ja Kioton pöytäkirjan mukaisten päästötietojen raportointiin liittyvissä kysymyksissä. Neuvottelukunta käsittelee mm. päästöjen seurantaan liittyviä horisontaalisia kehittämis- ja tutkimushankkeita ja kansainvälisen yhteistyön vastuita.

Tilastoja tuottavien viranomaisten yhteisenä foorumina Suomen virallisen tilaston (SVT) julkaisemiseen ja kehittämiseen liittyvissä asioissa toimii Suomen virallisen tilaston neuvottelukunta, joka soveltaa kansainvälisiä laatusuosituksia kansallisella tasolla.

Tietotoimitusten paikalliset koordinaattorit toimivat Eurostatin ja oman maansa välisen sähköisen tiedonsiirron yhteyshenkilöinä. Suomessa paikallinen koordinaattori on Tilastokeskuksessa.

3.2 Tilastotoimen kansallinen toimintaympäristö

3.2.1 Julkisen hallinnon uudistukset

Monilla julkisen hallinnon kehittämishankkeilla ja -toimenpiteillä on vaikutuksia valtion tilastotoimeen. Yksi keskeisimmistä on vuonna 2005 käynnistynyt kunta- ja palvelurakennemuutos, joka vaikuttaa sekä kuntien lukumäärään että kuntien palvelujen kehittämiseen. Vuoden 2010 alussa Suomessa oli 110 kuntaa vähemmän kuin vuonna 2000, jolloin kuntia oli kaikkiaan 452. Vuoden 2013 alkuun mennessä kuntien määrän arvioidaan laskevan edelleen ainakin 337 kuntaan. Eduskunnalle annetussa selonteossa todettiin, että kuntien yhdistymiset, etenkin useamman kuin kahden kunnan yhdistymiset tai liitokset ovat jo nyt tuoneet Suomen kuntarakennetta lähemmäksi kunta- ja palvelurakennemuutoksesta annetussa laissa (169/2007) ja sen yhteydessä annetussa laissa kuntajakolain muuttamisesta (170/2007) tarkoitettua määritelmää työssäkäyntialueesta tai muusta sellaisesta toiminnallisesta kokonaisuudesta muodostuvasta kunnasta, jolla on taloudelliset ja henkilöstövoima-

varoihin perustuvat edellytykset vastata palvelujen järjestämisestä ja rahoituksesta.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen seurauksena sosiaali- ja terveydenhuollon, ammatillisen peruskoulutuksen sekä kulttuuri-, kirjasto-, liikunta ja nuorisotyöpalvelujen järjestämisen väestöpohjat ovat merkittävästi kasvamassa ja kuntien välinen yhteistyö lisääntymässä. Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen eräs keskeinen tavoite on myös parantaa metropolialueen eli Helsingin työssäkäyntialueen sekä muiden suurten kaupunkiseutujen maankäytön, asuminen, liikenteen ja palvelujen yhteensovittamista sekä yhdyskuntarakenteen eheyttämistä.

Vuoden 2010 alusta toteutetun valtion aluehallintoa koskevan uudistuksen seurauksena lakkautettiin muun muassa 375 vuotta aluehallintoviranomaisina toimineet lääninhallitukset. Uudistuksessa valtion keskeisten aluehallintoviranomaisten lääninhallitusten, työ- ja elinkeinokeskusten, alueellisten ympäristökeskusten, ympäristölupavirastojen, tiepiirien ja työsuojelupiirien työsuojelutoimistojen - tehtävät koottiin kahteen monitoimialaiseen viranomaiskokonaisuuteen, aluehallintovirastoihin ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin. Aluehallintovirastoja on kuusi ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia 15. Aluehallintovirastot edistävät alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueilla. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset edistävät alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla.

Uusien virastojen henkilöstömäärä on yhteensä 5 800 henkilöä. Aluehallintovirastojen yleishallinnollinen ohjaus kuuluu valtiovarainministeriölle ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten yleishallinnollinen ohjaus työ- ja elinkeinoministeriölle. Uudistuksen yhteydessä Ahvenanmaan maakuntaan perustettiin Ahvenanmaan valtionvirasto, johon koottiin lakkautetun Ahvenanmaan lääninhallituksen toiminnot. Uudistuksen yhteydessä myös vahvistettiin maakunnan liittojen roolia aluekehittämisen viranomaisena kokoamalla liittoihin alueellisia kehittämistehtäviä ja niiden voimavaroihin liittyvää päätösvaltaa.

Tilastotoimen toimintaympäristöä ovat muuttaneet myös monet viime vuosina toteutetut valtion keskushallinnon uudistukset. Ministeriöitä on vuoden 2008 alussa toteutetun työ- ja elinkeinoministeriön perustamisen johdosta aikaisemman 13:n sijasta nykyisin 12, kun kauppa- ja teollisuusministeriön tehtävät ja suurin osa työministeriön tehtävistä koottiin uuteen ministeriöön. Vuoden 2008 alussa toteutettiin myös muita ministeriöiden välisen työnjaon muutoksia. Valtiovarainministeriöön koottiin tuolloin keskus-, alue- ja valtion paikallishallinnon sekä koko julkisen sektorin IT-toiminnan kehittäminen. Suurimmat rakenteelliset muutokset ovat tapahtuneet kuitenkin ministeriöiden alaisessa keskushallinnossa, jossa virastorakennetta on muuttanut etenkin tehtävien keskittäminen suurempiin virastokokonaisuuksiin.

Aikaisempien vuosien tapaan myös vuoden 2010 alussa toteutettiin monia keskushallinnon virastouudistuksia. Vuoden alussa perustettiin oikeusminis-

terion hallinnonalalle Valtakunnanvoudinvirasto hoitamaan ulosottotoimen keskushallintoviranomaisen tehtäviä. Samasta ajankohdasta aloitti toimintansa myös sisäasiainministeriön hallinnonalalle perustettu poliisihallitus. Vuoden 2010 alusta organisoitiin myös liikenne- ja viestintäministeriön kuuden viraston, Merenkululaitoksen, Ratahallintokeskuksen, Tiehallinnon keskushallinnon, Ilmailuhallinnon, Rautatieviraston ja Ajoneuvohallintokeskuksen toiminta siten, että niiden tehtävät sijoitettiin kahteen uuteen virastoon. Toimintansa aloittaneet uudet virastot ovat Liikennevirasto ja Liikenteen turvallisuusvirasto.

Vuoden 2010 alussa yliopistot muuttuivat valtion virastoista julkisoikeudelliseksi laitoksiksi, jotka vastaavat itse toiminnastaan ja taloudestaan. Yliopistot hoitavat kuitenkin myös jatkossakin julkista tehtävää ja niiden tehtävistä ja koulutusvastuusta ja tutkinnonanto-oikeuksista säädetään laissa ja asetuksissa. Vuoden 2010 alussa Teknillisen korkeakoulun, Helsingin kauppakorkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun toiminnat yhdistettiin säätiölain mukaiseen Aalto-yliopistoon. Samasta ajankohdasta myös Tampereen teknillinen yliopisto muuttui säätiömuotoiseksi.

Valtion tutkimuslaitokset ovat tärkeimpiä yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnallisia palveluja tukevan sektoritutkimuksen toimijoita ja tiedon tuottajia. Hallituksen vuonna 2009 tekemän päätöksen mukaisesti valtion sektoritutkimusta uudistetaan lähivuosina kohdentamalla tutkimukseen suunnattuja varoja uudelleen sekä uudistamalla tutkimuslaitoskentän rakennetta. Syksyllä 2009 aloitettiin ministeriöiden ja yliopistojen yhteistyönä valtion tutkimuslaitosten tutkimustoiminnan kartoittaminen. Tavoitteena on poistaa päällekkäisyyksiä ja vahvistaa tutkimuslaitosten ja yliopistojen ydintehtäviä. Kartoitus ja sen vaatima selvitystyö tehdään vuoden 2010 aikana.

Valtionhallinnossa on toteutettu tuottavuusohjelmaa vuodesta 2003 lähtien. Ohjelman tavoitteena on suunniteltu ja todennettavissa oleva tuottavuuden ja tehokkuuden kasvu, joka saadaan aikaan uudistamalla hallinnon rakenteita ja prosesseja, sähköistämällä prosesseja ja asiointipalveluja, kokoamalla toimintoja yhteen ja lisäämällä verkostoitumista ja kumppanuuksia sekä ulkoistamalla toimintaa. Ohjelman toteuttaminen on ajoitettu ajankohtaan, jolloin suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen antaa mahdollisuuden toteuttaa henkilöstötarvetta vähentäviä uudistuksia.

Eri hallinnonaloilla on käynnissä tai valmisteilla yli 200 tuottavuushanketta tai -toimenpidettä, joilta odotetaan merkittäviä tuottavuutta parantavia uudistuksia. Tällaisia keskeisiä poikkihallinnollisia uudistuksia ovat valtion talous- ja henkilöstöhallinnon kokonaisuudistus, Valtion IT-palvelukeskuksen perustaminen sekä hankintojen kilpailutusten keskittäminen ja valtion yhteishankintayksikkö Hansel Oy:n toiminnan uudistaminen.

Erityisesti valtionhallinnon talous- ja henkilöstöhallinnossa sekä tietotekniikkapalvelujen alueilla on otettu käyttöön palvelukeskusmalli. Palvelukeskuksen toiminta perustuu tuotteistettuihin palveluihin, yhtenäisiin tuotantoprosesseihin ja toimintaa tukevan informaatioteknologian hyödyntämiseen.

Vuoden 2009 alussa käynnistyi osana Valtiokonttoria toimivan valtionhallinnon tietotekniikkapalveluja tuottavan valtion IT-palvelukeskuksen (VIP) toiminta. Vuoden 2010 alusta koottiin aikaisemmin oikeusministeriön, sisäasiainministeriön, puolustusministeriön ja valtiovarainministeriön hallinnonaloilla toimineet talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukset yhdeksi palvelukeskukseksi valtiovarainministeriön hallinnonalalle. Samassa yhteydessä myös yhtiöitettiin yliopistouudistukseen liittyen opetusministeriön hallinnonalalla toiminut yliopistojen palvelukeskus Certia.

Valtionhallinnon hankinnoista yhä suurempi osa toteutetaan nykyisin yhteishankintayksikkö Hansel Oy:n neuvottelemien puitesopimusten kautta. Valtion hankintatoiminta on tehostettu myös yhtenäistämällä hankintamenettelyjä sekä hyödyntämällä sähköistä hankintailmoitusmenettelyä. Myös Hansel Oy:n toimintaa on kehitetty ja sen asemaa voittoa tavoittelemattomana julkisen hankinnan asiantuntijayhtiönä vahvistettu.

Valtionhallinnon henkilöstömäärää on viimeisten 20 vuoden aikana vähentänyt merkittävästi virastojen ja laitosten tai niiden osien muuttaminen liikelaitoksiksi. Euroopan unionin komissio on kuitenkin pitänyt joulukuussa 2007 tekemässään ratkaisussa (C7/2006, Tielaitoksen saama valtioneuvoston tuki) kiellettyä valtiontukea liikelaitoksen konkurssisuoja ja poikkeavaa verokohtelua. Talouspoliittisen ministerivaliokunnan keväällä 2009 päättämien linjausten mukaisesti valtion liikelaitos voikin olla jatkossa pysyvä toimintamuoto vain silloin, kun liikelaitos ei toimi markkinoilla kilpailutilanteessa tarjoamalla palveluita valtion ulkopuolisille tahoille ja että valtion liiketoimintaa harjoitetaan pääsääntöisesti osakeyhtiömuodossa.

3.2.2 Kansallinen innovaatiostrategia

Kansallisessa toimintaympäristössä merkittävää on hallituskaudella ollut kansallisen innovaatiostrategian laadinta ja toimeenpano. Strategian tavoitteena oli laaja-alaistaa ja monipuolistaa innovaatiopolitiikkaa ja sen toteutusta. Kuten strategiassa todettiin, laaja-alaisella innovaatiopolitiikalla vaikutetaan elinkeinoelämän, kansantalouden ja alueiden osaamisperusteiseen kilpailukykyyn ja uudistumiseen.

Myös tilastotoimen kehittäminen voidaan nähdä osana tätä laajempaa kansallista, yhteiskunnallista ja innovaatiopoliittista kehittämistä. Tilastotoimi palvelee kansallisen innovaatiostrategian toteuttamista tuottamalla tutkijoiden käyttöön hyödyllisiä tilastoaineistoja ja laatimalla tilastoja, joiden avulla innovaatiotoiminnan tuloksia voidaan seurata ja arvioida. Innovaatioavoimuuden ja sitä tukevien tutkimus- ja teknologiaratkaisujen tulisi olla myös tilastotoimen kehittämisen eräänä lähtökohtana. Hallituksen puolivälitarkastelussa mainittu lausuma ”julkisin varoin luotujen tietovarantojen hyödyntämisen tehostamisesta muun muassa tarkistamalla tietojen luovutukseen sovellettavia hin-

noitteluperiaatteita ja parantamalla käytettävyyttä tietosuoja vaarantamatta” vahvistaa tarvetta kehittää tilastotoimen edellytyksiä.

Globaalissa maailmassa ei ole varaa millään toiminta-alueella toimia sulkeutuneesti, vaan tulee etsiä synergiaetuja yhteistyön tiivistämisestä ja verkostoista sekä vahvistaa konsortioajattelua. Myöskään teknisten järjestelmien toimivuutta ei tulisi tarkastella instituutiolähtöisesti, vaan siten, että niiden käytettävyys palvelee maksimaalisesti eri tahoja. Laadukkaiden tutkimustulosten ja tilastojen hyödynnettävyys yhteiskunnallisessa päätöksenteossa on aivan keskeistä.

3.2.3 Tutkimuksen tietoaaineistot - hanke

Opetusministeriö käynnisti vuonna 2009 kansallisen poikkihallinnollisen Tutkimuksen tietoaaineistot -selvityshankkeen kartoittamaan ja koordinoimaan julkisin varoin tuotettujen sähköisten tietoaaineistojen ja tietovarantojen hyödyntämistä. Opetusministeriön kokoama kansallinen poikkihallinnollinen Tutkimuksen tietoaaineistot -selvityshanke on yksi keskeinen julkisin varoin luotujen sähköisten tietoaaineistojen ja tietovarantojen hyödyntämisen tehostamista kartoittava hanke. Hankkeen ohjausryhmän puheenjohtajaksi on kutsuttu Helsingin yliopiston kansleri Ilkka Niiniluoto. Ohjausryhmä koostuu tiedeyhteisön ja asiaan liittyvien hallinnonalojen sekä muiden keskeisten tahojen edustajista. Selvitystyön toteuttaa CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy. Työn toteuttamiseksi nimettiin asiantuntijaryhmä, joka luovuttaa loppuraporttinsa ohjausryhmälle helmikuussa 2010. Ohjausryhmän työ jatkuu vuoden 2010 loppuun saakka.

Selvityshankkeen tavoitteena on muodostaa kokonaiskäsitys tutkimuksen tietoaaineistoista Suomessa ja verrata sitä kansainvälisiin suosituksiin ja muiden maiden järjestelyihin. Lisäksi tavoitteena on tehdä opetusministeriölle ja muille alan toimijoille ehdotuksia ja suosituksia tarpeellisista toimenpiteistä tutkimustietojen hyödynnettävyyden parantamiseksi sekä laatia kansallinen suunnitelma tutkimustietojen saatavuuden ja säilytyksen kehittämiseksi sekä ehdotus kansallisesta vastuunjaosta, yhteistyöstä ja koordinaatiosta eri toimijoiden kesken.

3.2.4 Tutkimuksen infrastruktuuripolitiikka

Korkeatasoiset ja ajanmukaiset tutkimusinfrastruktuurit ovat menestyksellään tutkimustyön edellytys. Niillä on suuri merkitys myös tutkimusjärjestelmän kansainvälisen kilpailukyvyn ja kiinnostavuuden kannalta. Tutkimusinfrastruktuurien kehittäminen on myös eurooppalaisen tutkimuspolitiikan prioriteetteja. Tutkimusinfrastruktuurit hyödyntävät sähköisiä eli e-infrastruktuureja. E-infrastruktuuri erityisesti tekee mahdolliseksi laajentaa aineistojen,

resurssien ja palveluiden hyödyntämistä organisaatioiden, valtioiden ja tiedealojen ulkopuolelle ja näin nopeuttaa oppimista ja tulosten saavuttamista.

Kansainväliset yhteistyö- ja infrastruktuurihankkeet määrittävät suomalaisen tieteen, tutkimuksen ja tilastotoimen tulevaisuutta enemmän kuin tällä hetkellä ehkä ymmärretäänkään. Kansainvälinen kehitys ja merkittävien hankkeiden suunnitelmat tulee ottaa huomioon myös kansallisia ratkaisuja ja mahdollisia muutoksia pohdittaessa. EU:n ministerineuvoston aloitteesta on laadittu kansainvälisessä yhteistyössä tiekartta (ESFRI European Strategy Forum on Research Infrastructures, roadmap), joka käsittelee eurooppalaisia tutkimuksen infrastruktuureja. Ministerineuvoston tavoitteena on luoda ajantasaiset infrastruktuurit tutkimuksen tueksi kaikilla tieteenaloilla. Infrastruktuurien keskeisenä tavoitteena on lisätä tutkijoiden ja organisaatioiden yhteistyötä. Suunnitelman näkökulma on 10 – 20 vuotta eteenpäin. Suunnittelun apuna on mm. e Infrastructure Reflection Group (e-IRG). Se perustettiin parantamaan jäsenten välistä yhteisymmärrystä sekä suosittamaan toimintatapoja paneurooppalaisen tutkimusinfrastruktuurin luomiseksi. e-IRG:n päätavoitteena on tukea poliittisella, neuvoa-antavalla ja tarkkailevalla tasolla päätöksentekoa sekä hallinnollisen kehityksen luomista Euroopan teknologiaresurssien helpon ja kustannustehokkaan yhteiskäytön edistämiseksi. ESFRI -infrastruktuurisuunnitelmia varten tarvitaan tietoaaineistoihin liittyviä palveluita, ja on tärkeää välttää yhteensopimattomien ympäristöjen luominen.

ESFRI-tiekartta vaatii tutkimusinfrastruktuureja noudattamaan saatavuuden, pysyvyyden, laadukkuuden, käyttöoikeuksien ja yhteentoimivuuden periaatteita tietovarastoissaan.

Pääsy aineistoihin täytyy taata yleisesti huomioiden aineistokohtaiset rajoitukset kuten tekijänoikeudet ja tietosuoja käyttöpolitiikassa. Julkisrahoitteisen tutkimusinfrastruktuurin tulee lähtökohtaisesti sallia laaja pääsy aineistoihin silloin, kun laki sen sallii. Saatavuus on turvattava asianmukaisin sopimuksin. Yhteentoimivuuden periaatteen täytyy ohjata käyttäjäyhteisöä niin, että avoimia standardeja ja rajapintoja käytetään laajasti.

Suomen kansallinen tutkimusinfrastruktuurien tiekartta valmistui helmikuussa 2009 (Opetusministeriö, 2009). Siinä esitetään olemassa olevat kansalliset tutkimusinfrastruktuurit ja jäsenyydet kansainvälisissä yhteisöissä. Lisäksi tiekartalla esitetään arvio lähivuosien uusien hankkeiden rakentamistarpeesta tieteenaloittain. Tiekartta muodostaa perustan kansallisen rahoituksen suunnittelulle.

Koska tutkimuksen infrastruktuureista puhuttaessa korostetaan kansallisia ja kansainvälisiä yhteishankkeita, on erityisesti kiinnitettävä huomiota eri toimijoiden yhteistyöhön ja yhteisrahoitteisuuteen. Vaikka tutkimuksen infrastruktuureilla voidaan tuki viitata yliopistojen tai tutkimuslaitosten paikallisiin tutkimusvälineisiin, tiekartan tehtävänä on nostaa tarkasteluun kansallisesti merkittävät yhteiset tutkimusympäristöt, aineistot ja välineet. Suuret eurooppalaiset tai maailmanlaajuiset haasteet, joita ei voida ratkaista vain kansallis-

toimin, vaativat tuekseen rakenteen, joka on modulaarinen ja tukee vaihtuvia tutkimuskysymyksiä.

Suomen kannalta on myös erittäin tärkeää, että Suomea kuvaava tieto on tutkijoiden saatavilla ulkomaillakin. Tämä lisää kiinnostusta Suomea kohtaan ja antaa tutkijoille uusia yhteistyömahdollisuuksia.

3.2.5 Paikkatiedot ja tilastotoimi

Paikkatieto tarkoittaa tietoa kohteista ja ilmiöistä, joita koskeviin tietoihin sisältyy välitön tai välillinen viittaus maantieteelliseen sijaintiin. Paikkatieto on näkökulma tietohallintoon ja samalla tavalla näkökulma tilastotoimeen. Eri prosesseissa syntyvät tiedot ovat paikkatietoina yhdistettävissä sijainnin avulla, visualisoitavissa karttoina ja analysoitavissa eri tavoin paikkatieto-ohjelmistoja käyttäen.

Paikkatietoinfrastruktuurilla osana yhteiskunnan tietoinfrastruktuuria tarkoitetaan yhteisesti sovitulla tavalla tuotettuja paikkatietoaineistoja ja paikkatietopalveluja, näiden kuvailuja ja teknisiä toteutuksia sekä tietojen saatavuutta ja käyttöä koskevia periaatteita ja prosesseja.

Eurooppalaisen paikkatietoinfrastruktuurin toteuttamista ohjaa INSPIRE-direktiivi. Kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin toteuttamisessa ja kehittämisessä tulee ottaa huomioon laajemmin kansalliset tarpeet ja mahdollisuudet. Infrastruktuurin toteuttaminen merkitsee keskeisesti verkkopalvelujen toteuttamista olemassa olevien paikkatietoaineistojen saattamiseksi helposti käyttäjien ulottuville.

Tilastotoimi tuottaa erilaisiin alue- ja ruutujakoihin summattua paikkatietoa mitä moninaisimmista ilmiöistä. Osana kansallista paikkatietoinfrastruktuuria tilastotoimen keskeisenä tehtävänä on tuottaa perustietoaineistoista jalostettua paikkatietoa siten, että tietosuojasta ja liikesalaisuuksien suojaamisesta huolehditaan. Ruutuaineistojen merkitys korostuu kuntaliitosten myötä ja muiden hallinnollisten aluejakojen uudistuessa.

Tulevaisuudessa aineistopalvelujen rinnalle kehittyvät verkkopalveluina erilaiset analyysi- ja visualisointipalvelut. Niiden avulla saatavilla olevat paikkatiedot voidaan muokata ja jalostaa tarkoituksen mukaiseen esimerkiksi kartan tai taulukon muotoon. Aluksi tilastotoimen paikkatiedot ovat saatavilla lähinnä ennalta valmistettuina paikkatietotuotteina ja tulevaisuudessa yhä enemmän automatisoituina, massaräätälöitävinä analyysi- ja visualisointipalveluina.

Kansallisen tietopolitiikan kysymyksiä ovat tietojen ja palvelujen hinnoittelu sekä käyttöehdot. On linjattava, miten kustannetaan tilastoaineistojen nykyistä laajempi tarjonta paikkatietoina. Säädösten mukaan aineistoja kuvaavat metatiedot ovat maksutta kaikkien saatavilla ja selailu karttamuodossa (katselupalvelurajapinnan käyttö) tulisi olla maksutonta tai sen tulisi kattaa vain palvelun tarjoamisesta välittömästi aiheutuvat kustannukset. Käyttöehdot tulisi saattaa

muotoon, joka ei pääsääntöisesti edellytä kirjallista lupaa, vaan ainoastaan käyttöehtojen hyväksymisen verkkopalvelun kautta tai osana.

Paikkatieto tarjoaa mahdollisuuksia tehostaa merkittävästi suunnittelua, päätöksentekoa ja päätösten toteutumisen ja vaikutusten arviointia niin julkisessa hallinnossa kuin laajemmin koko yhteiskunnassa. On varmistettava, että investoinnit moniin perusaineistoihin sekä tilastotoimen prosesseihin saataisiin tuottamaan yhteiskunnassa nykyistä laajemmin.

Minimiperiaatteena tulisi olla, että sama tilastotieto, joka taulukkomuodossa on yhteiskunnan toimijoille vapaasti saatavilla, voisi olla vapaasti saatavilla ja selailtavissa aluejakoihin, ja mikäli mahdollista ruutujakoihin, perustuvina karttakuvina osana paikkatietoinfrastruktuuria.

Teknisenä tavoitteena tulisi olla, että kaikki keskeiset tilastotiedot ovat paikkatietoina rajapintapalvelujen kautta tietoverkossa saatavilla selkein ja yhtenäisin käyttöehdoin. Mikäli julkisen hallinnon sisällä edetään tietojen luovutuksen maksuttomuuteen, tulisi myös paikkatietojen olla maksutta käytettävissä tietosuojan ja yritysten liikesalaisuuksien sallimissa rajoissa.

Tilastotoimen tuottama tilastotieto tulisi laajasti jalostaa paikkatiedoksi. Jatkossa tulee selvittää, missä määrin tilastoaineistojen automaattinen jalostaminen on mahdollista, millaisia analyysi- ja visualisointipalveluja tilastotoimi voi itse tarjota ja miltä osin tällaisten palvelujen tarjoaminen voisi olla yritysten toimesta tapahtuvaa markkinaehtoista liiketoimintaa.

4 Yhteistyön ja työnjaon tarkastelua tilastojärjestelmittäin

4.1 Sosiaalitilastot

Sosiaalitilastoille (social statistics) ei ole olemassa yhtä yleispätevää, kansainvälisesti hyväksyttyä määritelmää. Yleensä tähän alueeseen kuuluvia tilastoja onkin eri yhteyksissä hahmotettu käytännöllisemmin esim. tietyn kansainvälisen järjestön tai EU:n näkökulmasta.

Tilastokeskuksen sosiaalitilastostrategiassa sosiaalitilastoinnin tavoitteeksi on määritelty ”tuottaa monipuolisia tilastollisia kuvauksia ja raportteja väestön sosio-ekonomisesta rakenteesta, väestön taloudellisista, sosiaalisista ja terveydellisistä oloista sekä ihmisten toiminnasta näiden rakenteiden ja olojen puitteissa”. Sosiaalitilastoissa ilmiöitä tarkastellaan ihmisten, kotitalouksien ja väestön näkökulmasta. Sosiaalitilastojen kattamaa aluetta voidaan kuitenkin tarkastella muistakin kuten esim. terveyden, koulutuksen, työttömyyden, tulonjaon tai muuttoliikkeen näkökulmista. Sosiaalitilastoilla onkin runsaasti yhtymäkohtia talous- ja ympäristötilastoihin ja tutkimukseen.

Tilastokeskuksessa sosiaalitilastoja tuotetaan kolmessa tilastoyksikössä:

- Henkilötilastot- yksikössä (aihealueina mm. väestö, kuolemansyyt, koulu- tus, työssäkäynti, asuinolot, tasa-arvo),
- Elinolot- yksikössä (aihealueina mm. työvoima, tulonjako, varallisuus, tu- lot, velkaantuminen, ajankäyttö, työolot, aikuiskoulutus, kulutus) ja
- Hinnat ja palkat -yksikössä (aihealueina palkat, palkkarakenne).
- Muita sosiaalitilastoja tuottavia viranomaisia ovat
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) (mm. sosiaali- ja terveyspalvelu- järjestelmän tilastot, terveydentila, terveyskäyttäytyminen),
- Kansaneläkelaitos (mm. toimeentuloa turvaavan etuusjärjestelmän tilas- tot)
- Eläketurvakeskus (mm. eläkkeensaajien ja eläkkeelle siirtyneiden luku- määrät, eläkkeiden suuruudet ja eläkemenot).

Lisäksi sosiaaliltilastoja tuottaa mm. Työterveyslaitos (mm. työolosuhdeksely, fyysis-psykkiset työolot).

Virastojen kesken on toimiva yhteistyö sekä virastojen johdon tasolla säännöllisesti järjestettävien johdon tapaamisten puitteissa että asiantuntijatasolla sosiaali- ja terveysalan tilastoyhteistyöryhmässä sekä kansainvälisten terveys-tilastojen työryhmässä ja SVT-neuvottelukunnassa.

Tilastokeskus selvitti kahden tilastoviranomaisen, tullihallituksen ja maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen (TIKE), kanssa vuonna 2006 tilastoviranomaisten tilastoyhteistyötä ja työnjakoasioita virastojen asettamissa työryhmissä. Vastaavan työn käynnistämistä sovittiin sosiaali- ja terveysministeriön, Stakesin ja Tilastokeskuksen ylimmän johdon kokouksessa jo keväällä 2007. Työn käynnistyminen lykkääntyi kuitenkin Stakes/KTL-selvityksen ja virastojen yhdistymisen takia.

Tilastotoimen selvityshankkeen loppuraportissa 4.11.2008 selvitysmiehet Reino Hjerpe ja Eino Siuruainen esittivät käsityksensä, että väestön elinolojen ja hyvinvoinnin kenttä rekistereiden ja tilastoinnin osalta on sekava ja vaikeasti hahmotettavissa. Heidän mukaansa roolit ja työnjako, rekistereiden laatiminen ja ylläpito sekä virallisen tilastoinnin toteuttaminen osana Suomen virallista tilastoa on selvitettävä ja työnjaot tämän selvityksen pohjalta tarkistettava. Selvitysmiehet tekivät raportissaan myös joitakin ehdotuksia tilastoinnin keskittämiseksi Tilastokeskukseen. Tilastokeskuksen kuolemansyyrekisterin (kuolintodistusarkiston) sijaintia ehdotettiin myös arvioitavaksi uudelleen. Lausunnoissaan sosiaali- ja terveysministeriö ja THL eivät pitäneet ehdotettuja siirtotoimenpiteitä tarkoituksenmukaisina tai totesivat niiden edellyttävän lisäselvityksiä.

Tilastotoimen selvitysryhmä kuuli kokouksessaan 10.9.2009 esittelyt sekä Tilastokeskuksen sosiaaliltilastoista (lähinnä elinoloja kuvaavat tilastot) ja THL:n sosiaaliltilastoista (lähinnä sosiaalihuollon tilastot). Keskustelussa tuli esille yhteiskunnan laaja tietotarve tällä alueella. Erityisiä työnjaon muutostarpeita ei tullut esille.

Selvitysryhmän johdolla järjestettiin 28.9.2009 sosiaali- ja terveysministeriön ja THL:n tapaaminen, joka liittyi tapaamissarjaan, jossa käytiin läpi eri hallinnonalojen tilastotuotantoa tarkoituksena etsiä mahdollisia tehostamis- ja kehittämiskohteita hallinnonalojen ja Tilastokeskuksen työnjaossa. Selvityshenkilöiden raportti toimi neuvottelun taustamateriaalina. Neuvottelussa todettiin, että THL:n ja Tilastokeskuksen välistä yhteistyötä ja työnjaon muotoja tulisi tarkastella perusteellisesti. Tässä selvityksessä tulee ottaa huomioon myös EU-raportointi sekä kuolintodistusarkistoon ja kuolemansyytilastointiin liittyvät asiat.

Neuvottelussa todetun mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriö, THL ja Tilastokeskus ovat 10.12.2009 asettaneet ko. tahojen tilastoyhteistyötä ja työnjakoa selvittävän työryhmän, jonka tehtävänä on käydä läpi sosiaali- ja terveysalan toimintaa ja taloutta sekä väestön terveydentilaa ja hyvinvointia kuvaavat

tilastot ja virastojen työnjako niiden tuotannossa ja jakelussa ottaen huomioon myös näiden tilastojen kansainväliset kehitysnäkymät, etsiä mahdollisia tehostamis- ja kehittämiskohteita työnjaossa ja yhteistyössä sekä tehdä tarvittavat ehdotukset työnjaon ja yhteistyön kehittämiseksi.

Työryhmä suosittelee, että sosiaali- ja terveysministeriön, THL:n ja Tilastokeskuksen tilastoyhteistyötä ja työnjakoa käsittelevää työryhmää täydennetään valtiovarainministeriön edustajalla.

4.2 Rahoitustilastot

Rahoitusmarkkinoita kuvaavia virallisia tai niihin rinnastettavia tilastoja tuottavat Suomen Pankki ja Tilastokeskus sekä vakuutuslaitosten osalta Finanssivalvonta. Virallisten tilastojen lisäksi rahoitusmarkkinoita kuvaavia tilastoja tuottavat omasta toimialastaan mm. Finanssialan keskusliitto ja Työeläkelaitosten liitto.

4.2.1 Suomen Pankin ja Tilastokeskuksen tilastoyhteistyö

Suomen Pankki ja Tilastokeskus tuottavat tilastoja yhteistyössä tavoitteena kansainvälisten ja kotimaisten tilastovelvoitteiden toteuttaminen niillä tilastoalueilla, joilla osapuolten yhteistoiminta edistää tilastojen kustannustehokasta tuottamista; näihin tilastoihin kuuluvat rahoitus- ja maksutasetilastot sekä eräät muut taloustilastot. Kustannustehokkuudella tarkoitetaan perustietojen keruusta raportojille aiheutuvan rasituksen rajoittamista sekä päällekkäisen työn välttämistä tilastojen laadinnassa ja julkaisemisessa. Lisäksi yhteistyöllä tuetaan tilastojen laatua. Yhteistyöhön kuuluu laaja tietojen vaihto tilastovelvoitteiden toteuttamiseksi. Myös raportointi kansainvälisille järjestöille kuten IMF:lle kuuluu yhteisesti sovittaviin asioihin. Yhteistyön tarkempi sisältö ja menettelyt määritellään vuosittain Suomen Pankin ja Tilastokeskuksen välisessä yhteistyömuistiossa ja sen liitteissä.

Yhteistyössä ja työnjaossa vastuut jakautuvat tilastoalueittain pääsääntöisesti samalla tavalla kuin Eurostatin ja Euroopan keskuspankin (EKP) välisessä yhteistyössä (Memorandum of Understanding)¹ on määritelty. Käytännössä vastuu yhteistyön piirissä olevista tilastoaineistoista on jakautunut niin, että Tilastokeskus on vastannut Eurostatin velvoitteiden mukaisesta tilastoinnista ja Suomen Pankki EKP:n velvoitteiden mukaisesta tilastoinnista.

Suomen Pankin ja Tilastokeskuksen välistä työnjakoa on viime vuosina

¹ Memorandum of Understanding on Economic and Financial Statistics between the Directorate General Statistics of the European Central Bank (DG Statistics) and the Statistical Office of the European Communities (Eurostat), Brussels, 10 March 2003

kehitetty nk. Hollannin mallin suuntaan, jossa rahoitusmarkkinatilastot on pääosin keskitetty keskuspankkiin ja kansantalouden tilinpito tilastovirastoon. Tämän linjauksen mukaisesti (ja EKP:n sijoitusrahastotilastoinnin aloituksen myötä) sijoitusrahastotilastointi siirtyy Tilastokeskuksesta Suomen Pankkiin kokonaisuudessaan vuoteen 2010 mennessä, samoin Tilastokeskuksen erillinen luottokantatietojen keruu rahalaitoksilta lakkaa vuonna 2010 ja Tilastokeskuksen vaatimukset integroidaan osaksi Suomen Pankin rahalaitostiedonkeruuta. EKP:n suuntaviivojen mukainen neljännesvuosittainen rahoitustilinpito taas siirtyy Suomen Pankista Tilastokeskukseen vuoden 2010 lopussa.

4.2.2 Suomen Pankin tilastot

Suomen Pankin tilastotiedonkeruut perustuvat EKP:n tilastoasetuksiin (kuten rahalaitosten tase- ja korkotiedonkeruut ja sijoitusrahastojen tasetiedonkeruu) ja nk. EKP:n suuntaviivoihin (Guidelines; näillä on säädetty mm. maksutaseesta, ¼-vuosirahoitustilinpidoista sekä raha- ja pankkitilastoista). EKP-vaatimusten lisäksi kerätään vähäisessä määrin tilastotietoa kansallisia tarpeita varten (esimerkiksi lainojen korkosidonnaisuuksista). EKP lähtee siitä, että euroalueen osalta nimenomaan keskuspankit keräävät asetusten edellyttämät tiedot EKP:lle, joka julkaisee ao. tilastot. Suomen Pankki julkaisee vastaavat kansalliset tiedot. Keskuspankit ovat lähtökohtaisesti vastuussa myös suuntaviivoihin pohjautuvista tilastoista EKP/Eurostat-työnjaon mukaisesti, mutta kansallisesti on voitu sopia myös joidenkin tilastojen siirtämisestä tilastoviraston laadittavaksi, tosin ainoastaan EKP:n suostumuksella. Tällaisia poikkeusjärjestelyjä on euromaista aiemmin tehty neljännesvuosirahoitustilien osalta vain Hollannissa, ja nyt myös Suomessa. Näissäkin tapauksissa viimekäden vastuu ko. tilastosta säilyy keskuspankilla. Rahaliiton ulkopuolisista maista Ruotsi on ulkoistanut tilastovirastolle rahalaitos- ja maksutasetilastonsa.

Suomen Pankki vastaa EKP:n edellyttämistä rahalaitos- ja sijoitusrahastotilastoista, arvopaperitilastoista, maksutasetilastoinnista sekä ulkomaisen varallisuuden tilastoinnista Suomessa. Maksutasetilastoa laaditaan yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa. Mainittakoon, ettei EKP:n säädösten mukainen rahalaitostiedonkeruu kata toistaiseksi luottolaitosten tilinpäätöksiä, ja tilinpäätöstilastointi kuuluuikin Suomessa Tilastokeskukselle.

Vuoden 2009 lopussa Suomen Pankin tilastotoimen toimintavahvuus oli 35 henkilöä.

4.2.3 Tilastokeskuksen rahoitustilastot

Tilastokeskus laatii rahoitusmarkkinatilastoja EU:n rakennetilastoasetuksen tai muiden kansainvälisten sitoumusten nojalla (Luottolaitosten tilinpäätös-tilasto), osin tietoja kerätään välillisesti kansantalouden tilinpidon tarpeisiin (mm. Rahoitusleasing- tilasto) tai puhtaasti kansallisiin tietotarpeisiin (mm. Luottokorttitilasto). Tilastokeskuksen rahoitusmarkkinatilastot täydentävät Suomen Pankin tai muiden toimijoiden tilastointia, ja yleisinä yhteiskuntatila-stoina ne eroavat rahapolitiikan tai finanssivalvonnan tarpeisiin kerätyistä tiedoista. Neljännesvuosittaisen rahoitustilinpidon siirtyminen Tilastokes-kukseen parantaa merkittävästi kansantalouden tilinpidon kehikossa tapah-tuvaa nopeaa rahoitusmarkkinoiden kuvausta.

Sijoitusrahastotilastojen ohella Tilastokeskus lakkauttaa vuonna 2009 joita-kin rahoitusmarkkinatilastojaan osana budjettisopeutusta. Supistusten yhteis-vaikutus on noin 2 henkilötyövuotta, mutta toisaalta neljännesvuosittaisen rahoitustilinpidon siirtyminen Tilastokeskukseen kasvattaa resurssitarvetta vas-taavasti. Yhteensä Tilastokeskuksen rahoitustilastointi, mukaan lukien rahoitustilinpito, vaatii jatkossa noin 10 henkilötyövuoden panoksen.

4.2.4 Valvonta- ja tilastotiedon integrointi

Suomen Pankki, Finanssivalvonta (ent. Rahoitustarkastus) ja Tilastokeskus ovat viranomaisyhteistyön (Virati) puitteissa jo 1980-luvulta soveltaneet ratkaisuja, jotka vähentävät valvonta- ja tilastotiedonkeruiden päällekkäisyyttä ja tiedonantajien raportointitaakkaa. Yhteistyö on ollut uraa uurtavaa koko Euroopan tasolla. Virati-tiedonkeruissa raportoijat eli luottolaitokset, sijoitus-palveluyritykset ja rahastoyhtiöt raportoivat vaaditut tiedot yhteisillä mahdol-lisimman pitkälle harmonisoiduilla työkirjoilla Finanssivalvonnan ylläpitä-män jakelupalvelun kautta kullekin viranomaiselle. Tiedonkeruiden koordi-nointi ja kehittäminen tapahtuu pysyvässä Virati-työryhmässä.

Virati-yhteistyön vaikutuksia tiedonkeruurasitukseen ei ole erikseen mitattu, mutta tiedonantajat ovat jatkuvasti arvioineet sen hyvin toimivaksi ja edellyt-täneet sen jatkamista. Uutena haasteena on nousemassa esiin mm. Euroopan laajuisen pankkivalvonnan suositusten ja tulevan Euroopan järjestelmäriski-komitean (ESRB) tietotarpeiden yhteen sovittaminen.

4.2.5 Vakuutustilastointi

Vakuutussektorin virallisesta tilastoinnista vastaa Finanssivalvonta (aiem-min Vakuutusvalvontavirasto). Tässä roolissa Finanssivalvonta on vastannut myös EU:n rakennetilastoasetuksen mukaisesta raportoinnista vakuutussek-

torin osalta sekä tähän liittyvästä Eurostat-yhteistyöstä. Suomen Pankilla ja Tilastokeskuksella ei ole ollut omia vakuutussektoria koskevia tilastotiedonkeruita. Tilanne on kuitenkin muuttumassa, mikäli Suomen Pankkia velvoittava EKP:n tasetiedonkeruu laajenee lähivuosina kattamaan vakuutuslaitokset ja osan eläkelaitoksista.

Vakuutuslaitosten valvonta- ja tilastotiedonkeruuta ei ole toistaiseksi samaan tapaan harmonisoitu kuin luottolaitospuolella. Tätä koskeva uudistusprojekti on kuitenkin Finanssivalvonnassa parhaillaan meneillään ja uudistettu tiedonkeruu astunee voimaan vuonna 2011. Uudistuksen yhtenä tavoitteena on laajentaa hyväksi havaittu Virati-tiedonkeruun konsepti myös vakuutussektorin valvonta- ja tilinpäätöstietojen keruuseen.

4.2.6 Tilastokeskuksen, Suomen pankin ja Finanssivalvonnan välinen työnjako

Suomen Pankin ja Tilastokeskuksen välinen tilastoyhteistyö toimii erinomaisesti. Kansallista työnjakoa rahoitustilastojen tuotannossa on uudistettu määrätietoisesti olemassa olevan lainsäädännön puitteissa ja sitä voidaan nykyisellään pitää tarkoituksenmukaisena niin tilastotuotannon laadun kuin tehokkuuden kannalta. Myös Finanssivalvonnan, Suomen Pankin ja Tilastokeskuksen välinen viranomaisyhteistyö valvonta- ja tilastotietojen yhteensovittamisessa on toiminut hyvin ja on kansainvälisestäkin ainutlaatuinen esimerkki onnistuneesta tiedonkeruurasituksen minimoinnista.

Rahoitustilastoja koskevia kansallisia työnjakoja on kuitenkin tarpeen jatkossakin säännöllisesti arvioida EKP:n/EU:n tilastolainsäädännön tai muiden tilastovelvoitteiden mahdollisesti muuttuessa, jotta vältetään päällekkäisten tiedonkeruiden syntymistä. Tämä koskee erityisesti vakuutussektorin valvonta- ja tilastotiedonkeruuta, mikäli Suomen Pankkia velvoittava EKP:n tasetiedonkeruu laajenee lähivuosina kattamaan myös vakuutuslaitokset. Finanssivalvonnan ja Tilastokeskuksen työnjako virallisten vakuutustilastojen julkaisemisessa, vakuutussektoria koskevien EU:n tilastointivelvoitteiden täyttämisessä ja Eurostat-yhteistyössä olisi luontevaa ottaa tässä yhteydessä tarkasteluun.

4.3 Ulkomaankaupan ja sisäkaupan tilastointi

Tullihallituksessa tilastointiin käytetään tällä hetkellä noin 36 henkilötyövuotta, sen kustannukset ovat noin 2,5 miljoonaa euroa vuodessa. Tuotoksena on noin 80 tilastojulkistusta vuodessa ja kuukausittain päivitettävä noin 17 miljoonan solun tietomatriisi (jakelutietokanta).

Tullihallitus on vuonna 2008 uusinnut tietojen jakelujärjestelmän, jonka seurauksena tietokantatietojen käyttö on viisinkertaistunut. Julkistamisessa noudatetaan EU:n käytäntösäntöjä ja SVT-suosituksia ja sen voidaan todeta toi-

mivan hyvin. Tietokantahakua on noin 60 000 ja tilastosivujen www-latauksia on noin 0,8 miljoonaa vuodessa; läpimeno julkisuudessa on myös hyvä.

Tunnuslukujen valossa, esimerkiksi julkistukset tai tietokannoissa käyttöön saatetut tiedot suhteessa henkilötyövuosiin ja kustannuksiin, toiminta on hyvin tehokasta. Järjestelmiä on myös kehitetty tehokkaasti muun muassa EU-rahoitusta käyttämällä.

Tiedonantajien kannalta Tullin tilastoinnin vahvuus on pitkälle viety sähköinen prosessi ja tilastotietojen – myös sisäkauppaan liittyvien Intrastat-tietojen – antamisen integrointi yritysten omiin tietojärjestelmiin. Ulkomaankauppaa harjoittavat yritykset antavat huomattavan osan sisäkaupankin tilastotiedoista käyttäen hyväksi tullihallinnollisia tietojärjestelmiä ja -rajapintoja.

Selvitystyössä ei ole tullut esiin sellaisia tekijöitä, joiden perusteella Tullihallituksen hoitamien tilastointiprosessien siirtämisellä Tilastokeskukseen olisi saavutettavissa tuottavuushyötyjä tai muita etuja. Työnjaon perustana voidaan sen vuoksi edelleen pitää vuonna 2006 tehtyä Tullihallituksen ja Tilastokeskuksen yhteistyöryhmän linjauksia, joiden mukaisesti yhteistyötä edelleen tiivistetään nykyisen työnjaon puitteissa.

Vuonna 2009 voimaan tullut EU:n uusi tilastolaki antaa myös uusia mahdollisuuksia yhteistyölle helpottamalla yksikötason tietojen vaihtoa Tilastokeskuksen ja Tullihallituksen tilastoyksikön välillä.

4.4 Liikennetilastot

Liikennetilastoja laaditaan Tilastokeskuksessa, Liikennevirastossa, Finnaviassa ja Tullin tilastoyksikössä. Tilastointia on keskitetty Tilastokeskukseen viimeisten 15 vuoden aikana. Sovitun työnjaon mukaan Tilastokeskukseen on keskitetty tilastot, jotka vaativat erillistä tiedonkeruuta. Muut liikenneviranomaiset tuottavat tilastot, jotka perustuvat niiden viranomaistoiminnan yhteydessä syntyviin tietoaineistoihin. Hallinnonalan organisaatioiden uudistuminen vuoden vaihteessa aiheuttanee muutoksia tilastoinnin organisointiin Liikennevirastossa.

4.4.1 Tilastokeskus

Tilastokeskus laatii seuraavat liikennetilastot:

- Ajoneuvokanta ja ajoneuvojen ensirekisteröintitilastot
- Tieliikenneonnettomuustilasto
- Kotimaan ja ulkomaan tieliikenteen tavarankuljetustilastot, tilastot pohjautuvat EU-asetuksiin
- Ulkomaan meriliikenteen tulot ja menot tilasto, osa maksutasetilastointia käyttäjinä kansantalouden tilinpito ja Suomen Pankki

Tilastojen tuotantoon käytetään noin 4 henkilötyövuotta.

Lisäksi tuotetaan eri tietolähteisiin perustuvaa Liikennetilastollista vuosikirjaa. Maksullisena tilastointipalveluna tehdään mm. vesiliikenneonnettomuustilastoa, ajokorttitilastoa, ajokoe- ja teoriakoetilastoja sekä julkisen liikenteen suorite-/markkinaosuustilastoa.

4.4.2 Liikennevirasto

Liikennevirasto tuottaa meri-, rautatie- ja tieliikenteeseen liittyviä tilastoja. Tuotantoa hoidetaan ja koordinoidaan Tilatietoyksikössä.

Aikaisemmin Merenkulkulaitos, Ratahallintokeskus ja Tiehallinto vastasivat liikennetilastojen tuotannosta, mutta nyt nämä virastot on yhdistetty. Tämän seurauksena tilastotuotannon resursseihin sekä kehittämiseen liittyvät kysymykset tullaan arvioimaan uudelleen toimintansa aloittaneessa Liikennevirastossa.

Viranomaiskäyttöön rakennettu meriliikenteen sähköinen tiedonkeruujärjestelmä Portnet on tiedon lähteenä Liikenneviraston meriliikennetilastoille, kotimaan tavaraliikennetilastoille ja Saimaan kanavaa koskeville tiedoille. EU:n meriliikennetilastoasetuksen mukaisesti toimitetaan meriliikenteen tilastotietoja lisäksi Eurostatille ja osallistutaan EU:n tilastotyöryhmien toimintaan. Henkilövesiliikenteen aineisto kerätään yrityskyselyjen avulla.

Kaupalaivastoon ja merimiehiin liittyvä tilastotuotanto on siirtynyt Liikenteen turvallisuusvirastoon. Siirtymäkauden aikana näihin liittyvä tilastotuotanto tapahtuu kuitenkin Liikenneviraston Tilatietoyksikössä.

Vuosittain julkaistaan Suomen Rautatietilasto. EU:n rautatietilastoasetuksen mukaisesti toimitetaan rautatieliikenteen tilastotietoja Eurostatille ja osallistutaan EU:n rautatietilastotyöryhmän toimintaan. Useimmat tiedot ovat lähtöisin liikennöitsijän ja radanpitäjän tietojärjestelmistä ja varsinaisen tilastotietojen tuottaminen on suurelta osin tapahtunut ulkopuolisilta ostettuina palveluina. Liikennevirastossa rataverkkoon liittyvät ratarekisterit on sijoitettu Rautatieosaston ratatietoyksikköön.

Tilatietoyksikössä on suunniteltu julkaistavaksi vuosittain Tietilasto sekä tietilaston aineistoon liittyen ns. pikatilasto sekä tilastoja koskevat perusaikasarjat ja graafit internetissä. Liikenneviraston Tieosastolla tuotetaan Tilastokeskuksen tuottamasta aineistosta tilastot maanteillä sattuneista tieliikenneonnettomuuksista ja hirvieläinonnettomuuksista. Tieosastolla on lisäksi tiestö- ja liikennetietoyksikkö, joka huolehtii mm. tierekisteri- ja liikenteen automaattinen mittaus (LAM) -järjestelmistä. Maanteihin ja tieliikenteeseen liittyvien tietojärjestelmien ylläpito, kehittäminen ja tilastokäytön verkkosovellukset on sijoitettu Liikennevirastossa Tieosastolle.

4.4.3 Finavia

Finavia laatii lentomatkustajatilastoja kuukausittain mm. Eurostatin käyttöön. Vuosi- tai vuosineljännektietoja toimitetaan useille kansainvälisille järjestöille: ACI (Airport Council International), ICAO (International Civil Aviation Organisation), ENAC (Ecole Nationale De l'Aviation Civile).

Suomen lentoliikennetilasto julkaistaan vuosittain ja sisältää Finavian 25:n sekä Mikkelin ja Seinäjoen lentoasemien tiedot.

Tilastointiin on käytettävissä yksi henkilö, joka laatii myös paljon muita viraston sisäisiä raportteja. Tilastojen tallennustyöhön (lentoyhtiöiltä saadut tiedot) osallistuu useampia henkilöitä.

4.4.4 Tullihallitus

Transitoliikennetilasto käsittää kaikki kuorma-autoilla tehtyt maantiekuljetukset, jotka viedään kauttakuljetuksina Suomen satamista ja muista tullitoimipaikoista itärajan tärkeimpien rajanylityspaikkojen kautta itään. Transitokatsauksen laatimisella ei ole lainsäädännöllistä taustaa, vaan se perustuu kansalliseen maantiekuljetusten määrää koskevaan tietotarpeeseen.

Kuukausittain ja vuosineljänneksittäin tehtävä liikennetilasto sisältää maa- ja merirajojen tullitoimipaikkakohtaiset tiedot Suomeen saapuneiden ja Suomesta lähteneiden liikennevälineiden kappalemääristä ja kansallisuuksista.

Ulkomaankaupan kuljetustilaston tietoja on kerätty vuodesta 1965 lähtien. Tilastosta käyvät neljännesvuosittain ilmi Suomen tuonnin ja viennin tonnimäärät ja kuljetusten arvot.

Työryhmä suosittaa, että valtiovarainministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö sekä hallinnonalojen virastot yhdessä arvioivat myöhemmin liikennetilastojen kehittämis- ja tehostamistarpeita, kun liikennetilastojen organisointi on liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muutosten jälkeen valmistunut Liikennevirastossa.

4.5 Muut taloustilastot

Edellä olevissa tarkasteluissa on käsitelty taloustilastoja koskevia yhteistyö- ja työnjakokysymyksiä rahoitustilastojen, ulkomaankauppatilastojen ja liikennetilastojen osalta. Nämä tilastot kattavat pienen osan niistä taloutta kuvaavista tilastoista, joita Tilastokeskus ja muut tilastontuottajat tuottavat.

Tilastokeskus kokoaa ja julkaisee laajan joukon yritysten rakenteita ja suhdanteita koskevia perustilastoja. Muita taloutta kuvaavia perustilastoja ovat hintoja ja palkkoja kuvaavat tilastot sekä kuntien taloutta ja kuluttajien luot-

tamusta koskevat tilastot. Nämä tilastot ovat pääosin Tilastokeskuksen itsensä keräämiä tai ne perustuvat hallinnollisiin aineistoihin. Niiden tuottaminen ei sisällä sellaisia yhteistyö- tai työnjakokysymyksiä, joita ei olisi sivuttu aikaisemmassa tarkastelussa.

Tilastokeskus kokoa myös pääosan koko kansantaloutta kuvaavista makrotaloustilastoista. Kansantalouden tilinpidon tiedot perustuvat pääosin Tilastokeskuksen omiin perustilastoihin, mutta merkittäviä yhteistyökumppaneita ovat myös Suomen Pankki, tullihallitus ja maatalous- ja ympäristöviranomaiset. Myöskään tähän tilastoalueeseen ei sisälly muita merkittäviä yhteistyö- ja työnjakokysymyksiä, joita ei olisi sivuttu edellä olevissa tarkasteluissa.

Merkittävien Tilastokeskuksen ulkopuolella tuotettu tilastokokonaisuus, joka ei sisälly aikaisempiin tarkasteluihin, on Suomen Pankin kokoama maksutasetilasto. Tilasto on keskeinen osa koko kansantalouden tilastollista kuvausta. Yhteistyö Suomen Pankin ja Tilastokeskuksen kesken on vakiintunutta ja toimivaa tällä tilastointialueella.

Kuntatilastoinnin kehittämistä käsitellään luvussa 5.2.5.

4.6 Ympäristö ja luonnonvaratilastot

Valmisteluryhmän alainen ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoryhmä (YLE, toimikausi 15.5. - 31.12.2009) on kuvannut toimeksiantonsa mukaisesti ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojärjestelmien kokonaisuuden ja viranomaisten roolit sekä kartoittanut tulevaisuuden haasteita ja kehittämistarpeita. Työryhmän työtä ja suosituksia on kuvattu ryhmän laatimassa loppuraportissa.

Tehdyssä selvityksessä ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastot on jaettu neljään osioon erilaisten tilastojärjestelmiensä ja tilastointikohteidensa mukaan. Näistä ensimmäinen on ympäristö ja luonnonvarat, eräänlainen ympäristötilastoinnin yleisalue, jossa laaditaan tilastoja erityisiin ja yleisiin tarkoituksiin muun muassa liittämällä eri sektoreiden aineistoja toisiinsa tilinpidoksi. Muut kuvattavat tilastoalueet ovat maa-, metsä- ja kalataloustilastointi, energiatilastointi sekä kasvihuonekaasujen inventaario. Näistä alueista maa-, metsä- ja kalataloustilastot kuuluvat pääosin taloustilastojärjestelmään.

4.6.1 Ympäristö ja luonnonvarat

Ympäristön seurannan avulla kerätään tietoa ympäristössä tapahtuvista muutoksista. Seuranta perustuu pitkän ajan kuluessa tehtäviin yksittäisiin, vertailukelpoisiin havaintoihin, joita koskevat tiedot tallennetaan tietojärjestelmiin. Seurantaan liittyy olennaisena osana myös tietojen analysointi ja raportointi.

Luonnonvarat, niihin kohdistuvat paineet, ympäristön tilan seuranta ja ympäristöpolitiikka muodostavat kokonaisuuden, jonka hahmottamiseen tarvitaan eri alojen asiantuntemusta. Keskeisiä toimijoita ympäristön seurannan järjestämisessä ovat ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö sekä sosi-aali- ja terveysministeriö. Ympäristöhallinnolla on yhteinen seurantaohjelma. Ympäristösektorin raportointivelvoitteista vastaavat useat tutkimus- ja rekisteriviranomaiset, lukumäärällisesti pääasiallinen vastuu on Suomen ympäristökeskuksella, Eviralla, Metlalla, Tikellä, RKTL:llä ja Energiamarkkinavirastolla.

Ympäristö- ja luonnonvaratilastojen kansainvälinen kehikko on YK:n vuonna 1984 julkaisema FDES (Framework for Development of Environmental Statistics). Se on ohjannut Suomen ympäristö- ja luonnonvaratilastojen kehittämistä. Monissa kohdin Suomen ympäristö- ja vastattaessa luonnonvaratilastojärjestelmä on kuitenkin kehittänyt itsenäisiä, yksittäisiä järjestelmiä akuutteihin tilastointivaatimuksiin

Suomessa Tilastokeskus keskittyy pääasiassa ympäristötaloustilastoihin ja ympäristön kuormituksen kuvaamiseen. Ympäristön tilaa ja luonnonvaroja kuvaavat ympäristö- ja luonnonvara-alan tutkimuslaitokset. Tilastokeskus tuottaa tilastot julkisen sektorin ja teollisuuden ympäristönsuojelumenoista, ympäristöveroista, ympäristöliiketoiminnasta ja jätteistä sekä metsätilinpidon. Viimeaikojen kehittämistyö on keskittynyt ympäristötilinpitoon, jonka osia ovat ilmapäästöjen tilit, ympäristöverotilit ja kansantalouden materiaalivirtojen tilit.

4.6.2 Maa-, metsä- ja kalatalous

Maa-, metsä- ja kalatalous -aihealue on laaja ja perinteinen tilastokokonaisuus, jossa tehtävien ja vastuiden jako on selvää ja yhteistyö tiedon tuottajien ja käyttäjien välillä on tiivistä. Toiminnan keskeisenä ohjaavana tekijänä ovat EU:n maatalouspolitiikka ja kansallinen maa- ja metsätalouspolitiikka sekä EU:n yhteinen kalatalouspolitiikka, jotka luovat viitekehyksen tietotarpeille ja tiedontuotannolle.

Aihealueen tilastot kuvaavat maa- ja puutarhataloutta, metsiä ja metsätaloutta, kala- ja riistataloutta sekä metsästystä. Tilastoissa on tietoja näihin liittyvästä tuotannollisesta toiminnasta, hinnoista, tuloista, menoista, varoista ja veloista sekä varannoista ja niiden käytöstä.

Maa-, metsä- ja kalatalouden tiedontuotanto ja tilastointi on organisoitu usealle, lähinnä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimivalle virastolle ja laitokselle. Keskeisiä tiedontuottajia ovat Tike, Metla, RKTL sekä MTT Taloustutkimus. Maa- ja metsätalouden tilastoinnista erityisesti tilinpi-toa kuvaavia tilastoja tuotetaan Tilastokeskuksessa. Keskeiset rekisterinpitäjät hallinnonalalla ovat hallinnollisten rekisterien osalta Maaseutuvirasto (Mavi) ja Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira).

4.6.3 Energia

Energiatilastojen tavoitteena on antaa kokonaiskuva energiasektorin ja -markkinoiden toiminnasta ja kehityksestä. Energiatilastot kattavat energiahäydykkeiden eli polttoaineiden sekä sähkön ja lämmön hankinnan, tuotannon/valmistuksen, jalostuksen, jakelun/kuljetuksen, kaupan, käytön sekä energian tuotannon ja käytön päästöt. Energiatilastot sisältävät tietoa Suomen energian kokonaiskulutuksesta ja uusiutuvasta energiasta energialähteittäin, energian tuonnista ja viennistä, sähkön ja lämmön tuotannosta sekä tuotantokapasiteetista ja energian loppukulutuksesta sektoreittain (teollisuus, rakennusten lämmitys, liikenne). Lisäksi energiatilastoihin sisältyy tietoa energian hinnoista ja veroista, julkisesta rahoituksesta energiainvestointeihin, energiatutkimukseen sekä koetoimintaan ja energian tuotannon ja kulutuksen päästöistä.

Energiatilastojen tuotannon erityispiirre on energia-alan järjestöjen ja muun tilastoyhteistyön merkittävä rooli tiedonkeruussa. Energiatilastojen tuotannossa yhteistyötä tehdään runsaasti myös muiden viranomaisten ja tutkimuslaitosten kanssa (mm. Energiamarkkinavirasto, Tullihallitus, Metla). Yhteistyö on määritelty sopimuksin.

Energiatilastoja käytetään EU:n energiatilastoasetuksen ja lukuisten energiasäädösten edellyttämään laajaan raportointiin. Energia-alaa kuvaavia tietoja käytetään laajasti energia- ja ilmastopolitiikan valmistelussa ja seurannassa. Tilastotiedoilla on merkittävä rooli erilaisissa laskentamalleissa, joilla arvioidaan energia- ja ilmastoalan tulevaisuuden kehitystä. Energiassektori on keskeinen sektori kasvihuonekaasujen päästöjen lähteenä, mistä johtuen energiatilastojen tuotanto ja kasvihuonekaasuinventaario nivoutuvat kiinteästi yhteen.

Tilastokeskus tuottaa, julkaisee ja jakaa energiatilastoja kiinteässä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Se myös kerää itse tietoa energiatilastojen tietopohjaksi. Lisäksi Tilastokeskuksella on rooli energiatilastojen koordinoijana.

4.6.4 Kasvihuonekaasujen inventaario

Tilastokeskus vastaa Suomen kansainvälisistä kasvihuonekaasupäästöraportoinneista EU:n komissiolle, YK:n ilmastopöytäkirjalle (UNFCCC) ja Kioton pöytäkirjalle. Suomen Kioton velvoitteiden täyttämistä seurataan ko. raportointien avulla. Raportoinneilla on tiukat laadulliset ja ajalliset vaatimukset, joiden täyttäminen on edellytys muun muassa Kioton pöytäkirjan mekanismien käytölle.

Kioton pöytäkirja edellyttää, että osapuolimailla on kansallinen arviointijärjestelmä kasvihuonekaasupäästöjen ja -nielujen laskemista, raportointia, laadunhallintaa ja arkistointia sekä kansainvälisten tutkijaryhmien suorittamia vuosittaisia tarkastuksia varten.

Suomen kasvihuonekaasujen arviointijärjestelmän rakenne ja pääasialliset vastuutahot perustuvat valtioneuvoston 30.1.2003 tekemän periaatepäätöksen määrittelyihin. Vuonna 2005 perustetussa Suomen kansallisessa järjestelmässä vastuuyksikkönä toimii Tilastokeskus, joka vastaa itsenäisesti Suomen kasvihuonekaasuinventaarion kokoamisesta ja toimittamisesta YK:n ilmastopimuksen sihteeristölle ja EY:n komissiolle. Tilastokeskus osallistuu vahvasti myös päästötietojen laskentaan, sillä se tuottaa energiasektorin ja teollisuusprosessien päästötiedot. Suomen inventaariojärjestelmä on toimiva ja inventaarioraportointit on kansainvälisissä tarkastuksissa todettu korkealaatuiseksi.

Kansalliseen järjestelmään kuuluvat olennaisesti myös asiantuntijalaitokset, jotka vastaavat tiettyjen raportointisektoreiden osalta päästötietojen tuottamisesta inventaarioon. Metla vastaa pääosin maankäyttö-, maankäytön muutoksen ja metsätaloussektorin laskennasta, SYKE tuottaa F-kaasuja ja jätesektoria koskevat tiedot ja MTT maataloussektorin sekä maankäyttösektorille maatalousmaita koskevat tiedot. Valtion teknillinen tutkimuskeskus (VTT) ja Finavia tuottavat tietoja liikenteen päästöjen laskentaan energiasektorille.

Ministeriöiden (YM, MMM, TEM, LVM ja VM) rooli kansallisessa järjestelmässä on huolehtia tulosoajauksella hallinnonalaansa kuuluvien asiantuntijalaitosten riittävästä resursoinnista inventaariolaskennan ja kehittämisen tarpeisiin. Lisäksi ministeriöt tuottavat oman hallintoalansa osalta kansainvälisiin raportointeihin tarvittavat tiedot ilmastopolitiikan sisällöstä, toimeenpanosta ja vaikutuksista.

Suomen kansallinen järjestelmä perustuu Tilastokeskusta koskevien säädösten ohella Tilastokeskuksen ja vastuullisten ministeriöiden välisiin sopimuksiin yhteistyöstä kasvihuonekaasujen arviointijärjestelmässä. Asiantuntijalaitosten kanssa Tilastokeskus on tehnyt sopimukset päästölaskennan ja raportoinnin tuottamisesta. Joitakin laskennan osia Tilastokeskus hankkii ostopalveluina. Tilastokeskuksen asettamat neuvottelukunta ja päästölaskennan ja raportoinnin asiantuntijaryhmä tukevat inventaarion koordinoitua, laadunhallintaa ja yhteistyötä käytännön tasolla.

4.6.5 Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoja selvittäneen alatyöryhmän suositukset

YLE-ryhmä on työssään tutustunut laajasti ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastointijärjestelmiin, taustalla vaikuttaviin politiikka- ja strategiakysymyksiin, asiakkaiden tietotarpeisiin, olemassa oleviin yhteistyömuotoihin sekä virastojen selvitysmiesten loppuraporttiin antamiin lausuntoihin. Nykyinen, usean erikoistuneen toimijan tiedontuotanto toimii hyvin. Tilastotyö on integroitunut hyvin osaksi hallinnollista valvonta- ja seurantatietojen raportointia ja tutkimustoimintaa. Tältä pohjalta YLE-ryhmä on laatinut suosituksia.

set toimenpiteiksi, joilla tehostetaan ja kehitetään ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastointijärjestelmien tiedontuotantoa.

Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoja selvittäneen alatyöryhmän suositukset

Toiminnan organisoiminen

Suositus 1: Yhteistyön ja koordinaation tiivistäminen läheisessä yhteydessä tutkimukseen on paras keino ympäristö-, luonnonvara- ja energiatiedon tuotannon tehostamiseen ja kehittämiseen.

Nykyinen, usean erikoistuneen toimijan tiedontuotanto toimii pääsääntöisesti hyvin. Tilastotyö on integroitunut hyvin osaksi hallinnollista valvonta- ja seurantatietojen raportointia ja tutkimustoimintaa. Keskittäminen vaarantaisi tiedon käyttämisen eri viranomaistarkoituksissa (lainsäädännön valmistelu, lupa-, valvonta- ja seurantatehtävät), sillä tilastolain perusteella kerätyn yksikötiedon luovuttaminen ei ole mahdollista mm. valvontaan tai hallinnolliseen päätöksentekoon.

Ympäristö- ja luonnonvaratilastoinnissa yhdistyvät taloudellisyhteiskunnallinen ja biologis-ekologinen osaaminen. Aihealueen tilastointi vaatii sektoreittaista erityisosaamista, ja tehtävien keskittäminen yhteen paikkaan vaarantaisi laadukkaan tiedontuotannon sekä laajeneviin tietotarpeisiin vastaamisen. Laadukas ja laaja-alainen tiedontuotanto toteutuu hyvin sektoritutkimuksen yhteydessä, jolloin myös tilastotietojen välitön hyödynnettävyys tutkimuksessa on mahdollista.

Luonnonvarojen kokonaiskäytön tilastoinnin keskittämisellä Tilastokeskukseen voidaan kuitenkin saavuttaa etuja.

Suositus 2: Keskitetään luonnonvarojen kokonaiskäytön tilastointi Tilastokeskukseen.

Oulun yliopiston Thule-instituutti on kehittänyt luonnonvarojen kokonaiskäytön laskentajärjestelmän ja päivittänyt laskelmaa vuosittain. Kehikko on melko yhdenmukainen EU:ssa valmisteilla olevan ympäristötilinpidon tilastoasetuksen materiaaliveikotilinpitoa koskevan osion kanssa ja aihealueen tilastointi kuuluisi luontevasti Tilastokeskuksen toimintakenttään.

Suositus 3: Ympäristöhallinnon valvonta- ja kuormitustietojärjestelmän (VAHTI) kehittäminen on keskeisessä asemassa ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoinnin ja -raportoinnin tehokkuuden ja tuottavuuden lisäämisessä.

Kohdentamalla resursseja VAHTI:n kehittämiseen ja VAHTI -aineiston laadun parantamiseen voidaan vähentää nykyistä tarvetta VAHTI- aineiston laajaan, moninkertaiseen ja päällekkäiseen korjaamiseen eri organisaatioissa ja erilaisia tilastointi-, raportointi- ja tutkimustarkoituksia varten.

VAHTI:n käyttäjien ja rekisterinpitäjien (ml. päästökauppaviranomaiset) välisellä tiiviillä yhteistyöllä voidaan turvata rekisteritietojen mahdollisimman laaja hyväksikäyttö ja samalla vähentää tarvetta päällekkäisille kyselyille. Edellytyksenä ovat rekistereissä käytettyjen luokitusten yhtenäistäminen sekä toisaalta VAHTI:n kattavuuden turvaaminen, erityisesti kuntasektorin luvittamien laitosten osalta.

Luonteva taho koordinoimaan kehitystyötä on SYKE. Kehittämis- ja koordinointityöhön tulee osoittaa resurssit. Luokitusten osalta koordinoinnissa tarvitaan myös Tilastokeskuksen panosta.

Resursointi

Suositus 4: Kasvihuonekaasujen inventaarion ja energiatilastojen merkitys on selkeästi kasvamassa. Uusien tietotarpeiden ja lisävaatimusten edellyttämälle kehittämistyölle tulisi virastoissa turvata riittävät resurssit.

EU:n ilmasto- ja energiapaketti asettaa lisävaatimuksia sekä kasvihuonekaasujen inventaarion että energiatilastojen tiedontuotannolle. Myös kansainvälisistä ilmastoneuvotteluista on tulossa muutoksia kasvihuonekaasupäästöjen raportointiin. Molempien alueiden resurssit ovat tällä hetkellä täyskätössä tuotantoon osallistuvissa virastoissa ja laitoksissa. On ilmeistä, että uusia kehittämis-tehtäviä varten on kohdennettava virastojen resursseja mainituille tilastoalueille.

Koordinaatio ja yhteistoiminta

Suositus 5: Vahvistetaan ympäristötilastojen tuotantoa Tilastokeskuksessa ja perustetaan työryhmä kehittämään ympäristötilinpitoa, kun uusi ympäristötilinpitoasetus astuu voimaan.

Selvitysmiehet ovat raportissaan todenneet, että ympäristötilastojärjestelmä vaikuttaa hajanaiselta. Selvitysmiehet ehdottavatkin ympäristötilastojärjestelmän kokonaiskehittämisvastuun selventämistä.

Ympäristötilastojärjestelmää on jatkossa syytä kehittää YK:n FDES-kehikon (Framework for Development of Environmental Statistics) mukaisesti kattavaksi järjestelmäksi. Tilastokeskuksen tehtävä on koordinoida kehittämissuunnitelmaa.

Komissiossa valmisteilla oleva ympäristötilinpitoasetus myös edellyttää ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojärjestelmiin liittyvän yhteistyön kehittämistä synergiaetujen saavuttamiseksi ja tuottavuuden lisäämiseksi.

Suositus 6: Tilastokeskus ja muut keskeiset ympäristö- ja luonnonvaratilastojen tuottajat otetaan kumppaneiksi LYNET-yhteenliittymän ENVDAT-työhön yhteisen tilasto-ohjelman ja datapolitiikan määrittämiseen sekä maankäytön tietoaineistoja koskevan yhteistyön edistämiseen.

LYNET- yhteenliittymä on kansalliseen asetukseen perustuva yhteistyömuoto, johon osallistuvat lähinnä MMM:n ja YM:n hallinnonalojen toimijat. Yhteenliittymä keskittyy ympäristöä ja luonnonvaroja koskevaan tutkimukseen ja tietoaineistoihin, ja tässä työssä on tärkeitä huomioida myös muut alan virastot ja laitokset, jotka toimivat muilla hallinnonaloilla.

Yhteistyön lisäämistä suositellaan myös maankäyttöön liittyvien tietoaineistojen hallinnassa, sillä ao. aineistoja on useiden eri viranomaisien hallinnassa (Maanmittauslaitos, Tike, Metla, Syke, Tilastokeskus, TEM/GTK).

Suositus 7: Tilastokeskus kehittää energiatilastotietojen keskeisten käyttäjien ja tietojen tuottamiseen osallistuvien tahojen yhteistyötä perustamalla yhteistyöverkoston. Yhteistyön kehittämisessä on tarpeen huomioida myös kasvihuonekaasujen inventaarion ja energiatilastojen välinen yhteys.

Energiatilastojen alueella on vuonna 2009 toiminut määräaikainen TEM:n energiaosaston asettama tilastovastuutyöryhmä, jossa on ollut edustajat TEM:stä, Tilastokeskuksesta ja VM:stä. Yhteistyötä energiatilastojen kehittämiseksi ja laajeneviin tietotarpeisiin vastaamiseksi on syytä jatkaa Tilastokeskuksen koordinoimana tilastovastuutyöryhmän suositusten mukaisesti.

Suositus 8: TK-MMM -yhteistyöryhmän toiminta-ajatusta, tehtäviä ja rooleja tulee selvittää ottaen huomioon LYNET-yhteistyö.

Ensisijaisena yhteistyömuotona Maa-, metsä- ja kalatalouden tilastointijärjestelmien osalta on maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueen tilastotoimen yhteistyöryhmä (MMM:n ja Tilastokeskuksen yhdessä asettama yhteistyöryhmä) ja sen alajaostot. Yhteistyöryhmän työ on ollut tiivistä ja tiedonvaihto aktiivista. Työryhmän ja sen alajaostojen toiminta-ajatusta ja tehtäviä on syytä tarkastella suhteessa LYNET- yhteenliittymän työhön.

Suositus 9: Uusiutumattomien luonnonvarojen tilastoinnin kokonaiskehittämismvastuuta tulisi selvittää.

Uusiutumattomien luonnonvarojen käytöllä on ratkaisevan suuri merkitys Suomen luonnonvarojen kokonaiskäytössä ja myös rakennustoiminnan jätteen kertymisessä. Kaivostilastojen tietojen saatavuutta on selvitetty TEM:ssä vuoden 2009 aikana. Kehittämistarpeeksi on tunnistettu tietojen julkaiseminen joko omana kokonaisuutenaan (julkisijana TEM, Turvatekniikan keskus TUKES tai Geologian tutkimuskeskus GTK) tai osana muuta julkaisutoimintaa, esimerkiksi osana Tilastokeskuksen Ympäristötilasto-vuosikirjaa.

Kiviaineksia tarvitaan vuosittain rakentamis- ja muihin tarkoituksiin suuria määriä. Taloudellisten ja ympäristönäkökohtien huomioon ottamiseksi kiviainesten tuotannossa GTK ja SYKE ovat tehneet esityksen kiviaineksia koskevan tilinpitojärjestelmän kehittämisestä Suomessa. Uusiutumattomien luonnonvarojen tilastoinnin kokonaiskehittämismisvastausta tulisi kuitenkin selvittää esimerkiksi erillisessä työryhmässä.

Tietojen yhteiskäytön edistäminen

Suositus 10: Luodaan edellytykset yksikkötason tietojen luovuttamiselle ESS-tuottajien kesken EU:n uuden tilastolain periaatteiden mukaisesti.

Uusi EU-tilastolaki mahdollistaa salassa pidettävien yksikkötason tietojen luovuttamisen Euroopan tilastojärjestelmän tilastontuottajien välillä sillä edellytyksellä, että luovuttaminen on välttämätöntä Euroopan tilastojen kehittämiseksi, tuottamiseksi ja jakelemiseksi tehokkaasti tai niiden laadun parantamiseksi.

Tietojen luovuttaminen mahdollistaisi tilastotietojen yhteiskäytön valtion tilastotoimeen kuuluvissa virastoissa ja laitoksissa ja täten tehostaisi toimintaa sekä rationalisoisi tiedonkeruita.

Työryhmä yhtyy ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoja selvittäneen alatyöryhmän suosituksiin, jotka on vielä yksilöidymmin esitelty liitteenä olevassa alatyöryhmän loppuraportissa (liite 4).

5 Työryhmän ehdotukset

5.1 Yleiset kehittämislinjaukset

5.1.1 Tilastotoimen maksupolitiikka

Tilastokeskuksen maksullisesta palvelutoiminnasta

Tilastokeskuksen maksullisen palvelutoiminnan tavoitteena on edistää tilastotietojen käyttöä yhteiskunnassa, lisätä Tilastokeskuksen hallussa olevien tietoa-aineistojen käyttöastetta ja luoda lisäarvoa tiedonkäyttäjälle. Maksullinen toiminta perustuu tilastolakiin, valtion maksuperustelakiin sekä valtiovarainministeriön asetukseen Tilastokeskuksen suoritteiden maksullisuudesta.

Valtion maksuperustelaki (150/1992) määrittelee yleispuitteet Tilastokeskuksen suoritteiden maksullisuudelle. Valtiovarainministeriön asetuksella Tilastokeskuksen suoritteiden maksullisuudesta (1093/2009) määrätään tarkemmin, mitkä Tilastokeskuksen suoritteet ovat maksuttomia ja mitkä maksullisia liikeloudellisin perustein hinnoiteltavia suoritteita.

Tilastokeskuksen maksullinen palvelutoiminta on nettobudjetoitu toimintamenomomentille. Maksullinen palvelutoiminta kattaa asiakastuloilla kaikki kustannuksensa, ml. osuuden viraston yleiskustannuksista. Maksullisesta toiminnasta ei synny voittoa. Valtion talousarvion mukaisesti maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus on 3 vuoden aikavälillä keskimäärin 100 prosenttia.

Viime vuosina Tilastokeskus on investoinut tuotantomenetelmien kehittämiseen ja kyennyt laajentamaan huomattavasti maksuttoman tilastotiedon tarjontaa kotisivuillaan. Kaikki tilastojulkistukset, tilastojen kotisivut, huomattava määrä tilastotaulukoita ja PDF-julkaisuja, käyttäjien työtä helpottavia portaaleja sekä jatkuvasti laajeneva StatFin-tietokanta ovat ilmaiseksi kaikkien saatavilla.

Internet-sivuja koskevan vertailun perusteella näyttää siltä, että Tilastokeskuksen ilmaispalvelujen laajuus verkossa vastaa tai jopa ylittää nykyisellään esimerkiksi Tanskan, Ruotsin, Alankomaiden ja Itävallan tilastovirastojen verkkopalvelutarjonnan. Ainakin Ruotsi, Tanska ja Itävalta tuottavat myös maksullisia tietokanta- ja verkkopalveluja.

Tilastokeskuksen suoritteiden maksullisuudesta säädetyn valtiovarainministeriön asetuksen (1093/2009) mukaan tutkimus- ja muiden aineistojen muok-

kaaminen sekä muut niihin liittyvät palvelut kuuluvat maksullisiin liiketaloudellisiin perustein hinnoiteltaviin suoritteisiin. Tämän mukaisesti Tilastokeskus veloittaa asiakkaalta tilauksesta tai toimeksiannosta tehtävä aineistojen muokkauksen kulut sekä niihin liittyvät muut palvelut.

Maksutonta tietotarjontaa laajennetaan jatkuvasti. Sitä mukaa kuin Tilastokeskuksen tuotantjärjestelmiä uudistetaan, kehitetään myös tietojen automaattista siirtoa tuotantokannoista käyttäjien saatavilla oleviin sähköisiin verkkopalveluihin. Maksullisten lisäarvopalvelua sisältävien tietotuotteiden saaminen käyttäjilleen ilmaisiksi merkitsisi asiakasrahoituksella hankittujen tulojen vastaavaa kompensatiotarvetta Tilastokeskuksen talousarvioon.

Esiin nousseita tiedon maksullisuuden kysymyksiä

Sekä selvityshenkilöiden asiantuntijahaastatteluissa että tilastotoimen tehostamista ja alueellistamista arvioineen työryhmän asiantuntijakuulemisissa on selkeästi noussut esiin tarve tarkastella uudelleen tietojen ja tietopalvelun maksullisuuteen liittyviä kysymyksiä.

Asiantuntijakuulemisissa 9.6.2009 (liite 3) esitettiin useita argumentteja, joissa viitattiin Tilastokeskuksen aineistojen luonteeseen julkisina hyödykkeinä. Toisin sanoen aineistot ovat suoritteita, joiden tuottamisen ei voida katsoa kohdistuvan suoranaisesti yksittäiseen henkilöön, yritykseen eikä muuten tarkoin rajattuun ryhmään. Ne olisivat siten valtion maksuperustelain (150/1992) 5 §:ssä tarkoitettuja maksuttomia suoritteita. Lausunnoissa ja kuulemisissa ei kuitenkaan yksiselitteisesti vaadittu maksuttomuutta, vaan viitattiin käytöstä suoranaisesti aiheutuviin kustannuksiin, joista käytetään myös nimeä irrottamiskustannukset. Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että tiedot ovat julkisin varoin kerättyjä.

Esitettyjä huomioita ei voida pitää yksinomaan Tilastokeskuksen toimintaan sopivina, vaan tätä kautta esiin nousee tietojen hinnoittelun periaatteiden määrittelyn tarve yleisemminkin.

Muun muassa ympäristö-, energia- ja luonnonvaratilastotyöryhmän loppuraportissa 31.12.2009 todetaan erilaisen hinnoittelupolitiikan eri toimijoiden välillä vaikeuttavan yhteistyötä tilastojen julkaisemisessa ja jakelussa.

Valtion maksuperustelaki ja -asetus asettavat kehykset hinnoittelulle, mutta jättävät varaa hinnoittelun tulkinnoille. Maksuperustelain ja sen myötä maksuasetuksen muuttamisen tarpeen arviointi tulisikin olla jatkoselvittämisen kohteena. Maksuperustelain 5 §:n 1 momentin 1) -kohdassa on maksuttomaksi säädetty edellä todetusti suoritteet, joiden tuottamisen ei voida katsoa kohdistuvan suoranaisesti yksittäiseen henkilöön, yritykseen eikä muuten tarkoin rajattuun ryhmään.

Tilastokeskuksen suoritteita koskevan valtiovarainministeriön maksuasetuksen 2 §:n mukaan maksuttomaksi tulkitaan yleiseen käyttöön tarkoitetut tilas-

totiedot itsepalveluna, vähäiset opastus- ja tietopalvelut, tilastokirjaston lainauspalvelut kaukolainapalveluita lukuunottamatta ja kuolintodistusten jäljennökset.

Maksullisia suoritteita asetuksen mukaan ovat tilastoalan julkaisut ja lehdet, tutkimukset sekä tilasto- ja muut asiantuntijapalvelut, tutkimus- ja muiden aineistojen muokkaaminen sekä muut niihin liittyvät palvelut, rekisteripalvelut, asiakaskohtaiset tietokantapalvelut, Tilastokeskuksen hallinnassa olevien tilojen ja laitteiden käyttö, kuolintodistusten jäljennökset ja tilastoalan keskuskirjaston kaukolainapalvelu.

Irrottamiskustannusten, jotka saattavat erota suuresti omakustannusarvosta, sisällyttäminen maksuperustelain maksuvaihtoehtoihin on laaja kysymys, jolla on yhtymäkohtia koko julkishallinnon rekisteritietoihin ja niiden hyväksikäyttöön.

Maksuperustelaissa ja -asetuksessa ei ole erityisen hyvin otettu huomioon immateriaalisia hyödykkeitä. Tämä on mahdollistanut erilaisia tulkintoja yksittäisten tuotteiden hinnoittelussa. Olisi tarkoituksenmukaista, että valtion virastot noudattavat keskenään yhtenäistä hinnoittelupolitiikkaa.

Koska tiedon ja tietopalvelun hinnoitteluun liittyvät ratkaisut ovat taloudellisilta ja yhteiskunnallisilta vaikutuksiltaan mittavat, niin

työryhmä ehdottaa, että perustetaan valtiovaraministeriön johdolla laajapohjainen työryhmä, jossa ovat edustettuina ministeriöt, tiedon tuottajat, keskeiset käyttäjät sekä valtion konserniohjaus- ja budjettinäkökulma. Ryhmä tekisi ehdotuksen tiedon ja tietopalvelun hinnoittelun periaatteista ja siinä yhteydessä arvioisi maksuperustelain ja -asetuksen uudistamistarpeen ja muut tarvittavat toimenpiteet maksupolitiikan yhtenäistämiseksi. Samalla tehtäisiin arvio ehdotusten valtiontaloudellisista ja muista julkisen talouden vaikutuksista.

Työryhmä ehdottaa, että kun Tilastokeskuksen suoritteita koskevaa valtiovarainministeriön maksuasetusta tarkistetaan, tarkastellaan myös kyseisen asetuksen tulkintaan liittyviä kysymyksiä.

5.1.2 Tilastolain muutostarpeet, tietoaineistojen tutkimuskäyttö ja tietosuojat

5.1.2.1 Lainsäädännöllinen raami

Tietosuojalla tarkoitetaan henkilötietojen suojaa ja näiden tietojen käsittelyn edellytyksiä. Henkilötietojen käsittelyä on henkilötietojen kerääminen, tallettaminen, järjestäminen, käyttö, siirtäminen, luovuttaminen, säilyttäminen, muuttaminen, yhdistäminen, suojaaminen, poistaminen, tuhoaminen sekä muut henkilötietoihin kohdistuvat toimenpiteet.

Henkilötietoja ovat kaikenlaiset luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavat merkinnät, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi.

Tilastoaineistojen käsittelyssä on otettava huomioon ainakin seuraava lainsäädäntö:

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan tilastoista (EY N:o 223/2009) (jatkossa: EU:n tilastoasetus),
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä (2003/98/EY) (jatkossa: PSI-direktiivi),
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (95/46/EY) (jatkossa: EU:n tietosuojadirektiivi),
- Suomen perustuslaki,
- tilastolaki (280/2004),
- laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) (jatkossa: julkisuuslaki),
- henkilötietolaki (523/1999),
- erityislainsäädäntö, esim. laki kuolemansyyn selvittämisestä (459/1973).

EY:n säädökset

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 11.3.2009 uuden EU:n tilastoasetuksen. Asetuksella mm. kumottiin yhteisön tilastoista annettu asetus (EY N:o 322/97), johon tilastolain 1 §:n 3 momentissa edelleen viitataan. Uuden asetuksen voimaantulosäännöksen mukaan asetus on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa. Asetus koskee EU:n tilasto-ohjelman mukaisia tilastoaineistoja.

Tilastoasetuksen 2 artiklan 1 e) kohdan mukaan Euroopan tilastojen kehittämiseen, tuottamiseen ja jakeluun on sovellettava mm. tilastosalaisuutta koskevaa tilastoperiaatetta. Tilastosalaisuudella tarkoitetaan sitä, että suoraan tilastollisiin tarkoituksiin tai välillisesti hallinnollisista tai muista lähteistä saatuja yksittäisiin tilastoyksiköihin liittyviä salassa pidettäviä tietoja suojataan. Lisäksi tilastosalaisuus edellyttää, että estetään saatujen tietojen käyttö muihin kuin tilastollisiin tarkoituksiin ja tietojen laiton paljastaminen.

Asetuksen 3 artikla sisältää asetuksen keskeisten termien määritelmät. Artiklan 6 kohdan mukaan ”tilastoyksiköllä” tarkoitetaan tarkastelun perusyksikköä, eli luonnollista henkilöä, kotitaloutta, talouden toimijaa ja muita yrityksiä, johon tiedot viittaavat. Kohdan 7 mukaan ”salassa pidettävillä tiedoilla” tarkoitetaan tietoja, joiden avulla on mahdollista suoraan tai välillisesti tunnistaa tilastoyksiköt ja siten paljastaa yksikkötietoja. Määritettäessä, onko tilastoyksikkö tunnistettavissa, on otettava huomioon kaikki kyseeseen tulevat keinot, joita kolmannen osapuolen voidaan kohtuudella odottaa käyttävän tilastoyksikön tunnistamiseksi. Kohdan 9 mukaan ”suoralla tunnistamisella” tarkoitetaan tilastoyksikön tunnistamista sen nimen tai osoitteen tai julkisesti

saatavilla olevan tunnistusnumeron perusteella. Kohdan 10 mukaan ”välillisellä tunnistamisella” tarkoitetaan tilastoyksikön tunnistamista millä tahansa muulla keinolla kuin suoralla tunnistamisella.

Asetuksen V luku sisältää tilastosalaisuutta koskevat säännökset. Luvun 23 artiklassa säädetään käyttöoikeudesta salassa pidettäviin tietoihin tieteellisiä tarkoituksia varten. Artiklan mukaan Komissio (Eurostat) tai kansalliset tilastolaitokset tai muut kansalliset viranomaiset voivat toimivaltansa puitteissa myöntää käyttöoikeuden sellaisiin salassa pidettäviin tietoihin, joiden perusteella tilastoyksiköt on mahdollista tunnistaa ainoastaan välillisesti, tutkijoille, jotka suorittavat tilastollisia analyyseja tieteellisiä tarkoituksia varten. Jos tiedot on luovutettu komissiolle (Eurostatille), vaaditaan tiedot toimittaneen kansallisen tilastolaitoksen tai muun kansallisen viranomaisen hyväksyntä.

PSI-direktiivillä vahvistetaan vähimmäissäännöt jäsenvaltioiden julkisen sektorin elinten hallussa olevien asiakirjojen uudelleenkäytölle sekä käytännön keinot niiden uudelleenkäytön helpottamiseksi. Direktiivin 1 artiklan 2 kohdan mukaan sitä ei kuitenkaan sovelleta mm. asiakirjoihin, jotka eivät asiakirjojen saatavuutta koskevien jäsenvaltioiden järjestelmien perusteella ole saatavilla tilastollisen luottamuksellisuuden johdosta. Artiklan 4 kohdan mukaan direktiivillä ei myöskään kajota eikä millään tavalla vaikuteta yhteisön ja kansallisen lainsäädännön säännösten mukaiseen yksilöiden suojelun tasoon henkilötietojen käsittelyssä eikä sillä muuteta EU:n tietosuojadirektiivissä säädettyjä velvollisuuksia ja oikeuksia. Käytännössä direktiivin vaikutukset tilastoaineistojen osalta rajoittuvat ensisijassa menettelytapoja ja vastaavia käytännön seikkoja koskeviin kysymyksiin.

EU:n tietosuojadirektiivi on annettu 24.10.1995. Direktiivin tavoitteena on, että jäsenvaltiot direktiivin mukaisesti turvaavat henkilötietojen käsittelyssä yksilöille heidän perusoikeutensa ja -vapautensa ja erityisesti heidän oikeutensa yksityisyyteen. Direktiivin asettamat vaatimukset on pantu täytäntöön kansallisella tasolla ensisijaisesti henkilötietolailla. Myös erityislainsäädännössä on otettu tarvittavin osin huomioon direktiivin asettamat vaatimukset.

Perustuslaki

Perustuslain 10 §:ssä säädetään perusoikeuksiin kuuluvasta yksityiselämän ja henkilötietojen suojasta. Säännöksen mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslain 12 §:n 2 momentissa säädetään perusoikeuksiin kuuluvasta julkisuusperiaatteesta. Säännöksen mukaan viranomaisen asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Lisäksi perustuslain perusoikeuksiin kuuluu tieteen vapaus, joka on turvattu lain 16 §:n 3 momentin säännöksin.

Tilastolaki

Tilastolain 1 §:n 2 momentin mukaan tietojen keräämiseen, luovuttamiseen, suojaamiseen ja muuhun käsittelyyn tilastoja laadittaessa sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja henkilötietolaissa (523/1999) säädetään, jollei laissa toisin säädetä.

Lain tarkoituksena on sen 3 §:n mukaan yhteiskunnallista päätöksentekoa ja suunnittelua varten tarvittavan luotettavan tilastotiedon saannin varmistamiseksi sekä kansainväliseen tilastoyhteistyöhön liittyvien velvoitteiden toteuttamiseksi yhtenäistää ja tehostaa tietojen keruussa, käsittelyssä, käytössä, luovuttamisessa ja säilyttämisessä sovellettavia periaatteita ja menettelytapoja, edistää hyvän tilastotavan noudattamista valtion tilastotoimessa sekä varmistaa, että niiden oikeudet toteutuvat, jotka luovuttavat tietoja tilastointia varten tai joita tiedot koskevat.

Lain 10 §:n mukaan tilastotarkoituksia varten kerättyjä tietoja yhdistettäessä, säilytettäessä, hävitettäessä tai muutoin käsiteltäessä on huolehdittava siitä, ettei kenenkään yksityisyys tai liike- tai ammattisalaisuus vaarannu. Tietoja on käsiteltävä hyvää tilastotapaa noudattaen ja tilastoalalla yleensä sovellettavien kansainvälisten suositusten ja menettelytapojen mukaisesti. Tilastoja laativan viranomaisen on huolehdittava siitä, että tiedot on tilastotuotannon kaikissa vaiheissa asianmukaisesti suojattu siten kuin erikseen säädetään.

Tilastot on lain 11 §:n 3 momentin mukaan laadittava niin, ettei niistä ole suoraan tai välillisesti tunnistettavissa ne, joita tilastot koskevat, ellei tunnistamista koskeva tieto ole tilastolain mukaan julkinen. Tilastotarkoituksia varten annettujen tietojen julkisuudesta ja salassapidosta on lain 12 §:n mukaan voimassa, mitä julkisuuslaissa säädetään.

Salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta säädetään lain 13 §:n 1 momentissa. Riippumatta siitä, mitä viranomaisten velvollisuudesta luovuttaa salassa pidettäviä tietoja muulla lailla säädetään, tilastoviranomaisen tilastotarkoitukseen saamia tietoja voidaan luovuttaa ulkopuolisille vain tässä laissa tai muussa erityisesti valtion tilastotointia koskevassa laissa säädetyin perustein taikka sen nimenomaisella suostumuksella, jota ne koskevat. Näitä tietoja ei saa luovuttaa käytettäväksi tutkinnassa, valvonnassa, oikeudenkäynnissä, hallinnollisessa päätöksenteossa tai muussa vastaavassa henkilöä, yritystä, yhteisöä tai säätiötä koskevan asian käsittelyssä. Tilastoviranomainen voi 13 §:n 2 momentin mukaan luovuttaa tilastotarkoituksiin keräämiään salassa pidettäviä tietoja yhteiskuntaoloja koskevia tieteellisiä tutkimuksia ja tilastollisia selvityksiä varten. Henkilötietolaissa tarkoitettuja henkilötietoja ja muiden tilastoyksiköiden tunnistetietoja ei kuitenkaan saa luovuttaa. Välttämättömät tunnistetiedot voidaan kuitenkin luovuttaa toiselle tilastoviranomaiselle sen toimialaan kuuluvien tilastojen laatimista varten. Tämän momentin nojalla saatuja tietoja ei saa luovuttaa edelleen. Luvan myöntämiseen sovelletaan muutoin, mitä julkisuuslain 28 §:ssä säädetään. Tilastoviranomainen päättää kuitenkin aina luvan antamisesta.

Sen lisäksi, mitä 13 §:n 1–3 momentissa säädetään, tilastokeskus voi lain 19 §:n mukaan luovuttaa tieteellistä tutkimusta ja tilastollista selvitystä varten tunnistetietoineen tiedot iästä, sukupuolesta, koulutuksesta ja ammatista edellyttäen, että tietojen saajalla on henkilötietolain mukainen oikeus käsitellä näitä tietoja. Kuolemansyytietojen luovuttamiseen sovelletaan kuitenkin, mitä siitä erikseen säädetään. Tätä koskeva erityissäädös on kuolemansyyn selvittämisestä annettu laki (457/1973), jonka 1 §:n 4 momentin mukaan tilastokeskuksen tehtävänä on säilyttää tämän lain nojalla sille toimitetut asiakirjat ja tiedot. Lain 15 §:n 3 momentin mukaan tilastokeskus voi antaa luvan tietojen saamiseen kuolintodistuksista ja muista kuolemansyyn selvittämistä koskevista asiakirjoista tieteellistä tutkimusta, tilastointia sekä viranomaisen suunnittelu- ja selvitystyötä varten noudattaen, mitä julkisuuslaissa säädetään.

Lisäksi tilastolain 18 §:ssä säädetään ns. yritys- ja toimipaikkarekisteristä, jonka tiedot ovat osittain julkisia.

Julkisuuslaki

Julkisuuslaki on viranomaisten asiakirjojen ja muiden tallenteiden julkisuutta koskeva yleislaki. Lain tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 16 kohdan mukaan salassa pidettäviä asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, tilastoviranomaiselle tilastojen laatimista varten annetut asiakirjat samoin kuin asiakirjat, jotka on vapaaehtoisesti annettu viranomaiselle tutkimusta tai tilastointia varten.

Viranomaisen henkilörekisteristä saa lain 16 §:n 3 momentin mukaan antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole toisin erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja.

Viranomainen voi lain 21 §:n 1 momentin mukaan pyynnöstä tuottaa ja luovuttaa eri käyttötarkoituksia varten automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpitämänsä yhteen tai useampaan tietojärjestelmään talletetuista merkeistä muodostetun tietoaaineiston, jos tietoaaineiston luovuttaminen ei sen muodostamisessa käytettyjen hakuperusteiden, tietojen määrän tai laadun taikka tietoaaineiston käyttötarkoituksen vuoksi ole vastoin sitä, mitä asiakirjan salassapidosta ja henkilötietojen suojasta säädetään.

Henkilötietolaki

Henkilötietolaki on henkilötietojen suojaa koskeva yleislaki. Lain tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista.

Lain 3 §:n 3 kohdan mukaan henkilörekisterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta. Pykälän 4 kohdan mukaan rekisterinpitäjällä tarkoitetaan yhtä tai useampaa henkilöä, yhteisöä, laitosta tai säätiötä, jonka käyttöä varten henkilörekisteri perustetaan ja jolla on oikeus määrätä henkilörekisterin käytöstä tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty. Tilastokeskuksen tilastotarkoituksia varten keräämät henkilötiedot ja niihin välittömästi liittyvät muut tiedot muodostavat henkilörekisterin, jonka rekisterinpitäjänä Tilastokeskus toimii.

Lain 7 § sisältää käyttötarkoitussidonnaisuutta koskevat säännökset. Pykälän mukaan henkilötietoja saa käyttää tai muutoin käsitellä vain tavalla, joka ei ole yhteen sopimaton 6 §:ssä tarkoitettujen käsittelyn tarkoitusten kanssa. Myöhempää henkilötietojen käsittelyä historiallista tutkimusta taikka tieteellistä tai tilastotarkoitusta varten ei pidetä yhteen sopimattomana alkuperäisten käsittelyn tarkoitusten kanssa.

Henkilötietojen käsittelyn yleisistä edellytyksistä säädetään lain 8 §:ssä. Lain 14 § sisältää erityissäännökset henkilötietojen käsittelystä tutkimustoimintaa varten. Pykälän mukaan historiallista tai tieteellistä tutkimusta varten saa henkilötietoja käsitellä muilla kuin 8 §:n 1 momentissa säädettyillä perusteilla, jos:

1. tutkimusta ei voi suorittaa ilman henkilön yksilöintiä koskevia tietoja ja jos rekisteröityjen suostumusta ei tietojen suuren määrän, tietojen iän tai muun sellaisen syyn vuoksi ole mahdollista hankkia;
2. henkilörekisterin käyttö perustuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan ja tutkimuksella on vastuullinen johtaja tai siitä vastaava ryhmä;
3. henkilörekisteriä käytetään ja siitä luovutetaan henkilötietoja vain historiallista tai tieteellistä tutkimusta varten sekä muutoinkin toimitaan niin, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot eivät paljastu ulkopuolisille; sekä
4. henkilörekisteri hävitetään tai siirretään arkistoitavaksi tai sen tiedot muutetaan sellaiseen muotoon, ettei tiedon kohde ole niistä tunnistettavissa, kun henkilötiedot eivät enää ole tarpeen tutkimuksen suorittamiseksi tai sen tulosten asianmukaisuuden varmistamiseksi.

Lisäksi lain 15 § sisältää erityissäännöksen henkilötietojen käsittelystä tilastotarkoituksia varten. Pykälän mukaan tilastotarkoituksia varten saa henkilötietoja käsitellä muilla kuin 8 §:n 1 momentissa säädettyillä perusteilla, jos:

1. tilastoa ei voida tuottaa tai sen tarkoituksena olevaa tiedontarvetta toteuttaa ilman henkilötietojen käsittelyä;
2. tilaston tuottaminen kuuluu rekisterinpitäjän toimialaan; sekä
3. tilastorekisteriä käytetään vain tilastollisiin tarkoituksiin eikä siitä luovuteta tietoja siten, että tietty henkilö on niistä tunnistettavissa, ellei tietoja luovuteta julkista tilastoa varten.

Uudessa EU:n tilastoasetuksessa on nimenomaisesti todettu, että se on kaikilta osiltaan velvoittava ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa. Näin ollen se syrjäyttää kansallisen lainsäädännön, siltä osin kuin se mahdollisesti on ristiriidassa EU:n tilastoasetuksen kanssa ja kysymys on EU:n tilasto-ohjelman mukaisista tietoaineistoista.

EU:n tilastoasetuksen 23 artiklan mukaan mm. kansallinen tilastolaitos (Tilastokeskus) voi toimivaltansa puitteissa myöntää käyttöoikeuden sellaisiin salassa pidettäviin tietoihin, joiden perusteella tilastoyksiköt on mahdollista tunnistaa ainoastaan välillisesti, tutkijoille, jotka suorittavat tilastollisia analyyseja tieteellisiä tarkoituksia varten.

Sanamuotonsa mukaisesti edellä mainittu säännös asettaa seuraavat rajoitukset salassa pidettävien tietojen luovuttamiselle:

- käsittelyrajaus (vain käyttöoikeus),
- käyttäjä- ja käyttötarkoituusrajaus (vain tutkijoille, jotka suorittavat tilastollisia analyyseja tieteellisiä tarkoituksia varten) ja
- tietojen yksilöintirajaus (vain tietoihin, joiden perusteella tilastoyksiköt on mahdollista tunnistaa ainoastaan välillisesti).

Koska EU:n tilastoasetuksessa säädetään erikseen (21 artikla) myös salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta, on käsittelyrajauksen (vain käyttöoikeus) tulkittava tarkoittavan vain sellaista käsittelyä, jonka perusteella kokonaisia tietoaaineistoja ei luovuteta tutkijalle, vaan tälle annetaan tietoihin vain käyttöoikeus, jolloin tietojen rekisterinpitäjävastuu säilyisi edelleen kokonaisuudessaan rekisterinpitäjällä. Säännös ei siis mahdollistaisi sanamuotonsa mukaisesti esim. tutkimusrekisterin perustamista tilastotarkoituksiin kerätyistä tiedoista siten, että rekisterinpitäjävastuu siirtyisi tilastoviranomaiselta toiselle organisaatiolle.

Käyttäjä- ja käyttötarkoituusrajauksen (vain tutkijoille, jotka suorittavat tilastollisia analyyseja tieteellisiä tarkoituksia varten) sisällön määrittely lienee varsin selkeä ja yksiselitteinen. Tarvittaessa sen määrittelyssä voitaisiin ottaa huomioon soveltuvin osin henkilötietolain 14 §:n säännökset tietojen käsittelystä historiallista tai tieteellistä tutkimusta varten.

Tietojen yksilöintirajauksen (vain tietoihin, joiden perusteella tilastoyksiköt on mahdollista tunnistaa ainoastaan välillisesti) sisältö määrittyy EU:n tilasto-

asetuksen 3 artiklan kohdan 9 ja 10 mukaisesti. Näitä säännöksiä voidaan tulkita siten, että tilastoyksikön nimeä, osoitetta tai henkilötunnusta ei voida antaa tutkijoiden käytettäväksi. EU:n tilastoasetus ei kuitenkaan aseta rajoituksia muiden tilastoyksikköihin sisältyvien henkilöä koskevien tietojen käytölle. Sen sijaan henkilötietojen käsittelyä koskevia rajoituksia voi seurata henkilötietolaista, esim. lain 11 §:n arkaluonteisten tietojen käsittelykieltoa koskevasta säännöksestä.

5.1.2.2 Muutostarpeet

Asiantuntijakuulemiset

Selvityshenkilöiden asiantuntijahaastatteluissa, saaduissa lausunnoissa ja 9.6.2009 pidetyssä asiantuntijakuulemisessa nostettiin tutkijoiden taholta esiin seuraavia asioita:

- aineistojen käytön hankaluus ja kalleus sekä toimitusaikataulut
- tietosuojaa ja salassapitoa koskevien tulkintojen tiukkuus ja tulkintalinjauksen epäyhtenäisyys
- tietosuojakysymyksissä keskinäisen luottamussuhteen merkityksen nykyistä laajempi huomioon ottaminen
- tietojen käytön ja suojauksen menetelmätapojen kehittäminen (painopiste ennaltaehkäisevissä menettelyissä ja käytön seurannassa, väärinkäytöstilanteiden seuraamusten selkeys)
- akateemisen tutkimustoiminnan tarpeita ja menetelmiä koskevan asiantuntemuksen puute tilastokeskuksessa
- aineistojen laatua ja käytettävyyttä kuvaavan dokumentoinnin puutteet
- aineistojen ulkomaista käyttöä koskevat lisärajoitukset
- aineistojen laadun ylläpidon varmistaminen sekä aineistosarjojen katkeamattomuudesta huolehtiminen
- tilastolain suhde henkilötietolakiin

Taustaa Tilastolain muutostarpeille

Nykyisin voimassa oleva tilastolaki on vuodelta 2004. Sen perustana on vuoden 1994 tilastolaki, joka oli ensimmäinen tilastotoimen yleislaki. Vuoden 2004 uudistus katsottiin tarpeelliseksi erityisesti siksi, että sen sääntely ei yksityiskohtaisuuden ja kattavuuden osalta täysin täyttänyt henkilötietojen käsittelyn sääntelylle perustuslaissa ja henkilötietolaissa asetettuja vaatimuksia. Lisäksi laki sisälsi päällekkäisiä säännöksiä uuden julkisuuslain kanssa. Muutoksia tehtiin erityisesti Tilastokeskuksen tiedonantovelvollisuuden nojalla

keräämien henkilötietojen yksilöintiin ja käsittelyyn sekä tietojen salassapitoa ja luovuttamista koskeviin säännöksiin. Pääperiaatteet tietojen luovuttamisessa tieteelliseen tutkimukseen säilyivät kuitenkin entisellään

Tilastolain muutostarpeiden taustalla on pääasiassa 1.4.2009 voimaan tullut Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan tilastoista EY N:o 223/2009, jossa mm. luodaan puitteet tilastotarkoituksiin kerättyjen tietojen luovuttamiseen toiselle Euroopan tilastojärjestelmään (ESS) kuuluvalla tilastoviranomaiselle ja Euroopan keskuspankkijärjestelmään (EKPJ) kuuluvalla viranomaiselle sekä tietojen luovuttamiselle tieteellisiä tarkoituksia varten.

Neuvoston asetuksella (EY) N:o 951/2009 muutettiin Euroopan keskuspankin valtuuksista kerätä tilastotietoja annettua asetusta (EY) N:o 2533/98 siten, että tietojen vaihto Euroopan tilastojärjestelmän ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän tilastotarkoituksiin voi toteutua tilastotoimen tietosuojaa loukkaamatta.

Euroopan tilastojärjestelmän käytännesääntöjen (Code of Practice) noudattamista selvittävä vertaisarviointi toteutettiin Suomessa vuonna 2007. Tässä yhteydessä nousi esille, että Tilastokeskuksen ammatillinen itsenäisyys tulisi määritellä nykyistä eksplisiittisemmin tilastolaissa.

Tilastokeskuksessa on kehitetty tutkijapalvelua siten, että tutkijat saavat tutkimusaineistot käyttöönsä etäkäyttöyhteyden välityksellä. Tutkimusaineistoa ei siten varsinaisesti luovuteta vaan ainoastaan siitä saadut tulokset. Tämä mahdollistaa sen, että ei ole välttämätöntä sulkea pois välillistä tunnistamista henkilöaineistojen tutkimuskäytössä.

Muutostarvetta voi johtua myös siitä, jos tilastotoiminta nykyistä laajemmin keskitetään Tilastokeskukseen.

Tietojen luovuttaminen tieteelliseen tutkimukseen

Joiltakin Tilastokeskuksen yksikkötason aineistoja käyttäviltä tutkijoilta on tullut ehdotuksia henkilöaineistojen osalta siitä, että aineistot voitaisiin antaa tutkijoiden käyttöön sellaisessa muodossa, että vain välitön tunnistaminen suljettaisiin pois.

Tietojen luovuttamista tieteelliseen tutkimukseen koskevien nykyisten säännösten taustalla on tilastotoimen eettisten periaatteiden lisäksi ennen vuoden 1994 tilastolakia vallinnut tilanne. Hallinnollisista aineistoista saatavien tietojen määrä oli nopeasti lisääntynyt, mutta niitä ei ollut mitenkään kattavasti huomioitu hajanaisessa tilastolainsäädännössä. Taustalla sovellettavana oli tuolloin erittäin hajanainen hallinnollisia aineistoja koskeva lainsäädäntö ja Tilastokeskuksen piti saada tiedot luovuttaneen viranomaisen lupa tietojen edelleen luovuttamiseen yksittäistapauksissa.

Nykyisessä tilastolain tietojen luovutuspykälien sisällössä, joka on pääosin siirtynyt sellaisenaan vuoden 1994 tilastolaista, (henkilötietoja eli tietoja välil-

lisesti tai välittömästi tunnistettavassa muodossa ei voida luovuttaa, poikkeuksena tiedot koulutuksesta, ammatista, iästä ja sukupuolesta) lähdettiin siitä, että Tilastokeskus voisi yksin päättää tietojen luovuttamisesta taustalla olevan hallinnollisen lainsäädännön sisällöstä huolimatta. Luovutussäännösten sisältöön vaikutti myös henkilötietolainsäädännön tilastoja koskeva pykälä, jonka mukaan tilastorekistereistä ei saanut luovuttaa tietoja siten, että tietty henkilö on niistä tunnistettavissa, muuhun kuin virallisen tilaston laatimista varten. Koska henkilötietoja ei nykyisin pääsääntöisesti luovuteta, ei henkilötietolakiin varsinaisesti miltei osin tule sovellettavaksi luovutettuihin aineistoihin.

Tietojen luovuttamista tieteelliseen tutkimukseen koskeva artikla sisältyy myös EU:n Parlamentin ja Neuvoston tuoreeseen asetukseen (ns. EU:n tilastoasetus) (EY) N:o 223/2009, jota sovelletaan EU:n tilasto-ohjelman mukaan laadittuihin tilastoihin. Asetuksen 23 artiklan mukaan käyttöoikeus tieteelliseen tutkimukseen voidaan antaa tietoihin, joiden perusteella tilastoyksiköt voidaan tunnistaa ainoastaan välillisesti. Käytännössä ko. artikla ja aikaisemman asetuksen vastaava artikla ovat yleensä toimineet eräänlaisena puite-säännöksenä, jonka rajoissa kansalliset viranomaiset ovat toimineet kansalliseen lainsäädäntönsä perustuen yhdenmukaisesti sekä EU-asetukseen liittyvien aineistojen että ns. kansallisten aineistojen osalta.

Tämän ratkaisun perustana on se, että käytännössä tilasto-ohjelman mukaan laadittuja tilastoja varten kerättyjä tietoja ja kansallisia tarpeita varten kerättyjä tietoja on usein käytännössä mahdoton erottaa toisistaan. On tavallista, että tutkimustarkoituksia palvelevat tietoaaineistot tehdään yhdistämällä tietoja erilaisista aineistoista ja eri ajankohdilta (esimerkiksi väestölaskennan pitkitäisaineisto). EU:n tilastoasetuksen ulkopuolelle jää luonnollisesti kaikki ennen EU-jäsenyyttä kerätyt tiedot. Lisäksi tilastoja on otettu EU:n ohjelman piiriin vähitellen eri aikoina. Samaan tietoaaineistoon voi myös sisältyä sekä EU-tilastoja että kansallisia tarpeita varten kerättyjä tietoja.

Tietojen tutkimuskäytössä ollaan siirtymässä rahoituksen sallimissa puitteissa nykyisiä tietojen luovutustapoja selkeästi paremmin valvottavaan tietojen etäkäyttöön, jossa tutkimuslaitosten vastuu tietojen käyttöehtojen mukaisesta käytöstä korostuu. Koska tutkija ei voi siirtää yksikkötason tiedostoja itselleen ja valvonta tehostuu, tilastoviranomaisten on myös aikaisempaa helpompaa vakuuttaa tiedonantajat tietojen asianmukaisesta käytöstä. Hallinnollisten aineistojen tutkimuskäyttöä koskeva lainsäädäntö on myös yhdenmukaistunut julkisuuslainsäädännön ja sen seurauksena toteutettujen erityislainsäädännön uudistusten kautta. Riski siitä, että tilastoviranomaiset hallinnollisia aineistoja yhdistellessään ja tietoja tutkijoiden käyttöön luovuttaessaan ”loukkaisivat” taustalla olevia hallinnollisia säännöksiä, on siten nykyisin käytännössä hyvin vähäinen.

Tietojen tutkimuskäyttöä koskevia säännöksiä voitaisiin siten nykytilanteessa muuttaa EU:n tilastoasetuksen mukaiseksi. Nykyinen tilastolaki poikkeaa EU:n tilastoasetuksesta myös siinä, että se sallii Tilastokeskuksen luovuttaa

tiedot koulutuksesta, ammatista, iästä ja sukupuolesta tutkimustarkoituksiin myös tunnistetietoineen. Tätä poikkeusta on perusteltu lähinnä terveysalan tutkimuksen tarpeilla. Tämä poikkeus voitaneen ja olisi perusteltua säilyttää myös jatkossa, koska ko. tiedot eivät ainakaan tällä hetkellä ole EU-tilastoja varten kerättyjä. Tunnistetietoineen luovutettaviin tietoihin tulisi lisätä tieto sosioekonomisesta asemasta, koska se on ammattiin rinnastettava tieto ja usein tarpeellinen tutkimuksissa.

Lain muuttaminen tarkoittaisi sitä, että tutkijoiden käytössä voisi olla myös henkilötiedoiksi katsottavia tietoja eli tietoja, joissa voi olla välillinen tunnistamismahdollisuus ja joiden käsittelyyn myös tutkijoiden on sovellettava tilastolain ja lupaehtojen ohella henkilötietolain säännöksiä. Tällä on vaikutusta toimintatapoihin ja käyttö lupamenettelyyn sekä tutkijoiden velvollisuuksiin. Tilastotoimen tiedonkeruun ja tiedonantajien luottamuksen säilyttämisen kannalta on oleellista, että tietosuojamenettelyt myös tietojen tutkimuskäytössä on varmistettu ja että mahdollisista rikkomuksista seuraa riittävät sanktiot. Mm. Ruotsissa rikoslainsäädännön mukainen rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta on kaikille tutkijoille sama kuin tilastoviranomaisen palveluksessa oleville. Suomessa tulisi lainsäädäntöön saada vastaava muutos.

Tilastolain tietojen luovutussäännöksiä ja niihin liittyviä tietosuojasäännöksiä soveltavat Tilastokeskuksen lisäksi myös muut tilastoviranomaiset. Tilastoviranomaisten tulisi toimia tietojen luovutusasioissa mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla. On myös tärkeää, että tietoaaineistoja käyttävät tutkijat ja tiedonantajien edustajat tuntevat hyvin lainsäädännön ja sen soveltamisperiaatteet ja että heidän mielipiteitään kuullaan tietojen luovuttamiseen liittyviä periaatteita ja menettelytapoja käsiteltäessä.

Tietojen luovuttaminen Suomen Pankille

EU:n uusi tilastoasetus sallii tietojen luovuttamisen keskuspankkijärjestelmän jäsenen ja ESS- tilastoviranomaisen välillä EU-tilastoihin liittyen. Tilastokeskuksella ja Suomen Pankilla on tarvetta tietojen vaihtamiseen myös kansallisia tilastoja varten.

Tilastolaissa Suomen Pankki voitaisiin rinnastaa tilastoviranomaisiin, jolloin sille voitaisiin luovuttaa tietoja myös tunnistetietoineen sille kuuluvien tilastojen laatimista varten. Koska Suomen Pankilla on myös muita tehtäviä ja tietojen käyttötarkoituksia, on tärkeää rajata tietojen käyttö pelkästään tilastotarkoituksiin.

Suomen Pankkia koskevan lain tietojen luovuttamista koskevien säännösten yhdenmukaisuus tilastolain kanssa tulisi tässä yhteydessä varmistaa.

Tietojen luovuttaminen tilastoviranomaisille ja tilastoja laativille viranomaisille

Tilastolain tilastoviranomaisten välistä tiedonvaihtoa koskevan säännöksen sanamuoto tulisi yhdenmukaistaa vastaamaan EU:n tilastoasetuksen sanamuotoa, jolloin yksikkötason tietojen luovuttaminen myös tilastojen kehittämiseen ja laadun parantamiseen olisi selkeästi todettu.

Tietojen vaihto tilastoja laativien viranomaisten kanssa tulisi sallia EU:n tilastolain ja -ohjelman puitteissa.

Muut muutostarpeet

EU:n tilastoalan käytännesääntöjen soveltamiseen liittyvässä vertaisarvioinnissa todetun mukaisesti tilastoviranomaisten ammatillinen riippumattomuus tulisi selkeästi mainita laissa.

Jos tilastointia keskitetään Tilastokeskukseen, se aiheuttanee muutostarpeita tilastolainsäädäntöön ainakin tiedonkeruuvaltuuksien ja mahdollisesti muiltakin osin (joillakin tilastoviranomaisilla on omaa tilastolainsäädäntöä).

Myös Tilastokeskuksen nykyisiin tietokeruuvaltuuksiin voi olla tarpeellista tehdä vähäisiä muutoksia (mm. tieliikennetapaturmien tilastointi). Yritys- ja toimipaikkarekisterin julkisiin tietoihin tulisi lisätä julkisen osoitteen koordinaattitieto.

Työryhmä ehdottaa, että perustetaan tilastolain uudistamiseksi valtiovarainministeriön johdolla laajapohjainen työryhmä, jossa ovat valtiovarainministeriön ja Tilastokeskuksen lisäksi ainakin tiedon antajien ja tiedon käyttäjien edustajat.

Työryhmä suosittelee, että Tilastokeskus asettaa muiden tilastoviranomaisten, tutkijoiden ja tiedonantajien edustajista koostuvan yhteistyöryhmän käsittelemään tietojen luovuttamiseen liittyviä käytännesääntöjä ja muita periaatteellisia linjauksia.

5.1.3 Tutkijapalvelu ja ajankohtaiset etäkäyttöhankkeet

Taustaa

Tilastokeskuksen tutkimuslaboratorio on saanut hyvää palautetta tutkijoilta. Asiantuntija-arvioiden mukaan tutkimuslaboratorio on ollut onnistunut ratkaisu tutkijapalvelulle ja sitä olisi kehittävä edelleen. Tilastokeskus teki vuonna 2007 päätöksen aloittaa projekti, joka asetettiin huhtikuussa 2008 valmistuneen esiselvityksen jälkeen. Tavoitteena oli rakentaa ja ottaa käyttöön on line -yhteys Tilastokeskuksen tutkimuslaboratorion aineistoihin. Järjestelmän suunnitte-

lun lähtökohdaksi otettiin ympäristö sekä toimintamalli, joka voidaan laajentaa myös muiden Tilastokeskuksen mikroaineistojen etäkäyttöä varten. Etäkäyttöpalvelussa tutkijat pääsevät käyttämään omalta työpaikaltaan Tilastokeskuksen palvelimella olevia aineistoja. Palvelu tarjoaa turvallisen ympäristön mikroaineistojen eli yksikkötiedon luovutukselle, koska aineistojen käyttöä voidaan valvoa eikä niitä pysty siirtämään järjestelmästä ulos.

Projektissa rakennettiin kevään 2009 aikana etäkäyttöjärjestelmän testiversio, joka soveltuu enintään kahdeksan yhtäaikaisten käyttäjän kevyeen käyttöön. Järjestelmän koekäyttöön osallistui neljä taloudellista tutkimuslaitosta. Projektin loppuraportti valmistui 12.11.2009.

Rekisteritutkimuksen tukikeskus (ReTki) on pyrkinyt viemään eteenpäin rekistereiden etäkäyttöideaa. Alkuvuodesta 2008 se teki aloitteen asiasta sektoritutkimuksen neuvottelukunnalle. Vastauksessaan (Dnro SETU/2/2008) neuvottelukunta piti ehdotusta perusteltuna ja antoi tukensa sen toimeenpanolle, mutta neuvottelukunnalta ei voinut saada hankerahoitusta toteutukseen.

Keväällä 2008 ReTki teki hankkeesta (nimellä MIDRAS Micro Data Remote Access System) esityksen kansalliseen tutkimusinfrastruktuurikartoitukseen. Hanke pärjäsi hyvin kansainvälisen arviointipaneelin (yhteiskuntatieteet ja humanistiset tieteet) arvioinnissa ja se noteerattiin tutkimusinfrastruktuurikartoituksen loppuraportissa (joulukuu 2008) yhdeksi niistä 13 tiekarttaehdotuksesta, ”joilla voisi olla mahdollisuudet kehittyä merkittäviksi kansallisiksi infrastruktuureiksi”.

Rekisteritutkimuksen tukikeskus ReTki ja CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy ovat kesällä 2009 aloittaneet opetusministeriön rahoittaman selvitystyön, jossa laaditaan suunnitelma rekisteriaineistojen etäkäyttöjärjestelmästä. Valmisteluhanke suunnittelu- ja pilotointijaksoineen päättyy vuoden 2010 lopussa.

Koska kansallisesti on taloudellisesti järkevää kehittää ja resursoida vain yhtä etäkäyttöhanketta, olisi tulevaisuudessa pyrittävä yhdistämään Tilastokeskuksen etäkäyttöhanketta ja opetusministeriön rahoittama ReTkin etäkäyttöhanketta. Tilastokeskus, CSC ja ReTki ovat alustavasti arvioineet hankkeiden yhdistämisestä saatavia hyötyjä. Edellä mainitut tahot ovat yhtä mieltä siitä, että Suomessa tulee pyrkiä tarjoamaan hallinnollisten ja tilastorekisterien ja -aineistojen tietoja tutkijoille yhtenäisen etäkäyttöjärjestelmän kautta, joka olisi osa kansallista tutkimuksen e-infrastruktuuria. Tällaisen järjestelmän ominaisuuksia ovat muun muassa poikkihallinnollisuus (useiden eri rekisterinpitäjien aineistoja tarjolla), tuotantokelpoisuus (tietoturvallinen, tietosuojattu, moderni tietojärjestelmä tutkijoiden käytössä), helppokäyttöisyys (esimerkiksi Windows-etätyöpöytä, jossa laaja tilasto-ohjelmistovalikoima tarjolla) sekä federoitu (rajapintoja, modernia tiedonsiirtoa tai muuten online-käyttöä tukeva) järjestelmä, jossa aineistoihin liittyvä kontrolli säilyy tuottajilla.

Meneillään olevien sekä Tilastokeskuksen että ReTkin etäkäyttöhankkeiden piirissä tehty työ tulee ottaa huomioon jatkotoimenpiteitä suunniteltaessa.

Tilastokeskus on toteuttanut etäkäyttöpilotin ja sen tuottama järjestelmä on olemassa. Opetusministeriö rahoittaa tällä hetkellä mittavaa etäkäyttäjärjestelmän valmisteluhanketta, jossa on tarkoitus perusteellisesti selvittää, millainen kansallinen etäkäyttäjärjestelmä parhaiten palvelisi tukijoita. Lähtökohtana on, että järjestelmällä ei ole vaikutusta aineistojen omistajuuteen ja että käyttöluvat myöntää jatkossakin aineistojen omistaja, vaikka lupaprosessia pyritään yhdenmukaistamaan. Yhteisen kansallisen etäkäyttäjärjestelmän etuja ovat muun muassa olennainen tietojen saatavuuden ja käytettävyyden paraneminen, aineistojen laadun paraneminen, kun tutkijat voisivat paremmin kontrolloida aineiston muodostamista ja tehdä tarkistuksia; tietojen käytön lisääntyminen, jotta arvokkaat tietovarannot tulisivat tehokkaampaan käyttöön; olennainen tietosuojan paraneminen sekä lupaprosessien helpottuminen.

Työryhmä ehdottaa, että perustetaan työryhmä, johon kuuluisivat opetusministeriön, valtiovarainministeriön, CSC:n, ReTkin ja Tilastokeskuksen edustajat. Työryhmän tehtävänä olisi selvittää etäkäyttäjärjestelmien hallintomalli, yhteiskehittämismahdollisuudet sekä resursointi ja rahoitus.

5.1.4 Tilastokeskuksen toiminnan kehittäminen

Tilastokeskuksen rooli keskeisenä kansallisena toimijana ilmenee muun muassa sekä luotettavien että laadukkaiden tilastojen tuottajana ja koko tilastotoimen koordinoijana. Laadukkaat ja ajantasaiset tilastot palvelevat yhteiskunnallista päätöksentekoa. Samoin luotettava, joustava, tehokas ja ajanmukainen tietojen luovuttaminen palvelee tutkijoita, joiden laadukkaat tutkimukset toimivat myös päätöksenteon taustalla. Tilastokeskuksen asema vahvana kansallisena toimijana ja koordinoijana edellyttää siltä myös toimivaa ja muuntautumiskykyistä organisaatiota sekä kehittyviä ja joustavia menettelytapoja ja käytäntöjä, jotta jatkuviin kansallisiin ja kansainvälisiin haasteisiin pystytään vastaamaan.

Vuonna 2008 selvityshenkilöiden asiantuntijahaastatteluissa saadun käsityksen mukaan tilastonkäyttäjät olivat tyytyväisiä yhteistyöhön Tilastokeskuksen kanssa. Keskeisin kriittinen palaute yhteistyökumppaneilta ja tutkijoilta liittyi tietojen luovuttamiseen ja maksullisuuteen, joita on käsitelty edellä luvuissa 5.1.1 ja 5.1.2.

Osana tilastotoimen edelleen kehittämistä ja tehostamista olisi perusteltua kytkeä Tilastokeskus osaksi laajempaa, koko valtionhallintoa käsittävää innovaatioperusteista tuottavuuden kehittämistä. Strategisesti kestävä tuottavuus käsittää sekä työelämän laadun että innovaatiot, jotka yhdessä parantavat tuottavuutta. Nämä elementit ovat luonnollinen ja kiinteä osa kansallista kilpailukykyä. Kestävä tuottavuus -hankkeen tavoitteena on uudistaa valtionhallinnon tuottavuustyötä integroimalla virastojen johtamisjärjestelmään innovaatioiden ja työelämän laadun kehittäminen ja näin edistää pitkällä tähtäimellä

kestävää, hyvin johdettua ja todennettavaa tuottavuuskehitystä valtionhallinnossa. Tilastokeskus keskeisenä kansallisen toimijana voisi olla edelläkävijä tässä hankkeessa.

Työryhmä ehdottaa, että Tilastokeskuksen toiminnan tuottavuutta kehitetään edelleen ja Tilastokeskus osallistuu Kestävä tuottavuus -hankkeeseen. Osana tätä hanketyötä valtiovarainministeriö tilaa ulkopuolisen arvion Tilastokeskuksen toiminnasta.

5.2 Tilastointia ja alueellistamista koskevat kehittämis ehdotukset

5.2.1 Tilastotoimen alueellistamista muualla Euroopassa

Tiedot pohjautuvat ao. tilastovirastoilta saatuihin tietoihin.

Irlannin tilastoviraston toimipaikat ovat Corkissa ja Dublinissa, jossa se sijaitsee kahdessa osoitteessa. Dublinin ja Corkin välinen etäisyys on noin 250 kilometriä ja kokonaismatka-aika yksiköstä toiseen on junalla noin 4 tuntia, lentäen 3 tuntia.

Cork on viraston päätoimipaikka, jossa työskentelee noin puolet henkilöstöstä. Siirto Dublinista Corkiin julkistettiin 1991 ja saatiin toteutetuksi 1994. Vain harvat työntekijät muuttivat viraston mukana Corkiin.

Virastosta saadun arvion mukaan etäisyys vaikeuttaa toimintaa jonkin verran. Videokokouksia järjestetään johtoryhmälle kuukausittain ja kahdesti vuodessa johto kokoontuu viraston ulkopuolella yhteisiin kokouksiin. Päätoimipaikan sijainti Corkissa vaikeuttaa yhteydenpitoa ministeriöihin. Vaikutukset tilastoprosessiin ja hallintoon koettiin vähäisiksi.

Pätevän työvoiman rekrytointia ei koettu ongelmaksi, koska julkinen hallinto on melko laajasti (noin kolmannes henkilöstöstä) alueellistettu, mikä helpottaa pätevän työvoiman saantia eri puolilla maata.

Yleisesti virastossa ei koeta kahta toimipaikkaa enää ongelmaksi. Vaikein vaihe oli muutos ja siihen sopeutuminen.

Norjan tilastovirastolla on toimipaikat Oslossa ja Kongsvingerissa. Niiden välinen etäisyys on noin 100 kilometriä ja matka-aika vähintään kaksi tuntia.

Kongsvingerin toimipaikka syntyi väestölaskennan alueyksiköstä. Vuosien 1960 ja 1970 väestölaskentojen yhteydessä tilastovirastolla oli useita alueellisia toimipaikkoja. Vuoden 1970 jälkeen Kongsvingerin tietojen tallennukseen keskittynyt toimipaikka jatkoi työtään. Vähitellen sen tehtävät laajenivat. Vuoden 1980 jälkeen kaikki tilastoviraston kasvu on suunnattu Kongsvingeriin.

Oslossa työskentelee noin 60 prosenttia viraston tuhannen hengen henkilökunnasta. Se on viraston päätoimipaikka, jossa myös pääjohtaja työskentelee.

Virastossa arvioidaan, että kahden yksikön hallintokustannukset ovat jossain määrin suuremmat verrattuna siihen, että toimittaisiin yhdessä yksikössä. Kiinteistöistä aiheutuvat kustannukset olivat Kongsvingerissa alun perin alhaisemmat, mutta tätä nykyä hyöty on hyvin vähäinen.

Matkustaminen yksiköiden välillä on merkittävä haitta. Matkustamista pyritään vähentämään videokokouksilla - joskin vähäisin tuloksin. Tietotekniikassa kahden toimintayksikön koetaan kuitenkin lisäävän järjestelmän vakautta.

Kongsvingerissa on ollut ajoittain suuriakin vaikeuksia rekrytoida akateemisen koulutuksen saanutta työvoimaa.

Hollannin tilastovirasto toimii Haagissa ja Heerlenissä Hollannin eteläosissa. Toimipaikkojen etäisyys on 225 kilometriä ja matkaan toimipaikasta toiseen kuluu kolme tuntia.

Tilastoviraston henkilöstömäärä on noin 2 700. Tilastoviraston Heerlenin toimipaikka perustettiin 1970-luvun alkupuolella sen jälkeen, kun alueen työllisyys heikentyi voimakkaasti kaivosten sulkemisen takia. Myös muita julkisen palvelun toimipaikkoja siirrettiin alueelle. Henkilöstöä kannustettiin siirtymään uudelle paikkakunnalle, mutta myöhemmin osa palasi takaisin päätoimipaikkakunnalle. Osa henkilöstöstä oli uusrekrytointia.

Historiallisista syistä Heerlenissä on sijainnut vähemmän ammattitaitoa vaativia tehtäviä, mutta erityisesti tietotekniikan kehityksen myötä tehtävien vaativuustaso on noussut. Lukuun ottamatta makrotaloustilastoja tilastojen toiminnot on jaettu molempien toimipaikkojen kesken.

Tilastojen laadun ja tilastomenetelmien ei todeta heikentyneen tai kärsineen hajauttamisesta, mutta hajauttaminen on vaatinut ylimää räisiä kustannuksia (matkustaminen, tuplaorganisaatio, muu siirtymävaiheen kustannus). Matkakustannukset toimipaikkojen välillä arvioidaan noin miljoonaksi euroksi.

Videokokouksia käytetään hyväksi, mutta ongelmaksi koetaan, että ad hoc -kokousten pito on vaikeaa tai mahdotonta. Kiinteistöjen kustannukset ovat Heerlenissä halvemmat, mutta toisaalta erilliset toimipaikat synnyttävät päällekkäistä työtä kiinteistöhallinnassa. Johtamiseen liittyviä tehtäviä on virastosta saadun arvion mukaan enemmän kuin yhdessä toimipaikassa. Hallintoa keskitetään. Tietotekniikassa koetaan yhtenäisyyden ylläpito vaikeaksi kahden yksikön välillä, vaikka tuotantoprosessit onkin standardoitu. Keskeisesti yhteen liittyvät toiminnot on pyritty keskittämään yhteen paikkaan.

Ammattitaitoisen työvoiman rekrytointi on Haagissa helppoa verrattuna Heerleniin, mutta toisaalta pätevän henkilöstön pitäminen on vaikeampaa. Valtion budjettisäästöt virastossa perustuvat tietoteknisen automaation hyväksikäyttöön, mikä vähentää työvoiman tarvetta muissa kuin asiantuntijatehtävissä ja siis erityisesti Heerlenissä.

Ranskan tilastotoimi on pitkälle hajautettua toimintaa. Tilastovirasto INSEE:n vajaasta 6 000 työntekijästä 25 % työskentelee Pariisin päätoimipaikassa. Ranskan hallitus teki äskettäin päätöksen uuden toimipaikan perustamisesta Metziin, vuoteen 2013 mennessä 500 virkaa, mikä entisestään hajaut-

taa tilastotointia. Metzin toimipiste on tarkoitus miehittää uusrekrytoinneilla ja vapaaehtoisilla siirroilla. Samanaikaisesti alueellistamispäätöksen kanssa Ranskan tilastokeskukselle asetettiin 20 % henkilöstövähennystavoite vuoteen 2015 mennessä.

Hajautetun organisaation todetaan aiheuttavan lisäkustannuksia, mutta toisaalta uuden teknologian käyttöönoton ja tilastotuotannon organisoinnin todetaan tuovan tuottavuushyötyjä. Metziin perustetaan muun muassa yhteyskeskus kenttähaastattelijoiden töitä uudelleen ryhmittämällä. Ranskassa on myös haettu tuottavuushyötyjä tilastokokonaisuuksia ja tilastoinnin tukiohjelmiä uudelleen ryhmittelemällä.

Ranskan tilastokeskuksen arvion mukaan noin 25 prosenttia Pariisin päätoimipaikan sekä alueiden henkilöstöstä siirtyy Metziin (itse Pariisista 20 %) ja hallitus tukee siirtyvää henkilöstöä taloudellisesti. Valtaosa henkilöstöstä saataneen alueelta tehtävien uusrekrytointien avulla. Toisaalta hajautetun organisaationsa takia Ranskan tilastokeskus pitää tärkeänä sitä, että alueellistamisesta huolimatta Pariisissa sijaitseva päätoimipaikan henkilöstö säilytetään Pariisissa, lähellä kaikkia valtion laitoksia sekä hallitusta.

Tilastotoimi on hajautettu myös aihealueittain (yritystilastot, kotitaloustilastot) sekä jaotellulla ydintoiminnot ja tukitoiminnot. Ydintoimintoja eli kehittämis- ja metodityötä tehdään Pariisin päätoimipaikassa ja alueilla on tukitoimintoja. Tilastotoimen todetaan toimivan hajautetusta järjestelmästä huolimatta hyvin, mutta alueellistamisesta aiheutuneet kustannukset ovat olleet merkittäviä.

Ruotsin tilastovirastolla on toimipaikat Tukholmassa ja Örebrossa. Niiden etäisyys on noin 200 kilometriä ja matka-aika toimipaikasta toiseen junalla noin kaksi tuntia. 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa virastolla oli alueorganisaatio, jossa oli kolme yksikköä. Se kuitenkin purettiin kustannus-hyöty-tarkastelun perusteella.

Tilastovirasto alkoi vuonna 1968 siirtää toimintojaan Örebrohon omasta päätöksestään. Siirron perusteena olivat käynnissä oleva alueellistamiskeskustelu ja Örebrossa tarjolla olevat hyvät tilat. Aluksi Örebrohon siirrettiin aineiston käsittelyyn liittyviä tehtäviä.

Virastolla on noin 1 400 työntekijää, joista 140 on kenttähaastattelijoina. Henkilöstöstä noin 40 prosenttia työskentelee Tukholmassa, jossa on viraston päätoimipaikka. Örebron osuus viraston henkilöstöstä on puolet.

Yksityishenkilöiden ja kotitalouksien tiedon keruu ja muokkaus on keskitetty Örebrohon. Kaikki muut toiminnot (tilastotuotanto ja tukitoiminnot) ovat jakaantuneet molempiin toimipaikkoihin. Pääperiaate on se, että osastotasolla kaikki yksiköt toimivat molemmissa toimipaikoissa. Johtamisen ja hallinnon toiminnot joudutaan ylläpitämään päällekkäisinä molemmissa toimipaikoissa. Johtajien (koskee myös ylintä johtoa) täytyy näkyä molemmissa toimipaikoissa, minkä vuoksi heillä on oltava työtilat molemmissa toimipaikoissa. Johtoryhmä kokoontuu vuorotellen Tukholmassa ja Örebrossa.

Asiakkaat keskittyvät Tukholmaan, mikä aiheuttaa Örebrolaisille matkustustarvetta. Tätä ei kuitenkaan koeta suureksi ongelmaksi. Matkustaminen toimipaikkojen välillä aiheuttaa ongelmia vain silloin, kun junat eivät pysy aikataulussa. Videokokoukset ovat käytössä matkustamisen vaihtoehtona.

Esimerkiksi tietotekniikkahenkilöstön hankinnassa sijainti kahdella paikkakunnalla on ajoittain ollut etu. Örebron yliopistolla on läheiset suhteet tilastovirastoon, millä on ollut myönteinen vaikutus rekrytointiin.

Tanskan tilastovirasto sijaitsee yhdessä toimipaikassa Kööpenhaminassa. Koska Tanskassa julkisen sektorin ja hallinnon tehostaminen on jo pitkään ollut tärkein julkisen sektorin kehittämisen tavoite, Tilastoviraston alueellistamiseen ei ole ollut paineita. Esimerkiksi kun Tanskan tilastotointa viimeksi keskitettiin, siirrettiin tiede- ja teknologiatilastojen laadinta pari vuotta sitten Århusin yliopiston tutkimuspolitiikan keskukselta Tanskan tilastovirastoon Kööpenhaminaan. Viraston henkilöstömäärä on noin 570 ilman tilastohaastattelihoita.

5.2.2 Alueellistamisen ja tilastoinnin kehittämisen lähtökohdista

Alueellistamislaissa on yhdeksi tavoitteeksi asetettu maan tasapainoisen kehityksen edistäminen, työllisyyden tukeminen maan eri osissa ja työvoiman saannin turvaaminen valtion tehtäviin. Alueellistamisasetuksessa (567/2002) taas nostetaan esiin olemassa olevat ja kehittyvät osaamis- ja toimintokeskitymät, jotka on otettava huomioon toimintojen sijoittamisessa. Asetuksen mukaisesti asianomaisen ministeriön on aina selvitettävä valtion keskushallinnon yksikköjen ja valtakunnallisesti tai keskitetysti hoidettavien valtion toimintojen sijoittamismahdollisuudet pääkaupunkiseudun sijasta maan muihin osiin, kun perustetaan uusi yksikkö tai toiminto, laajennetaan olemassa olevaa toimintaa oleellisesti tai organisoidaan olemassa olevaa toimintaa merkittävästi uudelleen.

Alueellistamisasetuksen mukaisesti ministeriön tulee laatia sijoittamisselvitys ja vertailussa on oltava mukana vähintään kaksi pääkaupunkiseudun ulkopuolella sijaitsevaa paikkakuntaa. Sijoittamisselvitys voidaan erityisestä syystä jättää laatimatta, jos ministeriö on tehnyt asiaa koskevan esityksen alueellistamisen koordinaatioryhmälle ja koordinaatioryhmä on hyväksynyt esityksen.

Eduskunnan tarkastusvaliokunta toteaa 17.11.2009 lausunnossaan, että alueellistamisen lähtökohdat ja tavoitteet ovat sinänsä tarkoituksenmukaisia. Valiokunta korosti samalla, että alueellistamistoimien valmistelua on parannettava. Keskeisinä kehittämiskohteina nähtiin alueellistamisen toiminnallisten, taloudellisten, alueellisten ja henkilöstöön kohdistuvien vaikutusten selvittäminen ennen päätöksentekoa. Valtioneuvoston vastauksessa 28.1.2010 tarkastusvaliokunnalle todetaan, että valtiovarainministeriö antaa ohjeet alueellistamisen toiminnallisten, taloudellisten, henkilöstöpoliittisten ja alueellisten vaikutusten arvioinnista ja seurannasta kesäkuun 2010 alkuun mennessä. Tältä pohjalta

tehostetaan Alueellistamisen koordinaatioryhmän ohjausta alueellistamisprosessissa. Tavoitteena on vaikutusten parempi huomioon ottaminen alueellistamis päätösten valmistelussa ja seurannassa ja koordinoinnin tehostaminen sijoittamis päätöksiä tehtäessä, jotka perustuvat sijoittamisselvityksiin.

Tilastotoimen tehostamista ja alueellistamista valmisteleva työryhmä on pyrkinyt tarkastelemaan työssään tilastotoimen kehittämistä kansallisesta näkökulmasta, ei instituutiolähtöisesti. Asiantuntijakuulemisissa ja -tapaamisissa ei ole noussut esille pyrkimystä tilastoinnin keskittämiseen, vaan verkottunut työskentelytapa ja vakiintuneet yhteistyöryhmät koetaan relevanteiksi yhteistyön muodoiksi.

Kansallisen kilpailukyvyyn ja osaamisen ylläpitäminen edellyttää myös tietotaidon ja osaamisen keskittämistä oikeisiin toimintaympäristöihin. Kansallisessa innovaatiostrategiassa todetaankin, että laaja-alaisella innovaatiopolitiikalla vaikutetaan elinkeinoelämän, kansantalouden ja alueiden osaamisperusteiseen kilpailukykyyn ja uudistumiseen. Strategian mukaan laaja-alaisen osaamisperustan merkitystä korostaa se, että innovaatiot syntyvät usein tieteenalojen ja toimialojen rajat ylittävänä erilaisten osaamisten uusina yhdistelminä. Laaja-alainen innovaatiokäsitys korostaa esimerkiksi yksittäisten henkilöiden, yritysten, julkisten toimijoiden ja käyttäjäyhteisöjen merkitystä tiedon ja osaamisen tuottajina akateemisen tutkimusmaailman rinnalla.

Tilastotoimen kehittäminen ja tehostaminen edellyttävät laaja-alaista osaamisperustaa sekä yhteistyötä ja verkostoitumista. Työryhmä on kuullut Tampereen ja Oulun yliopistojen edustajia alueilla kehitteillä olevista osaamiskeskittämistä. Tampereelle on kehittymässä Tampereen yliopiston ja Tampereen teknillisen yliopiston muodostama palveluinnovaatioiden tutkimuskeskus (TamSi), joka mahdollisesti tarjoaisi tulevaisuudessa osaamisalustan kuntatilastoinnin kehittämiselle. Oulun yliopiston Thule-instituutin ympäristö- ja luonnonvarakokonaisuus, ml. sektoritutkimuslaitosten toimintojen kehittyminen kampusalueella, tarjoaisi mahdollisuuden ympäristö- ja luonnonvaratilastoinnin kehittämiselle Oulussa.

Edellä mainittujen kasvukeskusten vahvistamista tukee myös se, että Tilastokeskus pitää tarkoituksenmukaisena Tampereen ja Oulun aluepalvelupisteiden kehittämistä ja laajentumista niihin soveltuvilla toiminnoilla.

5.2.3 Tilastokeskuksen aluepalvelupisteiden kehittäminen

Tilastokeskus on aiemmissa alueellistettaviin toimintoihin liittyvissä kannanotoissaan lähtenyt ajatuksesta vahvistaa nykyisiä aluepalvelupisteitä liittämällä niihin uusia toimintoja osana koko tilastotoimen ja tietopalvelun kehittämistä. Kannanotoissa on myös ehdotettu aluepalvelupisteiden toiminnan uudelleenorganisointia suuremmiksi kokonaisuuksiksi tuottavuus- ja tehokkuushyötyjen saavuttamiseksi. Esimerkiksi yhdistämällä Turun ja Seinäjoen

aluepalvelupisteet Tampereeseen, muodostuisi nykyistä toimintakykyisempi aluepalvelupiste, etenkin, jos toimintaa muutenkin vahvistetaan.

Tilastokeskuksen nykyisten aluepalvelupisteiden sijainti Oulussa ja Tampereella puoltavat mahdollisen alueellistamisen kohdentamista tai uusien toimintojen sijoittamista Ouluun ja Tampereelle. Aluepalvelupisteiden resursointia tulisikin arvioida niissä jatkotyöryhmissä, joissa tarkastellaan samanaikaisesti myös laajempien tilastokokonaisuuksien kehittämistä ja mahdollista alueellista sijoittumista.

Työryhmä ehdottaa, että Tilastokeskuksen esittämän oman arvion (21.4.2009) mukaisesti Seinäjoen ja Turun aluepalvelupisteet yhdistetään Tampereen aluepalvelupisteeseen. Oulun ja Tampereen aluepalvelupisteiden toimintaa kehitetään ja laajennetaan niihin soveltuvilla toiminnoilla.

5.2.4 Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoinnin kehittäminen

Kansallisessa luonnonvarastrategiassa (Sitra: Älykkäästi luonnon voimin, 2009) todetaan, että tulevaisuuden menestys perustuu siihen, että erilaisten alueiden väliset kytkennät tunnetaan ja niiden voimavarat saadaan yhdistettyä. Lisäksi todetaan, että alueelliset voimavarat luovat kansallista lisäarvoa ja paikallista hyvinvointia. Kansainvälisen kilpailukyvyn varmistaminen edellyttääkin uusien avauksien ja innovaatioiden hyödyntämistä. Tarve ymmärtää luonnonvaroihin vaikuttavia muutosvoimia ja niiden välisiä kytkentöjä lisääntyy ja ennakkoinnin tarve kasvaa. Luonnonvaroihin liittyvä osaaminen sekä innovaatio- ja liiketoiminta ovat hajautuneet usealle sektorille.

YLE-työryhmän selvityksen mukaan valtion ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojen ja -raporttien tuotantoon käytetään kokonaisuudessaan noin 150 henkilötyövuotta 16 laitoksessa tai virastossa. Henkilöresurssien käytöstä maa-, metsä- ja kalataloustilastojen osuus on noin 58 %, ympäristö-, ja luonnonvaratilastojen osuus noin 26 %, kasvihuonekasujen inventaarion noin 8 % ja energiatilastojen osuus noin 7 %. Kaikkiaan ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojen ja -raporttien tuotannossa on mukana yli 520 henkilöä, joista noin 65 työskentelee ko. tuotannossa kokoaikaisesti. Tällä hetkellä valtaosa päätömisistä ko. tilastointia tekevästä henkilöstä on sijoittunut pääkaupunkiseudulle.

YLE-ryhmän laatima loppuraportti luo hyvän pohjan arvioida kansallisen luonnonvarastrategian mukaisesti toiminnan tehostamista ja aluekeskittymän perustamista sekä huomioida osaamisen tarve ja yhteistyön luomat mahdollisuudet.

Työryhmä yhtyy ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoja selvittäneen alatyöryhmän suosituksiin, jotka on yksityiskohtaisemmin esitelty liitteenä olevassa alatyöryhmän loppuraportissa (liite 4).

Työryhmä ehdottaa, että valtiovarainministeriön johdolla perustetaan työryhmä, jossa ovat edustettuina muun muassa ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä niiden alaisten laitosten ja Tilastokeskuksen edustajat. Perustettavan työryhmän tehtävänä olisi selvittää ympäristö- ja luonnonvaratilastoinnin kehittämis- ja tehostamismahdollisuudet, erityisesti tarve toiminnallisiin muutoksiin sekä muutosten kustannukset. Työryhmän tulisi lisäksi arvioida mahdollisuudet siirtää ympäristö- ja luonnonvaratilastointia yhteen osaamiskeskittymään. Yhtenä jatkoarvioinnin kohteena tulisi olla Oulun yliopiston ja sen kampusalueella olevien sektoritutkimuslaitosten tarjoama ympäristö- ja luonnonvarakonsortio.

Perustettavan työryhmän työ kytketään osaksi valtakunnallisen luonnonvarastrategian jatkokehittämistä ja sektoritutkimuslaitosten kehittämistä.

5.2.5 Kuntatilastoinnin kehittäminen

Kuntatilastoinnin kehittämisen lähtökohdat

Valtiovarainministeriön laatimassa Talouspolitiikan strategia 2008 - asiakirjassa (Kuntatalouden haasteet VM 22/2008) käsiteltiin laajasti kuntiin liittyvää tietotuotantoa. Tämän perusteella Tilastokeskus laati muistion, jossa tehtiin ehdotuksia kuntatilastoinnin kehittämiseksi. Kuntatilastot ovat tärkeä osa alueellista ja paikallista tietohuoltoa.

Syksyllä 2009 valtioneuvoston selonteossa kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta viitattiin tarpeeseen kehittää kuntien talouden ja toiminnan tilastointia kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toteutumisen edellyttämällä tavalla. Lisäksi selonteossa korostettiin kuntien talouden ja toiminnan tilastointia koskevan ohjeistuksen uudistamisen arvioinnin tarvetta.

Tilastokeskuksen laatimat kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastot ovat keskeisiä tilastolähteitä, kun seurataan ja arvioidaan kuntatalouden kehitystä ja päätetään kuntataloutta koskevista perusteista. Tilaston tietoja hyödynnetään mm. valtion kehyspäästösten ja talousarvion valmistelussa, kuntien ja valtion kustannustenjaon tarkistusmenettelyssä sekä valtionosuuksien laskennassa. Tilastotietoja käytetään lisäksi kuntien talouden ja toiminnan vertailuissa sekä muiden tilastojen, esim. kansantalouden tilinpidon laadinnassa ja kansainvälisessä tilastoraportoinnissa. Sektoriviranomaiset käyttävät tietoja sektorinsa toiminnan seurannassa, suunnittelussa, ja ohjauksessa ja kunnat oman toimintansa suunnittelussa, seurannassa sekä oman toimintansa vertailussa muiden kuntien kanssa. Kuntataloustilastoja laaditaan Tilastokeskuksessa reilun seitsemän henkilötyövuoden voimin.

Tilastojen laajan käytön vuoksi tilastojen tuottamista ja kehittämistä koskevia asioita käsitellään laajassa yhteistyössä tiedonkäyttäjien ja sidosryhmien kanssa. Keskeisimmät sidosryhmät sijaitsevat pääkaupunkiseudulla ja ovat val-

tiovarainministeriö, Suomen Kuntaliitto, sosiaali- ja terveysministeriö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, opetusministeriö ja Opetushallitus. Tilastojen tuottamis-, kehittämis- ja koordinoitiasioita käsitellään Tilastokeskuksen asettamassa ja edellä mainituista tahoista koostuvassa KUTA-työryhmässä.

Kuntataloustilastojen lisäksi Tilastokeskus ja muu tilastotoimi tuottavat laajasti alueittaista ja kunnittaista tilastotietoa.

Kuntatilastoinnin kehittäminen tulevaisuudessa Tampereen yliopiston ja Tampereen teknillisen yliopiston (TamSi) kaltaisessa uudessa innovatiivisessa toimintaympäristössä vastaa innovaatiostrategian asettamiin nykypäivän haasteisiin. Kuntatilastoinnin asteittainen siirtäminen pääkaupunkiseudulta TamSin kehittymisen myötä vahvistaa kansallisesti kuntasektoriin liittyvää tutkimusta ja sitä tukevaa kuntatilastointia.

5.2.6 Alueellista ja paikallista tietohuoltoa valmistelleen alatyöryhmän ehdotukset

Alueellista ja paikallista tietohuoltoa valmistellut alatyöryhmä omine alatyöryhmineen on tehnyt kuntatilastoinnin edelleen kehittämiseksi 22 toimenpideehdotusta, jotka on perusteluineen esitetty alatyöryhmän loppuraportissa (liite 5).

Alatyöryhmän ehdotukset kuntatilastoinnin kehittämisestä:

- 1) Ensijajaiseksi tavoitteeksi kuntatilastoinnin kehittämisessä otetaan keskeisen kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastotiedon tuottamisen nopeuttaminen kuuteen kuukauteen sekä tietojen laadun ja tietojen vertailukelpoisuuden kohentaminen ja varmistaminen.
- 2) Kansallisessa tilastoinnissa ja kuntien välisessä vertailussa tarvittavat tiedot tulee standardoida.
- 3) Standardoinnin toteuttamiseksi tulee jatkotyönä välittömästi käynnistää perusteellinen tilastotietotarpeiden sekä tietojen vertailukelpoisuuden mahdollistavien käsitteiden määrittely.
- 4) Optimaalista tiedonkeruukokonaisuutta hahmotettaessa on tärkeää huolehtia siitä, että tiedonkeruu vastaa mahdollisimman pitkälle myös tiedonantajan tietotarvetta ja että tiedonantotaakka pysyy kohtuullisena.
- 5) On välttämätöntä, että tietotarpeiden selvittämisen ja kehittämiskohteiden tunnistamisen yhteydessä jatkotyössä selvitetään tilastotiedon tuottamiseen ja tiedonkeruuseen liittyvä säädösperusta ja säädösten muutostarpeet.
- 6) Standardoinnin kehittämisen, koordinoinnin ja ylläpidon vastuut tulee määritellä nykyistä selkeämmin.

- 7) Tiedontuotantoprosessin kehittämisessä erityisen tärkeää on saada kuntien ja kuntayhtymien tietojärjestelmät perustumaan yhteisiin standardeihin ja toimimaan yhteen.
- 8) Kuntien tietotuotannon kehittäminen tulee kytkeä jo käynnissä olevaan kansalliseen tietoarkkitehtuurityöhön.
- 9) Kuntatilastotiedolle luodaan yhteinen tietopankki, johon kootaan yhteen paikkaan eri tilastontuottajien keskeistä avaintietoa kunnista. Tällöin tiedon käyttäjä voi asioida yhden luukun kautta hakiessaan kunnittaista tilastotietoa metatietoineen.

Ehdotukset peruspalveluiden tuottajien toimipaikkarekistereiden kehittämisestä:

- 10) Toteutetaan peruspalvelujen tuottajien toimipaikkarekisterien käsiteläkartoitut ja määritellään yhteinen toimipaikan käsitelädin ja sitä vastaavat termit.
- 11) Yhtenäistetään toimipaikkaa tarkoittava määritelmä. Termit, jotka eivät vastaa tätä määritelmää tulee terminologisesti erottaa toisistaan. Yhteisen käsiteläyimen mukainen toimipaikan yksiselitteinen tunnistamistarve tulee hyväksyä. Tämä on valtakunnallisen tietoarkkitehtuurin yksi keskeinen periaate.
- 12) Määritellään toimipaikan identiteetin ylläpitäjä ja identiteettitunnisteen määrytymisperuste.
- 13) Perustetaan keskitetty peruspalvelujen tuottajien ydinrekisteri, jossa toimipaikan perustiedot olisivat nopeasti ja avoimesti käytettävissä ja liitettävissä tehtäväkohtaisiin rekistereihin.
- 14) Jatkotyössä tulee selvittää, millä tavoin ydinrekisteriä ylläpidettäisiin ja mikä on eri hallinnonalojen rekistereiden ja yksityisten toimijoiden rooli, ja miten turvataan rekisteritietojen yhtenäisyys.
- 15) Toimipaikkarekisteri on osa julkishallinnon tietoarkkitehtuuria, joten jatkotyössä tulee ottaa huomioon VATI-projektissa (Valtiotason tietoarkkitehtuurit) tehtävä ja muu vastaava kehittämissyö.
- 16) Toimipaikkaisen tiedon tuottaminen on tärkeä kuntien tietotuotannon kehittämisskohde. Työryhmä pitää välttämättömänä, että toteutettavan tietotarvekartoituksen yhteydessä myös toimipaikkaisen tiedon tarve tilastoinnissa, tutkimuksessa ja hallinnossa huolellisesti selvitetään ennen toimipaikkaisen tilastotiedonkeruun käynnistämistä.

Ehdotukset paikkatietojen kehittämisestä

- 17) Peruspalvelujen arviointitoiminnan kehittämisen kannalta on tärkeää, että tilastointia ja erityisesti kuntatilastointia kehitettäessä varmistetaan

paikkatietoaineistojen hyvä saatavuus ja turvataan laadukkaiden aineistojen tuottamismahdollisuudet.

- 18) Työryhmä katsoo, että edellä esitetyt kuntatilastoinnin kehittämisehdotukset toteutuessaan parantavat huomattavasti peruspalvelujen arvioinnin tietopohjaa. Kun kuntatilastointia täydennetään erillisin, esim. sosiaali- ja terveystietojen toimipaikkarekistereistä saatavin, tiedoin tuotetuista palveluista, päästään jo pitkälle alue- ja paikallishallinnon tietohuollon parantamisessa, joskaan vastaavia tietoja ei saatane esim. yksityisen sektorin palvelutarjonnasta.
- 19) INSPIRE-direktiivin kansalliseen toimeenpanoon liittyvän kehittämistyön vaikutukset tietotarjontaan tulee ottaa huomioon tämän työn jatkovaiheissa.

Ehdotukset jatkotyöstä:

- 20) Työryhmä toteaa, että sen ehdotusten täytäntöönpano edellyttää laaja-alaisen kehittämisohjelman välitöntä käynnistämistä. Ensimmäinen tehtävä on määrittää kehitystyöhön mukaan tarvittavat tahot sekä laatia perusteellinen suunnitelma tavoitetilaan pääsemiseksi aikatauluineen ja resurssitarpeineen. Lisäksi tulee arvioida kehittämisen kustannukset suhteessa saatavaan hyötyyn.
- 21) Työryhmä toteaa lisäksi, että tilastoinnin tietotarpeet tulee selvittää pikaisesti, jotta standardointityö ja tietojärjestelmien kehittämistyö voidaan käynnistää.
- 22) Valtiovarainministeriön tulee toimia kehittämistyön käynnistäjänä ja aloitteentekijänä.

Työryhmä ehdottaa, että kuntatilastointia kehitetään kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa aloitetaan alueellista ja paikallista tietohuoltoa valmistellen alatyöryhmän ehdotusten käytännön toimeenpano.

Toisessa vaiheessa arvioidaan kuntatilastoinnin jatkokehittämismahdollisuus Tilastokeskuksen Tampereen aluepalvelupisteessä, joka toimisi tiiviissä yhteistyössä Tampereen yliopiston ja Tampereen teknillisen yliopiston palveluinnovaatioiden tutkimuskeskuksen kanssa. Valtiovarainministeriö vastaa kehittämisvaiheiden etenemisestä ja läpiviennistä.

5.2.7 Puhelinhaastattelukeskus

Työryhmä on käsitellyt Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskuksen uudelleenorganisointia ja alueellistamismahdollisuuksia. Tilastokeskus on esittänyt oman arvionsa Tilastokeskuksen vastauksessa 8.10.2008 selvityshenkilöille ja jälleen Tilastokeskuksen päivitetystä työryhmämuistiossa 21.4.2009. Neuvot-

televa virkamies Matti Korkealehto valtiovarainministeriöstä laati 15.10.2009 muistion Tilastokeskuksen puhelinhaastattelutoiminnon sijoittamisesta Jyväskylään.

Työryhmä keskusteli 3.6.2009 myös valtionhallinnon puhelinhaastattelutoiminnon keskittämisestä Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskukseen. Lausuntokierroksen perusteella on arvioitavissa, että puhelinhaastattelujen volyymissa ei ole ainakaan suuria kasvuodotuksia. Toiminnan on päätarkoituksena edelleen olla valtionhallinnon sisäistä palvelua, erityisesti Tilastokeskuksen omiin tilastoihin liittyvää. Tällä hetkellä puhelinhaastattelukeskuksen toimeksiantotutkimusten määrä ei ole vuosittain kovin suuri.

Riippumatta toiminnan sijoittumisesta voitaisiin harkita toimintamallia, jossa Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskuksen tehtävistä säädettäisiin lailla, jolloin laissa voitaisiin säätää, että valtion virastoilla ja laitoksilla on velvollisuus ensisijaisesti käyttää Tilastokeskuksen palveluja puhelinhaastattelututkimuksissa.

Työryhmä ehdottaa, että ensimmäisessä vaiheessa selvitetään valtion virastojen ja laitosten tarve puhelinhaastattelutoimintoihin ja näiden toimintojen mahdollisen kokoamisen edut, haitat ja kustannukset.

Toisessa vaiheessa käynnistetään Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskuksen tehtäviä koskevan lainsäädännön valmistelu. Laissa voitaisiin määrätä, että valtion virastoilla ja laitoksilla on velvollisuus ensisijaisesti käyttää Tilastokeskuksen palveluja puhelinhaastattelututkimuksissa.

Kolmannessa vaiheessa valtiovarainministeriö tekee alueellistamisasetuksen mukaisen sijoittamisselvityksen edellä mainitun puhelinhaastattelukeskuksen alueellistamisesta. Sijoittamisselvityksen yhteydessä tarkennetaan myös hankkeen aiheuttamia viraston sisäisiä toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia.

Liitteet

- Liite 1 Asettamispäätös 5.2.2009
- Liite 2 Yhteenvedo lausunnoista 1.6.2009
- Liite 3 Yhteenvedo asiantuntijakuulemisesta 9.6.2009
- Liite 4 Ympäristö-, luonnonvara- ja energia-alatyöryhmän loppuraportti liitteineen
- Liite 5 Alueellista ja paikallista tietohuoltoa koskevan alatyöryhmän loppuraportti liitteineen
- Liite 6 Ympäristö-, energia- ja luonnonvaratiedon hallinta ja tilastointi, tietoyhteistyön puitteet ja vahvuudet Oulussa
- Liite 7 Tampereen yliopistot ja tilastotoimen kehittäminen

Liite 1

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

ASETTAMISPÄÄTÖS VM 200:00/2008 1 (3)

5.2.2009

Tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista selvittävä valmisteluryhmä

Asettaminen

Valtiovarainministeriö on tänään asettanut tilastotoimen tehostamista ja alueellistamista selvittävän valmisteluryhmän.

Toimikausi

15.2.2009 - 31.12.2009

Tausta

Työryhmän perustaminen liittyy hallitusohjelman tuottavuus- ja alueellistamistavoitteiden toteuttamiseen. Tuottavuutta parannetaan kaikilla hallinnonaloilla toimintoja tehostamalla. Tilastotoimintaa voidaan tehostaa mm. kokoamalla sitä Tilastokeskukseen. Alueellistamista jatketaan aiempaa tasaisemmin maan eri osiin. Alueellistamisen tavoitteena on 4 000 – 8 000 työpaikan siirtäminen pääkaupunkiseudun ulkopuolelle päätöksinä vuoteen 2011 ja toteutuksina vuoteen 2015 mennessä. Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä (HALKE) totesi 8.5.2008, että toteuttamalla kaikki olemassa olevat suunnitelmat ja ilmoitettu potentiaali päästään vasta hallituksen alueellistamistavoitteen alarajalle. Tämän vuoksi alueellistamisponnisteluja on edelleen jatkettava.

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi asetti 4.3.2008 tilastotoimen selvityshankkeen selvittämään valtion tilastotoimen tehostamismahdollisuuksia sekä mahdollisuuksia alueellistaa Tilastokeskuksen toimintoja. Hankkeelle nimettiin selvityshenkilöt maaherra, professori Eino Siuruainen ja professori Reino Hjerpe, jotka luovuttivat selvitystyönsä ministeri Kiviniemelle 4.11.2008. Raportissaan selvityshenkilöt ehdottavat useita toimenpiteitä tilastotoimen edelleenkehittämiseksi ja alueellistamiseksi. He ehdottivat asiaa varten myös jatkohankkeen asettamista. Selvityshenkilöiden raportista pyydetään lausunnot asianomaisilta tahoilta.

Valtiovarainministeriö
Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 28, 00023 Valtioneuvosto
www.vml.fi

Puh. 09 160 01 tai 09 578 11 (vaihe)
Faksi 09 160 33123
valtiovarainministerio@vm.fi
Y-tunnus 0245439-9

Tavoitteet

Tavoitteena on tilastotoimen tehostaminen ja alueellistaminen. Tavoitteena on ensi vaiheessa Tilastokeskuksen alueyksiköjä vahvistamalla alueellistaa Tilastokeskuksen toimintoja selvityshenkilöiden ehdotusten pohjalta noin sadan henkilötyövuoden verran.

Tehtävä

Tehtävänä on:

- 1) tehdä 31.5.2009 mennessä ehdotus alueellistettaviksi tehtäviksi ja toiminnoiksi sijoituspaikkoihin selvityshenkilöiden ehdotusten pohjalta
- 2) tarkentaa ja kuvata Tilastokeskukseen muualta koottava tilastotuotanto;
- 3) selvittää eri tilastokokonaisuuksien tuotantoprosessit sekä prosessien keskinäiset yhteydet,
- 4) tehdä 31.12.2009 mennessä kohdissa 2 ja 3 tarkoitettuihin selvityksiin perustuvat ehdotukset Tilastokeskukseen koottavista toiminnoista sekä alueellistettavista tehtävistä ja toiminnoista sijoituspaikkoihin, sekä tehdä selvityshenkilöiden ehdotusten pohjalta muut tarpeelliset tilastotoimen kehittämistä koskevat ehdotukset
- 5) arvioida ehdotuksen taloudelliset vaikutukset
- 6) pyytää selvityshenkilöiden raportin keskeisistä osista tarvittavat lausunnot.

Organisointi ja toimintatavat

Puheenjohtaja:

Alivaltiosihteeri Juhani **Turunen**, valtiovarainministeriö

Jäsenet:

Hallitusneuvos Tarja **Hyvönen**, Valtiovarainministeriö, hallinnon kehittämisosasto
 Neuvotteleva virkamies Tuomo **Mäki**, Valtiovarainministeriö, kansantalousosasto
 Ylitarkastaja Vesa **Lappalainen**, Valtiovarainministeriö, kuntaosasto
 Pääjohtaja Heli **Jeskanen-Sundström**, Tilastokeskus
 Tietopalvelujohtaja Heli **Mikkilä**, Tilastokeskus
 Tilastajohtaja Ari **Tyrkkö**, Tilastokeskus
 Yliaktuaari Minna **Niininen**, Tilastokeskuksen henkilöstöä edustava henkilöstöjärjestöjen yhteinen edustaja

Sihteerit:

Sihteeri, Ylitarkastaja Minna **Sneck**, valtiovarainministeriö
 Sihteeri, Kehittämispäällikkö Jussi **Melkas**, Tilastokeskus

Finanssineuvos Anja **Simola** valtiovarainministeriöstä nimitään työryhmään pysyväksi asiantuntijaksi.

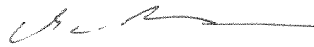
Valmisteluryhmän alaisuuteen perustetaan alatyöryhmiä, joiden aihealueina ovat muun muassa väestö-, elinolo- ja hyvinvointitilastot, ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastot sekä maatalous- ja metsätalustilastot.

Työryhmät voivat tarvittaessa kuulla ulkopuolisia asiantuntijoita.

Kustannukset ja rahoitus

Työryhmien työ tehdään virkatyönä. Kukin organisaatio maksaa osallistujiensa matkakulut. Muut kustannukset maksetaan momentilta 28.01.01

Hallinto- ja kuntaministeri

Mari Kiviniemi

Ylijohtaja

Silja Hiironniemi

JAKELU

Valtiovarainministeriö, hallinnon kehittämisosasto
 Valtiovarainministeriö, kansantalousosasto
 Valtiovarainministeriö, kuntaosasto
 Tilastokeskus
 JHL ry.
 JUKO ry.
 Pardia ry.

TIEDOKSI

Alueellistamisen koordinaatioryhmä
 Valtiovarainministeriö
 Tilastokeskus

Liite 2

Lausuntoyhteenvedo selvityshenkilöiden laatimasta tilastotoimen selvityshankkeen loppuraportista

Valikoiduille ministeriöille, virastoille ja tutkimuslaitoksille kohdennetussa lausuntopyynnössä 26.2.2009 haluttiin tarkentavia näkökohtia seuraaviin asiakohtiin:

1. Selvityshenkilöiden ehdotukset tilastotoimen edelleen keskittämiseksi
2. Selvityshenkilöiden ehdotukset alueellistettaviksi tehtäviksi ja toiminnoiksi sijoituspaikkoineen
3. Tilastotoimen, tutkimustoiminnan ja rekisteritoiminnan välinen työnjako
4. Tietosuojaan liittyvä mahdollinen ongelmatiikka liittyen muun muassa tietolupakäytäntöön ja tietojen yhdistelyyn.
5. Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskuksen toiminnan kehittäminen ja sijoittaminen. Lisäksi pyydetään vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Miten laajaa on omaan toimintaanne liittyvä tutkimus- ja tilastointitarkoituksia palveleva puhelinhaastattelutoiminta? Onko sitä mahdollista tehostaa keskittämällä sitä Tilastokeskuksen haastatteluyksikköön?
6. Muut mahdolliset asiat, näkökulmat, kehittämis ehdotukset ja kommentit

Vastaukset saatiin kaikilta ministeriöiltä. Sisäasiainministeriö totesi, että sillä ei ole kommentoitavaa lausuntopyyntöön. Työterveyslaitos ja VATT eivät toimittaneet lausuntoa.

Asiakohdittain voidaan todeta seuraavaa:

1. Selvityshenkilöiden ehdotukset tilastotoimen edelleen keskittämiseksi

Selvityshenkilöiden keskittämisehdotukset koskivat seuraavia tilastokokonaisuuksia:

- a) ulkomaankauppatilastot
 - EU:n sisäkaupan tilastoinnin siirtoa Tilastokeskuksen tehtäväksi
 - tavaroiden ulkomaankauppatilaston siirtämistä Tilastokeskuksen tehtäväksi tulisi edelleen harkita.

b) metsätaloustilastot

- voitaisiinko Metsäteollisuus ry:n, Maanmittauslaitoksen ja Tullihallituksen tietoihin sekä Metlan omiin suoriin tiedonkeruisiin perustuva säännöllinen tilastotuotanto hoitaa tehokkaammin Tilastokeskuksessa käyttäen Tilastokeskuksen tiedonkeruu-, jakelu- ja tuotantojärjestelmiä. Samalla olisi syytä selvittää, voitaisiinko karsia päällekkäisiä toimintoja muun muassa Maanmittauslaitoksen ja Tullihallituksen kanssa.
- selvitettävä metsien inventointiin liittyvä tilastointi ja siihen liittyvät tietohuollolliset ratkaisut

c) maataloustilastot

Seinäjoen palvelupisteen toimintaa jatketaan ainakin siksi, kunnes ratkaistaan TIKEn ja Eviran kehittäminen. Maaseutuviraston toteuttaminen Seinäjoelle luo perustaa alueen vahvistamiselle suomalaisen maaseutuosaamisen keskuksena. Sen ydin voi luoda hyvät edellytykset paikallisen yliopistokeskuksen, ammattikorkeakoulun, Eviran toimintojen ja kaupungin kanssa Suomen maaseudun osaamiskeskittymälle. TIKEn toimintoja ja tilastotuotantoa tulee vakavasti harkita Seinäjoen maaseutuosaamisen keskittymään. Tätä koskevat linjaukset tulee tehdä tämän vaalikauden aikana.

c) ympäristötilastot

- Ympäristötilastojärjestelmän kokonaiskehittämisvastuu ei ole selvitystyössä riittävästi hahmottunut. Tämä viittaa selkiyttämisen tarpeeseen.
- Tilastokeskus vastaa kansallisena viranomaisena YK:n ilmastositomuksen ja Kioton pöytäkirjan mukaisesti raportoitavista kasvihuonekaasujen päästöistä. Päällekkäisyyksien välttämiseksi tähän yhteyteen tulisi liittää myös nyt SYKE:n YK:n Euroopan talouskomission kaukokulkeutussopimukselle raportoitavat ilman epäpuhtauksien päästötiedot.
- Tulisi selvittää mahdollisuudet keskittää edelleen energiatilastoja Tilastokeskukseen. Lähinnä tulevat kysymykseen sähkön ja lämmön tuotantotilastot.
- Vesihuoltotilastoihin kohdistuu EU:n taholta merkittäviä luokittelu- ja kehittämistarpeita. Tämä edellyttää selvitystyötä, jossa tulisi arvioida vesihuoltotilastojen keskittäminen Tilastokeskukseen.
- Oulun yliopistossa on kehitetty materiaalien kokonaiskäytön laskentajärjestelmä osana ympäristötilinpidon kehittämistä. Tämä valmis järjestelmä tulisi siirtää Tilastokeskukseen järjestelmän jatkuvuuden varmistamiseksi ja tutkimuslaitoksen resurssien vapauttamiseksi sille sopivampiin tehtäviin. Tilastokeskuksen sateenvarjon alla tulee selvittää Oulun yliopiston, SYKE:n ja Tilastokeskuksen Oulun aluetoimipisteen yhteistyö.
- Selvityshenkilöiden mielestä ympäristön tietojärjestelmäkokonaisuutta tulee kehittää ja selkiyttää. Tilastokeskuksen esittämät toimenpiteet ovat

sinänsä kannatettavia osittaisuudistuksia, mutta ne tulisi vielä arvioida erikseen ja sisällyttää edellä mainittuun tietojärjestelmän kehittämiskokonaisuuteen. Ympäristön taloudellinen tilinpitojärjestelmä tulisi kehittää ja selkiyttää. Tehtävä kuuluu ensisijaisesti Tilastokeskukselle.

d) kuntatilastot ja hyvinvointipalvelut

Julkisen sektorin järjestämisvastuun alaista palvelutuotantoa koskeva tietojärjestelmä tarvitsee perustakseen ajan tasalla olevan rekisterin palvelutuottajien toimipaikoista. Kuntien ja muiden palvelutuottajien tulee ilmoittaa tähän rekisteriin tiedot toimipaikan sijainnista, toimialasta, tehtävästä ja toiminnan laadusta, volyymista, paikkatietoon perustuvasta sijainnista ja muista tarpeellisiksi katsottavista ominaisuuksista.

Palvelutuotannon ajantasaisuus edellyttää reaaliaikaisten tietojen kirjaimista rekisteriin palvelutuotannon tilannekuvan ajan tasalla pitämiseksi. Rekisterin päävastuu olisi Tilastokeskuksella ja sen kehittämisessä voisi olla merkittävä tehtävä Tilastokeskuksen aluetoimipisteillä ja perustettavilla aluehallintovirastoilla (ALLUT sekä kehitetty PATIO-järjestelmä). Merkittävänä alan osaajana tulisi käyttää geoinformatiikan asiantuntijoita. Lääninhallitusten peruspalveluiden arvioinnin yhteydessä järjestelmä on ollut jo käytössä.

Väestörekisterikeskuksen ja Tilastokeskuksen paikkaansidotut henkilötiedot mahdollistavat tiedon tuottamisen palvelutarpeen alueellisesta sijainnista. Toimipaikkarekisteri tuottaa tietoa palvelujen tarjonnasta sekä mahdollistaa palvelutarpeen ja -tarjonnan vertailemisen sekä niiden tehokkaan ja taloudellisen yhteensovittamisen.

Sama toimipaikkarekisteri tarjoaa luotettavan pohjan tuottaa tietoja palvelutuotannon tuottavuustutkimuksia varten. Tämä edellyttää tarvittavien tuottavuustietojen määrittelyn ja tässä yhteydessä olisi tarpeellista selvittää myös vaikuttavuustutkimuksen tarpeet. Tilastoinnin ja tuottavuustutkimuksen työnjakoa olisi selvennettävä ja yhteistyötä tiivistettävä.

e) elinolo- ja hyvinvointitilastot

Johtopäätös: Stakes/KTL yhdistymisen yhteydessä tulisi väestön elinoloja ja hyvinvointia koskevan tietotuotannon selkiyttäminen ja tehostaminen nostaa keskeisesti esille. Uuden yhdistetyn viraston tehtävänä on selvittää sen toiminnan kannalta keskeisen tilastotuotannon tarve. Tietojen keruu tulee saattaa mahdollisimman tehokkaaksi ja sitä voitaisiin todennäköisesti edelleen, erityisesti taloustilastojen osalta keskittää Tilastokeskuksen.

Tietoaaineistojen vaihto uuden laitoksen ja Tilastokeskuksen välillä tulee toteuttaa tehokkaasti modernia tietotekniikkaa käyttäen niin, että mm. tutkimuksissa välttämättömät tietoaaineistojen yhdistelyt voidaan suorittaa ilman raskaita ja aikaa vieviä lupaprosesseja. Jos yksilötietoja keskitetään Tilastokeskukseen, tulisi huolehtia siitä, ettei tietosuoja tai tietopalvelutuotteiden korkea hinnoittelu muodostu esteeksi tehokkaan tiedon tuotantojärjestelmän kehittämisessä ja tietojen hyödyntämisessä muun muassa tutkimustarkoituksiin.

Kelan ja Työterveyslaitoksen tilasto- ja tietotuotanto tulisi ottaa huomioon kokonaisu järjestelmää edelleen kehitettäessä.

Vaihtoehto I

Kaikki sosiaali- ja terveysalan tilastointi keskitetään Tilastokeskukseen mukaan lukien henkilö pohjaiset terveysalan tilastot. Stakes/KTL:lle jää rekisterien ylläpito ja kehittäminen sekä tutkimustoiminta ja siihen liittyvä tietopalvelu (vaikuttavuusindikaattorit, tuottavuustutkimukset jne.). Väestötutkimuksissa Tilastokeskus olisi haastattelupalvelujen toteuttaja.

Vaihtoehto II

Kuntatilastointi keskitetään Tilastokeskuksen tehtäväksi mukaan lukien suoritiedot. Tässä vaihtoehdossa toimipaikkatason ja henkilö pohjaiset asiakas/potilasrekisterit ja terveystilastot olisivat Stakes/KTL:n tehtäviä. Molemmissa vaihtoehdoissa Tilastokeskuksen kuolemansyyrekisterin (kuolintodistusarkiston) sijainti arvioitaisiin uudelleen.

f) vakuutus- ja rahoitusjärjestelmätilastointi

Yhteistyö vakuutus- ja rahoitustilastoissa on toimivaa ja yhteydenpito kehittämisessä ei selvityksen mukaan aiheuta erityisiä huomautuksia. Menossa olevan organisaatiouudistuksen johdosta ei ole tässä vaiheessa mahdollista tehdä tilastotoimen keskittämistä koskevia esityksiä, mutta yhtenä mahdollisuutena tulee pitää esillä myös tämän alan tilastojen keskittämisestä mahdollisesti aiheutuvat hyödyt ja kustannukset. On syytä selvittää vakuutustilastojen luontevin työnjako osana rahoitusmarkkinoiden tilastoinnin kokonaisuuden selvittämistä.

g) liikennetilastot

Selvityshenkilöt yhtyvät Tilastokeskuksen näkemykseen, jonka mukaan liikennetilastojen tarkoituksenmukainen tuotantotapa ja tilastointivas-

tuut on syytä selvittää kokonaisuudessaan Väylävirasto-hankkeen toteutuksen yhteydessä vuoden 2010 alkuun mennessä.

Yhteenvedo lausunnoista:

Ministeriöiltä ja virastoilta ei tule tukea keskittämislle. Tilastotoimen edelleen keskittämislle ei saavutettane merkittäviä hyötyjä. Sen sijaan tutkimuslaitokset arvioivat jossain määrin keskittämislle saatavan hyötyä.

Selvitettävät tilastokokonaisuudet ovat ulkomaankaupan tilastointi (TK 17.11. muistio), maataloustilastointi, metsätilastointi, vakuutus- ja rahoitustilastointi (17.1..) muistio: selvitystyö käynnissä).

Toimenpide-ehdotus:

- päivitetty selvitys vakuutus- ja rahoitustilastoinnista,
- selvitystyön käynnistäminen sisäkaupan/ulkomaankaupan tilastoinnin keskittämisestä
- arvioitava mikä on oikea taho käsittelemään maatalous- ja metsätilastoinnin kehittämistä

2. Selvityshenkilöiden ehdotukset alueellistettaviksi tehtäviksi ja toiminnoiksi sijoituspaikkoineen

Konkreettisia kohteita ovat muun muassa seuraavat:

- Kansaneläkelaitos on ilmoittanut asiantuntijakuulemisessa valmiuksistaan alueellistaa tilastotuotantoaan
- Stakesin ja Kansanterveyslaitoksen yhdistämisessä yhdistyvien virastojen toimintoja voitaisiin sijoittaa Turkuun, Tampereelle, Kuopioon ja Ouluun. Selvitystoiminta tulee toteuttaa tämän hallituskauden aikana.
- Väyläviraston perustamisen yhteydessä on pidettävä huoli siitä, että tilastotuotannon sijainti selvitetään alueellistamisen kriteerejä käyttäen. Yhtenä sijoitusvaihtoehtona on tuotu esille Tampere. ALKU-hankkeen toteuduttua ratkaisu Väylä- virastosta ja sen sijaintipaikasta tulee arvioida välittömästi.
- Uudistettavien kuntatilastojen pääsijoituspaikaksi esitetään Tamperetta. Tampereen aluepalvelun yhteyteen tulee perustaa uusi ja nykyistä laajempi kuntien toimintaa kuvaavan tiedon keskitetty keruu- ja tietopalvelujärjestelmä (Suomen Kostra Norjan mallin mukaan). Järjestelmän rakentamisen tarvitseman siirtymäkauden jälkeen toimintoon voidaan liittää myös

kuntien toiminta- ja taloustilastoinnin tehtäviä. Vuosi 2009 selvitysvaihe, v. 2010 toiminnon perustaminen Tampereelle ja toteutusvaihe 2011-2012.

- Tilastokeskuksen Oulun aluepalvelupiste osallistuu uusien kuntatilastojen tuottamiseen paikkatietojen kehittämiskeskuksena ja kuntien toimipaikkarekisterin toteuttajana
- Tilastokeskuksen Seinäjoen palvelupisteen toimintaa jatketaan ainakin siksi, kunnes ratkaistaan TIKEn ja Eviran kehittäminen.
- Esitetään jatkoselvitysten tekemistä siten, että luonnonvara-, ympäristö-, energia- ja ilmastomuutosta koskevan tilastotoimen ja rekisterinpidon tietohuolto kootaan ja sijoitetaan Jyväskylään.
- Tilastokeskuksen myynti- ja markkinointipalvelut tulee integroida aluepalvelun kanssa. Tehtäviin voisi kuulua myös alueellisten toimijoiden ja kuntien tiedon käyttäjien koulutustoiminta ml. niin sanotun tilastollisen lukutaidon kehittäminen sekä alueellisten tietohuoltoprojektien toteuttaminen aluetoimijoiden rahoittamana.
- Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskuksen alueellistaminen Jyväskylään tai Kajaaniin tulisi selvittää. Mahdollisia muita sijoituspaikkakuntia olisivat myös Uusikaarlepyy ja Pietarsaari, joissa on jo valmista ruotsin kielen osaamista.

Yhteenveto lausunnoista: Alueellistamiselle ei ole perusteita tai siihen ei ole otettu kantaa. Ympäristötilastoinnin osalta pitää selvittää eri vaihtoehtoja ja sijoituspaikan (Jyväskylä) osalta vaikutukset. Energiamarckinaviraston näkemyksen mukaan ympäristö etc. tilastoinnin sijoittaminen Jyväskylään tulee lisäämään EMV:n matkakustannuksia. PTT ei pidä alueellistamista mahdollisena, mikäli se toteutetaan hyvin.

Toimenpide-ehdotus: Eteneminen asettamispäätöksen mukaisesti kahdessa vaiheessa, mikä edellyttää tilastokokonaisuuksien perusteellista läpikäyntiä valmisteluryhmässä ja alaryhmissä.

3. Tilastotoimen, tutkimustoiminnan ja rekisteritoiminnan välinen työnjako

Selvityshenkilöt:

”Tilastokeskukseen perustetaan rekisteri- ja tutkimusaineistokeskus, joka tarjoaa tutkijoille mahdollisuuden käyttää tuottajien aineistoja tutkimuksiinsa tietosuojan vaarantumatta. Tilastollisen anonymiteettipalvelun kehittäminen ja sekä tietojen hinnoittelun tarkistaminen.”

Yhteenveto lausunnoista: Selvityshenkilöiden ehdotuksia tuetaan. Tietojen yhteiskäyttöä lisättävä ja sitä tukevia toimintoja kehitettävä. Nykyinen hinnoittelu- ja maksupolitiikka estää tietojen hyötykäyttöä.

Toimenpide-ehdotus: 9.6 asiantuntijakuulemisten jälkeen päätetään miten edetään vaiheittain. HUOM TK:n muistio 17.11.

4. Tietosuojaan liittyvä mahdollinen ongelmatiikka liittyen muun muassa tietolupakäytäntöön ja tietojen yhdistelyyn.

Selvityshenkilöt:

Suomalaisen tieto- ja tilastojärjestelmän tuottavuuden parantamiseksi tulisi ryhtyä systemaattisesti kehittämään tietojen luottamuksellisuuden ja tietosuojan edellytykset täyttävää anonymiteettipalvelua. Tähän tulisi allokoida jo olemassa olevaa tutkimuksen infrastruktuurin kehittämiseen varattua rahoitusta.

Yhteenveto lausunnoista: Tietosuoja säilytettävä, mutta yltiökasta tulkinasta olisi päästävä eroon. Tiedon suojausmenettelyn kehittäminen tärkeää.

Toimenpide-ehdotus: 9.6 asiantuntijakuulemisten jälkeen päätetään miten edetään vaiheittain. HUOM TK:n muistio 17.11.

5. Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskuksen toiminnan kehittäminen ja sijoittaminen

Selvityshenkilöt:

Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskuksen alueellistaminen Jyväskylään tai Kajaaniin tulisi selvittää. Mahdollisia muita sijoituspaikkakuntia olisivat myös Uusikaarlepyy ja Pietarsaari, joissa on jo valmista ruotsin kielen osaamista.

Yhteenveto lausunnoista: Pääsääntöisesti sijoittamiseen ei oteta kantaa. Lausunnonantajilla ei ole halua keskittää puhelinhaastattelutoimintaansa. Metla saattaa löytää jotain rationalisointihyötyjä liittyen tilastotoimen erillistutkimuksiin.

Toimenpide-ehdotus: puhelinhaastattelukeskuksen toiminnan kehittäminen j alueellistaminen asettamispäätöksen mukaisesti I vaiheessa 31.5 mennessä edeten TK:n 24.10 muistiota kehitellen

6. Muut mahdolliset asiat, näkökulmat, kehittämis ehdotukset ja kommentit ks. liite

LIITE

1. Kannanotot ehdotuksiin tilastotoimen edelleen keskittämiseksi

Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikennehallinnon virastouudistusta valmisteltaessa ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, jonka työnimeksi tulee ”Laki liikenteen tilastoja laativasta muusta viranomaisesta”. Perustettaville Väylävirastolle ja Liikenteen turvallisuusvirastolle annettaisiin tehtäväksi kerätä suunnittelu- ja valvontatehtäviään sekä tilastojen laatimista varten tietoja liikennevälineiden liikennöinnistä sekä matkustaja- ja tavaramääristä.

Tässä muutosvaiheessa ei ole tarkoituksen mukaista erikseen tarkastella liikenteen tilastonpitoon liittyvien tehtävien uudelleen järjestämistä.

Tilastokeskuksella tilastolaine liian tiukka tilastolain tulkinta, mikä aiheuttaa aika ajoin ongelmia tietoja tarvitseville.

Maa- ja metsätalousministeriö

Ei tukea keskittämislle. Vaihtoehto on Ympäristö- ja luonnonvarat -konserktion työ.

Opetusministeriö

Selvitysmiesten esitykset ovat yleisesti ottaen oikeansuuntaisia. Opetushallinnon käyttämät tilastot tuotetaan jo nyt pääosin Tilastokeskuksessa. Tietotuotantoa pyritään edelleen keskittämään sinne. Myös kulttuuritilastointia on määrätietoisesti keskitetty Tilastokeskukseseen. Mm. liikuntaan liittyvää tietoa kaivataan lisää.

Ulkomaankaupan tilastoinnin esitysten osalta OPM yhtyy selvitysmiesten esityksiin perusteena palvelu ja tavarakaupan yhteensovittaminen.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Ministeriön toiminnan kannalta on ensiarvoisen tärkeitä, että sen hallinnonalan vastuulla on alan tieto- ja tilastotuotanto, jotta ministeriö ja hallinnonala voivat tuottaa ja saada joustavasti päätöksenteon tukena tarvittavat tiedot.

Kuntien tilastointi voidaan pitää Tilastokeskuksen tehtävänä. Kuntien tilinpitokäytännöt tulee yhtenäistää. Hyvinvointipalvelujen, sosiaalitoimen ja kuntien toimintaa koskevien tilastojen kehittäminen on tärkeää, mutta tavoitteeseen ei päästä pelkillä teknisillä ratkaisilla. Palvelujen sisältöä kuvaavan tilastoinnin kehittäminen tulisi kytkeä meneillään olevaan työhön STM:n ja kuntien välillä asiakastietojärjestelmien kehittämisessä. Henkilöpohjaiset ja toimipaikkapohjaiset rekisterit ja terveystilastointi tulee säilyttää THL:ssa.

STM kannattaa kuntien toimipaikkarekisterin kehittämistä.

Sosiaalimenotilastoinnin siirtäminen Tilastokeskukseen ei ole kannatettavaa. Myöskään THL:n system of health accounts -tilastoa ei pidä siirtää Tilastokeskukseen.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Selvityshenkilöiden ehdotukset tilastotoimen selvityshankkeen loppuraportissa valtion tilastotoimen tuottavuuden nostamiseksi ja TK:n harjoittaman tilastotoimen koordinaation syventämiseksi ovat kannatettavia. Tilastotoimen keskittämiseksi ja alueellistamisessa ohjaavana tekijänä tulee olla toiminnallisten kokonaisuuksien mahdollisimman tehokas sijoittelu, jossa korkea tuottavuus on etusijalla.

Ympäristöministeriö

Ympäristöhallinnossa ei ole merkittäviä luonnonvara- ja ympäristötilasto-tehtäviä, jotka voitaisiin siirtää Tilastokeskukseen. Ympäristötilastojärjestelmä tulisi kuvata yhteistyössä ja samalla arvioida, mitä tilastoja Tilastokeskuksen tulisi tuottaa ympäristöhallinnon ja muista aineistoista.

Ilman epäpuhtauksien päästötietojen tilastointia ja raportointia ei voi keskittää Tilastokeskukseen, koska tilastolaki estää mm. kansainväliset yksikkökohtaisia tietoja sisältävät raportoinnit. Ympäristötietojen julkisuus ei saa vähetä.

Vesihuoltotilastojen kehittämisessä tulisi edetä vesihuollon tietohuollon kehittämisryhmän ehdotusten pohjalta. Sen mukaan Tilastokeskus laatisi vesihuoltotilastot vesihuollon valtakunnallisten tietojärjestelmien aineistoista.

Materiaalien kokonaiskäytön tilastoiminen voitaisiin keskittää Tilastokeskukseen. Ympäristön taloudellista tilinpitoa tulee kehittää ja tehtävä kuuluu Tilastokeskukselle.

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus TIKE

Tärkeämpää kuin metodologinen yhteistyö tilastotoimessa on tiivistyvä yhteistyö saman substanssialueen tutkimuslaitosten kanssa (Ympäristö- ja luonnonvarat -konsortio). Tilastotoimen yhteistyössä painotetaan Tilastokeskuksen ja MMM:n tilastoyhteistyöryhmän toimintaa.

Maanmittauslaitos

Kiinteistöjen kauppahintatilasto on kiinteä osa kiinteistöjen kauppahintarekisterin prosessia eikä sen irrottaminen siitä ja siirtäminen Tilastokeskuksen ole tarkoituksenmukaista.

Loppuraportissa esitetään että Tilastokeskuksen paikkatietovarastoa tulee kehittää paikkatiedot sisältävien tilastotietojen keskusvarastona. Raportissa ei ole otettu huomioon INSPIRE-direktiivin mukaista paikkatietoinfrastruktuuria, jota koskeva laki on eduskunnan käsittelyssä.

Merenkulkulaitos

Tilastointi säilytettävä kiinteässä yhteydessä merenkulun operatiiviseen toimintaan. Siirto Tilastokeskukseen ei toisi tehokkuushyötyjä.

Metsäntutkimuslaitos

Selvityshenkilöiden raportissa on hyvin esitetty keskittämisen hyötyjä, mutta haittojen analysointi on jäänyt vähemmälle huomiolle. Tilastojen keskittäminen Tilastokeskukseen toisi tilaston tuottajien ulottuville TK:n infrastruktuurin ja muitakin synergiaetuja. Tilastoinnin laatu voisi kuitenkin kärsiä, kun sektoriin liittyvä erityisosaaminen ja tilastoinnin yhteys katkeaisi. Keskittämisen sijasta tulisi lisätä yhteistyötä koko tilastotoimessa.

Ratahallintokeskus

Nykyisen työnjaon muuttamiselle ratatilastoinnissa ei ole perusteita. Tilastoinnin siirto kauemmaksi rautateiden asiantuntijatoiminnoista synnyttäisi päällekkäisen työn uhka ja tilastojen laadun heikentymistä. Tilastointitoimintojen kaikki vaiheet on tarkoituksenmukaista tehdä lähellä viraston ydinprosesseja, joissa on lähiaikoina tapahtumassa merkittäviä muutoksia.

Suomen ympäristökeskus

Ympäristö- ja luonnonvarat -konsortio ratkoo monelta osin samoja ongelmia, joihin selvitysmiehet hakevat ratkaisuja. SEIS ja INSPIRE vaikuttavat tilastotoimeen voimakkaammin kuin selvitysmiehet esittävät.

Tiedon ylläpitovastuun tulee olla mahdollisimman lähellä tiedon lähdettä, tiedot on kerättävä kerran ja annettava muiden käyttöön. Tietojen hallinta on kehittymässä kohti hajautettuja toimintamalleja.

Ilman epäpuhtauksien raportoinnin ja vesihuoltotilastojen mahdollinen siirto Tilastokeskukseen ei saa estää ympäristöhallinnon tiedon saantia omaa työtä ja EU-raportointia varten.

Materiaalien kokonaiskäytön laskentajärjestelmä kannattaa siirtää Oulun yliopistosta Tilastokeskukseen, mutta järjestelmän kehittämisedellytykset on turvattava.

Maankäyttöaineistoja koskevaa yhteistyötä tulee kehittää edelleen niin, että aineistot saataisiin yhteiseen käyttöön.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Selvityshenkilöiden raportissa esitetyt toteutusvaihtoehdot (I sosiaali- ja terveysalan tilastointi ja II kuntatilastointi) eivät ota huomioon THL:n asiantuntemuksen ensisijaisuutta. Raportissa esitetään oikein yksilötason terveys- ja hyvinvointirekisterien ylläpidon kuuluminen THL:lle. Raportissa kuvattu tuottavuus- ja vaikuttavuustutkimus ja siihen liittyvä indikaattorityö on käsitelty kapea-alaisesti.

Raportin kuntatilastoja ja hyvinvointipalveluja tarkastelevassa osiossa huomio kiinnittyy irrallisiin kannanottoihin, joille ei löydy asianmukaisia perusteluja kokonaisvaltaisen tarkastelun puuttuessa. Raportissa ei mainita SHA-perusteista terveystieto- ja rahoitustilastoa, jonka lähtökohdat ovat kansantalouden tilinpidossa. Kv. kehittämistyön tavoite on kuitenkin lähentää kansantalouden tilinpidon ja SHA:ta.

Tilastoinnin siirrot eivät ole välttämättä tarkoituksen mukaisia, mutta periaatteessa sekä sosiaali- että terveystietoja koskeva tilastointi on siirrettävissä Tilastokeskukseen.

Selvityshenkilöiden raportti ei anna käsitystä miten pitää työskennellä käsitteiden standardoinnissa. Tietorakenne- ja luokitustoiminnan tai sen koordinoimisen keskittäminen terveys- ja hyvinvointialalla TK:een olisi epä-tarkoituksenmukaista.

Raportissa ei huomiota SOTE- rekisterin rakentamistyötä.

Tiehallinto

Tilastotoimen yhä laajempi keskittäminen Tilastokeskukseen on kannatettavaa. Tähän tarjoaa hyvät mahdollisuudet tietorekisterien yhteiskäyttö sekä tilastotoimen osaamisen keskittämisellä saavutettavissa olevat hyödyt. Tiehallinnon näkemyksen mukaan tulevassa työnjaossa Tilastokeskus keskittyy tilastotoimeen, sen hallinnoimisiin rekistereihin ja tietopalveluun.

Virallinen tietilasto on mahdollista keskittää Tilastokeskukseen. Sen sijaan Tiehallinnon ydintoimintaa lähellä olevat rekisterit ja tietopalvelut on pidettävä Väylävirastossa, näiden rekisterien tietoja Tilastokeskus voi hyödyntää toiminnassaan.

Tullihallitus

Selvityshenkilöiden raportissa oleva käsitys, että TK hoitaisi ulkomaankaupan tilastojen tietokantapalvelua on virheellinen.

Palveluiden ulkomaankaupan tilastointi on ongelmallista, yhtenä indikaationa on TK:n palveluiden ulkomaankauppatilaston vakavat laatuongelmat. Tavarakaupan tilastoinnin oikea käsittelypaikka on YK:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen tilastointisuositukset.

Tulevat muutokset (EU:n tullihallintoa säätelevä modernisoitu tullikoodeksi tuli voimaan syksyllä ja Intrastat- tiedonkeruussa siirrytään yksisuuntaiseen tilastointiin) eivät puolla ulkomaankaupan tilastoinnin siirtoa TK:een, ne saattavat muodostaa toiminnallisen riskin.

Tavarakaupan luokittelussa on Tullissa hioutuneet menettelytavat, on arvioitava, miten TK hoitaisi luokittelun käsittelyn tehokkaammin.

Tullihallitus kyseenalaistaa sen, miten ulkomaan tavarakaupan tilastointiin liittyvät kv.yhteydet tehostuisivat, mikäli ne olisivat TK:ssa. TK ei kerro Tullihallituksen mielestä EU- tai kv.toimistaan. Ehdotus: EU- ilmas-
topolitiikan kirjaaminen strategia-asiakirjan muotoon.

Intrastat –tiedonkeruu on suurin yksittäinen yritystilastointijärjestelmä. Intrastat-kokoisen järjestelmän siirtäminen uuteen toimintaympäristöön muodostaisi hyvin huomattavan toiminnallisen riskin.

Makrotaloustilastojenlaatu tulisi parantaa, mutta miten tilastoinnin siirto TK:een edistäisi laadun parantumista.

Selvityshenkilöiden raportista ei käy ilmi mitä tarkoittaa taloustilastojen ja tiedonkeruun koordinoinnin parantaminen.

Tilastolaki ei TK:n tulkinnan mukaan salli yksikkökohtaisten tietojen luovuttamista TK:sta Tullihallitukseen vaan ainoastaan päinvastoin.

Tullihallituksen kumppanuusohjelma voisi vaarantua tilastoinnin siirrolla TK:een.

Etlä

Hyötyjen saaminen tilastotoimen edelleen keskittämisestä edellyttää tiivistäyhteydenpitoa tiedontuottajiin ja –käyttäjiin. Tilastojen, niihin liittyvien käsitteiden ja määritelmien kehittäminen sekä käytettävyyden lisääminen edellyttävät usein tiivistä henkilökohtaista kanssakäymistä ja jatkuvaa yhteydenpitoa eri osapuolten kesken.

Keskittämisen seurauksena tietojen yhdisteltävyys paranee, mikä on tutkimuksen näkökulmasta tärkeää.

Pellervon Taloudellinen Tutkimuslaitos

Tiedontuotannon tapahtuminen lähellä tietolähdettä voi olla perusteltua silloin, kun on kysymys ilmiöstä, joka muuttaa muotoaan nopeasti tai jos tietojen ja aineistojen muodostamisessa tarvitaan monipuolista ja syvällistä alan tuntemusta. Esimerkiksi tuonnin ja viennin tilastointi sen sijaan soveltuisi hyvin Tilastokeskukseen, varsinkin kun monet talouden perustilastot käyttävät sitä lähtöaineistona.

Joissakin tilastoissa keskittäminen Tilastokeskukseen voisi kuitenkin tuoda selkeyttä tilastointiin. Energia-, ympäristö- ja hyvinvointipalveluiden tuottamisen tilastot kärsivät nykyisin siitä, että tietoa tuotetaan paljolti esimerkiksi kerääjäorganisaatioiden lähtökohdista tai eri tahoilla hajaan-tuneesti.

Kuntatilastoissa, jotka jo ovat osa tilastotuotantoa, puolestaan ongelmana on kuntien tilinpäätöskäytäntö, joka mahdollistaa hyvin erilaiset käytännöt, jolloin tilastotiedon käyttö esim. kuntien vertailuun ontuu. Kuntatilastoissa, jotka jo ovat osa tilastotuotantoa, puolestaan ongelmana on kuntien tilinpäätöskäytäntö, joka mahdollistaa hyvin erilaiset käytännöt, jolloin tilastotiedon käyttö esim. kuntien vertailuun ontuu.

Toimipakkarekisterin olemassaolo olisi sinällään tervetullutta. Jotta kuntien toimipaikkarekisteristä olisi hyötyä esim. tuottavuuden tai vaikuttavuuden arvioinnissa, sen tietosisällön olisi käsitettävä mm. toiminta- ja kustannustietoja.

MTT

Tilastotoimessa, kuten kaikissa toiminnoissa, keskittämisellä on omat selkeät hyötynsä. Kaikkinainen osaaminen keskittyy ja tilastotuotannossa voidaan hyödyntää suurtuotannon etuja kustannuksia säästäen ja toimintaa tehostaen. Vaarana on kuitenkin toiminnan monopolisoituminen ja siitä aiheutuvat kustannuslisät käyttäjille. Keskittämisen hyödyt voidaan menettää myös itse toiminnan ja myös tietojärjestelmien jäykkyyden vuoksi.

Tietyiltä osin toimintamallin jatkuvuus ilman suuria rakenteellisia muutoksia on etu, mutta toisaalta esimerkiksi maa- ja elintarviketalouden tilasto- ja rekisteriaineistotuotanto on globaalina toimintana esimerkiksi EU:n taholta tulevien nopeidenkin muutostarpeiden kohteena. Toimintojen yhdenmukaistamisessa voidaan menettää joustavuus muuttaa tarvittaessa nopeasti tilastointitapoja, tilaston muuttujasisältöä jne. Usein tähän pystytään vastaamaan paremmin MMM/Tiken tapaisissa substanssituntemusta tilastoitavasta toimialasta omaavissa sektorin sisäisissä organisaatioissa.

2. Kannanotot ehdotuksiin alueellistettaviksi tehtäviksi ja toiminnoiksi sijoituspaikkakuntineen

Maa- ja metsätalousministeriö

MMM:n hallinnonalan tilastojen alueellistaminen hoidettavissa parhaiten ministeriön oman toimipisteverkon puitteissa.

Opetusministeriö

Alueellistaminen ei saa huonontaa mahdollisuuksia eri tietolähteiden yhdistämiseksi tai aiheuttaa eri tietopohjia edellyttävien aineistojen kehittymisen ja aikataulujen hidastumista Tilastokeskuksessa.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Alueellistamiseen ei tällä haavaa ole perusteita ottaa kantaa kuntatilastojen tuotannossa eikä THL:n toiminnoissa. Kelan tilastojen alueellistamista koskeva kannanotto todetaan väärinkäsitykseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Selvityshenkilöt eivät ehdota TEM:n tilastotuotantoa (työnvälitys) koskevia keskittämis- ja alueellistamistoimia, mikä myös vastaa TEM:n linjauksia. Tilastokeskuksen toiminnan kokonaisuutta tulosoajasta koskevan pääosan tulee sijaita pääkaupunkiseudulla, mikä edistää parhaiten tiiviin vuorovaikutuksen ja tilastoasiantuntijoiden verkottumisen jatkumisen Tilastokeskuksen ja muiden tilastontuottajien välillä.

Ympäristöministeriö

Alueellistamisratkaisussa on taattava ympäristöministeriön tarvitsemat tilastopalvelut ja Tilastokeskuksen toiminta kasvihuonekaasujen inventaariyksikkönä. Ratkaisua tehtäessä on huomioitava myös laajan ja tiiviin sidosryhmäyhteistyön ja kanssakäymisen tarve.

Selvitysmiesten raportissa ei käsitellä riittävästi ehdotetun sijoituspaikan (Jyväskylä) vaikutuksia eikä eri vaihtoehtoja. Tarvitaan perusteellisempi vertailu (vaikutukset luonnonvara- ja ympäristötilastojen tuotannolle, taloudelliset, sosiaaliset ja muut yhteiskunnalliset vaikutukset).

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus TIKE

TIKE:n tilastotyössä ei ole saavutettavissa tehokkuushyötyjä alueellistamisen avulla. Ympäristö- ja luonnonvarat -konsortion linjaukset mm. alueellistamisen suhteen otetaan huomioon.

Merenkulkulaitos

Väylävirasto ja Liikenteen turvallisuusvirasto pysyvät pääkaupunkiseudulla, yksittäisten toimintojen alueellistamisesta LVM:n alalla esitys 15.5.2009 mennessä.

Metsäntutkimuslaitos

Ensin on käytävä keskustelu metsätilastoinnin organisoinnista ja yhteistyön lisäämisestä hallinnonalan sisällä ja laajemminkin. Ympäristö- ja luonnonvarat konsortio tarjoaa hyvän lähtökohdan myös tilastoinnin kehittämiseksi. Alueellistaminen merkitsee tilastojen laadun heikkenemistä ainakin lyhyellä aikavälillä ja vaarantaa asiakassuhteita, koska pääosa asiakkaista on pk-seudulla.

Ratahallintokeskus

Rautatietilastointi henkilöresurssit ovat noin 0,5 htv sekä lisäksi monien asiantuntijoiden taustalla olevien järjestelmien kautta. Alueellistaminen ei ole mahdollista.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

THL kehittää alueyksiköidensä toimintaa siten, että laitoksen erilaisia koko valtakuntaa palvelevia kokonaisias toimintakokonaisuuksia sijoitetaan eri alueille. Laitoksen suunnittelussa ei ole nähty tarpeelliseksi Tilastotoiminnan hajauttamista tuotettavaksi monissa laitoksen osastoissa tai yksiköissä. Ei kommenttia TK:n alueellistamiseen, toimiva yhteistyö TK:n kanssa mahdollistettava jatkossa.

Tiehallinto

Tehtäväjako mahdollinen TK:n ja Väyläviraston välillä vuonna 2010. Tehtäväjalon tarkentamisen jälkeen kumpikin virasto (Tilastokeskus ja Väylävirasto) vastaavat toimintojensa organisoinnista ja mahdollisesta alueellistamisesta.

Tullihallitus

Mahdollinen alueellistaminen ei saa vaarantaa tietojen käyttäjien ja tilastoja varten tietoja toimittavien yritysten ja organisaatioiden palvelua. Yhteiset kehittämishankkeet ja kasvokkainen yhteistyö TK:n kanssa.

Etlä

Tilastotoimi on syytä tehokkuus- ja yhteydenpitosyistä säilyttää pääkaupunkiseudulla.

Palkansaajien tutkimuslaitos

Selvityshenkilöiden raportin maininta, että pääosa tilastokeskuksen toiminnasta kannattaa säilyttää pääkaupunkiseudulla, saa kannatusta. Esitetyt alueellistamistoimet vaikuttavat myös harkituilta ja toteuttamiskelpoisilta.

PTT

Kun tietojen keruussa ja käytössä siirrytään yhä täydellisemmin sähköiseen viestintään, on periaatteessa samantekevää missä tietojen käsittelijät fyysisesti työskentelevät. Sikäli kuin lomakekeruuta on vielä olemassa, se voidaan sähköisesti siirtää minne tahansa Suomessa syötettäväksi. Myös puhelinhaastattelut ovat alueellistettavissa, kuten myös taloushallinto ja osin käännöstyöt. Tilastojen tuottaminen on kuitenkin asiantuntijatyötä, jossa on sähköisen käsittelyn ansiosta yhä vähemmän rutiininomaista työtä. Siksi tuntuisi luontevammalta vaihtoehdolta valita yksi aluetuotinto, jonne alueellistettavat tehtävät keskitetään, eikä ripotella toimintoja jokaiseen aluetuotintoon ja vielä niiden ulkopuolellekin. Pienimuotoisesti tehtäviä voisi kenties alueellistaa etätönnä kautta.

MTT

Erityisesti MMM/Tikellä mutta myös Tilastokeskuksella ja Metlalla on maatalous-, metsätalous- sekä elintarvikesektorin rekisteri- ja tilastoaineistojen tuottajina tärkeä merkitys MTT:n toiminnalle.

MTT ja erityisesti Helsingissä toimiva taloustutkimusyksikkö harjoittaa läheistä yhteistyötä MMM/Tiken kanssa myös tilasto- ja rekisteriaineistojen tuotannossa. Tässä edellytettävä tiivis kanssakäyminen toimii parhaiten, mikäli yhteistyökumppani on fyysisestikin lähellä.

Tietotekniikan hyödyntämisestä huolimatta ja osin juuri sen vuoksi sekä tilasto- että rekisteriaineistojen muodostamisessa ja myös poiminnassa tutkimuskäyttöön on suuri merkitys henkilökunnan asiantuntemuksella ja

osaamisella, jossa yhdistyy sekä tekninen osaaminen että substanssiosaaminen itse toimialasta. Jo muutokset organisaatorakenteissa ja erityisesti alueellistaminen saattavat heikentää palvelujen laatua tai aiheuttaa viivästyksiä palvelutarjonnassa. Tämä heikentäisi MTT:ssä niin tutkimus- ja asiantuntijapalveluita kuin myös lakisääteisten tehtävien hoitomahdollisuuksia.

Nykyisin erityisesti Tilastokeskuksen aineistojen hankinta tutkimuskäyttöön on varsin kallista, mikä osin estää aineistojen täysimääräistä käyttöä ja hyödyntämistä tutkimuksessa. Tämän vuoksi on huolestuttavaa, jos mahdollisista alueellistamisista lyhytaikaisestikin aiheutuvat lisäkustannukset vietäisiin välittömästi aineistojen hintoihin. Tämä vähentäisi merkittävästi tilasto- ja rekisteritiedon käyttöä ja hyödyntämistä tutkimuksessa omien resurssiongelmien kanssa kamppailevissa tutkimusorganisaatioissa.

Tekes

Kuntatilastoinnin kehittäminen on tärkeää (esim. julkisen sektorin innovaatiotilaston kehittäminen, sosiaali- ja terveysalan tilastot). Myös ympäristötilastointi on hajallaan nykyisin, keskittäminen tai vahva koordinointi tilastojen tuotannossa on tarpeen. Ympäristöön liittyvien tilastojen merkitys kasvaa aivan varmasti. Tämänkaltaisten uusien osaamis- ja toiminta-alueiden rakentaminen esimerkiksi verkostomaisesti osaksi tulevaa organisaatiota saattaisi olla tapa laajentaa tilastointitoimen toimintaa esimerkiksi juuri alueyksiköissä

EMV

Yhteydenpito TK:n kanssa tapahtuu joko kokouksissa tai puhelimitse. Mahdollinen luonnonvara-, ympäristö-, energia- ja ilmastomuutosta koskeva tilastotoimen ja rekisterinpidon tietohuollon sijoittaminen Jyväskylään tulee lisäämään EMV:n matkakustannuksia.

Sähkön ja maakaasun hintatietojen toimittaminen TK:lle tapahtuu joko sähköpostilla tai TK käyttää tilastoissaan EMV:n julkaisemia tilastotietoja. Yhteydenpito tapahtuu pääasiassa puhelimitse tai sähköpostilla. Tältä osin mahdollinen alueellistaminen ei todennäköisesti aiheuttaisi merkittäviä muutoksia.

3. Kannanotot tilastotoimen, tutkimustoiminnan ja rekisteritoiminnan työnjakoon

Sosiaali- ja terveysministeriö

Tietojen yhteiskäyttöä lisäävä ja sitä tukevia toimintoja kehitettävä. Kerran tuotettua tietoa tuli voida käyttää joustavasti uudelleen. Nykyinen tietojen hinnoittelu- ja maksupolitiikka estää tiedon hyötykäyttöä. Jos Tilastokeskukseen perustetaan valtakunnallinen tilastoaineistokeskus, tulee Retkin toiminta, rooli ja sijaintipaikka harkita uudelleen.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Selvityshenkilöiden ehdottama aineistopankki on kannatettava, mutta se edellyttää kaikkien tilastontuottajien ja aineistojen haltijoiden panostuksia ja resursseja aineistopankin luomiseen. Aineistopankin luomisessa tulee ottaa huomioon lähdeaineistojen, tiedostomuodon, päivitysaikataulujen ja aineistojen sisältöjen sekä volyymien huomattavat erot. Aineistojen sisällön tulkintaan Tilastokeskuksella ei ole tarvittavaa osaamista ilman kunkin aineiston substanssin tuntemusta.

Ympäristöministeriö

Nykyinen työnjako, jossa hallintoviranomaiset keräävät tietoja tietojärjestelmiin ja Tilastokeskus käyttää näitä tietoja tilastotuotantoon on toimiva ja kustannustehokas.

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus TIKE

Hallinnollinen tiedontuotanto ja tilastotyö on organisoitu TIKE:ssä siten, että ne ovat erillään. Läheinen yhteistyö mahdollistaa kuitenkin synergiaetuja.

Maanmittauslaitos

Tietojen yhteiskäyttöä kehitettävä ja maankäyttötietoja hallinnoivien viranomaisten yhteistyötä lisättävä.

Merenkulkulaitos

Yleisesti yhteistyö toimii, rekisteri- ja tutkimusaineistokeskuksen sijoittamista kannatetaan.

Metsäntutkimuslaitos

Metla pitää tärkeänä, että metsätilastoja tuotetaan kiinteässä yhteydessä metsäntutkimukseen. Metsätilastointi perustuu suoraan tiedonkeruuseen.

Suomen ympäristökeskus

Eri tahojen tuottamaa tietoa voida joustavasti yhdistellä. Ehdotus tilastollisen anonymitteettipalvelun kehittämisestä tulisi toteuttaa mahdollisimman nopealla aikataululla. Myös etäkäyttöpalveluiden toteutus lisäisi yhteistyön tehokkuutta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Tehtävä ensin juridinen selvitys ja mahdollisesti lainsäädännön muutokset. RETkin (THL:n rekisteritutkimuksen tukiyksikkö) rooli ja sijainti arvioitava myöhemmin kun rekisteritutkimuksen infrastruktuuri muuttuu.

Suomi on jäänyt jälkeen rekisteritutkimuksen infrastruktuurin kehittämisessä.

Tärkeää rekistereiden etäkäyttöjärjestelmän rakentaminen /huom. REKin oma toteutusmalli).

Väestörekisteristä tietojen saanti on ollut hankalaa ja kallista.

Tullihallitus

Yksi luonteva tapa järjestää työnjako olisi se, että TK tarjoaa tilastotuotantoa maksullisena palveluna muille viranomaisille, jolloin ratkaisut perustuisivat tapauskohtaisiin kustannus-hyöty-analyyseihin. Lähtökohtana tulisi olla se, että tilastotoimi tuottaa sellaisia tilastoja ja analyyseja, jotka ovat sellaiseen loppukäyttäjien käytettävissä.

Etlä

Suomessa koottavaa laajaa ja korkeatasoista tilasto- ja rekisteriaineistoa ei hyödynnetä riittävästi.

Selvityshenkilöiden ehdotus, jonka mukaan Tilastokeskukseen perustetaan rekisteri- ja tutkimusaineistokeskus, joka tarjoaa tutkijoille mahdollisuuden käyttää eri tuottajien aineistoja tutkimuksiinsa tietosuojaan vaarantumatta, on hyvä.

Palkansaaajien tutkimuslaitos

Selvityshenkilöiden raportista kävi ilmi, että perustilastojen tuottamista voidaan parantaa muun muassa standardoimalla perustietojen keruu ja yhtenäistämällä tietojen rekisteröintiä. Osaamisresursseja voitaisiin sitten siirtää lopputuotteiden kehittelyyn ja tuotteiden käyttökelpoisuuden parantamiseen. Asiantuntemusta tarvitaan myös perustilastojen kehittämistyössä.

PT tukee selvityshenkilöiden näkemystä, että tilastoviranomaisten yhteyksiä tietojen käyttäjiin, tutkimustoimintaan ja yliopistoihin tulisi edelleen lisätä.

PT kannattaa selvityshenkilöiden raportin pyrkimys edistää verovaroin kerättyjen tilastotietojen tutkimuskäyttöä muun muassa perustamalla rekisteri- ja tutkimusaineistokeskus ja kehittää Tilastokeskuksen tutkimuslaboratorion toimintaa verkostomaisiin ratkaisuihin perustuvaksi.

Tekes

Tilastokeskuksen aineistojen hyödyntäminen on innovaatiotoimintaan liittyvän tutkimuksen näkökulmasta erittäin tärkeää. Selvityshenkilöiden raportissa esitetyt tilastoaineistojen tutkimuskäyttöä edistävät ratkaisut ovat tarpeellisia ja toivottavia.

Tilastotiedon ja tutkimusten avointa ja maksutonta julkaisemista on toivottavaa kuitenkin edelleen kehittää, jotta tilastotieto tulisi entistä paremmin hyödynnettyksi asiantuntijatyössä sekä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Tilastotieto tulee julkaista siten, että sovellustekniikka on mahdollisimman käyttäjälähtöistä ja pääsy tilastoaineistoihin on mahdollisimman helppoa.

PTT

Rekisteriaineistojen saaminen laajaan tutkimuskäyttöön luo uusia mahdollisuuksia myös päätöksentekoa palvelevalle tutkimukselle.

MTT

Tilasto- ja rekisteriaineistot toimivat tutkimusten ja selvitysten pohja-aineistoina sekä myös varsinaisina tutkimusaineistoina MTT:ssä. Lisäksi niillä on tausta-aineistoina tärkeä merkitys MTT:n kyvyllä tarjota sektoria koskevia asiantuntijapalveluita eri sidosryhmille.

Tilasto- ja rekisteriaineistojen kattavuutta, sisältöä jne. sanelevat lait ja asetukset, jossa tietysti pyritään ottamaan huomioon tiedonkäyttäjien tarpeet. Tutkimusaineistojen osalta aineistotarpeet ja -toiveet tulevat välillisesti tutkimustietoa käyttävien sidosryhmien taholta. Usein toiveet ovat merkittävästi laajemmat kuin mihin olemassa olevat tilasto- ja rekisteriaineistot antavat mahdollisuuden. Täydentävien lisäaineistojen saamiseksi tutkimusyksiköt tekevät omia haastatteluja, kyselyjä sekä tiedonkeräystä palvelemaan kulloisia ajankohtaisia tutkimuskokonaisuuksia. Usein aiemman kehityksen asemesta katse on nykyhetkessä ja myös tulevaisuudessa.

Tutkimustoiminnan näkökulmasta tutkimusten ja sen pohjalta tehtävän päätöksenteon tuen pohjaksi tarvitaankin mahdollisimman ajantasaisia ja luotettavia tilasto- ja rekisteriaineistoja. Tämä on entistä tärkeämpää tulevaisuuteen luotaavalle tutkimus- ja asiantuntijatoiminnalle. Tutkimuskäyttöä ajatellen tilasto- ja rekisteriaineistojen muuttujasisällön säilyminen ja sarjojen jatkuvuus sekä laskentaperusteiden vakaas muodostavat perustan aineistojen luotettavuudelle tutkimuskäytössä. Siksi aineistotarjonnan tulisi mahdollisista resurssiongelmista huolimatta säilyä nykyisen laajuisena ja kaltaisena.

4. Kannanotot tietosuojaan liittyviin ongelmiin, tietolupakäytäntöihin, tietojen yhdistelyyn

Opetusministeriö

Selvitysmiesten esitykset tietojen yhteiskäytöstä, maksu- ja lupapolitiikasta ovat kannatettavia. Opetusministeriö yhtyy selvitysmiesten näkemykseen tietosuojan ylitiukasta tulkinnasta. Tiukka tulkinta on johtanut siihen, ettei viranomainen ole voinut saada riittävästi tietoa rahoittamastaan toiminnasta.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Tietojen yhteiskäyttöä edistettävä ja tilastoaineistojen tutkimuskäytön on line -palvelua kehitettävä Ruotsin, Tanskan ja Hollannin tapaan. palveluun voitaisiin mahdollisesti liittää THL:n tietoja.

Ympäristöministeriö

Ympäristötietojen (yksikkötietojen) julkisuus ei saa vähetä esim. tilastotoimen keskittämisen seurauksena. Tuotetun tiedon tulisi olla mahdollisimman helposti ja esteettömästi käytettävissä. Verorahoin uotetun tiedon tulisi olla ilmaista.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan nykyinen tietosuojalainsäädäntö antaa tarpeeksi kattavat mahdollisuudet yksilöaineistojen käyttämiseen tutkimustarkoitukseen.

Merenkulkulaitos

Mahdollisimman suuri osa tiedosta pitäisi olla ilmaiseksi saatavilla.

Metsäntutkimuslaitos

Perustietojen yhdistelyyn ja yhteiskäyttöön sekä tietosuojaan liittyvät tilastotoimen käytäntönsäännöt ovat nykyisellään liian jäykät tai ainakin niitä tulkitaan tarpeettoman tiukasti. Selvityshenkilöiden ehdotus anonymitteetipalvelun kehittämiseksi vaikuttaa hyvältä.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos

Huomioitava lainsäädännön monimuotoisuus. Selvityksessä ei ole erikseen tuotu esiin terveydenhuollon erillisrekisterien lainsäädäntöä eikä kansalaisten yksityisyyden kunnioittamista ja vahvan lainsäädännön arvostamista. Selvitykseen ei ole erikseen kirjattu tietosuojavaltuutetun näkemyksiä. Raportissa kirjoitetaan hyvin vähän tilastolain muuttamisesta. Tietotekniset ratkaisut tietosuojan turvaamiselle etäkäytössä ovat olemassa.

Tiehallinto

Tietosuojan kehittämiseen ei ole mitään erityistä lausuttavaa, Tiehallinto käsittelee pääsääntöisesti julkista tietoa. Rekisterien laajemman yhteiskäytön kehittäminen sekä tuotetun tiedon tarjoaminen ilmaiseksi esimerkiksi internetin kautta on kannatettavaa.

Jo nykyisellään Tiehallinnon tietorekisterien tiedot ovat Tilastokeskuksen ja muiden toimijoiden käytettävissä. Tiehallinto toimii maksupolitiikassaan selvityshenkilöiden esittämällä tavalla.

Tullihallitus

Tullihallitus pitää erittäin tärkeänä, että tilastoinnin kohteiden tietosuoja turvataan kaikissa olosuhteissa myös tutkimustoiminnassa.

Etlä

Kansainvälinen kokemus osoittaa, että on mahdollista ratkaista sekä tutkimuksen tarpeet saada käyttöön hyvinkin yksityiskohtaista tietoa että samalla vaatimus yksilöiden ja yhteisöjen riittävästä tietosuojasta. Tämä edellyttää tiedon suojausmenettelyjen kehittämistä sekä sellaisia tutkimusjärjestelyitä, joissa anonymiteetti turvataan ja tiedon käyttö muuhun kuin tarkasti rajattuun tutkimuskäyttöön estetään. Aineistojen käsittelyn keskittäminen helpottaa proseduurien kehittämistä ja asiaan liittyvän erikoisosaamisen kumuloitumista, mitkä molemmat ovat tietosuojan käytännön toteutumisen kaikkein kriittisimpiä tekijöitä.

Tekes

Tilastotuotannossa on tärkeää, että tietoturva hoidetaan asianmukaisesti ja yksittäisen tiedonantajan tiedot eivät paljastu ulkopuolisille. Joitakin osin Tilastokeskuksen tietosuojaan liittyvät käytännöt ovat nykyisin melko tiukasti tulkittuja ja tietosuojaan liittyvien käytäntöjen ja menettelytapojen selkiyttämistä tulisi harkita.

PTT

Raportin huomioihin tietosuojan tuomista käytännön ongelmista voi pääosin yhtyä. Tosin joltain osin raportin huomiot ovat omia kokemuksia pessimistisempiä. Esimerkiksi tietojen yhdisteleminen ei ole käytännössä mahdollonta, joskin se vaatii aikaa. Käytännössä ongelmia on syntynyt mm. siitä, että yritysten tietosuoja on tilastolain mukaan sellainen, että tiedot, jotka ovat käytännössä saatavissa lukuisista muista lähteistä, eivät ole luovutettavissa Tilastokeskuksesta.

Nykykäytännöt vaativat tilastojen yhdistelyssä, lupien saannissa yms. verrattain paljon Tilastokeskuksen työntekijöiden työtä ja työaikaa. Tutkimusasetelmat vaativat usein myös ennakkokeskusteluja siitä, ovatko tutkimuksen tietotarpeet ylipäättään tyydytettävissä ja millaisella työpanoksella. Näin ollen prosessi on hidas ja lopputulos epävarma. Tämä aiheuttaa ongelmia ennen kaikkea tilaustöissä, joita tutkimuslaitokset tekevät lähinnä julkiselle sektorille tarjouskilpailujen perusteella. Tarjousten jättöaikana pitäisi pystyä selvittämään aineiston muodostamismahdollisuudet ja tietolupien saanti, jotta pystyisi jättämään tarjouskilpailun mukaisen tarjouksen.

Ulkopuolelta on vaikea määritellä, missä määrin on kysymys tilastolain tulkinnasta, jäykkyyksistä toimintatavoissa tai käytettävissä olevista resursseista. Julkisen vallan tilaustutkimusten ja selvitysten osalta ongelmaa voidaan lievittää myös ottamalla paremmin huomioon se, että kysymyksessä ei ole standardisoitu tuote eli jättämällä liikkumavaraa sekä tarjousten tekemisaikaan, toteuttamisaikaan että sopimalla tutkimusten aikaisista menettelytavoista tapauksissa, joissa tilastoaineiston kanssa on odottamattomia ongelmia.

Kaiken kaikkiaan Tilastokeskuksessa aloitettu tietosuojattujen aineistojen etäkäyttömahdollisuus on yksi tärkeä askel parempaan palveluun, joka lisää myös alueellista tasa-arvoa tilastojen tutkimuskäytön saatavuudessa.

Kuitenkin suojattujen aineistojen etäkäytön rinnalla pitäisi säilyttää edelleen myös mahdollisuus saada nykyiseen tapaan anonymisoituja otosaineistoja ulkopuolella käytettäväksi.

MTT

MTT toivoo, että uudistuksessa pidetään huolta myös ”muiden tilastoja laativien viranomaisten” tiedonsaantimahdollisuuksista viranomaistehtäviä hoidettaessa. Nykysäädösten mukaan näiden tiedonsaantimahdollisuudet ovat lähtökohtaisesti heikommat kuin tilastoviranomaisten. Lakisääteisiä viranomaistehtäviä hoidettaessa jako tilastoviranomaisiin ja muihin tilastoja laativiin viranomaisiin on tarpeeton.

Nopeasti kehittyvä tietotekniikka ja fyysisesti pienentyvät tallennevälineet, nopeutuvat tietoyhteydet sekä aina vain kattavammat tietoaineistot ja myös aineistojen yhdisteltävyys luovat tilastotoiminnalle ja tutkimukselle jatkuvasti uusia mahdollisuuksia. Samalla lisääntyvät jatkuvasti kuitenkin myös riskit, että tietoaaineistoja joutuu väärin käsiin tai niitä käytetään muuten väärin. Tässä mielessä tietyntasoinen tietolupakäytäntö tulisi säilyttää ja pyrkiä sitenkin minimoimaan väärinkäytösmahdollisuudet. Lupakäytäntö selvittää myös aineistojen käyttäjille, mitkä ovat aineistojen käyttömahdollisuudet.

Mahdolliset väärinkäytökset aineistojen käytössä heikentävät luottamusta tietosuojaan ja näin vähentävät kohdejoukon halukkuutta antaa yleensäkin tietoja ja erityisesti kattavia, luotettavia tietoja. Sitä kautta heikentyy myös luotettavien tietoaaineistojen saanti tutkimuskäyttöön.

5. Kannanotot Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskuksen toiminnan kehittämiseen ja sijoittamiseen

Sosiaali- ja terveysministeriö

Puhelinhaastatteluja tutkimus- ja tilastointitarkoituksiin tarvitaan harvoin STM:ssä. Toiminta voidaan keskittää Tilastokeskukseen. Haastattelukeskuksen sijaintipaikalla ei ole merkitystä.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työnvälitystilaston osalta työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole tutkimus- ja tilastointitarkoituksia palvelevaa puhelinhaastattelutoimintaa. Muilta osin ministeriössä ja hallinnonalalla toteutetaan hallinnon palveluihin liittyviä asiakaspalaute/laatukyselyjä, joista osa tehdään puhelinhaastatteluina.

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus TIKE

Tilastokeskuksen puhelinhaastattelukeskus on TIKE:n kannalta keskeinen palvelujen tarjoaja. Sen toiminnan ja palvelujen jatkuvuus on erittäin tärkeää.

Metsäntutkimuslaitos

Metlan tilastojen tuottamiseen liittyvä puhelinhaastattelutoiminta on varsin vähäistä. Metla tekee tilastotoimen erillistutkimuksia, näissä puhelinhaastattelujen määrä saattaa nousta varsin suureksi ja rationalisointihyötyjä TK:n kanssa olisi ehkä saavutettavissa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Haastatteluyksikköä voisi olla mahdollista hyödyntää, joskin tutkimusrahoitteisissa hankkeissa on haastattelutyön edullisimmat toteutusvaihtoehdot kussakin hankkeessa arvioitava erikseen. Maantieteelliseen sijaintiin ei kanta.

Tiehallinto

Tiehallinnolla ei ole asiaan lausuttavaa.

Tullihallitus

Tullihallituksella ei ole kantaa puhelinhaastattelukeskuksen sijoittamiseen.

Etlä

ETLA ei ole käyttänyt Tilastokeskuksen puhelinhaastattelupalveluita, mutta voisi niitä jatkossa käyttää, mikäli palvelu on kilpailukykyinen muihin vastaaviin palveluntarjoajiin verrattuna.

Puhelinhaastattelupalveluiden sijainti ei ole samalla tavalla kriittinen kuin tilastotoimen muut toiminnot.

PTT

Puhelinhaastattelutoimintaa voidaan menestyksellisesti toteuttaa Helsingin ulkopuolelta. Tätä osoittaa mm. se että usea kilpailukykyinen yksityinen haastatteluorganisaatio sijaitsee pääkaupunkiseudun ulkopuolisissa suurissa kaupungeissa. Näin ollen mikä tahansa Tilastokeskuksen aluetoimipisteen sijaintikunta lienee toimintaympäristönä sopiva. Silloin kun kysymyksessä on perustilastojen tiedonkeruu haastattelujen avulla, tarvitaan kiinteä suhde tilastojen kehittämiseen. Helpointa on sen vuoksi luonnollisesti rutiininomaisen haastattelutyön alueellistaminen.

Organisaatiomme tekee vuosittain muutamia haastattelututkimuksia, joiden tekninen toteutus ts. haastattelut ostetaan ulkopuolelta tarjousten perusteella. Kokemuksemme mukaan tilastokeskuksen puhelinhaastattelutoiminta on laadultaan ja yhteistyön sujuvuuden osalta kunnossa, mutta

hinnoitteluperusteet tai –käytännöt ovat sellaiset, että hinta nousee lähes poikkeuksetta tutkimuksen budjettiin nähden liian korkeaksi, vaikka kysymyksessä olisi vain pienimuotoinen kysymysten ripustaminen tavanomaiseen säännölliseen haastatteluun. Yksityiset puhelinhaastatteluyritykset ovat osoittautuneet käytännössä lähes ainoaksi joustavaksi mahdollisuudeksi toteuttaa haastattelututkimuksia siten, että tutkimusbudjetissa pysytään.

MTT

MTT:llä ei ole puhelinhaastattelutoimintaa

6. Muut näkökulmat, ehdotukset ja kommentit

Opetusministeriö

Tilastokeskuksen rooli sen tarvitseman tiedon tuottajana ja jalostajana on keskeinen. On tärkeätä, ettei Tilastokeskuksen asemaan tehdä muutoksia, jotka heikentäisivät sen asiantuntemusta tai yhteistyöedellytyksiä ministeriön kanssa. Pikemminkin Tilastokeskuksen asemaa ja toimintakykyä pitää vahvistaa. Tuottavuushyötyjen keskeinen lähde on perustietoja sisältävien rekisterien laadun varmistaminen ja tiedon keruun alkuvaiheen standardoiminen (viitannee Kostra-hankkeeseen).

Sosiaali- ja terveysministeriö

Selvitettäväksi pitäisikö kuolemansyiden tilastointi siirtää THL:lle.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö tukee selvityshenkilöiden ehdotusta siitä, että tilastotoimen perustuotannossa syntyvät tilastot tulee olla sekä Tilastokeskuksen että muiden tilastontuottajien osalta avoimesti ja maksuttomasti kenen tahansa saatavissa. Selvityshankkeen loppuraportin ehdotuksen mukaisesti asiakkaiden tarpeiden mukaan suoritettavat lisätehtävät voisivat olla maksullisia yhtenäisiä pelisääntöjä noudattaen. Valtion tilastotoimen maksupolitiikasta tulisi nopeasti luoda yhtenäiset toimintaohjeet ja pelisäännöt. Maksuperustelaki antaa tällä hetkellä liian paljon tulkintamahdollisuuksia.

Maanmittauslaitos

Raportti sisältää useita sellaisia kannanottoja ja linjauksia, joista olisi ollut syytä keskustella laajemmin ennen loppuraportin viimeistelyä.

Merenkulkulaitos

Virhe raportissa sivulla 35.

Metsäntutkimuslaitos

Valmistelutyöryhmä koostuu vain VM:n ja TK:n edustajista, Metla haluaa korostaa laajapohjaisen jatkovalmistelun tärkeyttä.

Suomen ympäristökeskus

EU-säädösten valmistelussa tulisi olla nykyistä aktiivisempi.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos

Stakesin/THL:n tilasto- ja rekisteritoiminnan kuvaus jää suhteessa asemaansa valtion sosiaali- ja terveystoimen tilastoviranomaisena hajanaiseksi ja suppeahkoksi. Ei mainintaa muun muassa SOTKA-net-verkkopalvelusta eikä sosiaalihuollon rekistereistä. Tekstissä ristiriitaisuuksia (pintapuoliisuus/pienet yksityiskohdat).

On muistettava EU:n tilastolainsäädännön asettamien vaateiden noudattaminen. Kuvaus tilastoviranomaisten yhteistyön lisäämiseksi ja tilastotoimen koordinoinniksi jää vähäiseksi.

Tärkeää, että kaikki sosiaali- ja terveystoimen tilastointi kuntien talous- ja toimintatilastoa lukuun ottamatta keskitetään THL:ään.

Tiehallinto

Tiehallinto on viime vuosina keskittänyt rekisteritoimintoja (onnettomuusrekisteri) sekä tilastointia (tavaraliikennetilasto) Tilastokeskukselle. Tehtävä- ja työnjako Tilastokeskuksen ja Väyläviraston välillä on ajankoh- taista selvittää 2010, kun Väylävirasto on aloittanut toimintansa.

Väyläviraston tilastotoimen osalta on selvityksessä tuotu esille sijoitus- paikkana Tampere. Tältä osin Tiehallinto viittaa liikenneministeri Anu Vehviläisen väyläviraston sijaintia koskevaan päätökseen 6.3.2009.

Tullihallitus

Lausunnon mukaan on yllättävää, että selvitysmiesten raportin linjatukset TK:n ja tullihallituksen välisestä työnjaosta ovat erilaiset kuin TK:n ja Tullihallituksen vuonna 2006 välisessä työryhmässä on linjattu.

Selvityshenkilöille rajatun työn lähtökohdissa oli kaksi ongelmaa: painopiste tilastotoimen keskittämismahdollisuudet Tilastokeskukseen, myös tilastotoimen hajauttamista olisi voitu tarkastella. Lisäksi tarkastelun painopiste keskittyy liiaksi keskittämishyötyihin, toisaalta olisi voitu tarkastella, mitkä ovat nykyisen työnjaon säilyttämisen tuottamat hyödyt.

Tullihallituksen kuulemisessa ei ollut mukana TK:n Tullihallituksen tilastotoimintaa koskevia ehdotuksia eikä tietoa selvityshenkilöiden tulossa olevista ehdotuksista.

Päähuomiot: tilastoinnin työnjakoa ei tulisi muuttaa nykyisestä

- keskittämistyössä tulee kiinnittää huomiota saatavissa oleviin hallinnollisiin ja yht.kunnallisiin kustannussäästöihin sekä sisällöllisiin, menetelmällisiin ja osaamiseen liittyviin synergiahyötyihin.
- miten tällaiset synergiahyödyt toteutetaan
- ulkomaankaupan tilastoinnin siirtäminen TK:een toisi huomattavia kerta- ja pysyväisluonteisia kustannuksia
- ehdotusten toteuttaminen merkitsee huomattavia toiminnallisia riskejä ja tiedonkeruun kohteina oleville yrityksille huomattavaa tiedonantorasi-tuksen lisääntymistä
- raportissa ei esitetä ongelmakohtia joita ei olisi jo voitu hoitaa

Etlä

Etlän lähtökohdat: Suomessa on hyvin korkeatasoinen tilastotuotanto ja poikkeuksellisen hyvät rekisteripohjaiset perustilastot. Näiden hyödyntämistä palvelemaan tutkimusta ja päätöksentekoa voitaisiin kuitenkin merkittävästi parantaa.

Tilastolain tai sen tulkintaa tulisi muuttaa niin, että tietosuojasäännökset eivät tarpeettomasti rajoita rekisteri- ja tilastotiedon tutkimuskäyttöä. On myös luotava tieturva- ja tietosuojakriteerit täyttävä etäkäyttöjärjestelmä. Lisäksi tiedon käytön hinnoittelu olisi muutettava sellaiseksi, ettei julkisin varoin kootusta tiedosta perittäisi pääsääntöisesti maksua tai maksut katkaisivat vain tiedon käyttöön antamisen lisäkustannukset.

Tutkimuslaitoksena ETLA pitää hyvin tärkeänä, että tilasto- ja rekisteritointa kehitetään niin, että julkisin varoin luotuja tietovarantoja voidaan hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti ja kohtuullisin kustannuksin. Tämä on tärkeää Suomen tietoyhteiskuntakehitykselle ja hyödyttää päätöksentekoa laajalti yhteiskunnassa ilman suuria lisäinvestointeja.

Tekes

Tilastotoimen toimijoiden tietovarannot sisältävät suuren hyödyntämispotentiaalin ja niitä sopivalla tavalla yhdistelemällä voidaan saada aikaan merkittävä kansallinen tutkimusinfrastruktuuri. Erityistä huomiota tulee kiinnittää kaikkiin keinoihin, (myös opastus, koulutus ja neuvonta) joilla voidaan edistää ja varmistaa tietovarannon hyödyntämistä yhteiskunnallisessa ja elinkeinoelämän päätöksenteossa. Keskittäminen, yhdenmukaistaminen ja tehostaminen sekä kaikki toimenpiteet aineistojen hyödyntämisen helpottamiseksi ja edistämiseksi ovat ehdottoman kannatettavia.

EMV

Selvityshenkilöiden loppuraportissa todetaan, että olisi erityisesti selvitettävä, voitaisiinko päällekkäistä tiedonkeruuta yrityksiltä vähentää lisäämällä

yhteistyötä ympäristöhallinnon VAHTI-rekisterin ja EMV:n päästökauppa-rekisterin tietoja hyväksi käyttäen.

EMV toimii kansallisena päästökauppaviranomaisena. Päästökauppa-rekisteri sisältämät yrityskohtaiset tiedot ovat luottamuksellisia eikä niitä näin ollen voida hyödyntää tilastotoimen raportoinnissa. Sen sijaan EMV:n keräämiä päästötietoja päästökaupan sähköiseen asiointijärjestelmään toiminnan harjoittajien vuosittaisista hiilidioksidipäästöistä voidaan hyödyntää tilastotoimen raportoinnissa. Viraston keräämät tiedot eivät kuitenkaan yksin ole riittäviä tilastotoimen tarpeisiin.

TK kerää tiedot EMV:n tiedoista, VAHTI-järjestelmästä ja suoraan yrityksiltä saaduista tiedoista. Tietojen keruuseen EMV:n ja TK:n kesken on perusteltu työnjako.

PTT

Nykyinen laskutusmenettely tekee kuitenkin tilastot erittäin kalliiksi, kuten raportissa tuodaan esiin, ja hinnoittelun perustuminen aiheutuneeseen lisätööhön olisi perusteltua. Sellaiset tiedot, jotka kuuluvat pääosin tilastokeskuksen maksulliseen palveluun, on hinnoiteltu jopa niin, että kattavan aineiston muodostaminen ei ole järkevällä hinnalla mahdollista.

Yksi kehittämissuunta on maksullinen palvelutoiminta tilastotiedoissa, joilla on joko kaupallista merkitystä tai muuten kysyntää. Esimerkkinä voidaan mainita liikevaihtotietoihin perustuvat suhdannetilastot, joissa esimerkiksi alueellista tietoa hinnoitellaan niin, että perustiedon käyttö tutkimustarkoituksiin ei ole yksinkertaisesti mahdollista, koska hinta muodostuu suhteettoman kalliiksi. Suomi on pieni maa, ja pelkästä tilastojen räätälöinnistä tuskin saadaan ostajakunnan suppeuden vuoksi kannattavaa liiketoimintaa. Periaatetasolla kuitenkin Tilastotoimintaa kehitettäessä olisi hyvä keskustella, missä kulkee raja monopolitoiminnan raja, kun on kysymys tiedon räätälöinnistä perustilastojen pohjalta. Myös tutkimustiedon ja muunkin asiantuntijakäytön kannalta olisi tehokkainta kehittää helppokäyttöisiä tietokantapalveluita, jotka voivat olla samaan tapaan vuosimaksullisia kuin nykyisinkin. Kohtuullisesti hinnoiteltuna käyttäjäjoukko voi joissakin tilastoissa olla laaja.

Liite 3

Tilastotoimen selvitysryhmän asiantuntijakuuleminen

Yhteenveto

Pekka Ylä-Anttila, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

- tutkimusaineistojen helppo käyttö on yksi tietoyhteiskunnan edellytyksistä, nyt käyttö liian hankalaa ja kallista, esim. opinnäytetöissä turvaudutaan usein amerikkalaisiin aineistoihin, jotka ovat helpoimmin saatavilla
- aineistot ovat julkishyödykkeitä, joiden käytöstä tulee periä vain marginaalikustannukset
- käytön helpottamisessa on muissa maissa (esim. Tanskassa) tehty onnistuneita ratkaisuja, joten se onnistuu myös Suomessa
- Tilastokeskuksen tutkimuslaboratorio on sinänsä onnistunut ratkaisu tutkijapalvelulle ja sitä edelleen kehittävä on line -palvelun kokeilukin toimii hyvin
- käytön helpottamiseen on line -ratkaisulla voidaan edetä suhteellisen pienin investoinnein - niiden hyöty on huomattava mm. alueellisen tasa-arvon kannalta
- tilastotoimen keskittämisestä saattaa olla joitakin hyötyjä, mutta nykytilanne on varsin hyvä
- tilastotyön alueellistaminen ei ole yleisesti perusteltua, mutta erityispalveluita voidaan sijoittaa myös muualle maahan; tietovarannot on kuitenkin keskitettävä yhteen paikkaan

-

Otto Toivanen, Helsinki Center of Economic Research

- tiedon kokoaminen Tilastokeskukseen on investointi, jonka avulla ylläpidetään kansakunnan muistia
- on tärkeää että tiedon keruussa on jatkuvuutta
- tiedon käyttöön saamiseen kannattaa kiinnittää huomiota:
 - tietoaaineistoista on velotettava vain luovutuskustannukset; jos aineisto on netissä, nekin kustannukset ovat hyvin pienet
 - TK:n huoli tietosuojasta on oikea, mutta ylimitoitettu; lisäksi tietosuojan soveltaminen on jossain määrin sattumanvaraista
 - tiedon jakeluun pitäisi lisätä läpinäkyvyyttä ja siitä pitäisi tehdä käyttäjälle helppoa

- tulisi myös tarkastella kriittisesti, kenelle ja millä säännöillä tietoa jaetaan, esim. ulkomaista käyttöä voisi helpottaa
- tiedon saannin vaikeus saattaa jopa heikentää akateemisen tutkimuksen relevanssia: ei tutkita tärkeitä asioita
- TK:n tutkimuslaboratorio on hyvä tapa jakaa mikroaineistoja ja etäkäyttökokeilu vie asioita edelleen hyvään suuntaan
- hinnoittelu on ongelma ja laskemalla hintoja voitaisiin käyttöä kasvattaa, sillä esimerkiksi taloustieteen graduja tehdään vuosittain noin 250 kappaletta
- VM:n tulisi vaikuttaa siihen, että tiedon jakelussa voitaisiin kehittää hyviä käytäntöjä
-

Penna Urrila, Elinkeinoelämän keskusliitto

- EK on sekä tiedon käyttäjä että tiedon tuottaja
- yhteistyöhön TK:n kanssa ollaan tyytyväisiä
- tietosuoja on tiedon tuottajalle tärkeää, mutta siinä ei ole ollut ongelmia Tilastokeskuksessa - päinvastoin TK:n linjaukset ovat tässä suhteessa olleet tiukahkoja; esimerkiksi yritysvakoilun riskiä ei kannata liioitella
- tiedon hinnoittelu on koettu ongelmalliseksi; TK:n toiminnan luonteen vuoksi se ei voi harrastaa täydellistä markkinahinnoittelua, vaan tietoaaineistojen jakelussa voidaan hyvin hyödyntää rajakustannuksiin pohjautuvaa hinnoittelua tai kiinteään hintaan pohjautuvia käyttäjälisenssejä
- EK:n mielestä tilastotoimen edelleen keskittäminen on myönteistä, joskin siirrot hidastavat tuotantoa ainakin väliaikaisesti
- alueellistaminen tuo suuria riskejä, sillä jopa henkilötason kontaktien säilyminen on tärkeää: ydintehtävät on säilytettävä Helsingissä, osia toki voidaan siirtää muuallekin
- Eero Lehto, Palkansaajien tutkimuslaitos
- PT:n näkemys on että Tilastokeskuksen tulee pääosin sijaita pääkaupunkiseudulla, sillä henkilökohtainen kanssakäyminen tilaston tuottajien kanssa on tarpeellista
- aineistojen ylläpidon ja tuottamisen ratkaisuihin tarvitaan tutkimustoiminnan tuntemusta ja jossain määrin myös omaa tutkimusta, jotta aineistojen laatu ja käytettävyys (esim. dokumentoinnissa puutteita) voidaan pitää korkeatasoisena tai joissakin tapauksissa parantaa
- aineistojen laadun ylläpito ja aineistojen uusiutuminen edellyttää riittäviä resursseja: tärkeitä kansallisia aineistosarjoja ei saa päästää katkeamaan
- tietosuojakysymyksiä kannattaisi harkita uudelleen ja pyrkiä sattumanvaraisuuden vähentämiseen; nykytilanteeseen nähden kannattai-

si enemmän painottaa Tilastokeskuksen ja tutkijan välistä luottamussuhdetta sekä toisaalta voimakasta sanktiointia rikkomuksista

- Tilastokeskuksen hinnoittelun keskeinen ongelma on suuret kiinteät kustannukset, hinnat johtavat siihen, että aineistoja etsitään muualta
- tutkijapalveluiden keskittäminen TK:ssa saattaisi olla hyvä asia
-

Roope Uusitalo, Valtion taloudellinen tutkimuslaitos

- tutkimuslaitokset suhtautuvat vakavasti tietosuojan ylläpitämiseen
- tietosuojan ongelmana on että sinänsä tutkimusystävällinen tilastolaki viittaa tietosuojan osalta henkilötietolakiin, jonka lähtökohdat ovat toiset
- myös Tilastokeskuksen laintulkinnat ovat ongelmallisia, hyvänä vertailukohtana voidaan esittää pohjoismainen käytäntö
- etäkäytön kehittäminen on parasta, mitä pitkään aikaan on tapahtunut aineistojen saatavuudessa
- tiedon saannin ongelmat johtavat siihen, että tutkijat pyrkivät ohittamaan Tilastokeskuksen, sillä rekisteriviranomaisilla tietosuojakysymykset ratkeavat helpommin, nopeammin ja aineisto on halvempaa ja ajantasaisempaa
- Tilastokeskuksen käyttöluopolitiikka on sattumanvaraista, eri yksiköiden asenteet tutkimustoimintaan poikkeavat; on esimerkiksi vaikeata saada yksiselitteistä tulkintaa sille, mikä tieto on arkaluonteista ja mikä tieto mahdollistaa tunnistamisen
- kustannukset pyrkivät myös nousemaan suuriksi, minkä vuoksi suuria laadukkaita tietoaaineistoja, esim. työvoimatutkimusta, käytetään vähän
- Tilastolakia tulisi selkiyttää poistamalla siitä viittaus henkilötietolakiin ja lisäämällä määrittely, millä perusteella tietoja voi luovuttaa; lisäksi arkaluonteiset tiedot tulisi määritellä
- lain tulkintaa tulisi muuttaa: kielletään vain henkilötunnuksen luovuttaminen ellei se ole välttämätöntä aineistojen yhdistämisen kannalta ja luovutaan epäsuoran tunnistamisen vaihtelevista tulkinnoista; lisäksi tietosuojan valvontavastuu voitaisiin siirtää tutkimuslaitoksille
- tiedon hinnoittelussa pitää käyttää aitoa rajakustannusperiaatetta ja Tilastokeskukselle pitäisi asettaa velvoite ylläpitää tutkimusaineistoja
- valmiit otostutkimukset pitäisi luovuttaa Yhteiskuntatieteelliseen tietotarkistoon
- Tilastokeskus voisi perustaa erillisen tutkimuspalveluyksikön
- julkiseen käyttöön tuotetut ilmaiset mikroaineistot ratkaisisivat monia ongelmia, mutta kuitenkin eri ongelmia kuin suurten rekisteriaineistojen käytön helpottaminen

Raija Volk, Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos

- alueellistaminen vaikeuttaa yhteyden pitoa - asiat selviävät paremmin kun tuntee ihmiset
- Tilastokeskuksen maksuton tieto on laajasti käytössä
- myös maksullisia tietokantoja käytetään runsaasti, joskin tiedot on jossain määrin epätarkoituksenmukaisesti pilkottu eri paketteihin
 - verkkopalveluna julkaistavat alueellista tietoa sisältävät liikevaihtokuvaajat ovat varsin kalliita
- kuntatilastoissa suuria ongelmia sisällössä eivätkä ne tällä hetkellä pysty vastaamaan haasteisiin; ongelmat syntyvät jo kuntien kirjanpidossa; nykyinen murros lisää haastetta
- hyvinvointitutkimus käyttää paljon rekisteritietoa, joiden helpompi yhdisteltävyys olisi tarpeen; lisäksi joidenkin esim. Kelan aineistojen saanti on sattumanvaraista
- THL:n asiantuntemus ja aineistot pitää säilyttää samassa paikassa
- aineistojen etäkäytön kehittäminen on erinomainen asia
- tietosuojakysymyksissä enemmän tulisi voida rakentaa Tilastokeskuksen ja tutkijoiden välisen luottamuksen varaan, jolloin Tilastokeskus voisi käyttää tarkistusoikeutta asiakkaan tietosuojajärjestelyiden varmistamiseen
- aineistot saa melko hitaasti käyttöön, jos asiaa vertaa siihen, millaisia käytännön kysymyksiä esimerkiksi päättäjillä on ratkaistavanaan, yhtälailla tutkimusten tilaajien on hyvä tiedostaa se, että hyvän aineiston muodostamiseen voi mennä aikaa
- Tilastokeskuksen tuntihinnat ovat varsin korkeat verrattuna esimerkiksi siihen, millaista hintaa tutkimuslaitokset voivat omasta työstään pyytää; sivukulujen suuruus kannattaisi ottaa harkintaan; korkea hinta johtaa siihen, että hankitaan huonompaa tietoa halvemmalla muualta
- se että tutkijat käyttävät suoraan rekisteriaineistoja ei välttämättä ole yhteiskunnallisesti järkevää, sillä rekistereitä pitää muokata yhteensoviviksi ja yksittäisen tutkijan työ on kertakäyttöistä

Reijo Aarnio, Tietosuojavaltuutettu

- tietosuoja ei saa olla tutkimustoiminnan este, vaan se on sen edellytys
- tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan kansalaisten oikeudet tietosuojaan on toteutettava siten kuin laki edellyttää ja tässä suhteessa Tilastokeskus ei aiheuta päänvaivaa, vaan noudattaa lakia siinä mitassa, kuin sitä pitää noudattaa
- ongelma on usein käyttäjien osaaminen, esimerkiksi kun aineisto on kerätty, herää jälkeensä tarpeita, jotka ovat ristiriidassa tiedon keruun yhteydessä tiedonantajille annetun tiedon käyttökuvauksen kanssa

- tutkimustoiminnan edellytykset ovat kehittyneet nopeasti eikä lainsäädännön kunto useilla hallinnonaloilla vastaa uutta tilannetta
- yksi ongelma on Tilastokeskuksen rooli yhdisteltäessä aineistoja jonkun toisen toimeksiannosta (lukuuntoimimisen ongelma)
- Tilastokeskuksen metodinen osaaminen mahdollistaa aineistojen tehokkaan anonymisoinnin
- informaatio-oikeuden osaaminen on valitettavasti heikkoa tutkijoilla ja joillakin viranomaisilla, mikä aiheuttaa usein tyhjäkäyntiä tutkimushankkeissa
- lisäksi päätöksenteon rakenne on varsin epäyhtenäinen, osa päätöksistä tehdään ministeriöissä, osa virastoissa
- koko tietosuojalainsäädännön viitekehys pitäisi ajatella uusiksi ottaen huomioon verkostoituminen ja tunnistaminen
- perusrekisterilainsäädäntöä kehitettävä, myös horisontaalisen yhteistyön edellytyksiä tulee helpottaa
- tilastoalan ja tutkijoiden yhteistyössä tulisi lisätä neuvontaa
- tietoaaineistot ovat osa kansallista pääomaa, jonka tehokas suojaaminen voisi luoda mallin, jota voisi viedä ulkomaillekin

Hannu Taipale, valtiovarainministeriö

- Perustuslain mukaan valtion maksuista on säädettävä lailla
- Valtion maksuperustelaki erottelee suoritetyypit
- Julkisuuslaki määrittelee, että julkisen tiedon hinta on tiedon irrottamiskustannus
- Tilastokeskuksen tutkimusaineistot ovat lähinnä monopolisuoritteita, joiden hinnoittelu voi tapahtua myös kustannuksiin perustuen
- maksulla tavoitellaan käyttäjän vastuuta kustannuksista; jos palvelumaksut vähenevät, budjettirahan pitää kasvaa jolloin maksajaksi tulee yhteiskunta
- hinnoittelun pitäisi aina tukea kustannustietoisuutta

Anna-Leena Reinikainen, Tilastokeskus

- Suomen lainsäädännössä tilastoaineistojen käyttöä säätelevät tilastolain lisäksi Suomen julkisuuslaki, henkilötietolaki, laki THL:n tilastotoimesta, laki maaseutuelinkeinotilastoista
- kansainvälisessä säädöstössä tärkeitä ovat EU:n parlamentin ja neuvoston hyväksymä tilastoasetus (2009), komission asetus yksilötason aineiston luovutuksista sekä Euroopan tilastojen käytännესäännöt (komission suositus), YK:n virallisen tilaston periaatteet, Euroopan talouskomission dokumentti tilastoaineistojen luottamuksellisuudesta ja yksikötason tietojen käytöstä (2007)
- tilastolaki kattaa valtion tilastotoimen; se sisältää myös viittauksen EU:n tilastolainsäädäntöön

- se määrittelee mm. tietojen keruuperiaatteet: 1) ensisijaisesti käytetään muussa yhteydessä kerättyjä aineistoja, 2) kerätään vain välttämättömät tiedot, 3) neuvoteltava tiedonantajien kanssa, 4) informoidaan etukäteen tiedon keruusta, 5) tiedonantajille annettava palautetieto
- tietojen salassa pito pohjautuu tilastolain lisäksi julkisuuslakiin
 - tilastotarkoituksiin kerätty tieto on salassa pidettävää, poikkeuksena jotkin yritysrekisterin ja viranomaisten toimintaa koskevat tiedot
 - tietoja voidaan luovuttaa tieteelliseen tutkimukseen lukuun ottamatta henkilö- ja tunnistetietoja
 - tietoja voidaan luovuttaa toiselle tilastoviranomaiselle tilaston laatimista varten
 - tietoja ei saa luovuttaa hallinnollisiin ja vastaaviin tarkoituksiin
- tietojen luovutus edellyttää yksilöityä käyttö lupaa
 - kielteinen päätös on perusteltava
 - lupaa ei saa antaa tiedonantajan ”suostumuksen” vastaisiin käyttötarkoituksiin
- EU voi antaa käyttöluvan hallussaan oleviin tietoihin kansallisen viranomaisen luvalla
- Euroopan tilastojen käytäntesäännöt: ulkopuolisten käyttäjien pääsy yksikötason aineistoihin vain tiukkojen sääntöjen puitteissa, salassapitositumus
- käytössä olevia aineistojen luovutustapoja: 1) taulukot tai ns. tietokuu-tiot, 2) yleiseen käyttöön tarkoitetut anonymisoidut tiedostot (Public Use Files, ei Suomessa eikä yleensä pienissä maissa), 3) anonymisoi-tujen aineiston luovuttaminen käyttö lupamenettelyllä, 4) tutkimuslabo-ratoriot, 5) etäyhteyskäyttö

Liite 4

Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoryhmä

Loppuraportti
30.12.2009

1(79)

Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastotyöryhmän (YLE) loppuraportti

1 TYÖRYHMÄN TOIMINTA JA TEHTÄVÄT	2
1.1 Taustaa.....	2
1.2 YLE-työryhmän tehtävät	2
1.3 Työryhmän toiminta ja tuotokset.....	3
2 SUOSITUKSET	4
3 VIRANOMAISTEN ROOLIT TIEDONTUOTANNOSSA	7
3.1 Tilastot ja tilastorekisterit	7
3.2 Tutkimusaineistot ja -rekisterit	8
3.3 Rekisteriaineistot	8
4 YMPÄRISTÖ-, LUONNONVARA- JA ENERGIA-ILASTOJÄRJESTELMÄT	9
4.1 Ympäristö ja luonnonvarat.....	9
4.2 Maa-, metsä- ja kalatalous	13
4.3 Energia	19
4.4 Kasvihuonekaasujen inventaario.....	21
4.5 Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatiedon tuotannon resurssit.....	23
5 TULEVAISUUDEN HAASTEET JA KEHITTÄMISTARPEET	26
5.1 Lähitulevaisuuden uudet velvoitteet	26
5.2 Tiedonkäyttäjän tarpeet ja tuotannon kehittäminen	31
6 LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖTUTKIMUKSEN YHTEENLIITTYMÄ	34
LIITE 1: YLE-LOPPURAPORTISSA KÄYTETTYJÄ LYHENTEITÄ	36
LIITE 2: ASETTAMISKIRJE	37
LIITE 3: YLE-RYHMÄN TYÖSUUNNITELMA	39
LIITE 4: YMPÄRISTÖ-, LUONNONVARA- JA ENERGIA-ILASTOT SUOMEN VIRALLISESSA TILASTOSSA (SVT).....	41
LIITE 5: VALTION VIRASTOILLE LÄHETETTY KYSELY JA SAATEKIRJE	43
LIITE 6: YHTEENVETO VALTION YMPÄRISTÖ-, LUONNONVARA- JA ENERGIA-ILASTOJEN SEKÄ -RAPORTTIEN TUOTTAJILLE SUUNNATUN TAUSTAKYSELYN VASTAUKSISTA.....	47
LIITE 7: YMPÄRISTÖ-, LUONNONVARA- JA ENERGIA-ILASTOTIEDON TUOTANNON KESKEISIÄ YHTEISTYÖRYHMIÄ 2009	79

1 Työryhmän toiminta ja tehtävät

1.1 Taustaa

Valtiovarainministeriö asetti keväällä 2008 selvitysmiehet Eino Siuruaisen ja Reino Hjerppen selvittämään tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista. Selvitysmiesten tehtävänä oli mm. arvioida tilastotoimen ja tiedonkeruun keskittämismahdollisuudet, selkiinnyttää tilastotoimen työnjakoa tutkimustoimintaan ja rekisteritoimintaan, tehdä ehdotuksia tilastotoimen tehostamiseksi ja laatia selvitys tilastotoimen alueellistamismahdollisuuksista. Selvitysmiehet jättivät raporttinsa hallinto- ja kuntaministeri Kiviniemelle 4.11.2008.

Selvitystyössä selvitysmiehet esittivät useita kehittämistoimenpiteitä ja myös suosittivat jatko-hankkeen perustamista. Jatkohankkeen tehtävänä on selvittää nykyisen toimintamallin edut ja mahdollisesti tarvittavat muutokset sekä hankkeen resursointi tämän hallituskauden aikana. Lisäksi jatkohankkeen tulee tarkemmin määrittää tilastotoimen kokoaminen ja toteuttamiskelpoinen alueellistaminen.

Selvitystyön pohjalta valtiovarainministeriö asetti helmikuussa 2009 Tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista selvittävän valmisteluryhmän jatkotyön toteuttamista varten. Valmisteluryhmän toimikaudeksi määritettiin 15.2. - 31.12.2009. Valmisteluryhmä sai syksyllä lisäaikaa 28.2.2010 saakka.

Aloituskokouksessaan valmisteluryhmä päätti kahden alatyöryhmän - alueellista ja paikallista tietohuoltoa pohtivan työryhmän sekä ympäristötilastoja käsittelevän työryhmän - perustamisesta.

1.2 YLE-työryhmän tehtävät

Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastotyöryhmä (YLE) asetettiin toukokuussa ja sen toimikaudeksi määritettiin 15.5. - 31.12.2009. Asettamiskirjeessä (liite 2) työryhmälle annettiin tehtäväksi:

1. Valtion ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojärjestelmien kokonaisuuden kuvaaminen ja rajaaminen.
2. Kohdassa 1 mainittujen tilastoja tuottavien viranomaisten tehtävien selkiinnyttäminen. Ehdotuksien laatiminen vastuista, rooleista ja resursseista sekä tehostamismahdollisuuksista tuottavuuden lisäämiseksi, työnjakojen kehittämisestä ja jatkotyöstä aikatauluineen.
3. Arvio ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastointijärjestelmän yhteenkokoamisesta resursseineen ja tehtävineen.
4. Alan tulevaisuuden haasteiden kartoittaminen ja kehittämistarpeiden arviointi.
5. Ympäristö- ja luonnonvarakonsortion¹ (MMM-YM) työn seuraaminen ja siitä raportointi tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista selvittävälle valmisteluryhmälle.
6. Kehittämisehdotusten tekeminen asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeisiin vastaamiseksi.

Työryhmän työhön pyydettiin edustajat valtiovarainministeriöstä (VM), ympäristöministeriöstä (YM), maa- ja metsätalousministeriöstä (MMM), työ- ja elinkeinoministeriöstä (TEM), Suomen ympäristökeskuksesta (SYKE), Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksesta (Tike), luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymästä (LYNET), Helsingin Yliopistosta, Tilas-

¹ Ympäristö- ja luonnonvarakonsortion nimeksi on myöhemmin asetettu Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymä (LYNET).

tokeskuksesta sekä Tilastokeskuksen henkilöstöä edustavista ammattijärjestöistä. Työryhmän puheenjohtajana toimi Leena Storgårds ja sihteerinä Leena Raitinen Tilastokeskuksesta.

1.3 Työryhmän toiminta ja tuotokset

Työryhmä kokoontui 11 kertaa. Ryhmän laatima työsuunnitelma toimikaudelle esitetään liitteessä 3.

Työn kuluessa kuultiin esitykset valtakunnan metsien inventoinnista, luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymästä sekä yhteenliittymän ympäristö- ja luonnonvaratiedon hallinta ja tilastotuotanto -työryhmän (ENVDAT) toiminnasta, kansallisesta luonnonvarastrategiasta, ympäristöhallinnon seurantaohjelmasta sekä kansainvälisen ympäristöraportoinnin tilanteesta, ympäristöhallinnon tietojärjestelmien kehittämisestä, ympäristötilastoinnista, kasvihuonekaasujen inventaariosta, vesihuollon tietohuollon työryhmän työstä, geologisten luonnonvarojen tilastoinnista, energiatilastoinnista, työ- ja elinkeinoministeriön energiaosaston asettaman tilastovastuutyöryhmän työstä sekä energiatilastotietojen tarpeeseen vaikuttavista tekijöistä, maataloustilastoinnista, metsätilastoinnista ja Tutkimuksen tietoaaineistot -selvityshankkeesta.

YLE-ryhmän dokumenttien jakelua ja säilyttämistä varten perustettiin YLE-extranet Tilastokeskuksen Internet-palveluun osoitteessa http://tilastokeskus.fi/tup/yle_extra/data/. Extranet-tunnukset jaettiin myös Tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista selvittävän valmisteluryhmän jäsenille, millä haluttiin lisätä YLE-ryhmän työskentelyn läpinäkyvyyttä sekä vuoropuhelua ryhmien välillä.

Työryhmä toteutti syyskuussa 2009 kyselyn, jonka tavoitteena oli tuottaa tietoa valtion ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojärjestelmien kokonaisuudesta sekä siitä, mitä tiedontuotantoa ja raportointia eri viranomaisilla tällä aihealueella on. Kyselyn avulla pyrittiin myös tunnistamaan tiedon käyttäjien nykyisiä ja tulevia asiakastarpeita. Kysely lähetettiin 40 organisaatiolle, joista 22 vastasi siihen. Kyselyn saatekirje ja kyselylomake esitetään liitteessä 5 ja yhteenveto kyselyn vastauksista liitteessä 6.

YLE-työryhmän tavoitteena oli tuottaa vastaukset asettamiskirjeen tehtävänannossa esitettyihin tehtäviin. Lisäksi työryhmä tarkasteli selvityshankkeen loppuraportissa esitettyjä, ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoja koskevia ehdotuksia sekä virastojen niistä antamia lausuntoja.

YLE-työryhmän johtopäätökset ja suositukset esitetään kootusti raportin luvussa 2 *Suosituks*. Luku sisältää mm. vastuuta, rooleja ja resursseja sekä tuottavuuden lisäämiseen tähtääviä tehostamismahdollisuuksia, työnjakojen kehittämistä ja jatkotyötä koskevia ehdotuksia (asettamiskirjeen tehtävä 2). Luvussa arvioidaan myös ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastointijärjestelmän yhteen kokoamista resurssineen ja tehtävineen (tehtävä 3). Luvussa esitettävät suositukset kattavat myös tulevaisuuden haasteisiin ja asiakkaiden sekä yhteiskunnan tarpeisiin vastaamiseen tähtäävät kehittämis ehdotukset (tehtävät 4 ja 6).

Ryhmä tuotti valtion ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojärjestelmien kokonaisuutta ja sen rajoja koskevan kuvauksen, joka on esitetty raportin luvuissa 3 *Viranomaisten roolit tiedontuotannossa* ja 4 *Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojärjestelmät* (tehtävä 1). Kuvauksen tarkoituksena on myös selkeyttää ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoja tuottavien viranomaisten tehtäviä (tehtävä 2) sekä luoda kuva käytetyistä resursseista. Kuvausta tukee valtion ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojen ja raporttien tuottajille suunnatun kyselyn vastauksista laadittu yhteenveto (liite 6).

Luvussa 5 *Tulevaisuuden haasteet ja kehittämistarpeet* tarkastellaan alan tulevaisuuden haasteita ja tunnistetaan kehittämistarpeita (tehtävä 4).

Luvussa 6 *Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymä* luodaan katsaus luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymän (LYNET) työhön ja nostetaan esiin ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoinnin näkökulmasta keskeisiä teemoja (tehtävä 5).

2 Suositukset

YLE-ryhmä on työssään tutustunut laajasti Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastointijärjestelmiin, taustalla vaikuttaviin politiikka- ja strategiakysymyksiin, asiakkaiden tietotarpeisiin, olemassa oleviin yhteistyömuotoihin sekä virastojen selvitysmiesten loppuraporttiin antamiin lausuntoihin. Näiden pohjalta YLE-ryhmä on laatinut suositukset toimenpiteiksi, joilla tehostetaan ja kehitetään Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastointijärjestelmien tiedontuotantoa.

Toiminnan organisoiminen

Suositus 1: Yhteistyön ja koordinaation tiivistäminen läheisessä yhteydessä tutkimukseen on paras keino ympäristö-, luonnonvara- ja energiatiedon tuotannon tehostamiseen ja kehittämiseen.

Nykyinen, usean erikoistuneen toimijan tiedontuotanto toimii pääsääntöisesti hyvin. Tilastotyö on integroitunut hyvin osaksi hallinnollista valvonta- ja seurantatietojen raportointia ja tutkimustoimintaa.

Keskittäminen vaarantaisi tiedon käyttämisen eri viranomaistarkoituksissa (lainsäädännön valmistelu, lupa-, valvonta- ja seurantatehtävät), sillä tilastolain perusteella kerätyn yksikkötiedon luovuttaminen ei ole mahdollista mm. valvontaan tai hallinnolliseen päätöksentekoon.

Ympäristö- ja luonnonvaratilastoinnissa yhdistyvät taloudellis-yhteiskunnallinen ja biologis-ekologinen osaaminen. Aihealueen tilastointi vaatii sektoreittaista erityisosaamista, ja tehtävien keskittäminen yhteen paikkaan vaarantaisi laadukkaan tiedontuotannon sekä laajeneviin tietotarpeisiin vastaamisen. Laadukas ja laaja-alainen tiedontuotanto toteutuu hyvin sektoritutkimuksen yhteydessä, jolloin myös tilastotietojen välitön hyödynnettävyys tutkimuksessa on mahdollista.

Luonnonvarojen kokonaiskäytön tilastoinnin keskittämisellä Tilastokeskukseen voidaan kuitenkin saavuttaa etuja.

Suositus 2: Keskitetään luonnonvarojen kokonaiskäytön tilastointi Tilastokeskukseen.

Oulun yliopiston Thule-instituutti on kehittänyt luonnonvarojen kokonaiskäytön laskentajärjestelmän ja päivittänyt laskelmaa vuosittain. Kehikko on melko yhdenmukainen EU:ssa valmisteilla olevan ympäristötilinpidon tilastoasetuksen materiaalivirtatilinpidon koskevan osion kanssa ja aihealueen tilastointi kuuluisi luontevasti Tilastokeskuksen toimintakenttään.

Rekisterien kehittäminen

Suositus 3: Ympäristöhallinnon valvonta- ja kuormitustietojärjestelmän (VAHTI) kehittäminen on keskeisessä asemassa ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoinnin ja -raportoinnin tehokkuuden ja tuottavuuden lisäämisessä.

Kohdentamalla resursseja VAHTI:n kehittämiseen ja VAHTI-aineiston laadun parantamiseen voidaan vähentää nykyistä tarvetta VAHTI-aineiston laajaan, moninkertaiseen ja päällekkäiseen korjaamiseen eri organisaatioissa ja erilaisia tilastointi-, raportointi- ja tutkimustarkoituksia varten.

VAHTI:n käyttäjien ja rekisterinpitäjien (ml. päästäkauppaviranomaiset) välisellä tiiviillä yhteistyöllä voidaan turvata rekisteritietojen mahdollisimman laaja hyväksikäyttö ja samalla vähentää tarvetta päällekkäisille kyselyille. Edellytyksenä ovat rekistereissä käytettyjen luokitusten yhte-

Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoryhmä

näistäminen sekä toisaalta VAHTI:n kattavuuden turvaaminen, erityisesti kuntasektorin luvittamien laitosten osalta.

Luonteva taho koordinoimaan kehitystyötä on SYKE. Kehittämisen ja koordinoitavuuteen tulee osoittaa resurssit. Luokitusten osalta koordinoinnissa tarvitaan myös Tilastokeskuksen panosta.

Resursointi

Suositus 4: Kasvihuonekaasujen inventaarion ja energiatilastojen merkitys on selkeästi kasvamassa. Uusien tietotarpeiden ja lisävaatimusten edellyttämälle kehittämistyölle tulisi virastoissa turvata riittävät resurssit.

EU:n ilmasto- ja energiapaketti asettaa lisävaatimuksia sekä kasvihuonekaasujen inventaarion että energiatilastojen tiedontuotannolle. Myös kansainvälisistä ilmastoneuvotteluista on tulossa muutoksia kasvihuonekaasupäästöjen raportointiin. Molempien alueiden resurssit ovat tällä hetkellä täyskäytössä tuotantoon osallistuvissa virastoissa ja laitoksissa. On ilmeistä, että uusia kehittämissuhteita varten on kohdennettava virastojen resursseja mainituille tilastoalueille.

Koordinaatio ja yhteistoiminta

Suositus 5: Vahvistetaan ympäristötilastojen tuotantoa Tilastokeskuksessa ja perustetaan työryhmä kehittämään ympäristötilastojen tuotantoa, kun uusi ympäristötilastojen tuotanto astuu voimaan.

Selvitysmiehet ovat raportissaan todenneet, että ympäristötilastojärjestelmä vaikuttaa hajanaisesti. Selvitysmiehet ehdottavatkin ympäristötilastojärjestelmän kokonaiskehittämistä selvennämistä.

Ympäristötilastojärjestelmää on jatkossa syytä kehittää YK:n FDES-kehikon (Framework for Development of Environmental Statistics) mukaisesti kattavaksi järjestelmäksi. Tilastokeskuksen tehtävä on koordinoita kehittämissuhteita.

Komissiossa valmisteilla oleva ympäristötilastojen tuotanto myös edellyttää ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojärjestelmiin liittyvän yhteistyön kehittämistä synergiaetujen saavuttamiseksi ja tuottavuuden lisäämiseksi.

Suositus 6: Tilastokeskus ja muut keskeiset ympäristö- ja luonnonvaratilastojen tuottajat otetaan kumppaneiksi LYNET-yhteenliittymän ENVDAT-työhön yhteisen tilasto-ohjelman ja datapolitiikan määrittämiseen sekä maankäytön tietoaineistoja koskevan yhteistyön edistämiseen.

LYNET-yhteenliittymä on kansalliseen asetukseen perustuva yhteistyömuoto, johon osallistuvat lähinnä MMM:n ja YM:n hallinnonalojen toimijat. Yhteenliittymä keskittyy ympäristöä ja luonnonvarojen koskevaan tutkimukseen ja tietoaineistoihin, ja tässä työssä on tärkeää huomioida myös muut alan virastot ja laitokset, jotka toimivat muilla hallinnonaloilla.

Yhteistyön lisäämistä suositellaan myös maankäyttöön liittyvien tietoaineistojen hallinnassa, sillä aineistoja on useiden eri viranomaisten hallinnassa (Maanmittauslaitos, Tike, Metla, Syke, Tilastokeskus, TEM/GTK).

Suositus 7: Tilastokeskus kehittää energiatilastotietojen keskeisten käyttäjien ja tietojen tuottamiseen osallistuvien tahojen yhteistyötä perustamalla yhteistyöverkoston. Yhteistyön kehittämisessä on tarpeen huomioida myös kasvihuonekaasujen inventaarion ja energiatilastojen välinen yhteys.

Energiatilastojen alueella on vuonna 2009 toiminut määräaikainen TEM:n energiaosaston asettama tilastovastuuryhmä, jossa on ollut edustajat TEM:stä, Tilastokeskuksesta ja VM:stä. Yhteistyötä energiatilastojen kehittämiseksi ja laajeneviin tietotarpeisiin vastaamiseksi on syytä jatkaa Tilastokeskuksen koordinoimana tilastovastuuryhmän suositusten mukaisesti.

Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoryhmä

Suositus 8: TK-MMM -yhteistyöryhmän toiminta-ajatusta, tehtäviä ja rooleja tulee selvittää ottaen huomioon LYNET-yhteistyö.

Ensisijaisena yhteistyömuotona Maa-, metsä- ja kalatalouden tilastointijärjestelmien osalta on maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueen tilastotoimen yhteistyöryhmä (MMM:n ja Tilastokeskuksen yhdessä asettama yhteistyöryhmä) ja sen alajaostot. Yhteistyöryhmän työ on ollut tiivistä ja tiedonvaihto aktiivista. Työryhmän ja sen alajaostojen toiminta-ajatusta ja tehtäviä on syytä tarkastella suhteessa LYNET-yhteenliittymän työhön.

Suositus 9: Uusiutumattomien luonnonvarojen tilastoinnin kokonaiskehittämismisvastausta tulisi selvittää.

Uusiutumattomien luonnonvarojen käytöllä on ratkaisevan suuri merkitys Suomen luonnonvarojen kokonaiskäytössä ja myös rakennustoiminnan jätteiden kertymisessä. Kaivostilastojen tietojen saatavuutta on selvitetty TEM:ssä vuoden 2009 aikana. Kehittämistarpeeksi on tunnistettu tietojen julkaiseminen joko omana kokonaisuutenaan (julkisijana TEM, Turvatekniikan keskus TU-KES tai Geologian tutkimuskeskus GTK) tai osana muuta julkaisutoimintaa, esimerkiksi osana Tilastokeskuksen Ympäristötilasto-vuosikirjaa.

Kiviaineksia tarvitaan vuosittain rakentamis- ja muihin tarkoituksiin suuria määriä. Taloudellisten ja ympäristönäkökohtien huomioon ottamiseksi kiviainesten tuotannossa GTK ja SYKE ovat tehneet esityksen kiviaineksia koskevan tilinpitäjärjestelmän kehittämisestä Suomessa. Uusiutumattomien luonnonvarojen tilastoinnin kokonaiskehittämismisvastausta tulisi kuitenkin selvittää esimerkiksi erillisessä työryhmässä.

Tietojen yhteiskäytön edistäminen

Suositus 10: Luodaan edellytykset yksikötason tietojen luovuttamiselle ESS-tuottajien kesken EU:n uuden tilastolain periaatteiden mukaisesti.

Uusi EU-tilastolaki² mahdollistaa salassa pidettävien yksikötason tietojen luovuttamisen Euroopan tilastojärjestelmän³ tilastontuottajien välillä sillä edellytyksellä, että luovuttaminen on välttämätöntä Euroopan tilastojen kehittämiseksi, tuottamiseksi ja jakelemiseksi tehokkaasti tai niiden laadun parantamiseksi.

Tietojen luovuttaminen mahdollistaisi tilastotietojen yhteiskäytön valtion tilastotoimeen kuuluvissa virastoissa ja laitoksissa ja täten tehostaisi toimintaa sekä rationalisoi tiedonkeruita.

Virastojen lausunnot

Tilastotoimen selvityshankkeen loppuraportista annetuista virastojen lausunnoista nousee esiin selkeitä signaaleja, jotka on huomioitu suosituksia laadittaessa:

1. Virastot nostavat vahvasti esiin yhteistyön lisäämisen vaihtoehtona keskittämislle. Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymää (LYNET) pidetään hyvänä uutena toimintamuotona.
2. Virastot näkevät tärkeänä ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoinnin säilyttämisen lähellä aihealueen substanssiosaamista, tietovarantoja, tutkimusta ja raportointia.
3. Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoinnin nähdään vaativan sektoreittaista erityisosaamista, mistä johtuen hajautettu tilastotuotanto saattaa jatkossakin olla kustannustehokain ratkaisu.
4. Virastot korostavat sitä, että tiedon tulee olla mahdollisimman laajasti käytössä ja ilmaisevat huolensa tilastolain aiheuttamista rajoituksista. Yksikkökohtaisten tietojen luovutta-

² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 223/2009 Euroopan tilastoista

³ ESS= European Statistical System (Euroopan tilastojärjestelmä)

misen tulisi olla mahdollista valtion tilastotoimen sisällä. Lisäksi toivotaan anonymiteetti-palvelun kehittämistä tietosuojan turvaamiseksi sekä hinnoittelun tarkistamista.

5. Alueellistaminen ei saa kannatusta miltään virastolta. Useat sektoritutkimuslaitokset ovat jo nyt organisoituneet alueellisesti hyvin kattavasti ja tarkoituksenmukaisesti ottaen huomioon mm. yliopistojen läheisyyden. Jos alueellistamista halutaan edistää, tulisi se hoitaa kunkin ministeriön omista lähtökohdista ja hallinnonalan virastojen ja laitosten toimipiste-verkkoa hyödyntäen. Alueellistamisen hyödyt ja kustannukset tulisi myös arvioida sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

3 Viranomaisten roolit tiedontuotannossa

Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojärjestelmien kokonaisuuden ja rajojen tunnistaminen edellyttää

- yleisen yhteiskuntatilaston,
- hallinnollisten raporttien ja tutkimusraporttien sekä
- tietojärjestelmiin tallennetun valvonta- ja seurantatiedon

erilaisten roolien ja ominaispiirteiden ymmärtämistä yhteiskunnan tietotarpeisiin vastaamisessa. Tämä tarkoittaa, että yleisen yhteiskuntatilaston kanssa vuorovaikutuksessa toimii laaja, hallinnollisen valvonta-, seuranta-, tutkimus- ja raportointitiedon tuotanto. Näiden tavoitteet, ohjaus ja toimintamuodot ovat erilaiset kuin tilastotoimen.

Tilastointiin sisältyy tiedon keruu (esimerkiksi rekisteriaineistoja käyttäen), tiedon tarkistus ja es-timointi, tilaston laatiminen, tiedon jakelu ja muu käyttöön saattaminen. Tätä edeltää tilastoinnin tarpeen selvitys yhteiskunnan ja tiedon käyttäjien näkökulmasta.

Valtion tilastotoimeen kuuluvat *tilastoviranomaiset* ja *muut tilastoja tuottavat viranomaiset*. Nämä vastaavat muun muassa Suomen virallisen tilaston ja Euroopan tilastojärjestelmään kuuluvien tilastojen (ESS) tuotannosta.

Valtion *tutkimuslaitokset* tuottavat tietoa pääasiassa oman aihealueensa tilasta ja kehityksestä. Ne myös ylläpitävät oman hallinnonalan seurantietoa sisältäviä tietojärjestelmiä.

Rekisteriviranomaiset ylläpitävät yhteiskunnan perusrekistereitä tai toimialuekohtaisena viranomaaisena hallinnollista seuranta- ja valvontatietoa sisältäviä rekistereitä ja tietojärjestelmiä. Näitä tehtäviä hoitavilla virastoilla ja laitoksilla on usein velvoitteita raportoida asiantiloista.

3.1 Tilastot ja tilastorekisterit

Valtion tilastotoimen tehtävänä on palvella yhteiskunnan yleistä tietotarvetta tuottamalla yhteis-kuntaoloja ja niiden kehitystä kuvaavia tilastotietoja yhteiseen käyttöön. Tilastotoimen yleisenä perustana on tilastolaki ja EU-tasolla yhteisön perustamissopimus (285 artikla) sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus yhteisön tilastoista.

EU-lainsäädäntö määrittelee tilastot määrällisiksi ja laadullisiksi, aggregoiduiksi ja edustaviksi tiedoiksi, jotka kuvaavat kollektiivista ilmiötä tarkasteltavana olevassa, tilastoyksiköiden muodostamassa perusjoukossa. Tilastot eivät siten ole kiinnostuneita yksittäisistä tiedoista, havainnoista tai tietojen kohteista, eivätkä kuvaa niitä.

Myös tilastolain mukaan tilastotoimen tehtävänä on tuottaa tilastoja yhteiskuntaoloista ja niiden kehityksestä. Nimenomaan jälkimmäinen tehtävä pitää sisällään tilastotoimelle tyypillisen tehtävän eli huolehtia tietojen tuotannon toistuvuudesta, jatkuvuudesta ja ajallisesta vertailukelpoisuu-desta. Tilastolain tarkoituksena on varmistaa yhteiskunnallista päätöksentekoa ja suunnittelua var-

ten tarvittavan luotettavan tiedon ajantasainen ja jatkuva saanti. Tilastokohtainen EU-lainsäädäntö määrittelee lisäksi hyvinkin tarkasti tilastojen sisällön ja aikataulut.

Yhteiskuntatilasto on julkiseksi tarkoitettu, ja se on maksutta yleisesti saatavilla.

Tilastoviranomaisilla on oikeus kerätä tietoja tilastotarkoituksiin tilastolaissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden perusteella. Tilastoviranomaisia on neljä: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus Tike, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Tilastokeskus ja Tullihallitus.

Tilastoviranomaisten lisäksi valtion tilastotoimeen kuuluu muita valtion virastoja tai laitoksia, *tilastoja laativia muita viranomaisia*. Näitä ovat muun muassa Ilmailuhallinto, Ilmatieteen laitos, MTT, Maanmittauslaitos, Metla, RKTL, SYKE ja TEM.

Edelliset laativat toimialaansa koskevia tilastoja hallussaan olevista, muihin tarkoituksiin kerätyistä tiedoista tai vapaaehtoisuuden perusteella tilastotarkoitukseen kerätyistä tiedoista. Tiedonkeruu ja raportointi voivat perustua muun muassa hallinnollisiin lakeihin, EU-direktiiveihin, EU-asetuksiin, EU-päätöksiin tai politiikkaohjelmiin.

Tilastojen laadinnassa tarvittavat perustiedot voidaan kerätä tilastolain säännöksiä noudattaen *tilastorekistereihin* siinä laajuudessa kuin se tilastojen laatimisen kannalta on välttämätöntä. Laadinnassa on aina ensisijaisesti käytettävä hyväksi jo kerättyä viranomais- tai muuta tietoja. Tilastorekisterit ovat tilastoviranomaisten ja tilastoja tuottavien viranomaisten tietoaaineistoja.

Tilastotarkoituksiin (tilastorekistereihin) kerätyt yksikkökohtaiset tiedot ovat salassa pidettäviä alkuperäisen tietolähteen julkisuudesta tai salassapidosta riippumatta. Tietoja ei voida myöskään käyttää tutkinnassa, valvonnassa, oikeudenkäynnissä, luovuttaa hallinnollisiin tarkoituksiin tai muuhun tiedon kohdetta koskevan asian käsittelyyn. Yhteiskuntaoloja koskeviin tieteellisiin tutkimuksiin ja tilastollisiin selvityksiin tilastoviranomainen voi kuitenkin erinäisin ja tarkoin ehdoin luovuttaa tilastorekisteriin kerättyä tietoa.

3.2 Tutkimusaineistot ja -rekisterit

Tutkimusta harjoittavien viranomaisten tehtävät ja tutkimustoiminnan toimiala ovat yleensä määriteltäviä näitä viranomaisia koskevassa hallintolaissa. Ympäristöalan *tutkimusviranomaisina* toimivat muun muassa MTT, Metla, RKTL ja SYKE. Tutkimusviranomaisten työ palvelee ensi sijassa oman aihealueen toiminnan seuranta- ja edistämistä ja kehittämistä.

Tilastotuotantoon verrattavaa toistuvuutta, jatkuvuutta ja säännönmukaisuutta ei tutkimusviranomaisten aineistoilla ja tuloksilla useinkaan ole. *Tutkimusrekistereihin* koottuja yksikkötason tietoja voidaan luovuttaa hallinnollista päätöksentekoa varten, päinvastoin kuin tilastorekistereihin koottuja.

Varsinaisen tutkimustoiminnan ohella tutkimusviranomaiset tuottavat erilaisten seurantaohjelmien puitteissa omalta hallinnonalaltaan seurantatietoa, joka tallennetaan hallinnollisiksi aineistoiksi hallinnonalan tietojärjestelmiin. Seurantatietoja käytetään muun muassa erilaisiin raportointeihin. Tilastoista nämä raportoinnin eroavat siinä, ettei tietoja yleistetä kuvaamaan perusjoukkoa.

3.3 Rekisteriaineistot

Rekisterit ovat *rekisteriviranomaisten* ylläpitämää tietoaaineistoa tietystä, laissa määritellystä kohdejoukosta. Rekisterit voidaan jakaa *perusrekistereihin* ja *hallinnollista seurantatietoa sisältäviin rekistereihin*.

Yhteiskunnan perusrekistereillä⁴ tarkoitetaan yhteiskunnan perusyksiköitä yksilöiviä tietojärjestelmiä. Perusyksiköitä ovat luonnolliset henkilöt, yritykset, yhteisöt ja säätiöt, rakennukset ja kiinteistöt, ja niistä muodostetut rekisterit vastaavasti väestötietojärjestelmä, yritys-, yhteisö- ja säätiötietojärjestelmä, rakennustietojärjestelmä ja kiinteistötietojärjestelmä.

Perusrekistereille on ominaista tietojen kattavuus, luotettavuus, monikäyttöisyys ja tietojen suojaus. Rekistereiden sisältö on yksityiskohtaisesti määritelty rekistereitä koskevassa lainsäädännössä ja rekisteröinnin kohteilla on kattava ilmoitusvelvollisuus rekisteröitävistä asioista.

Hallinnollista seurantaan palvelevat rekisterit ja tietojärjestelmät sisältävät tietoja yksittäisistä kohteista ja tietystä aihepiiristä. Kohteet voivat olla niin yhteiskunnan perusyksiköitä kuin siitä poimittuja osia tai muulla tavoin listattuja. Hallinnollista seurantaan palvelevien rekisterien kohdejoukko eli perusjoukko saattaa olla hyvinkin rajattu. Esimerkiksi VAHTI sisältää pääsääntöisesti vain ympäristölupa- ja -raportointivelvollisten yritysten tai toimijoiden joukon.

Seurantatietoa sisältävät tietojärjestelmät voivat olla myös tutkimusviranomaisten ylläpitämiä, mutta niitä pysyvämpiä ja säännönmukaisempia. Perusrekistereihin niitä ei tule sekoittaa.

Rekisterit ovat tilastotuotannon (ja myös tutkimuksen) kannalta yleensä keskeisiä tietolähteitä. Tilastolain mukaan viranomaisten ylläpitämät rekisteriaineistot on luovutettava niitä tarvitsevalle tilastoviranomaiselle. Tilastoviranomaisella ei sen sijaan ole oikeutta luovuttaa tilastointia varten muokattuja tilastorekisterin tietoja tunnistettavana sen kummemmin kyseistä rekisteriä ylläpitävälle kuin kenellekään muullekaan viranomaisille (pl. toiset tilastoviranomaiset) tai yksityiselle. Tilastorekisteriä ei voi käyttää minkäänlaisiin hallinto- tai valvontatarkoituksiin, ainoastaan yleisen yhteiskuntatilaston laatimiseen.

Päinvastoin kuin tilastotoimessa, valtion virastojen ja laitoksien keräämän yksikkökohtaisten tiedon käyttö ja jakelu ovat sallittuja, tietojen kattavuudelle ei ole asetettu samanlaisia velvoitteita kuin tilastotiedolle eikä tietojen yleistetä tilastollisesti kuvaamaan perusjoukon tilaa.

4 Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojärjestelmät

Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastot (liite 4) on jaettu neljään osioon erilaisten tilastojärjestelmiensä ja tilastointikohteidensa mukaan. Näistä ensimmäinen on Ympäristö ja luonnonvarat, eräänlainen ympäristötilastoinnin yleisalue, jossa laaditaan tilastoja erityisiin ja yleisiin tarkoituksiin muun muassa liittämällä eri sektoreiden aineistoja toisiinsa tilinpäädiksi. Muut kuvattavat tilastojärjestelmät ovat maa-, metsä- ja kalataloustilastointi, energiatilastointi sekä kasvihuonekasvien inventaario.

4.1 Ympäristö ja luonnonvarat

Ympäristön seuranta viranomaistyönä

Ympäristön seurannan avulla kerätään tietoa ympäristössä tapahtuvista muutoksista. Seuranta perustuu pitkän ajan kuluessa tehtäviin yksittäisiin, vertailukelpoisiin havaintoihin, joita koskevat tiedot tallennetaan tietojärjestelmiin. Seurantaan liittyy olennaisena osana myös tietojen analysointi ja raportointi.

Luonnonvarat, niihin kohdistuvat paineet, ympäristön tilan seuranta ja ympäristöpolitiikka muodostavat kokonaisuuden, jonka hahmottamiseen tarvitaan eri alojen asiantuntemusta. Keskeisiä toimijoita ympäristön seurannan järjestämisessä ovat ympäristöministeriö, maa- ja metsätalous-

⁴ Erkki Karimaa (toim.) Perusrekisterit, Kuntaliitto 2001.

ministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Ympäristöhallinnolla on yhteinen seurantaohjelma⁵. Ympäristön seurantaan käytetään vuonna 2009 työaikaa 74,5 henkilötyövuotta.

Monissa organisaatioissa ympäristön seuranta ja pitkän aikavälin tutkimus kuuluvat säädöksissä määrättyihin viranomaistehtäviin. Viranomaisten on koordinoitava seuranta kansainvälisellä, kansallisella ja alueellisella tasolla sekä sovittava seurannan pääkohdat ja yleiset tavoitteet päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Ympäristön seurannasta vastaavat laitokset valmistelevat omat seurantaohjelmansa, jotka yhdessä luovat kokonaiskuvan ympäristön tilasta. Seurannan hajautetun toimintamallin vahvuus on erityisesti yhteistyö samassa laitoksessa tutkimusta ja seurantaa tekevien asiantuntijoiden välillä.

Ympäristöraportointi

Valtion viranomaistyönä seurataan ympäristö-, luonnonvara- ja energia-aiheita vähintäänkin 40 eri organisaatiossa. Näiden organisaatioiden roolit ovat muotoutuneet joko aikojen saatossa tai määrättyneet pikaisestikin välttämättömyyksinä. Monet organisaatioista ovat hyvin erikoistuneita oman aihepiirinsä tietoaineistojen ja rekisterien ylläpitoon ja raportointiin niiden pohjalta. Euroopan ympäristökeskuksen⁶ ylläpitämän kansainvälisten raportointivelvoitteiden tietokannan⁷ mukaan Suomea koskee yli 350 ympäristösektorin velvoitetta (taulukko 1).

Taulukko 1. Suomea koskevat ympäristösektorin raportointivelvoitteet.

Asettaja	velvoitteita kpl
Komissio /Ympäristöpääosasto	144
HELCOM	59
OSPAR	26
YK	25
Euroopan Ympäristökeskus	17
Ramsar Convention	15
Bern Convention	11
CITES	11
Eurostat	9
Muut 19 tahoa	42
Yhteensä	359

Kansainvälisen raportoinnin ohella virastot mainitsevat YLE-ryhmän kyselyyn antamissaan vastauksissa useita kymmeniä kansalliseen säädökseen tai tiedontarpeeseen perustuvaa raportointia (ks. liite 6). Kansallinen raportointi voi perustua säädökseen tai sopimukseen tai raportoinnilla tähdätään tiedon julkistamiseen.

Ympäristösektorin raportointivelvoitteista vastaavat useat tutkimus- ja rekisteriviranomaiset, lukumäärällisesti pääasiallinen vastuu on Suomen ympäristökeskuksella, Eviralla, Metlalla, Tikellä, RKTL:llä ja Energiamarkkinavirastolla.

Myös tilastoviranomaisilla on lukuisia ympäristöön liittyviä raportointivastuita. Usein niitä ei kuitenkaan kutsuta raporteiksi vaan tilastoiksi, koska tietoja ei toimiteta valvontaan tai muuhun hallinnolliseen tarkoitukseen. Lisäksi ne noudattavat tiukkoja tilastonlaadinnan normeja käsittei-

⁵ Ympäristöhallinnon kokoamassa katsauksessa *Ympäristön seuranta Suomessa 2009 – 2012* <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=100718&lan=fi>, esitellään ympäristöhallinnon ja 12 muun organisaation seurantaohjelmat. Käynnissä olevat seurannat on listattu julkaisun liitteessä 2 (s. 130 - 139).

⁶ European Environment Agency, EEA

⁷ Reporting Obligations Database (ROD)

neen, luokituksineen ja menetelmineen. Joissakin tapauksissa, kuten esimerkiksi jätetilastoinnissa, tilastoviranomaiset laativat tilastot vastuuviranomaisten raportoinnin yhteyteen. Tilastointiin liittyy useasti tiedon kokoamista eri lähteistä, niiden yhdistämistä ja käsittelyä vastaamaan raportointivelvoitteiden määrittelyjä.

VAHTI-tietojärjestelmä

Ympäristöhallinnolla on noin 40 tietojärjestelmää, joista Valvonta- ja kuormitustietojärjestelmä VAHTI on ympäristö- ja luonnonvaratiedon tuotannossa merkittävin. VAHTI on osa Ympäristönsuojelun tietojärjestelmää (YSL 27§), ja sen aineisto on alun perin tarkoitettu alueellisten ympäristökeskusten ja kuntien lupakäsittelyn ja -valvonnan toteutukseen. Vahtiin tallennetaan tietoja muun muassa ympäristölupapalvelollisten luvista ja päästöistä vesiin ja ilmaan sekä jätteistä. Aineisto muodostaa pohjan koko valtakunnan tason ympäristökuormituksen tarkasteluun eri toiminnan tasoilla. Järjestelmällä on laaja käyttäjäkunta.

VAHTI on Tilastokeskuksen jätetilastojen, kasvihuonekaasujen inventaarion ja energiatilastojen tärkeä tietolähde. VAHTI-tietojen puutteellisuuksista ja luotettavuuden vaihteluista johtuen tietojärjestelmästä otettujen tietojen tarkistaminen ja täydentäminen edellyttävät Tilastokeskukselta merkittävää työpanosta. Muun muassa Tilastokeskuksen ja VAHTI-järjestelmän kehittäjien ja ylläpitäjien kanssa organisoitu yhteistyö Jätelava-työryhmässä on osoittautunut hyödylliseksi jätetilastojen tuotannossa. Energiatilastojen ja kasvihuonekaasujen inventaarion tarpeiden ja odotusten välittämistä VAHTI:n vastuutaholle pyritään jatkuvasti kehittämään.

Ympäristö- ja luonnonvaratilastot

Ympäristö- ja luonnonvaratilastojärjestelmä ja sen rajaus ei ole vakiintunut, koska ympäristönsuojelu on ilmiöalueena suhteellisen nuori. Ympäristö- ja luonnonvaratilastojen ainoa virallinen kansainvälinen kehikko, YK:n vuonna 1984 julkaisema ja suhteellisen väljästi rajattu FDES (Framework for Development of Environmental Statistics), on ohjannut Suomen ympäristö- ja luonnonvaratilastojärjestelmän kehittämistä. Monissa kohdin Suomen ympäristö- ja luonnonvaratilastojärjestelmä on kuitenkin kehittynyt yksittäisiin ja akuutteihin tilastointivaatimuksiin vastattaessa.

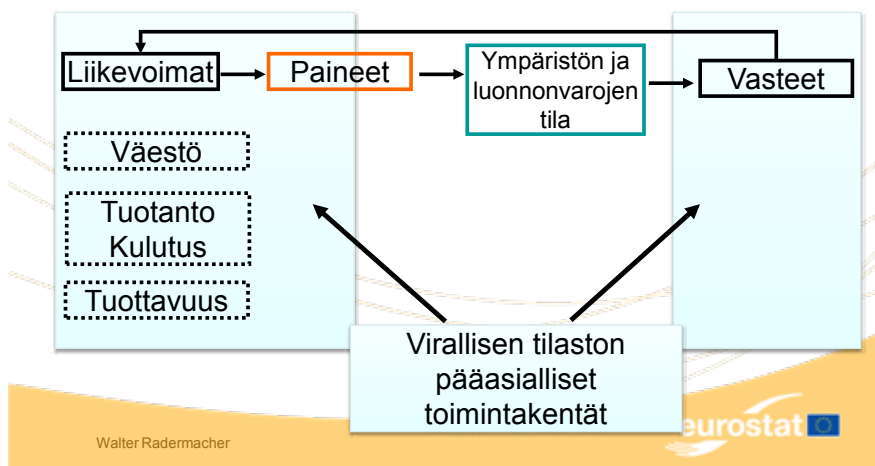
FDES-kehikossa ympäristöä koskevia tietotarpeita ja niihin vastaamista hahmotetaan ympäristö-ongelmien yhteiskunnallista ja monitieteistä luonnetta korostaen. Näitä ympäristöön vaikuttavia näkökulmia on viisi:

liikevoimat - paineet - ympäristön ja luonnonvarojen tila - ihmisen toiminnan vaikutukset ympäristön tilaan - vasteet.

Näistä eri näkökulmista tuotettava ympäristötieto on luonteeltaan erilaista, millä on vaikutuksensa tiedontuotannon tarkoituksenmukaiseen organisointiin. Virallisen tilastoinnin luontevimmat toimintakentät sijoittuvat erityisesti liikevoimien, paineiden sekä yhteiskunnan vasteita kuvaavan tiedontuotannon alueelle (kuva 1).

Kuva 1. Tilastotoimen rooli ympäristöön liittyvän tiedon tuotannossa.

Virallinen tilasto ja ympäristö

Tilastokeskus vastaa ympäristön tilaan vaikuttavien yhteiskunnallisten kehityskulkujen eli *liikevoimien* tilastoinnista. Liikevoimia ovat esimerkiksi taloudellinen kasvu, väestönkehitys, liikenteen määrän kasvu ja energiantuotannon kasvu.

Tilastokeskus ja Suomen ympäristökeskus tuottavat ihmisen toiminnan ympäristölle aiheuttamia *paineita* kuvaavat tilastot. Näitä ympäristöön kohdistuvia paineita ovat esimerkiksi päästöt ilmaan ja veteen sekä maaperään läjitetyt jätteet. Luonnonvaroihin kohdistuvien paineita eli luonnonvarojen käyttömääriä ja -kohteita koskevasta tiedontuotannosta on vastannut erityisesti Oulun yliopiston Thule-instituutti ympäristöhallinnon, valtion tutkimuslaitosten ja Tilastokeskuksen aineistoja hyödyntäen.

Ympäristön tila luonnonvaroineen sekä ihmisen toiminnan vastavaikutukset ympäristön tilaan ovat luonnontieteellisiä tutkimuskohteita, ja näiden tietojen tuottamisesta huolehtivat alan tutkimuslaitokset, muun muassa SYKE, Metla, MTT, Ilmatieteen laitos ja GTK.

Ympäristövasteiden eli ympäristön tilan parantamiseen ja paineiden vähentämiseen tähtäävien yhteiskunnan toimenpiteiden tilastoinnista vastaa lähes yksinomaan Tilastokeskus. Näitä tilastoja ovat ympäristöperusteisten verojen, ympäristösuojelun kustannusten ja ympäristöliiketoiminnan tilastot.

Ympäristö- ja luonnonvaratilastojen alueella Tilastokeskuksessa työskentelee tällä hetkellä täysipäiväisesti 6 henkilöä. Näkyvissä olevat tulevat velvoitteet ennakoivat tämän määrän riittämättömäksi.

4.2 Maa-, metsä- ja kalatalous

Maa-, metsä- ja kalatalous -aihealue on laaja ja perinteinen tilastokokonaisuus, jossa tehtävien ja vastuiden jako on selvää ja yhteistyö tiedon tuottajien ja käyttäjien välillä on tiivistä. Toiminnan keskeisenä ohjaavana tekijänä on EU:n maatalouspolitiikka ja kansallinen maa- ja metsätalouspolitiikka sekä EU:n yhteinen kalatalouspolitiikka, jotka luovat viitekehyksen tietotarpeille ja tiedontuotannolle.

Aihealueen tilastot kuvaavat maa- ja puutarhataloutta, metsiä ja metsätaloutta, kala- ja riistataloutta sekä metsästystä. Tilastoissa on tietoja näihin liittyvästä tuotannollisesta toiminnasta, hinnoista, tuloista, menoista, varoista ja veloista sekä varannoista ja niiden käytöstä.

Maa-, metsä- ja kalatalouden tiedontuotanto ja tilastointi on organisoitu usealle, lähinnä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimivalle virastolle ja laitokselle. Keskeisiä tiedontuottajia ovat Tike, Metla, RKTL sekä MTT Taloustutkimus. Maa- ja metsätalouden tilastoinnista erityisesti tilinpitoa kuvaavia tilastoja tuotetaan Tilastokeskuksessa. Keskeiset rekisterinpitäjät hallinnonalalla ovat hallinnollisten rekisterien osalta Maaseutuvirasto (Mavi) ja Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira). Liitteessä 6 on kuvattu tarkemmin virastojen ja laitosten tiedontuotantoa, siihen liittyvää lainsäädäntöä sekä alan kehittämistarpeita.

Tilastotoimen selvityshankkeen loppuraportissa ei esitetty kala- ja riistatalouden tilastointia koskevia toimenpide-ehdotuksia. Aihealue on kattavuuden vuoksi kuitenkin huomioitu YLE-ryhmän tarkastelussa.

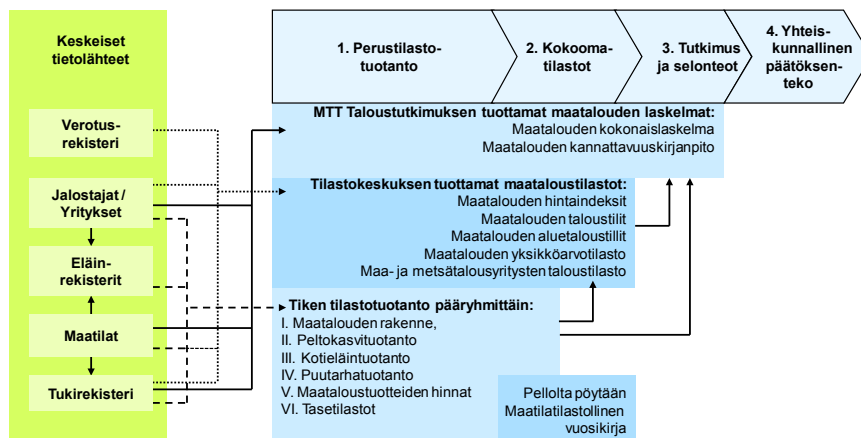
Maataloustilastot ja -raportoinnit

Maataloustilastoja tuottaa Suomessa lähinnä Tike, Tilastokeskus ja MTT. Lisäksi Maanmittauslaitos tuottaa tietoa peltojen ja metsäkiinteistöjen hinnoista ja Mavi tietoja maatalouden maksetuista tuista.⁸ Evira tuottaa monia elintarviketurvallisuuteen liittyviä tietoja, joilla on selvä kytkös maatalouden toimintaan.

Tiken, Tilastokeskuksen ja MTT:n maataloustilastojen tuotanto on kuvattu kuvassa 2. Tike tuottaa pääosan Suomen maataloustilastoista ja sen tilastotuotanto painottuu perustilastotuotantoon. Tilastokeskuksen maataloustilastot ovat osa kansantalouden tilinpidon laadintaa ja hyödyntävät Tiken tilastoja. MTT Taloustutkimuksen tuottamat maatalouden kokonaislaskelma ja maatalouden kannattavuudenkirjanpito sisältävät suoraa tiedonkeruuta, mutta ovat myös kiinteästi yhteydessä alan taloudelliseen tutkimukseen sekä asiantuntijapalveluihin.

⁸ Maanmittauslaitosta ja Maaseutuvirastoa ei ole käsitelty raportissa tarkemmin, koska molempien rooli tiedontuottajina on kokonaisuudessa pieni.

Kuva 2. Maataloustilastojen tuotanto.

Tiken tilastotuotanto

Tike, Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, tuottaa maataloustilastoja Suomen maatalouden rakenteesta, maataloustuotannosta, puutarhatuotannosta, maataloustuotteiden hinnoista sekä maatalouden kokoomatilastoja. Tiken tilastotuotanto on kuvattu Tiken tilasto-ohjelmassa⁹. Tike tuottaa 22 SVT-tilastoa ja 9 muuta maataloustilastoa. Lisäksi Tike tekee EU-hintaseurantaa komission ja neuvoston asetusten mukaisesti sekä tuottaa raportointipalveluita maatalouden tietojärjestelmistä ja rekistereistä.

Tiken tilastotyöhön ja hallinnolliseen raportointiin käytetään noin 30 henkilötyövuotta ja noin 70 henkilöä osallistuu työhön vuosittain. Tähän resurssiarvioon on arvioitu tiedontuotantoon liittyvä välitön tilastotuotannon, hallinnollisen raportoinnin, näiden järjestelmien tietotekniikan ylläpito ja kehittäminen sekä tilastotuotannon kehittämisprojektit ja tilastoalan yhteistyö.

Noin 60–65 % Tiken tuottamissa tilastoissa tarvittavasta tiedosta saadaan rekistereistä. Tärkeimpiä tilastotuotannossa käytettäviä rekistereitä ovat Mavin ylläpitämä tukisovellus sekä Eviran eläinrekisteri ja luomurekisteri.

⁹ http://www.mmttike.fi/fi/index/tilastojatietopalvelut/081113_tilastotuotannon_kehittaminen/tilasto_ohjelma.html

Tilastokeskuksen tilastotuotanto

Tilastokeskus tuottaa maatalouden aihealueelta neljää tilastoa, joista tehdään tilastojulkistus: maa- ja metsätalousyritysten taloustilasto, maatalouden aluetalustilit, maatalouden tuotantovälineiden ostohintaindeksi ja maatalouden tuottajahintaindeksi. Tiedontuotannossa käytetään Mavin ja verohallinnon rekisteritietoja, Tiken tilastotietoja ja hintatietojen osalta muita tietolähteitä. Maa- ja metsätalousyritysten taloustilaston tietovarantoa täydennetään myös omalla tiedonkeruulla.

Näiden SVT-sarjassa julkaistavien tilastojen lisäksi Tilastokeskus laatii muiden EU:n jäsenmaiden ja Euroopan talousalueen maiden tapaan maatalouden taloustilejä (the Economic Accounts for Agriculture). Kansantalouden tilinpitoon pohjautuva tilinpitöjärjestelmä kuvaa maatalouden tuotantoprosessia ja prosessista saatavaa ensituloa. Maatalouden taloustilit ovat tärkeitä ja nopein maatalouden tulotilannetta ja sen muutosta niin jäsenmaissa kuin EU:ssa kuvaava tietolähde.

Maataloustilastojen tuottamiseen käytettävä työpanos on noin 5 henkilötyövuotta, ja työhön osallistuu 5-10 henkilöä.

MTT Taloustutkimuksen tilastotuotanto

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT on tutkimusviranomainen, joka toimii valtion tilastotoimissa muun tilastoja tuottavan viranomaisen roolissa.

Tutkimuskeskus koostaa vuosittain noin tuhannen maatalousyrityksen taloustiedoista koostuvan kannattavuuskirjanpitoaineiston yritystalouden tutkimustoimintaa varten. Se tuottaa myös koko maa- ja puutarhataloussektorin tulosta koskevan kokonaislaskelman, joka perustuu elintarvikeketjun toimijoilta kerättävään tietoon. Kannattavuuskirjanpitolukokset sekä kokonaislaskelma muodostavat keskeisen pohjan paitsi MTT:n taloustutkimukselle, myös MTT:n maataloushallinnon päätöksentekoa tukeville selvityksille ja analyyseille sekä politiikkatukea koskevalle asiantuntijatyölle yleensäkin. Suomen EU:n DG AGRI:lle toimittama FADN-aineisto (EU-säädös) perustuu MTT:n kannattavuuskirjanpitojärjestelmään ja -aineistoon.

Lisäksi MTT Taloustutkimus koostaa MMM:n asetuksen perusteella lajikekoeaineiston ja MMM:n päätöksen pohjalta rehuarvotaulukot ja ruokintasuositukset.

MTT:n kokonaisresursseista noin 16 henkilötyövuotta käytetään edellä mainittujen tutkimusaineistojen tuotantoon. Tähän tuotantoon osallistuu vuosittain kaikkiaan noin 30 henkilöä MTT:ssä. Lisäksi MTT hankkii vuosittain ostopalveluna noin 15 henkilötyövuoden työpanoksen näihin aineistoihin liittyvään aineistokeräykseen ja -tallennukseen. MTT:n tiedontuotannolla ja -käytöllä on voimakas sidos laitoksen tutkimustoimintaan sekä koejärjestelyjen ja aineiston keräyksen osalta että aineistojen ja tulosten käytössä, analysoinnissa ja hyödyntämisessä asiantuntijapalveluissa.

Elintarviketurvallisuusviraston tiedontuotanto

Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran toiminnan päämääränä on varmistaa elintarvikkeiden turvallisuus, edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia, huolehtia kasvin- ja eläintuotannon edellytyksistä sekä kasvinterveydestä.

Elintarvikeketjun turvallisuutta varmistavassa valvonta- ja tarkastustyössä Eviralle kertyy laajoja elintarviketurvallisuutta kuvaavia tietoaineistoja. Evira vastaa myös keskeisistä eläinrekistereistä. Näistä aineistoista virasto tuottaa raportteja sekä kansallisiin että kansainvälisiin tarkoituksiin (ks. liite 6). Evira ei tuota SVT-tilastoja, mutta osallistuu Euroopan tilastojärjestelmän (ESS) tiedontuottamiseen.

Raportointiin ja tiedontuotantoon käytetään arviolta 3 henkilötyövuotta ja työhön osallistuu noin parikymmentä henkilöä.

Metsätilastot ja -raportoinnit

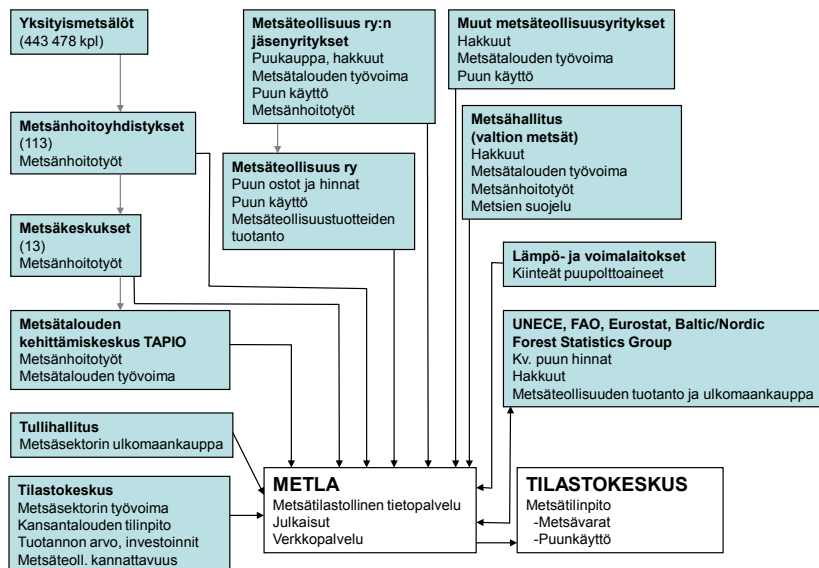
Metlan tilastotuotanto

Metsäntutkimuslaitos (Metla) tuottaa lähes kaikki Suomen metsätilastot, joista 15 kuuluu Suomen viralliseen tilastoon. SVT:n ulkopuolisia tilastoja laaditaan vuosittain 2 - 3 kpl. Laitoksen vastuulla on myös maankäyttöön, maankäytön muutokseen ja metsätalouteen liittyvien päästötietojen tuottaminen kasvihuonekaasujen inventaarioon (ks. luku 4.4).

Metsätilastotuotanto perustuu osittain Metlan omiin tiedonkeruihin, joiden lisäksi se käyttää muiden organisaatioiden keräämiä perusaineistoja (kuva 3). Omiin tiedonkeruihin perustuvia ovat mm. tilastot markkinahakkuista, metsänhoitotöistä sekä puun teollisesta ja energiakäytöstä.

Keskeisiä tiedontoimittajia ovat metsäteollisuusyritykset ja alan keskusjärjestö (Metsäteollisuus ry). Valtion metsiä koskevat tilastotiedot Metlalle toimittaa Metsähallitus. Valtaosan metsänhoitotöitä koskevista tiedoista Metla kerää yksityismetsätalouden edistämisen organisaatioiden kautta (metsänhoitoyhdistykset, metsäkeskukset ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio). Metlan tilastointityössä hyödynnetään metsäsektorin erityistarpeita varten myös mm. Tullihallituksen ja Tilastokeskuksen tilastotuotantoa.

Kuva 3. Metsätilastojen tiedonkeruu.

Metsätilastointiin käytetään Metlassa noin 13 henkilötyövuotta. Päätoimisesti metsätilastotuotannossa työskentelee 13 henkilöä, ja lisäksi hyödynnetään Metlan muiden tutkijoiden erityisosaamista. Kaikkiaan metsätilastotuotantoon osallistui 22 henkilöä vuonna 2008.

Metsätilastoja laaditaan sektoritutkimuslaitoksessa suorassa vuorovaikutuksessa tutkijayhteisön kanssa. Vuorovaikutus on kaksisuuntaista: tutkijat ovat tärkeä metsätilastojen käyttäjäryhmä, toisaalta heidän asiantuntemuksena on keskeisessä asemassa metsätilastojen sisällön kehittämisessä.

Metlan seurannat ja raportoinnit

Metsätilastoinnin lisäksi Metlassa on säännöllisiä metsien ja metsäympäristön seuranta- ja raportointijärjestelmiä. Osa järjestelmistä perustuu EU- ja muihin kansainvälisiin velvoitteisiin, osa taas palvelee pääasiassa kansallisen metsä- ja ympäristöpolitiikan tarpeita.

Valtakunnan metsien inventointi (VMI) on tilastolliseen otantaan perustuva metsien ja metsävarojen seurantajärjestelmä, joka tuottaa ajantasaista tietoa metsävaroista ja metsien tilasta. EU:n rahoituksella toteutettavan yleiseurooppalaisen Metsien terveydentilan seurannan avulla seurataan metsien terveydentilaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä.

Kasvihuonekaasujen inventaarioon (ks. luku 4.4) Metla tuottaa Suomen kansalliseen järjestelmään kuuluvan asiantuntijalaitoksen roolissa viralliset, maankäyttöön, maankäytön muutokseen ja metsätalouteen liittyvät vuosittaiset päästötiedot.

Tilastokeskuksen tilastotuotanto

Tilastokeskuksen metsätilastoihin liittyvä tuotanto on vähäistä. Osana maa- ja metsätalousyritysten taloustilastoa Tilastokeskus tuottaa tietoa metsätalousyritysten kannattavuudesta. Lisäksi Tilastokeskus tuottaa kansantalouden tilinpidon teoriankehikkoon läheisesti kytkettyä metsätilinpitotilastoa.

Tilastokeskuksen tuottamien metsätilastojen tärkeimmät tietolähteet ovat Metlan tuottamat tilastot metsävaroista ja puun käytöstä.

Tilastokeskus käyttää metsätilastointiin vuosittain 4 henkilötyöpäivää (metsätilinpito).

Kala- ja riistataloustilastot ja -raportoinnit

Kala- ja riistataloustilastojen tuotannosta vastaa pääasiassa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL). Kalataloustilastointiin velvoittavat EU:n kalataloutta koskevat tilastoasetukset sekä useat kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat tilasto-ohjelmat ja kalavarojen arvioinnista ja säätelystä tehdyt sopimukset. Lisäksi EU:n kalatalouden tiedonkeruuhjelmaa koskevat asetukset edellyttävät Suomelta laajaa kalataloutta koskevaa taloudellis-sosiaalista tietotuotantoa.

Riista- tai porotalouden tilastoinnista ei toistaiseksi ole olemassa EU-tasoisia suoria velvoitteita, mutta esimerkiksi riistasaalistilastot ovat keskeisiä tietolähteitä mm. luonto- ja lintudirektiivien täytäntöönpanon arvioinnissa.

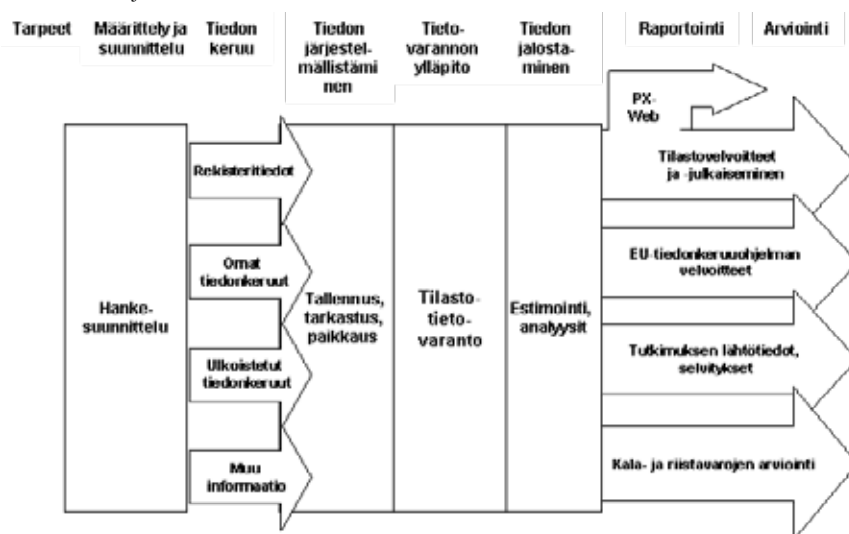
RKTL:n tilastointi (kuva 4) muodostaa toimintakokonaisuuden, joka kerää, prosessoi ja raportoi tietoa kala- ja riistatalouden taloudellisista ja yhteiskunnallisista ilmiöistä. RKTL:n tilastoinnin aihealueet kattavat kalatalouden alkutuotannon, kaupan ja jalostuksen sekä kalastus- ja metsästysharrastuksen. Tietoja käytetään mm. toimialan arviointiin, seurantaan, tilastointiin ja tutkimukseen. Kala- ja riistavarojen biologinen seuranta ei kuulu RKTL:ssa tilastoinnin vastuualueeseen.

RKTL tuottaa kahdeksan SVT-tilaston lisäksi EU-tilastoja, kalatalouden EU-tiedonkeruuhjelman mukaisia tietokokonaisuuksia, tilastoverkkopalveluita, kala- ja riistavarojen arvioinnin ja tutkimuksen lähtötietoja, erillisselvityksiä sekä asiantuntijapalveluita.

Omien tiedonkeruidensa ohella RKTL käyttää tilastoinnin lähtötietoina mm. maa- ja metsätalousministeriön kalastuksen valvontarekisterien ja muiden kalatalousrekistereiden, Tilastokeskus-

sen tilastorekistereiden, väestörekisterin, ulkomaankaupparekisterin ja Metsästäjien keskusliiton metsästäjärekisterin tietoja.

Kuva 4. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tilastotuotanto.

RKTL:n tilastoinnilla on läheinen yhteistyö- ja riippuvaisuussuhde tutkimuslaitoksen tutkimuksen kanssa. Tiedonkeruiden suunnittelussa ja toteutuksessa käytetään paljon ilmiöaluetta ja sen toimijoita koskevaa tutkimusasantuntemusta.

RKTL:n tilastoinnissa käytetty henkilötöyvuosien määrä on noin 6. Tilastoinnin ja laitoksen tutkimustoiminnan välillä on resurssijoustoja. Tilastointiin osallistuu vuosittain noin 10 henkilöä. Mainitut henkilötöyvuodet toteutuvat suurelta osin (n. 70 - 80 %) myös ilman tilastovelvoitteita, sillä kalatalouden EU- tiedonkeruuohjelma velvoittaa jäsenmaat laajaan kalataloutta koskevaan tiedonkeruuseen, ja pääosa RKTL:n tilastoinnin kohteena olevista aiheista sisältyy ohjelmaan.

Tilastokeskuksen ja MMM:n hallinnonalan tilastoyhteistyö

Maatalous-, maaseutu- ja elintarviketurvallisuustilastointia on käsitelty MMM:n asettamassa selvitystyöryhmässä, joka luovutti raporttinsa vuonna 2006¹⁰. Työryhmä selvitti maataloutta, maaseutua ja elintarviketurvallisuutta koskevien tilastojen tuottamisen ja niihin liittyvän tietopalvelun nykytilaa, kehitystarpeita ja organisointivaihtoehtoja. Työryhmä totesi, että tietotarpeiden haasteisiin vastaamiseksi on yhteistyötä ja koordinaatiota laajennettava kattamaan koko hallinnonala.

Työryhmän suosituksesta perustettiin loppuvuodesta 2006 TK-MMM -yhteistyöryhmä. Ryhmän työhön kutsuttiin hallinnonalan keskeiset tiedontuottajat ja -käyttäjät; MMM, Tilastokeskus, Tike, MTT Taloustutkimus, RKTL, Evira, Metla, Maanmittauslaitos, Mavi ja SYKE.

¹⁰ Maatalous-, maaseutu- ja elintarviketurvallisuustilastojen selvitystyöryhmän loppuraportti Helsinki 2006. Työryhmämuistio mmm 2006:22.

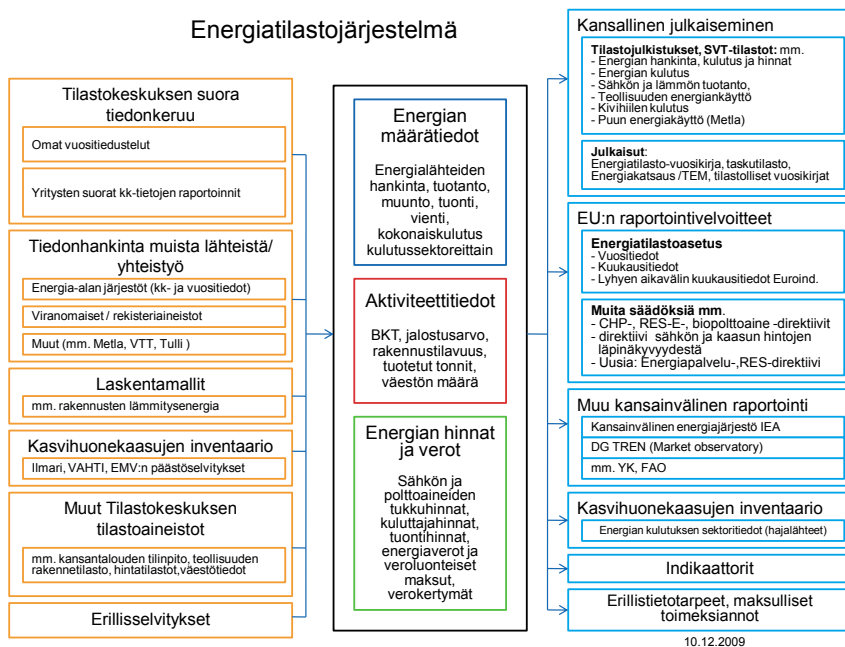
Yhteistyöryhmän tehtävänä on säännöllisesti käsitellä keskeisiä maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueen tilastotoimen asioita ja kehittämistarpeita sekä yhteistyö- ja työnjakosymyksiä suhteessa koko tilastotoimeen.

4.3 Energia

Energiatilastojen tavoitteena on antaa kokonaiskuva energiasektorin ja -markkinoiden toiminnasta ja kehityksestä. Energiatilastot kattavat energiahyödykkeiden eli *polttoaineiden* sekä *sähkön ja lämmön* hankinnan, tuotannon/valmistuksen, jalostuksen, jakelun/kuljetuksen, kaupan, käytön sekä energian tuotannon ja käytön päästöt.

Energiatilastot sisältävät tietoa Suomen energian kokonaiskulutuksesta ja uusiutuvasta energiasta energialähteittäin, energian tuonnista ja viennistä, sähkön ja lämmön tuotannosta sekä tuotantokapasiteetista ja energian loppukulutuksesta sektoreittain (teollisuus, rakennusten lämmitys, liikenne). Energian kokonaiskulutus kuvaa kotimaisten energialähteitten ja tuontienergian yhteismittallista kokonaiskulutusta Suomessa. Lisäksi energiatilastoihin sisältyy tietoa energian hinnoista ja veroista, julkisesta rahoituksesta energiainvestointeihin, energiatutkimukseen sekä koetoimintaan ja energian tuotannon ja kulutuksen päästöistä.

Kuva 5. Energiatilastojärjestelmä.

Tilastokeskus tuottaa, julkaisee ja jakaa energiatilastoja kiinteässä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Se myös kerää itse tietoa energiatilastojen tietopohjaksi. Lisäksi Tilastokeskuksella on rooli energiatilastojen koordinoijana.

Valtion organisaatioissa energiatilastojen tuotantoon ja näihin liittyviin raportointeihin käytetään 10,4 - 11,4 henkilötyövuotta ja työhön osallistuu 36 - 37 henkilöä. Energia-alan järjestöjen ja muiden ei-valtiollisten toimijoiden osuus on noin 2,5 henkilötyövuotta ja työhön osallistuu noin 20 henkilöä.

Energiatilastojen tietolähteet ja tuotanto

Energiatilastojen tuotantoa on keskitetty vuosien varrella vaihteittain Tilastokeskukseen. Vuositilastointi siirrettiin kauppa- ja teollisuusministeriöstä Tilastokeskukseen 1990-luvun alussa ja pian sen jälkeen kansainvälinen vuosiraportointi. Viimeisenä muutoksena on toteutettu neljännesvuositilastoinnin siirto ministeriöstä Tilastokeskukseen vuonna 2005. Energiatilastojen tuotannon erityispiirre on energia-alan järjestöjen ja muun tilastoyhteistyön merkittävä rooli tiedonkeruussa. Tilastoyhteistyöllä on pitkät perinteet. TEM:ssä (silloinen kauppa- ja teollisuusministeriö) 1970-luvulla laadituissa ensimmäisissä energiatilastoissa hyödynnettiin eri organisaatioiden keräämää tietoa. Organisaatioiden välinen yhteistyö on jatkunut myös sen jälkeen kun energiatilastojen tuottaminen keskitettiin Tilastokeskukseen.

Järjestöillä on tarve kerätä tietoja ja tuottaa niistä tilastoja. Energia-alan järjestöt keräävät tietoja sekä kuukausi- että vuositasolla pääasiassa jäsenyhtiöiltään. Merkittävimpiä energiatilastoja tuottavia järjestöjä ovat tällä hetkellä Energiateollisuus ry (ET), Öljy- ja Kaasualan Keskusliitto (ÖKKL), Turveteollisuusliitto ry, Maakaasuyhdistys ry, Tuulivoimayhdistys ry ja Suomen Lämpöpumpputyhdistys ry (SULPU).

Järjestöyhteistyön tavoitteena on vähentää päällekkäistä tiedonkeruuta ja yritysten tiedonantorasitusta. Tilastokeskus saa tiedot käyttöönsä ilman korvausta. Tilastoyhteistyö energia-alan järjestöjen kanssa on toiminut hyvin ja Tilastokeskus ja järjestöt pitävät yhteyttä säännöllisillä tapaamisilla, joissa sovitaan menettelytavoista ja aikatauluista. Myös tilastoinnissa käytettyjä luokituksia on yhtenäistetty ja päällekkäistä tiedonkeruuta on vähennetty viime vuosina mm. sähkön ja lämmön tuotantotilastoissa sekä teollisuuden energiankäyttötalastoissa.

Energiatilastoinnissa hyödynnetään runsaasti myös muiden viranomaisten ja tutkimuslaitosten tuottamia tietoja. Yksi keskeinen tiedontuottaja on Metla, joka kerää ja julkaisee tilastoja kiinteiden puupolttoainesten käytöstä vuosittain sekä puun käytöstä kiinteistöjen lämmityksessä. Myös Tullihallituksen ulkomaankauppaa koskevia tietoja sekä Energiamarkkinaviraston kokoamia ja julkaisemia sähkön ja kaasun hintatietoja käytetään hyväksi energiatilastojen tietolähteenä. Ympäristöhallinnon VAHTI-rekisteri on Tilastokeskuksen energiatilastoinnin ja päästölaskentajärjestelmän keskeinen tietolähde. Energiatilastoissa käytetyistä Tilastokeskuksen ulkopuolisista tietolähteistä on tarkempi kuvaus työ- ja elinkeinoministeriön energiaosaston asettaman tilastovastuutyöryhmän loppuraportissa¹¹.

Tilastokeskus kerää myös itse tietoa energiatilastojen tietopohjaksi erityisesti niiltä alueilta, joilta ei ole saatavilla tietoa muista lähteistä. Yritysten tiedonantovelvollisuus perustuu tällöin tilastolaikiin, joka rajoittaa tiedon luovuttamista muille tahoille, esim. valvonnan tai hallinnollisen päätöksenteon tarpeisiin. Tilastokeskuksen omaa suoraa tiedonkeruuta ovat vuosittain tehtävät kyselytutkimukset, jotka koskevat lämmön tuotantoa, teollisuuden energiankäyttöä ja öljyvarastoja. Lisäksi Tilastokeskus kerää kuukausitasolla tai neljännesvuositasolla suoraan yrityksiltä tietoa mm. hiilen käytöstä ja kivihiilivarastoista, kaasun tuonnista, metallin jalostuksen ja metsäteollisuuden energiankäytöstä sekä öljynjalostuksesta. Tilastojen tuotannossa hyödynnetään myös laskentamalleja. Tilastokeskus laatii eri tietolähteistä saatavien tietojen perusteella vuosittain taseen energiasektorin kokonaiskuvan muodostamiseksi.

¹¹ Tilastovastuutyöryhmän loppuraportti *Energiatilastointi ja sen kehittämistarpeet* valmistuu joulukuussa 2009.

Tilastotuotannon lisäksi Tilastokeskus tuottaa luokituspalveluja. Energiatilastojen alueella keskeinen luokitus on Tilastokeskuksen polttoaineluokitus, joka sisältää myös polttoainekohtaiset tyypilliset lämpöarvot ja hiilidioksidipäästökertoimet. Polttoaineluokitusta käytetään kasvihuonekaasujen inventaariossa, päästökauppajärjestelmään liittyvässä päästöjen tarkkailussa sekä energiatilastokyselyissä niin Tilastokeskuksessa kuin energia-alan järjestöissä.

Energiatilastojen käyttö

Energiatilastotietoja käytetään EU:n energiatilastoasetuksen ja energiasäädösten edellyttämään laajaan raportointiin. Myös muu raportointi Euroopan komissiolle ja kansainväliselle energiajärjestölle IEA:lle on merkittävää. Tilastokeskuksen raportointi Eurostatille ja Euroopan komissiolle koostuu viikko-, kuukausi-, neljännesvuosi- ja vuositason raportoinneista. Muu energia-alan kansainvälinen raportointi käsittää keskeisesti kansainvälisen energiajärjestön IEA:n velvoittamat raportoinnit. Osa tilastokyselyistä on yhteiskyselyitä, joita hyödyntävät samansisältöisinä sekä EU, IEA että YK. Tilastokeskuksen ja TEM:n sekä sen hallinnonalan laitosten raportoinnit EU:lle ja IEA:lle on kuvattu TEM:n energiaosaston asettaman tilastovastuutyöryhmän loppuraportissa¹².

TEM hyödyntää laajasti energiatilastotietoja mm. energia- ja ilmastopolitiikan valmistelussa ja seurannassa. Tilastotiedoilla on merkittävä rooli erilaisissa laskelmissa ja laskentamalleissa, joissa arvioidaan energia-asioiden tulevaisuuden kehitystä. Energiatilastoja käyttävät myös muut ministeriöt, järjestöt, yritykset ja tutkimuslaitokset. Niitä hyödynnetään myös Tilastokeskuksen muussa tilastontuotannossa; erityisesti kasvihuonekaasujen inventaariolla ja energiatilastoilla on monia liittymäkohtia.

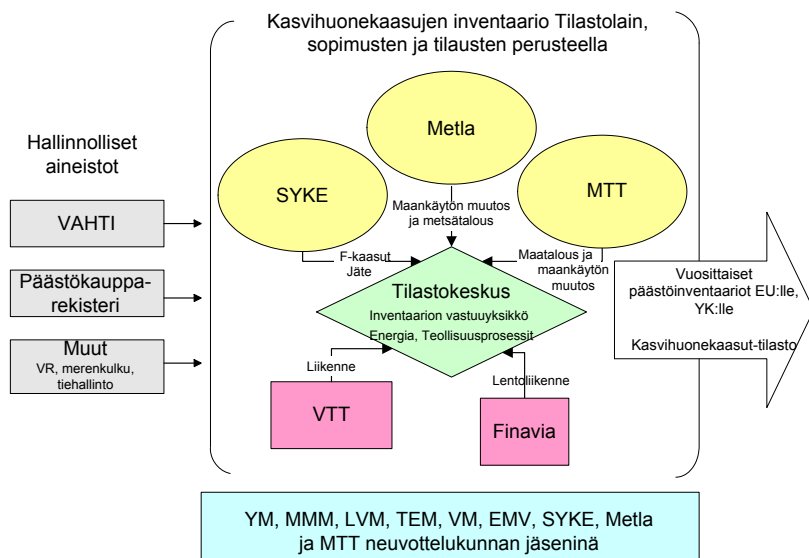
4.4 Kasvihuonekaasujen inventaario

Suomi ja EU ovat osapuolina sekä YK:n ilmastopöytäkirjassa (UNFCCC) että sitä täydentävässä Kioton pöytäkirjassa (KP). Kioton pöytäkirja edellyttää, että osapuolimailla on kansallinen arviointijärjestelmä kasvihuonekaasupäästöjen ja -nielujen laskemista, raportointia, laadunhallintaa ja arkistointia sekä kansainvälisten tutkijaryhmien suorittamia vuosittaisia tarkastuksia varten.

Suomen kasvihuonekaasujen arviointijärjestelmän (kuva 6) rakenne ja pääasialliset vastuutahot perustuvat valtioneuvoston 30.1.2003 tekemän periaatepäätöksen määrittelyihin.

¹² Tilastovastuutyöryhmän loppuraportti *Energiatilastointi ja sen kehittämistarpeet* valmistuu joulukuussa 2009.

Kuva 6. Suomen kansallinen kasvihuonekaasujen arviointijärjestelmä.

Vuonna 2005 perustetussa Suomen kansallisessa järjestelmässä vastuuyksikkönä toimii Tilastokeskus. Kansallisen kasvihuonekaasujen inventaarioyksikön tehtäviä hoitaa Kasvihuonekaasujen inventaation vastuualue Yritysten rakenteet -tulosyksikössä. Tilastokeskus vastaa itsenäisesti Suomen kasvihuonekaasuinventaarion kokoamisesta ja toimittamisesta YK:n ilmastopimuksen sihteeristölle ja EY:n komissiolle. Tilastokeskus osallistuu vahvasti myös päästötietojen laskentaan, sillä se tuottaa energiasektorin ja teollisuusprosessien päästötiedot.

Kansalliseen järjestelmään kuuluvat olennaisesti myös asiantuntijalaitokset, jotka vastaavat tiettyjen raportointisektoreiden osalta päästötietojen tuottamisesta inventaarioon. Metla vastaa pääosin maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätalous -sektorin laskennasta, SYKE tuottaa F-kaasuja ja jätesektoria koskevat tiedot ja MTT maataloussektorin sekä maankäyttösektorille maatalousmaita koskevat tiedot. Valtion teknillinen tutkimuskeskus (VTT) ja Finavia tuottavat tietoja liikenteen päästöjen laskentaan energiasektorille.

Ministeriöiden (YM, MMM, LVM, TEM, VM) rooli kansallisessa järjestelmässä on huolehtia tulosoajauksella hallinnonalaansa kuuluvien asiantuntijalaitosten riittävästä resursoinnista inventaariolaskennan ja kehittämisen tarpeisiin. Lisäksi ministeriöt tuottavat oman hallintoalansa osalta kansainvälisiin raportointeihin tarvittavat tiedot ilmastopolitiikan sisällöstä, toimeenpanosta ja vaikutuksista.

Suomen kansallinen järjestelmä perustuu Tilastokeskusta koskevien säädösten ohella Tilastokeskuksen ja vastuullisten ministeriöiden välisiin sopimuksiin yhteistyöstä kasvihuonekaasujen arviointijärjestelmässä. Asiantuntijalaitosten kanssa Tilastokeskus on tehnyt sopimukset päästölasennan ja raportoinnin tuottamisesta. Joitakin laskennan osia Tilastokeskus hankkii ostopalveluina. Tilastokeskuksen asettamat neuvottelukunta ja päästölaskennan ja raportoinnin asiantuntijaryhmä tukevat inventaarion koordinoitua, laadunhallintaa ja yhteistyötä käytännön tasolla.

Taulukko 2. Arvio kasvihuonekaasujen inventaarioon käytettävistä resursseista.

Organisaatio	Henkilötyövuodet	Työhön osallistuvien henkilöiden lukumäärä	Kokoaikaisten henkilöiden lukumäärä
Tilastokeskus ¹³	7	7	7
Metla	4	15	2
MTT	1,5	3	2
SYKE	1 - 1,5	4	0
VTT ¹⁴	n. 0,25	2	0
Finavia ¹⁵	n. 0,1 - 0,15	1	0
Yhteensä	n. 13,85 - 14,4	32	11

Kasvihuonekaasujen inventaarion keskeisiä tietolähteitä ovat mm. ympäristöhallinnon VAHTI-järjestelmä, Tilastokeskuksen energiankäyttö- ja energiantuotantotilastot sekä teollisuuden rakennetilastot, päästökaupparekisteritiedot, liikennemääriä kuvaavat rekisteritiedot, erilliskyselyt, Tien tilastotutointi ja valtakunnan metsien inventointi (VMI).

YK:n ilmastopimuksen ja Kioton pöytäkirjan velvoittamana Suomi raportoi kasvihuonekaasupäästötiedot vuosittaista aikataulua noudattaen sekä EY:n komissiolle että Ilmastopimuksen sihteeristölle. Kasvihuonekaasut-tilasto on myös osa Suomen virallista tilastoa (SVT). Kansainvälisen vertailtavuuden varmistamiseksi kasvihuonekaasujen inventaarion menetelmiä, esitystapaa, laadunhallintaa ja aikatauluja koskevat tiukat vaatimukset.

Kioton pöytäkirjan päästövähennysvelvoitteiden saavuttamista ja Suomen kansallisen kasvihuonekaasujen arviointijärjestelmän toimivuutta arvioidaan inventaarioreportin perusteella. Ilmastopimuksen sihteeristön nimeämät kansainväliset tutkijaryhmät tarkastavat inventaariolähteykset vuosittain. Kioton pöytäkirjan mukaisen kasvihuonekaasupäästöjen raportoinnin täytyy täyttää sille asetetut vaatimukset ja läpäistä siihen kohdistuvat kansainväliset tutkinnat, jotta Suomi voi käyttää Kioton mekanismeja (kansainvälinen päästökauppa, yhteistoteutus, puhtaan kehityksen mekanismi) kansallisten päästövähennystoimiensa täydentämisessä. Esimerkiksi inventaarioreportin myöhästymisen tai heikko laatu voivat johtaa Suomen päästövähennystaakkaa kasvattaviin konservatiivisiin korjauksiin tai jopa siihen, että Suomi menettää oikeutensa Kioton mekanismien käyttöön ja päästökaupan käymiseen.

4.5 Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatiedon tuotannon resurssit

YLE-ryhmän toteuttamaan kyselyyn (liitteet 5 ja 6) vastanneet organisaatiot ilmoittivat organisaatiokohtaiset kokonaisarviot ympäristö-, luonnonvara- tai energiatilastojärjestelmiin liittyvien tilastojen tai raporttien tuotantoon käyttämistään keskimääräisistä vuosittaisista resursseista vuosina 2006 - 2008. Alla olevissa taulukoissa 3 - 6 resurssiarvioita on tarkennettu ja jäsennetty tilastoalueittain.

¹³ Resurssiarvio sisältää Kasvihuonekaasujen inventaarion vastuualueen koko työpanoksen. Vuosittaisen inventaarion toteutuksen ja raportoinnin sekä inventaarion kansainvälisen tutkinnan koordinoimien lisäksi inventaariyksikkö tuottaa EU:n ilmastopoliittikkaa varten seuraintaidikaattoreita. Inventaariyksikön vastuulla on myös noin joka 4. vuosi Ilmastopimukselle laadittavan Suomen maaraportin (National Communication) valmistelun koordinointi.

¹⁴ Hankitaan ostopalveluna.

¹⁵ Hankitaan ostopalveluna.

Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoryhmä

Taulukko 3. Arvio ympäristö- ja luonnonvaratilastojen ja -raporttien tuotantoon käytetyistä resursseista.

Organisaatio	Henkilötyövuodet	Työhön osallistuvien henkilöiden lukumäärä	Kokoajaisten henkilöiden lukumäärä
Metla, Metsien terveydentilan seuranta	18	90	0
Metla, Valtakunnan metsien inventointi	5	.. ¹⁶	.. ¹⁷
SYKE	7	n. 60-70	3
Tilastokeskus	6,6	8	8
Länsi-Suomen ympäristökeskus	1,1	4	0
Ilmatieteen laitos	1	5	0
Uudenmaan ympäristökeskus	0,2	2	0
Tullihallitus	0,005	38	0
Yhteensä	38,9	207 - 217	12

Taulukko 4. Arvio maa-, metsä- ja kalataloustilastojen ja -raporttien tuotantoon käytetyistä resursseista.

Organisaatio	Henkilötyövuodet	Työhön osallistuvien henkilöiden lukumäärä	Kokoajaisten henkilöiden lukumäärä
Metla, Valtakunnan metsien inventointi	18	70	6
Metla, Metsätilastollinen tietopalvelu	12	22	7
Tike ¹⁸	29,6	69	21
Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT ¹⁹	16	30	0
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos ²⁰	6	10	4
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	3	20	0
Metsästäjien keskusjärjestö	1,5	17 - 18	0
Metsätalouden kehittämisskeskus Tapio	0,7	6	0
Yhteensä	86,8	244 - 245	38

¹⁶ Tiedot sisältyvät metsätalousalueen lukuihin.¹⁷ Tiedot sisältyvät metsätalousalueen lukuihin.¹⁸ Tiken ilmoittamat kokoajaisten henkilöiden lukumäärä on ilmoitettu poislukien EU-hintaseurannan tuotantoon allokoidun 4 henkilön kokoaikainen tai osittainen työpanos EU-hintaseurannan ja tilastoinnin tiedontuotannon poikkeavuudesta johtuen.¹⁹ MTT Taloustutkimuksen arviot eivät sisällä ostopalveluna hankittavaa tiedonkeruuta.²⁰ RKTL:n ilmoittamat henkilötyövuodet toteutuisivat suurelta osin (n. 80%) myös ilman tilastovelvoitteita, sillä kalatalouden EU-tiedonkeruuohjelma velvoittaa jäsenmaat laajaan kalataloutta koskevaan tiedonkeruuseen. Pääosa RKTL:n tilastoinnin kohteena olevista aiheista sisältyy tähän ohjelmaan.

Taulukko 5. Arvio energiatilastojen ja -raporttien tuotantoon käytetyistä resursseista.

Organisaatio	Henkilötyövuodet	Työhön osallistuvien henkilöiden lukumäärä	Kokoaikaisten henkilöiden lukumäärä
Tilastokeskus	5 - 6	6 - 7	4 - 5
Energiamarkkinavirasto	5	22	0
Metla, Metsätalouden tietopalvelu	1	2	0
Tike	0,4	6	0
Yhteensä	10,4 - 11,4	36 - 37	4 - 5

Taulukko 6. Arvio kasvihuonekaasujen inventaarion tuotantoon käytetyistä resursseista.

Organisaatio	Henkilötyövuodet	Työhön osallistuvien henkilöiden lukumäärä	Kokoaikaisten henkilöiden lukumäärä
Tilastokeskus ²¹	7	7	7
Metla, kasvihuonekaasujen laskenta ja raportointi	4	15	2
Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT	1,5	3	2
SYKE	1 - 1,5	4	0
VTT ²²	n. 0,25	2	0
Finavia ²³	n. 0,1 - 0,15	1	0
Yhteensä	n. 13,85 - 14,4	32	11

Valtion ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojen ja raporttien tuotantoon käytetään kokonaisuudessaan noin 150 henkilötyövuotta. Henkilöresurssien käytöstä maa-, metsä- ja kalataloustilastojen osuus on noin 58 %, ympäristö- ja luonnonvaratilastojen noin 26 %, kasvihuonekaasujen inventaarion noin 8 % ja energiatilastojen noin 7 %. Kaikkiaan ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojen ja -raporttien tuotannossa on mukana yli 520 henkilöä, joista noin 65 työskentelee ko. tuotannossa kokoaikaisesti.

Ympäristö-, luonnonvara- ja energia-aihealueen tiedontuotannolle on ominaista tilastotyön voimakas integroituminen tutkimustoiminnan kanssa. Aihealueen tutkimukseen perustuva asiantuntemus on tilastotyössä usein hyvin keskeisessä roolissa. Tilastotuotanto edellyttää käytännössä lukuisten henkilöiden sirpaleista työpanosta, mistä johtuen asiantuntija- ja tutkijatyön erottaminen tilastoinnista on hankalaa.

²¹ Resurssiarvio sisältää Kasvihuonekaasujen inventaarion vastualueen koko työpanoksen. Vuosittaisen inventaarion toteutuksen ja raportoinnin sekä inventaarion kansainvälisen tutkinnan koordinoiminn lisäksi inventaariyksikkö tuottaa EU:n ilmastopolitiikkaa varten seuraintindikaattoreita. Inventaariyksikön vastuulla on myös noin joka 4. vuosi Ilmastopainuimuksele laadittavan Suomen maaraportin (National Communication) valmistelun koordinoimint.

²² Hankitaan ostopalveluna.

²³ Hankitaan ostopalveluna.

Resurssiarvioiden tarkastelussa tulee myös huomata, etteivät arviot ole keskenään täysin vertailukelpoisia. Esimerkiksi tiedontuotannon tukitoimintoja kaikki vastaajat eivät ole ottaneet mukaan resurssiarvioihin.

5 Tulevaisuuden haasteet ja kehittämistarpeet

5.1 Lähitulevaisuuden uudet velvoitteet

Ilmasto- ja energiapolitiikka

Kansainvälinen ilmastopolitiikka, Euroopan unionin ilmasto- ja energiapolitiikka ja näiden kansallinen toimenpideohjelma luovat kasvihuonekaasu- ja energiatilastotiedolle tulevaisuudessa yhä lisääntyviä haasteita ja kehittämistarpeita. Useat ilmasto- ja energiapolitiikassa asetetut tavoitteet ovat sitovia. Tilastotietoja hyödynnetään tavoitteita asetettaessa, tavoitteiden saavuttamisen seurannassa, toimenpiteiden suunnittelussa sekä niitä koskevassa päätöksenteossa ja raportoinnissa.

Ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteet kasvattavat erityisesti kasvihuonekaasujen inventaarion merkitystä ja painoarvoa, mutta luovat samalla erityisesti energiatilastotietoihin kohdistuvia uusia tietotarpeita ja edellyttävät näin selkeästi energiatilastojen kehittämistä.

Myös muut ilmasto- ja energiapolitiikkaan liittyvät tietotarpeet ovat voimakkaassa kasvussa. Ministeriöiden ja muiden tahojen uudet erillistietopyynnöt kohdistuvat kasvavissa määrin kasvihuonekaasujen arviointijärjestelmän ja energiatilastoinnin asiantuntijalaitoksiin. Jo nyt on nähtävissä mahdollinen ongelma siitä, että asiantuntijaresursseja ylivarataan hallinnon edellyttämään muuhun tiedontuotantoon.

Nykyisen tilastotuotannon, raportoinnin ja julkaisutoiminnan ohessa tehtävään tilastojen kehitystyöhön ja erillistietotarpeisiin vastaamiseen tarvitaan resursseja. On ilmeistä, että nykyisiä ja uusia tehtäviä ei pystytä hoitamaan tällä hetkellä käytössä olevilla resursseilla.

Kansainvälinen ilmastopolitiikka

Kioton pöytäkirjan jatkosta ja uusista päästörajoitusvelvoitteista neuvotellaan parhaillaan. Uuden sopimuksen odotetaan vaikuttavan raportointiin, mm. uusien IPCC²⁴:n vuonna 2006 hyväksymien menetelmäohjeiden käyttöönoton myötä. Näiden käyttöönotosta aloitetaan neuvottelut 2010 osana Ilmastositoumuksen raportointivelvoitteiden päivitystä.

Raportoinnin kannalta uusi sopimus tulee olemaan haasteellinen aikataulullisesti. Kioton pöytäkirjan ensimmäisen velvoitekauden viimeiset raportoinnit tehdään suurella todennäköisyydellä samanaikaisesti kuin uuden sopimuksen ensimmäiset raportoinnit. Esimerkiksi velvoitekausiin jatkaminen keskeytyksettä voi edellyttää uuden sopimuksen mukaisen sallitun päästömäärän määrittämiseksi tehtävää raportointia jo vuonna 2012. Raportointivelvoitteiden täyttäminen edellyttää hyvin toimivaa järjestelmää, joka pystyy tuottamaan vaadittavat tiedot nopeasti.

Euroopan unionin ilmasto- ja energiapaketti

Euroopan unioni on sopinut ilmasto- ja energiaketillaan²⁵ kaikkia jäsenmaita koskevista sitovista tavoitteista kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. Päästövähennykset koskevat Kioton kauden jälkeistä aikaa ja tulevat voimaan vuoden 2013 alusta. Kasvihuonekaasupäästöjen vähen-

²⁴ Intergovernmental Panel on Climate Change, Hallitustenvälinen ilmastomuutospaneeli.

²⁵ Joulukuussa 2008 hyväksytty EU:n ilmasto- ja energiapaketti käsittää neljä direktiiviä: päästökauppadirektiivin (ETS) uudistamisen, jäsenmaiden välisen ponnistustenjakopäätöksen, direktiivin hiilen talteenotosta ja varastoinnista (CCS) sekä direktiivin uusiutuvista energiavaroista (RES).

tämiseen liittyviä säädöksiä ovat päästökauppadirektiivin muutos ja päästökaupan ulkopuolisia sektoreita koskeva EU:n taakanjakopäätös.

EU:n ilmasto- ja energiapaketin tavoitteena on vähentää EU:n kasvihuonekaasupäästöjä 20 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2020 mennessä. Vähennystavoite nousee 30 %:iin, jos saadaan aikaan kansainvälinen sopimus, jossa muut kehittyneet maat sitoutuvat vastaaviin päästövähennyksiin ja taloudellisesti edistyneemmät kehitysmaat sitoutuvat rajoittamaan päästöjään riittävässä määrin vastuidensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Vähennystavoitteet on määritetty erikseen päästökaupasektorille ja sen ulkopuolisille sektoreille.

Kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoitteiden seurannasta ja raportoinnista sovitaan EU:n kasvihuonekaasujen seurantarjestelmän päivityksen yhteydessä. Tämä työ alkaa vuonna 2010. Tavoitteiden saavuttamisen seuranta ja raportointi edellyttää erityisesti kasvihuonekaasujen arviointijärjestelmän, energiatilastojärjestelmän sekä ministeriöiden välistä selkeää työnjakoa ja tiivistä yhteistyötä.

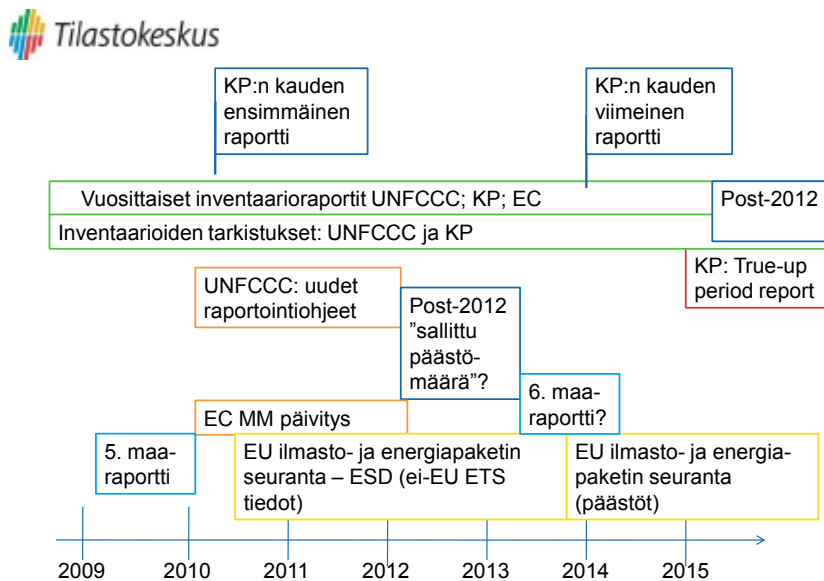
RES-direktiivi, joka on osa EU:n ilmasto- ja energiapakettia, asettaa jäsenmaakohtaiset sitovat tavoitteet uusiutuvan energian osuudelle energian loppukulutuksesta vuonna 2020. Maiden on pyrittävä tavoitteeseen ohjeellisen polun eli direktiivin välitavoitteiden mukaisesti. Lisäksi direktiivissä asetetaan yleinen 10 prosentin velvoite uusiutuvan energian osuudelle liikenteessä. Direktiivi velvoittaa jäsenmaat laatimaan kansallisen uusiutuvaa energiaa koskevan toimintasuunnitelman kesäkuun 2010 loppuun mennessä ja raporttoimaan komissiolle edistymisestä kahden vuoden välein.

EU:n tavoitteena on myös vähentää energiankulutusta 20 % vuoteen 2020 mennessä. Energiapalveludirektiivin mukaisesti jäsenmaiden on asetettava 9 % kansallinen ohjeellinen energiansäästön kokonaistavoite, joka tulee saavuttaa vuoteen 2016 mennessä. Energiasäästötavoitteisiin liittyvä tietopohjan rakentaminen ja laskentamenetelmien kehitystyö on käynnissä.

Kansallinen pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategia²⁶ konkretisoi energia- ja ilmastopaketissa asetetut päästöjen vähentämistavoitteet ja uusiutuvan energian edistämistavoitteet sekä energi-
ankäytön tehostamistavoitteet käytännön toimiksi.

²⁶ Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategia, Valtioneuvoston selonteko eduskunnalla 6. päivänä marraskuuta 2008, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Energia ja ilmasto 36/2008, http://www.tem.fi/files/21079/TEMjul_36_2008_energia_ja_ilmastopdf

Kuva 7. Kasvihuonekaasupäästöjen raportoinnin lähiajan haasteet.

EU:n energiatilastoasetus

Vuoden 2009 alusta voimaan astunut, tilastoviranomaisia sitova EU:n energiatilastoasetus luo la-
kisääteisen pohjan energiatilastoinnille. Säädöspohjan luomisella on haluttu myös taata yhä tärke-
ämmäksi nousevan energiatilastoinnin vaatimat resurssit jäsenmaissa.

Energiatilastoasetuksessa säädetään mm. tietolähteistä, toimitettavista tilastotiedoista ja niiden
toimitustiheydestä, tietojen toimittamistavasta ja jakelusta, laadunarvioinnista ja tähän liittyvästä
raportoinnista sekä ydinenergiaa, uusiutuvia energialähteitä ja energian loppukulutusta koskevan
tilastoinnin kehittämisestä.

EU:n energiatilastoasetukseen sisältyvät velvoittavat kehittämisalueet ovat merkittäviä, koska ne
liittyvät sitovia tavoitteita sisältävän RES-direktiivin tietotarpeisiin. Velvoittavien tilastoinnin ke-
hittämisalueiden lisäksi keskeisiä muutoksia aiempaan energiatilastointiin ja raportointiin ovat
tiukemmat aikataulut, laaturaportointi ja tietojen toimittaminen Internet-pohjaisen raportointijär-
jestelmän kautta.

Ympäristötilinpitoasetus

Ympäristötilinpito yhdistää taloustilastot, ennen kaikkea kansantalouden tilinpidon ja ympäristö-
tilastot. Ympäristötilinpidon (System of Integrated Environmental and Economic Accounting -
SEEA) tuorein käsikirja on vuodelta 1993. YK valmistelee parhaillaan kansainvälistä suositusta
ympäristötilinpidosta. Suositus valmistuu muutaman vuoden kuluttua.

Selvityshankkeen loppuraportissa esitetty ehdotus, jonka mukaan *ympäristöpolitiikan painotuksen nousu edellyttää erityisesti nykyistä parempia tietoja suunniteltujen toimenpiteiden taloudellisista vaikutuksista*, liittyy erityisesti ympäristötilinpidon kehittämiseen. Myös kesällä 2009 julkaistussa OECD:n Suomen ympäristöpolitiikan maatumkinnan raportissa²⁷ esitetään lukuisia tätä aihetta koskevia suosituksia.

Eurostat valmistelee komission esitystä ympäristötilinpitoasetukseksi. Esitys voi tulla neuvoston käsiteltävänä vuoden 2010 aikana. Esitysluonnos koostuu tällä hetkellä neljästä moduulista:

- toimialoittaisten ilmapäästöjen tileistä
- toimialoittaisista ympäristöverotileistä
- kansantalouden materiaali virtatileistä
- ympäristönsuojelumenojen tileistä.

Toimialoittaisten ilmapäästöjen tilit merkitsisivät kasvihuonekaasuinventaarion ja muiden ilmapäästötilastojen tuottamista toimialaluokituksen mukaan luokiteltuna ja kansantalouden tilinpidon määritelmien mukaisina. Arvioitu vuosittainen lisäyöpanos Suomessa olisi noin 0,5 henkilötyövuotta. Moduulin kehittämistyö on Tilastokeskuksessa jo käynnissä Eurostatin osarahoituksen turvin.

Toimialoittaiset ympäristöverotilit merkitsisivät Suomen kannalta nykyisten pelkästään kokonaisluokuna tuotettavien ympäristöverotietojen tuottamista toimialoittain luokiteltuna. Tämänkin moduulin lisäyöpanokseksi on arvioitu noin 0,5 henkilötyövuotta.

Kansantalouden materiaali virtatilit merkitsisivät nykyisin Oulun yliopiston Thule-instituutin tuottamien luonnonvarojen kokonaiskäyttötietojen siirtämistä Tilastokeskuksen tehtäväksi. Vuosittainen Tilastokeskuksen lisäyöpanos olisi noin 0,3 henkilötyövuotta.

Viimeisin Eurostatin esitys ympäristönsuojelumenojen tileistä yhdistäisi teollisuuden ympäristönsuojelumenojen tilaston, julkisen sektorin ympäristönsuojelumenojen tilaston ja ympäristöliiketoiminnan tilastot. Teollisuuden ympäristönsuojelumenoista säädetään jo nyt yritysten rakennetilat asetuksessa. Esitys on kuitenkin nykyistä asetusta huomattavasti yksityiskohtaisempi ja sisältää muutkin toimialat kuin teollisuuden. Esityksen on arvioitu lisäävän tarvittavaa työpanosta Suomessa noin 7 henkilötyövuodella. Komissio ei todennäköisesti kuitenkaan tule esittämään tätä moduulia nykyisessä muodossaan neuvostolle.

Koko ympäristötilinpitoasetuksen vaatima työpanoksen lisäys olisi Tilastokeskukselle todennäköisesti 2 - 3 henkilötyövuotta. Kehittämisvaiheessa resurssien tarve on selvästi tätä suurempi.

INSPIRE-direktiivi ja Yhteinen ympäristötietojärjestelmä (SEIS)

INSPIRE-direktiivi vaikuttaa jatkossa ainakin epäsuorasti kansainväliseen ympäristöraportointiin, koska se muun muassa edellyttää paikkatietoaineistojen varustamista tietyillä metatiedoilla. Uudet käytännöt saattavat helpottaa raportointia. Direktiivi edellyttää lisäksi paikkatietojen käyttöä helpottavia palveluja. Jäsenvaltioiden on perustettava hakupalvelu, katselupalvelu, kopiointipalvelu ja muunnospalvelu sekä palvelut, jotka mahdollistavat paikkatietopalvelujen käynnistämisen.

Suoranaisempaa vaikutusta raportointiin on suunnitteilla olevalla, yhteistä ympäristötietojärjestelmää (SEIS, Shared Environmental Information System) koskevalla EU:n säädöksellä. Yhteistä ympäristötietojärjestelmää koskevan komission tiedonannon mukaan

- tietoja olisi hallinnoitava niin lähellä sen lähettä kuin mahdollista

²⁷ OECD Environmental Performance Review Of Finland
http://www.oecd.org/document/32/0,3343,en_2649_34307_42329952_1_1_1_1.00.html

- tiedot olisi kerättävä kerran ja annettava muiden käyttöön monia tarkoituksia varten
- tietojen tulisi olla viranomaisten ja kansalaisten saatavilla ja käytettävissä
- tietojen jakamiseen ja käsittelyyn tulisi käyttää avoimen lähdekoodin ohjelmistovälineitä.

Jäsenmaat voisivat käyttää SEIS-järjestelmää EU:n ympäristöpolitiikasta ja lainsäädännöstä aiheutuvien raportointivelvoitteidensa täyttämiseksi. Uuden järjestelmän avulla voidaan välttää kaksinkertaista raportointia, virtaviivaistaa tietovirtoja ja alentaa seuranta- ja raportointikustannuksia. Käytännössä mahdollinen säädös tähdännee komission ympäristöpääosastolle toimitettavien raporttien osalta siihen, että jäsenmaat pitävät raportoitavia tietoja saatavilla, ja tietojen tarvitsijat voivat käydä ne hakemassa sen sijaan, että jäsenmaat edelleen lähettäisivät raportoitavat tiedot. Tämä merkitsisi huomattavaa muutosta nykyisiin prosesseihin ja korostaisi sitä, että tietoja tulisi varastoida ja käsitellä siellä, missä paras tietämys kyseisistä tiedoista on. Lisäksi komissio pyrkii muun muassa vanhojen ja päällekkäisten raportointivelvoitteiden kumoamiseen, kansainvälisten sopimusten ja EU-raportointien rationalisointiin ja lisäämään EU-raportoinnin läpinäkyvyyttä. Säädehdotuksen aikataulusta ei toistaiseksi ole tietoa.

Ympäristöasetuksia ja -direktiivejä

Suomi panee parhaillaan täytäntöön ympäristöasetuksia ja -direktiivejä, jotka sisältävät merkittäviä seuranta- ja raportointivelvoitteita. Näitä ovat erityisesti vesipolitiikan puitedirektiivi, meristrategiadirektiivi, luonto- ja lintudirektiivit, ilmanlaatudirektiivi sekä REACH-kemikaaliasetus.

Euroopan unionin vesipolitiikan puitedirektiivi yhtenäistää EU:n vesiensuojelua. Vesipuitedirektiivin tavoitteena on ehkäistä pinta- ja pohjavesien tilan heikkeneminen koko Euroopan unionin alueella. Pintavesien hyvä tila ja pohjavesien hyvä määrällinen ja kemiallinen tila tulee saavuttaa 15 vuoden kuluessa direktiivin voimaantulosta. EU:n komissiolle tulee raportoida säännöllisesti vesipuitedirektiivin toimeenpanosta ja vesistöjen tilan kehittymisestä. Raportointi tapahtuu pääosin sähköisesti EEA:n ylläpitämän WISE- järjestelmän²⁸ kautta.

Meristrategiadirektiivin tavoitteena on merien ympäristön hyvä tila vuoteen 2020 mennessä. Meriympäristön seurantaohjelma on tehtävä heinäkuuhun 2014 mennessä. Itämerellä toimenpiteitä ja seurantaa pyritään toteuttamaan Itämeren maiden yhteistyönä HELCOM:ssa.

Valtakunnallisia luontotyyppien biodiversiteettiseurantoja ei Suomessa vielä juurikaan ole, mutta tarvetta seurantojen aloittamiseen on. Kiireellisin seurantatarve koskee luontodirektiivin liitteen I luontotyyppisiä, joita Suomessa esiintyy 69 kappaletta. Luontodirektiivi velvoittaa näiden luontotyyppien suojelun tason seurantaan, ja seurannan tuloksista on raportoitava EU:n komissiolle kuuden vuoden välein.

EU:n luonnonsuojeludirektiiveissä eli luonto- ja lintudirektiiveissä mainittuihin, yhteisön tärkeinä pitämiin lajeihin kohdistuu seurantavelvoitteita. Lintudirektiivin velvoittamista seurannoista vastaa pääasiassa Helsingin yliopiston Luonnontieteellinen keskusmuseo yhdessä ympäristöhallinnon ja lintuharrastajien kanssa. Luontodirektiivin lajien seurannan suunnittelu on käynnissä SYKE:ssä. Seurantojen tuloksista raportoidaan säännöllisesti komissiolle.

Uudistettu ilmanlaatudirektiivi edellyttää ilman epäpuhtauksina pienhiukkasten seurantaa ja raportointia EU:lle. Ilmanlaadun seurannan tarpeeseen ja toteuttamistapoihin vaikuttavat tutkitavan alueen päästöjen luonne, määrä, sijoittuminen ja päästökorkeudet, taustapitoisuudet sekä väestön ja luonnon, lähinnä kasvillisuuden, altistuminen epäpuhtauksille. Kaupungit ja kunnat vastaavat taajama-alueiden ja Ilmatieteen laitos tausta-alueiden ilmanlaadun seurannasta.

²⁸ Water Information System for Europe

REACH-asetuksella luodaan kemikaalien rekisteröinti-, arviointi- ja lupamenettely ns. REACH-järjestelmä (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals) sekä perustetaan Euroopan kemikaalivirasto. Kemikaaliviraston ylläpitämään REACH-järjestelmän tietokantaan rekisteröidään kaikki aineet, joita valmistetaan tai tuodaan maahan vuosittain vähintään yksi tonni. Rekisteröinnit toteutetaan vuoteen 2018 mennessä kolmessa vaiheessa. Rekisteröimättömiä aineita ei saa valmistaa eikä tuoda maahan.

Tämän lisäksi EU:ssa on valmisteilla useita ympäristöasetuksia ja -direktiivejä, muun muassa maaperädirektiivi, joissa tullaan säätämään jäsenmaille seuranta- ja raportointivelvoitteita.

EU:n raaka-aineita koskeva aloite

EU:n raaka-aineita koskevassa aloitteessa kaksi keskeistä tavoitetta ovat raaka-aineiden saannin edistäminen EU:n alueelta ja materiaalihokkuuden ja kierrätyksen lisääminen. Ensimmäisen osalta toteuttamisen keinoina on mainittu mm. raaka-aineiden sijainnin, määrän ja laadun tarkempi tuntemus sekä raaka-ainetiedon parempi integrointi maankäytön suunniteluun. Jälkimmäisen tavoitteen osalta on keskeistä kehittää varannot ja virrat -pohjaista lähestymistapaa, jolla voidaan monitoroida kehityksen suuntaa. Molemmat asiakokonaisuudet liittyvät läheisesti kaivostilastoihin ja niiden kehittämiseen sekä niiden avulla rakennettaviin tilinpidollisiin tarkasteluihin.

5.2 Tiedonkäyttäjän tarpeet ja tuotannon kehittäminen

Hinnoittelupolitiikka

Erilainen hinnoittelupolitiikka vaikeuttaa viranomaisten yhteistyötä tilastojen julkaisemisessa ja jakelussa. Tilastokeskus perii tilastojulkaisuista ja -palveluista maksun valtiovarainministeriön maksupalveluasetuksen mukaisesti. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan viranomaisilla on omat maksupalveluasetuksensa. Ympäristöministeriön hallinnonalan kaikki tilastojulkaisut ja -raportit ovat maksuttomia.

Tilastokeskuksen maksuton palvelu Internetissä on laajentunut viime aikoina. Myös Eurostat julkaisee kaikki julkaisunsa Internetissä ilmaiseksi. Ilmaistarjonnan laajeneminen muuttaa myös tietopalvelun sekä räätälöidyn palvelun sisältöä: kyselyt ja erillisselvitykset muuttuvat yhä haasteellisemmiksi ja syvempää substanssiasiantuntemusta edellyttäväksi.

Asiakkaiden tietopyynnöt ja tilastointitarpeet lisääntyvät jatkuvasti kaikilla tarkasteltavilla toimialoilla. Asiakkaat odottavat koko ajan yksityiskohtaisempaa ja tarkempaa tiedonsaantia maksutta ja nopeasti. He myös toivovat tilastotermien avaamista ja lukujen synnyn selittämistä käyttäjän kielellä.

Hinnoittelun selkeyttämistä ja aineiston mahdollisimman laajaa maksuttomuutta on esitetty monessa yhteydessä sekä tilastotietojen että tutkimusaineistojen käyttäjien osalta. Hinnoittelukäytäntöjen tulisi olla myös yhtenäiset virastojen sisällä ja välillä mikäli maksuperusteasetukset tähän antavat valtuudet.

Ympäristöhallinnon tulevaisuuden tietotarpeet

Alueellisilla ympäristökeskuksilla on keskeinen rooli useiden eri ympäristötietojen tuottamisessa. Aluehallinnon uudistuksen myötä jatkossa on tärkeää, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksien (ELY) kanssa sovitaan seurannasta ja seurantatietojen toimittamisesta yhteisiin tietojärjestelmiin. Lisäksi tulee sopia moniin aluehallinnon lakisääteisiin tehtäviin liittyvien tietojen sekä mm. toiminnanharjoittajien ilmoittamien päästöjen valvonta- ja velvoitetarkkailutietojen ja vesihuoltolaitostietojen tallentamisesta. SYKE kokoaa näistä EU:n ja useiden kansainvälisten sopi-

musten edellyttämät raportit. Valtakunnallista tietoa ympäristön tilasta, kuormituksesta sekä luonnonvarojen käytöstä ja hoidosta tarvitaan myös kansallisesti.

Aluehallinnon uudistuksessa VAHTI-järjestelmän sovelluskehittäjät siirtyvät AHTI-palvelukeskukseen 1.1.2010. Ympäristöhallinto tekee palvelusopimuksen järjestelmän kehittämisestä AHTI:n kanssa. Kehittämisessä on otettava huomioon toisaalta ELYjen yhteiset lupakäsittelyn kehittäminen ja toisaalta raportoinnin ja tilastoinnin kehittämistarpeet.

Ympäristöhallinnossa on käynnistetty tietovarastoprojekti, TIVA2, joka tähtää eri ympäristöhallinnon aineistojen parempaan käytettävyyteen ja laatuun. Projektissa kehitetään erityisesti raportointia. VAHTI:n aineistojen parempi hyödyntäminen on yksi tärkeä TIVA2 kehittämiskohde. Projekti on VM:n tuottavuusprojekti, joka päättyy vuonna 2011.

Maataloustilastoja koskevat tulevaisuuden tietotarpeet

Euroopan yhteinen maatalouspolitiikka²⁹ tarvitsee tutkimus- ja tilastotietoa koko maataloussektorista simulointeihin ja vaihtoehtoisten skenaarioiden arviointeihin liittyen markkinoiden kehitykseen, taloustilanteeseen, rahoitukseen, budjetoinnin vaikutuksiin ja maatalouden ympäristövaikutuksiin. Tietoa tarvitaan maatalouspolitiikan toimeenpanosta ja yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnista; budjettivaikutuksista, talous- ja markkinatilanteesta, viljelijöiden sosiaalisesta tilanteesta ja ympäristövaikutuksista. Uudet tietotarpeet painottuvat maaseudun kehittymiseen, ruoan tarjontaan, maatalouden ympäristövaikutuksiin, elintarviketurvallisuuteen, ilmastonmuutokseen ja uusiutuvaan energiaan.

Maatalouspolitiikan rakennemuutoksia tarkastellaan suorien tukien, markkinatukien ja maaseudun kehittämisen ja niiden muuttuvien painopisteiden myötä. Avoimena kysymyksenä on vuonna 2009 vuoden 2013 jälkeinen budjettikehitys I- ja II-pilareissa. Suuria muutospaineita perinteisten maatalouden tietotarpeiden osalta ei ole nähtävissä. Tiedonkäytön intensiteetti tullee kuitenkin kasvamaan edelleen. Komission maatalouden pääosaston (DG AGRI) arvion mukaan maataloustilastojen tietoarkkitehtuuri on yhä tarkoituksenmukainen ja eurooppalainen tilastojärjestelmä on tehokas ja toimiva yhteisen maatalouspolitiikan tarpeisiin.

EU:n uudet tiedontarpeet painottuvat tuotantopanoksiin ja niiden käyttöön, elintarvikkeiden laatuun ja elintarviketurvallisuuteen, elintarvikeketjuun, maaseudun kehittymiseen, maatalouden ympäristövaikutuksiin sekä ilmastonmuutokseen ja uusiutuvaan energiaan. Viljelijät, heidän etujärjestönsä ja elintarviketeollisuuden toimijat tarvitsevat ajantasaista markkinatietoa, mikä asettaa laatuvaatimuksia niin markkinatutkimustiedolle, hallinnolliselle tiedolle sekä viralliselle tilastotiedolle. Asiakkaiden näkökulmasta tilastotiedon vertailukelpoisuutta tulisi kehittää globaalien maataloustuotteiden markkinoiden, Euroopan Unionin sekä jäsenmaiden välillä. Tämä edellyttää selkeää tulkintaa EU:n ja YK:n tilastojen käsitteiden ja määritelmien erojen vaikutuksista tilastoihin.

Tilastojen saatavuus on keskeinen tekijä tasapainottamaan eri osapuolten ymmärrystä maatalouden tuotannosta, tuotantorakenteesta, markkinoista sekä ympäristövaikutuksista. Eri käyttäjien näkökulmasta korostuu vakaa ja ajantasainen tilastotuotanto, sekä tilastotiedon helppokäyttöisyys. Maataloustilastojen tietotarpeet liittyvät taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja ympäristökysymyksiin:

1. maailman väestönkasvuun – ruoan riittävyyteen, viljely- ja metsäpinta-alojen muutoksiin,
2. elintason muutoksiin ja maaseudun kehittymiseen eri maanosissa,

²⁹ http://europa.eu/pol/agr/index_fi.htm

3. ilmastonmuutokseen – kasvuvyöhykkeiden muutoksiin, veden riittävyyteen, lisääntyneisiin satotuhoihin, markkinahintojen voimakkaisiin vaihteluihin sekä niistä aiheutuviin yhteiskunnallisiin ilmiöihin,
4. markkinatasapainon muutoksiin tuotanto ja jalostussektoreilla.

Tiken tilastotuotannossa keskeisiä tietosisällöllisiä kehittämistarpeita ovat maatalouden energia-tuotannon ja kulutuksen tilastointi³⁰, kasvinsuojeluaineiden ja lannoitteiden käyttö, ja maatalouden omavaraisuuden tilastointi relevanttien EU-taseiden osalta. Lisäksi erittäin keskeistä on tuottaa maatalouden ympäristövaikutusten indikaattoreita sekä kehittää maanpeitteen ja -käytön tilastointia yhteistyössä muiden tiedontuottajien kanssa.

Metsätilastoja koskevat tulevaisuuden tietotarpeet

Metsätilastojen tietosisältöä kehitetään pitkälti kansallisista lähtökohdista, sillä Euroopan unionilla ei ole yhteistä metsäpolitiikkaa ja siihen liittyviä tilastointivelvoitteita. EU:n metsästrategiaan ja toimintapolitiikkoihin liittyen ei ole näköpiirissä sellaisia merkittäviä uusia tilastointitarpeita, joihin ei jo nykytilastoinnilla pystyittäisi vastaamaan. Näistä syistä kansallisten metsä- ja ympäristöpolitiikkatoimien valmistelu ja niiden toteuttamisen seuranta (esim. Kansallinen metsäohjelma 2015³¹, Metsäalan strateginen ohjelma³² sekä pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategia³³) voidaan nostaa etusijalle metsätilastoja kehitettäessä.

Kokonaisuutena luonnonvarojen käyttöön liittyvät tietotarpeet ovat lisääntymässä, mikä aiheuttaa lisävaatimuksia myös metsätilastoinnille. Metsien eri käyttömuotojen yhteensovittaminen kestäväällä tavalla edellyttää entistä monipuolisempaa ja yksityiskohtaisempaa tilastointia. Tilastoja tulisi lisäksi tuottaa tarkemmalla aluejaolla, mieluiten kunnittain, joista tiedoista aggregoimalla tilastot voidaan tuottaa tarvittavien aluejakojen mukaan.

Metsätilastot ovat nykyään lähinnä metsätalouden ja metsäteollisuuden taloudellista toimintaa kuvaavia tilastoja. Vaikka tietotarpeet jatkossa monipuolistuvat, painopiste säilyy jatkossakin metsäsektorin taloustilastoissa. Niiden rinnalle tarvitaan kuitenkin nykyistä yksityiskohtaisempia tilastoja metsäsektorin vaikutuksista ympäristöön, metsien monikäytöstä, mukaan lukien virkistys ja matkailu, sekä metsien terveydentilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Keskeiset tietotarpeet koskevat jatkossakin metsävaroja ja niiden käytön kestävyyttä, puumarkkinoita ja niiden toimivuutta sekä metsänhoito- ja metsänparannustöiden suoritteita ja kustannuksia. Kattava ja ajantasainen puumarkkinaseuranta on metsätilaston ydintoiminto. Nykyisen puukauppatilaston kattavuutta yksityismetsien puukaupasta tulisi parantaa ja tilaston tietosisältöä kehittää mm. siten, että puun hintatietoja olisi saatavissa leimikkotyypeittäin.

Kansallisessa metsäohjelmassa ja valtioneuvoston pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa asetetut tavoitteet edellyttävät puuenergian käytön merkittävää lisäystä. Jotta energiapuuta saataisiin lisää markkinoille, on teollisuuspuun rinnalle luotava energiapuun markkinoiden seurantajärjestelmä. Energiapuukaupan kasvu edellyttää alueellista kuukausitason markkinainformaatiota energiapuun osto- tai korjuumääristä ja hinnoista. Markkinakäytännöt vaihtelevat vielä huomattavasti, ja energiapuun tilastointiakin varten tarvitaan riittävän yksityiskohtaiset laatu-, mittaus-, hinnoittelu- ym. standardit.

³⁰ Ks. esim. MMM:n Maatilojen energiaohjelman toimeenpanoa valmistelevan työryhmän loppuraportti 1.7.2009. MMM Työryhmämuistio 2009:9.

³¹ www.mmm.fi/fi/index/etusivu/metsat/kmo.html

³² www.tem.fi/index.php?l=3040

³³ Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategia, Valtioneuvoston selonteko eduskunnalla 6. päivänä marraskuuta 2008, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Energia ja ilmasto 36/2008, http://www.tem.fi/files/21079/TEMjul_36_2008_energia_ja_ilmasto.pdf

Kala- ja riistataloustilastoja koskevat tulevaisuuden tietotarpeet

Kala- ja riistataloustilastoinnin asiakkaat edellyttävät luotettavaa ja käyttökelpoista tietoa eläinluonnonvaroista niiden hoitoa ja kestäväää käyttöä varten. Tarpeisiin vastaaminen edellyttää tulevaisuudessa entistä enemmän luonnonvarojen ja niiden käyttöä koskevien taloudellisten, yhteiskunnallisten ja biologisten analyysien yhdistämistä. EU-tasolla tämä tarve on ilmaistu mm. kalatalouden EU-tiedonkeruuhjelmassa, jonka lähtökohtana ovat biologiset ja taloudelliset yhteiskunnalliset tiedot yhdistävä ns. kalastusperusteinen lähestymistapa (fleet-based approach). EU-tiedonkeruuhjelmaan sisältyvä toinen periaate on ekosysteemilähestymistapa (ecosystem approach). Se edellyttää että kalastuksen ekosysteemivaikutuksia seurataan säännöllisesti. Mittarit voivat olla biologisia, ekologisia, mutta myös kalastustoimintaan liittyviä, tai näiden yhdistelmiä. Myös riistataloudessa korostuu yhteiskunnallisten ja luonnonvarataloudellisten tietojen yhteensovittamisen tarve.

6 Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymä

Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymän (LYNET) työ alkoi syksyllä 2008 MMM:n ja YM:n yhteistyösopimuksen pohjalta. LYNET:n tarkoituksena on koota tutkimuslaitosten toisiaan sivuavaa toimintaa tiiviimmin yhteen, lisätä tutkimusyhteistyötä kansallisella ja kansainvälisellä tasolla sekä kehittää sektoritutkimusjärjestelmää tutkimuslaitosten vahvuuksia hyödyntäen. Malli perustuu yhteistyöhön, joustavuuteen ja tuottavuuteen ja lähtökohtana on toiminnan kehittäminen. Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymästä annettiin 22.10.2009 valtioneuvoston asetus (797/2009), jonka mukaan yhteenliittymään kuuluvat Elintarviketurvallisuusvirasto, Geodeettinen laitos, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuslaitos, Metsäntutkimuslaitos, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos ja Suomen Ympäristökeskus. Asetuksen mukaan yhteenliittymän tavoitteena on lisätä luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta, parantaa tuottavuutta ja vahvistaa kansainvälistä kilpailukykyä.

LYNET-yhteenliittymä on jakanut työnsä seitsemään osa-alueeseen:

1. Tutkimusohjelmat
2. Kansainvälinen toiminta
3. Ympäristö- ja luonnonvaratiedon hallinta ja tilastotuotanto
4. Asiantuntijapalvelut ja seurannat
5. Tutkimuksen tuki- ja infrastruktuuripalvelut, toimitilat ja innovaatioiden kehittäminen
6. Laboratoriopalvelut ja laitehankinnat
7. Osaamisen hallinta.

LYNET:n työn osa-alue 3. *Ympäristö- ja luonnonvaratiedon hallinta ja tilastotuotanto (ENV-DAT)* liittyy läheisesti valtion ympäristö- ja luonnonvaratilastointiin.

ENVDAT-töön toimeksiantona oli laatia työsuunnitelma sisältäen esityksen LYNET:n yhteisestä ympäristö- ja luonnonvaratiedon ja -tilastojen tuotannosta, tutkimusaineistojen hallinnasta ja tietojen yhteiskäytöstä sekä paikkatiedon hyväksikäytöstä.

Luonnonvarojen ja ympäristöä koskevat tietoaaineistot ja tilastot muodostavat tärkeän tutkimusinfrastruktuurin, jolla on merkittävää yleishyödyllistä ja kaupallista merkitystä. Kehittämällä tietoaaineistoja ja tilastoja, niiden saatavuutta sekä niihin perustuvia palveluita tuetaan yhteiskunnallista suunnittelua ja päätöksentekoa ja luodaan edellytyksiä innovaatioiden syntymiselle ja leviämiselle. Samalla parannetaan Suomessa tehtävän tutkimuksen kansainvälistä kilpailukykyä ja kiinnostavuutta sekä helpotetaan ympäristöä ja luonnonvarojen koskevan tiedon kansainvälistä raportointia.

LYNET voi toimia yhtenä tärkeänä toimijana, mutta kehittämiskohteet ja -toimenpiteet edellyttävät yhteenliittymää laajempaa yhteistyötä. Peruslähtökohta tietoaaineistojen ja tilastojen kehittämisessä on yhteentoimivien, avoimien järjestelmien rakentaminen ja yhteisten palvelurajapintojen perustaminen.

ENVDAT-suunnitteluryhmä esitti loppuraportissaan seuraavat suositukset, kehittämiskohteet ja toimenpiteet:

1. Laaditaan yhteenliittymälle yhteinen datapolitiikka. Tehtävää varten yhteenliittymän tulee asettaa työryhmä.
2. Laaditaan yhteinen tilasto-ohjelma, joka liitetään kiinteästi Suomen kansallisten tilastojen kehittämistyöhön. Yhteisen tilasto-ohjelman tuloksena voidaan tehostaa tilastotuotantoa, liittää tilastotuotanto laajempaan luonnonvarojen ja ympäristötietoa koskevaan tietoinfrastruktuuriin ja parantaa tilastoihin perustuvia palveluita. Tehtävää varten yhteenliittymän tulee asettaa työryhmä, johon myös kutsutaan yhteenliittymän tilastotuotannon kannalta tärkeitä yhteistyökumppaneita.
3. Käynnistetään yhteishankkeita, jotka vahvistavat paikkatieto-osaamista ja luovat perustan myös palveluiden kehittämiselle. Kehitettävät yhteistyöalueet ovat INSPIRE-direktiivin toimeenpano luonnonvara- ja ympäristötiedon alueella, maanpeite/maanikäyttöyhteistyö sekä yhteiskäyttöisen satelliittikuva-arkiston kehittäminen. Yhteenliittymän tulee perustaa hankkeet, joihin myös kutsutaan paikkatiedon tuotannon ja kehittämisen kannalta keskeiset yhteistyökumppanit.
4. Laajennetaan luonnonvara- ja ympäristötietoon perustuvien palveluiden saatavuutta osallistumalla yhteisten palvelurajapintojen ja palveluiden kehittämiseen. Osallistumalla yhteisten portaalien kehittämiseen luodaan edellytyksiä ympäristöä ja luonnonvarojen koskevien tietojen sekä tilastojen nykyistä laajemmalle yhteiskäytölle. Yhteenliittymän tulee nimetä kehitystyöhön osallistuva ryhmä, joka myös suuntaa jäsenlaitosten menossa olevia muita kehittämishankkeita yhteisten tavoitteiden mukaisesti.

ENVDAT-työn tavoiteaikataulu:

1. Vuonna 2010: Kaikki kehittämistoimenpiteet käynnistetään. Yhteisestä datapolitiikasta sovitaan ja tilasto-ohjelma valmistuu, tilasto-ohjelman mukaisia toimenpiteitä käynnistetään. INSPIRE- ja maanpeite tehtävät suunnitellaan ja käynnistetään. Uusien yhteisten palveluiden kehittämiseen tähtäävä työ käynnistetään.
2. Vuonna 2011: Toteutetaan tilasto-ohjelman mukaisia toimenpiteitä. INSPIRE-työ etenee kansallisen INSPIRE-verkoston toimintasuunnitelman mukaisesti ja maapeitetyö uuden CORINE-päivityksen mukaisesti. Palveluiden kehitystyö etenee vuoden 2010 aikana tehtävien resurssipäätösten mukaisesti.
3. Vuonna 2015: On perustettu yhteistyökumppaneiden kanssa kansallinen yhteinen palveluportaali, josta pääsy tilastoihin sekä paikkatietopohjaisiin ympäristö- ja luonnonvaratietoihin ja joka kytkeytyy laajaan eurooppalaiseen tutkimusinfrastruktuuriin (Life-Watch). Palvelun laajuus on riippuvainen vuonna 2010 ja sen jälkeen tehtävistä resurssipäätöksistä.

Liite 1: YLE-loppuraportissa käytettyjä lyhenteitä

CITES	Convention on international trade in endangered species of wild flora and fauna, Uhanalaisten kasvi- ja eläinlajien kansainvälistä kauppaa säätelevä sopimus
CORINE	Suomen maankäyttöä ja maanpeitettä kuvaava paikkatietoaineisto
EC MM	European Community Monitoring Mechanism, EU:n kasvihuonekaasujen seurantajärjestelmä
EEA	European Environment Agency, Euroopan Ympäristökeskus
ENVDAT	LYNET:n työn osa-alue, Ympäristö- ja luonnonvaratiedon hallinta ja tilastotuotanto
ESD	Effort Sharing Decision, EU:n ponnistustenjakopäätös
ESS	European Statistical System, Euroopan tilastojärjestelmä
ETS	Emission Trading Scheme, päästökauppajärjestelmä
Ei-EU ETS	EU:n päästökauppajärjestelmän ulkopuoliset sektorit (liikenne, maatalous ja jäte)
Eurostat	Euroopan yhteisöjen tilastotoimisto
FDES	Framework for Development of Environmental Statistics, YK:n kehikko ympäristö- ja luonnonvaratilastoille
HELCOM	Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area (Helsinki Convention), Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskeva yleissopimus (Helsingin sopimus)
IEA	International Energy Agency, Kansainvälinen energiajärjestö
INSPIRE	Direktiivi Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuurin (INSPIRE) perustamisesta
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change, Hallitustenvälinen ilmastomuutospaneeli
KP	Kyoto Protocol, Kioton pöytäkirja
LYNET	Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymä
OSPAR	Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic, Koillis-Atlantin merellisen ympäristön suojelua koskeva yleissopimus
Post-2012	Kioton pöytäkirjan velvoitekauden 2008 - 2012 jälkeinen aika
RES	Uusiutuvan energian direktiivi
SEEA	System of Integrated Environmental and Economic Accounting, Ympäristötilinpito
SEIS	Shared Environmental Information System, Yhteinen ympäristötietojärjestelmä
SVT	Suomen virallinen tilasto
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change, YK:n ilmastopopimus
VAHTI	Ympäristöhallinnon valvonta- ja kuormitustietojärjestelmä
VMI	Valtakunnan metsien inventointi
WISE	Water Information System for Europe

Liite 2: AsettamiskirjeValtiovarainministeriö
Hallinnon kehittämisosasto

ASETTAMISPÄÄTÖS

VM200:02/2008

27.4.2009

**Tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista selvittävän valmisteluryhmän alatyöryhmä:
Ympäristö-, luonnonvara ja energiatilastotyöryhmä**

Asettaminen

Tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista selvittävä valmisteluryhmä asettaa ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoja käsittelevän alatyöryhmän

Toimikausi

1.5.2009 - 31.12.2009

Tausta

Tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista selvittävä valmisteluryhmä asettaa alatyöryhmän jatkamaan selvitysmiesten ympäristö-, energia- ja luonnonvaratilastoinnin kehittämistä koskevien ehdotuksien valmistelua.

Alatyöryhmä raportoi tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista selvittävälle valmisteluryhmälle.

Tehtävä

Tehtävänä on:

1. Valtion ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojärjestelmien kokonaisuuden kuvaaminen ja rajaaminen.
2. Kohdassa 1 mainittujen tilastoja tuottavien viranomaisten tehtävien selkiinnyttäminen. Ehdotusten laatiminen vastuista, rooleista ja resursseista sekä tehostamismahdollisuuksista tuottavuuden lisäämiseksi, työnjakojen kehittämisestä ja jatkotyöstä aikatauluineen.
3. Arvio ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastointijärjestelmän yhteenkokoamisesta resursseineen ja tehtävineen.
4. Alan tulevaisuuden haasteiden kartoittaminen ja kehittämistarpeiden arviointi.
5. Ympäristö- ja luonnonvarakonsortion (MMM-YM) työn seuraaminen ja siitä raportointi tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista selvittävälle valmisteluryhmälle.
6. Kehittämis ehdotusten tekeminen asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeisiin vastaamiseksi.

Organisointi ja toimintatavat

Puheenjohtaja:

Tilastojohtaja Leena **Storgårds**, Tilastokeskus

Jäsenet:

Ylitarkastaja Jarmo **Muurman**, Ympäristöministeriö
 Tutkimusjohtaja Mikko **Peltonen**, Maa- ja metsätalousministeriö
 Ylitarkastaja Hanne **Siikavirta**, Työ- ja elinkeinoministeriö
 Erityisasiantuntija Markku **Stenborg**, Valtiovarainministeriö
 Tilastopäällikkö Leo **Koltola**, Tilastokeskus
 Tietohallintojohtaja Kristiina **Soini**, Suomen ympäristökeskus
 Johtaja Johanna **Laiho-Kauranne**, Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (Tike)
 Tutkimusjohtaja Mikko **Peltonen**, Maa- ja metsätalousministeriö, Konsortion edustaja
 Tilastopäällikkö Martti **Aarne**, Metsäntutkimuslaitos (Metla), Konsortion edustaja
 Professori Markku **Ollikainen**, Helsingin yliopisto

Yliaktuaari Simo **Vahvelainen**, Tilastokeskuksen henkilöstöä edustava henkilöstöjärjestöjen yhteinen edustaja

Sihteeri:

Yliaktuaari Leena **Raittinen**, Tilastokeskus

Alatyöryhmä voi tarvittaessa kuulla ulkopuolisia asiantuntijoita.

Kustannukset ja rahoitus

Työryhmien työ tehdään virkatyönä. Kukin organisaatio maksaa osallistujiensa matkakulut. Muut kustannukset maksetaan momentilta 28.01.01

Alivaltiosihteeri

Juhani Turunen

JAKELU

Ympäristöministeriö
 Maa- ja metsätalousministeriö
 Työ- ja elinkeinoministeriö
 Valtiovarainministeriö
 Tilastokeskus
 Suomen ympäristökeskus
 Metla
 Tike
 JHL ry.
 JUKO ry.
 Pardia ry.

TIEDOKSI

Tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista selvittävän valmisteluryhmän jäsenet
 Alatyöryhmän jäsenet

Liite 3: YLE-ryhmän työsuunnitelma

aikataulu	tehtävä	osatavoite, jota työstää	vastuutaho
Kokous 1	25.5.2009		
	Työsuunnitelman laatiminen	tausta	työryhmä
	Toimeksiannon läpikäynti	tausta	työryhmä
Kokous 2	9.6.2009		
	Valmisteluryhmän työn etenemisen seuraaminen ja työstä tiedottaminen		pj
	Työsuunnitelman hyväksyminen	1	työryhmä
	Taustatyön suunnittelu (virastoilta tiedusteltavat asiat)	1	työryhmä
	Lausuntoyhteenvedon käsittely	1-6	TK
	Selvitysmiesten ehdotusten käsittely	2	TK
	Viranomaisten roolien käsittely	2	TK
Kokous 3	24.8.2009		
	Valmisteluryhmän työn etenemisen seuraaminen ja työstä tiedottaminen		pj
	Työn tavoitteen ja loppuraportin suunnittelu	1-6	työryhmä
	Työryhmän työn näkökulmasta laaditun lausuntoyhteenvedon läpikäyminen	2	TK
	Taustakyselyn suunnittelu	4,6	TK
	Keskustelu asiakastarpeiden kartoituksen tarpeesta sekä maksupolitiikasta	4,6	työryhmä
	Tilaston, rekisterin, seurantajärjestelmän ja viranomaisten roolien määrittelyt	1,2	TK
Kokous 4	7.9.2009		
	Valmisteluryhmän työn etenemisen seuraaminen ja työstä tiedottaminen		pj
	Luonnonvarastrategian esittely	4,6	SITRA
	Luonnonvarakonsortion raportin esittely	4,5	MMM
	VMI:n esittely	1,2,4,5	Metla
	Taustakyselyn suunnittelu ja lomakkeen hyväksyminen	4,6	TK
Kokous 5	28.9.2009		
	Valmisteluryhmän työn etenemisen seuraaminen ja työstä tiedottaminen		pj
	Esitys YM:n seurantaohjelmasta, tietojärjestelmien kehittämisestä ja kv.raportoinnista	1,2,4	YM
	Esitys TK:n ympäristötilastoinnista ja KHK-inventaariosta	1,2,4	TK
	Vesihuollon tietohuollon työryhmän loppuraportin käsittely	1,2,6	YM
Kokous 6	6.10.2009		
	Valmisteluryhmän työn etenemisen seuraaminen ja työstä tiedottaminen		pj
	Esitys geologisten luonnonvarojen tilastoinnista	1,2,4	TK
	Ympäristö- ja luonnonvarat tilastokokonaisuudesta keskustelu (vastuut, tehtävät, resurssit, tuotokset)	1,2,3,4	työryhmä
	Kyselyn alustavien tulosten käsittely	1,2,3,4	työryhmä
	Loppuraportista ja ehdotuksista keskustelu	1,2,3,4	työryhmä
Kokous 7	20.10.2009		
	Valmisteluryhmän työn etenemisen seuraaminen ja työstä tiedottaminen		pj
	Energiatilastoinnin toiminnan käsittely	1,2,4	TEM
	TEM:n tilastovastuutyöryhmän loppuraportti	1,2,4	TEM
	Energia- ja ilmastostrategian esittely	4,6	TEM
	Energiatilastokokonaisuudesta keskustelu (vastuut, tehtävät, resurssit, tuotokset)	1,2,3,4	työryhmä
Kokous 8	2.11.2009		

Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoryhmä

	Valmisteluryhmän työn etenemisen seuraaminen ja työstä tiedottaminen		pj
	Loppuraportin suunnittelu,	1,2,3,4	työryhmä
	Kyselyn tulokset	1,2,3,4	työryhmä
	Esitys maataloustilastoista	1,2,4	Tike
	Esitys metsätilastoista	1,2,4	Metla
	Tutkimuksen tietoaineistot -työn esittely	4,6	TK
	Tietojen jakelupolitiikka, maksupolitiikka, asiakastarpeet	1,6	työryhmä
Kokous 9	1.12.2009		
	Valmisteluryhmän työn etenemisen seuraaminen ja työstä tiedottaminen		pj
	Yhteenvedon tekeminen tulevaisuuden haasteista ja asiakkaiden tarpeista	6	työryhmä
	Loppuraportin käsittely jatkuu	1-6	työryhmä
Kokous 10	8.12.2009		
	Loppuraportin työstäminen	1, 6	työryhmä
Kokous 11	14.12.2009		
	Valmisteluryhmän työn etenemisen seuraaminen ja työstä tiedottaminen		pj
	Loppuraportin sisällön läpikäyminen ja hyväksyminen	1-6	työryhmä

Liite 4: Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastot Suomen virallisessa tilastossa (SVT)

Aihealue	Tilasto	Tuottaja
Energia	Energiankulutus	Tilastokeskus
Energia	Kivihiiheen kulutus	Tilastokeskus
Energia	Puun energiakäyttö	Metsäntutkimuslaitos
Energia	Sähkön ja lämmön tuotanto	Tilastokeskus
Energia	Teollisuuden energiakäyttö	Tilastokeskus
Hinnat ja kustannukset	Maatalouden tuotantovälineiden ostohintaindeksi	Tilastokeskus
Hinnat ja kustannukset	Maatalouden tuottajahintaindeksi	Tilastokeskus
Maa-, metsä- ja kalatalous	Alueittainen lihan tuotanto	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Alueittainen maidontuotanto	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Ammattikalastus merellä	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Ammattikalastus sisävesillä	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Ennakkosatotilastot	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Hakkuut ja puuston poistuma metsä-keskuksittain	Metsäntutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Kalajalosteiden tuotanto	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Kalan tuottajahinta	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Kalan ulkomaankauppa	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Kananmunien kokonaistuotanto	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Kananmunien tuotantotilasto	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Kantohintaindeksit	Metsäntutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Kantorahatulot	Metsäntutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Kotieläintuotannon rakenne	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Käytössä oleva maatalousmaa	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Liha kokonaistuotanto	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Maa- ja metsätalousyritysten taloustilasto	Tilastokeskus
Maa-, metsä- ja kalatalous	Maatalouden rakennetutkimus	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Maatilojen rakenne	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Maatilojen sadonkäyttö	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Maidon kokonaistuotanto	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Markkinapuun hakkuut ja työvoima	Metsäntutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Meijeritilasto	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Metsien suojelu	Metsäntutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Metsä sijoituskohteena	Metsäntutkimuslaitos

Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoryhmä

Maa-, metsä- ja kalatalous	Metsänhoito- ja metsänparannustyöt	Metsäntutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Metsästys	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Metsäteollisuuden ulkomaankauppa	Metsäntutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Metsäteollisuuden ulkomaankauppa maittain	Metsäntutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Muiden kotieläinten lukumäärä	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Nautojen lukumäärä	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Omenapuutilasto	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Puukauppa	Metsäntutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Puun energiakäyttö	Metsäntutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Puun hinnat metsäkeskuksittain	Metsäntutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Puutarhatilastot	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Raakapuun käyttö	Metsäntutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Satotilasto	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Sikojen lukumäärä	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Teurastamotilasto	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Vapaa-ajankalastus	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Vesiviljely	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Maa-, metsä- ja kalatalous	Viljan kauppaantulotilasto	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Viljan käyttö- ja varastotilastot	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike
Maa-, metsä- ja kalatalous	Yksityismetsätalouden liikeytulos	Metsäntutkimuslaitos
Palkat ja työvoimakustannukset	Metsätyöntekijöiden palkat	Tilastokeskus
Ympäristö ja luonnonvarat	Hydrologinen kuukausitiedote	Suomen ympäristökeskus
Ympäristö ja luonnonvarat	Hydrologinen vuosikirja	Suomen ympäristökeskus
Ympäristö ja luonnonvarat	Julkisen sektorin ympäristönsuojelumenot	Tilastokeskus
Ympäristö ja luonnonvarat	Jätetilasto	Tilastokeskus
Ympäristö ja luonnonvarat	Kasvihuonekaasut	Tilastokeskus
Ympäristö ja luonnonvarat	Maanmittaus: Maanmittauslaitoksen vuositilastoja	Maanmittauslaitos
Ympäristö ja luonnonvarat	Metsätilinpito	Tilastokeskus
Ympäristö ja luonnonvarat	Metsien suojelu	Metsäntutkimuslaitos
Ympäristö ja luonnonvarat	Teollisuuden ympäristönsuojelumennot	Tilastokeskus
Ympäristö ja luonnonvarat	Ympäristöverot	Tilastokeskus

Liite 5: Valtion virastoille lähetetty kysely ja saatekirje ***Valtion ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojärjestelmät***

Hyvä vastaanottaja!

Pyydän teitä vastaamaan oheiseen kyselyyn, joka koskee virastonne säännöllistä ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastointia sekä tämän aihealueen hallinnollisia tai muita seurantaraportteja. Tutkimustyön puitteissa tehdyt tai kertaluonteiset raportit rajataan kyselyn ulkopuolelle.

Kysely liittyy valtiovarainministeriön vuonna 2008 käynnistämään tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista koskevaan työhön. Selvitysmiehet Eino Siuruainen ja Reino Hjerpe luovuttivat 4.11.2008 laatimansa tilastotoimen selvityshankkeen loppuraportin³⁴, jossa mm. tunnistettiin tarve ympäristötilastojärjestelmän kokonaiskehittämismääräyksen selkiyttämiseksi. Valtiovarainministeriö asetti helmikuussa 2009 selvitysmiesten loppuraporttia seurannutta jatkotyötä varten Tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista selvittävän valmisteluryhmän ja toukokuussa 2009 sille Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilasto (YLE) -alatyöryhmän.

Kyselyn tarkoituksena on tuottaa tietoa valtion ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojärjestelmien kokonaisuudesta sekä siitä, mitä tiedontuotantoa ja raportointia eri viranomaisilla tällä aihealueella on. Kyselyn avulla pyritään myös tunnistamaan tiedon käyttäjien nykyisiä ja tulevia asiakastarpeita. Vastausten perusteella YLE-alatyöryhmä muodostaa kokonaiskuvan tästä kentästä ja raportoi tulokset 31.12.2009 mennessä valmisteluryhmälle.

Kyselyyn vastaaminen edellyttää todennäköisesti melko laajaa käsittelyä organisaationne eri yksiköissä. Vastausaikaa on 30.9.2009 asti. Vastaukset toivotaan toimitettavan sähköpostin liitteenä YLE-työryhmän sihteerille Leena Raittiselle leena.raittinen@tilastokeskus.fi.

Lisätietoja kyselystä ja siihen vastaamisesta antavat:

YLE-alatyöryhmän puheenjohtaja, tilastojohtaja Leena Storgårds (puh. 09-1734 2257, email: leena.storgards@tilastokeskus.fi)

YLE-alatyöryhmän sihteeri, yliaktuaari Leena Raittinen (puh. 09-1734 2909, email: leena.raittinen@tilastokeskus.fi)

Yhteistyöterveisin

Leena Storgårds
tilastojohtaja

Liite:
Jakelu:

Kyselylomake

³⁴ http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20081104Tilast/name.jsp

Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoryhmä

Alueelliset ympäristökeskukset: Pirkanmaa/tuottajavastuu, Uusimaa/MELu, Länsi-Suomi/Vahti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
Energiamarkkinavirasto EMV
Finavia
Geodeettinen laitos
Geologian tutkimuskeskus GTK
HY/Luonnontieteellinen keskusmuseo
Huoltovarmuuskeskus
Ilmailuhallinto
Ilmatieteen laitos
Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT
Maanmittauslaitos
Maaseutuvirasto Mavi
Metsähallitus
Metsäntutkimuslaitos Metla
Metsästäjien keskusjärjestö
Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio
Motiva
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos RKTL
Suomen ympäristökeskus SYKE
Tike Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus
Tilastokeskus
Tullihallitus
Työ- ja elinkeinokeskukset

Tiedoksi:

LVM, YM, MMM, TEM, VM

Taustakysely valtion ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojen sekä -raporttien tuottajille

1. Tietojen antajan yhteystiedot:

2. Mitä organisaatiota vastauksenne koskevat?

3. Mitä ajankohtaa vastauksenne koskevat (vvvvv-vvvv, esim. 2005-2008)?

4. Mitä valtion ympäristö-, luonnonvara- tai energiatilastojärjestelmään liittyviä tilastoja tai raportteja organisaationne tuottaa säännöllisesti? Voitte lisätä tarvittaessa rivejä taulukkoon.

Aihealue: Ympäristö ja luonnonvarat

Tilaston/raportin nimi	Millä perusteella tilasto/raportti tuotetaan? (EU-säädös / kansallinen laki / muu peruste, mikä?)

Aihealue: Maa-, metsä- ja kalatalous

Tilaston/raportin nimi	Millä perusteella tilasto/raportti tuotetaan? (EU-säädös / kansallinen laki / muu peruste, mikä?)

Aihealue: Energia

Tilaston/raportin nimi	Millä perusteella tilasto/raportti tuotetaan? (EU-säädös / kansallinen laki / muu peruste, mikä?)

Aihealue: Muu, mikä?

Tilaston/raportin nimi	Millä perusteella tilasto/raportti tuotetaan? (EU-säädös / kansallinen laki / muu peruste, mikä?)

5. Mikä on kokonaisarvionne yllä tunnistamienne tilastojen/raporttien tuotantoon käytetyistä resursseista organisaatiossanne?

Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoryhmä

Käytettyjen henkilötyövuosien määrä yhteensä: _____ henkilötyövuotta
Työhön osallistuneiden henkilöiden määrä yhteensä: _____ henkilöä

6. Mitkä ovat keskeiset tiedonkäyttäjien (asiakkaat ja yhteiskunta) tarpeet ja mitä niihin vastaaminen edellyttää nyt ja tulevaisuudessa?

7. Mitkä ovat virastonne näkemykset ympäristö-, luonnonvara- tai energiatilastoja koskevan tiedontuotannon kehittämistarpeista?

8. Muita huomioita ja kommentteja:

Liite 6: Yhteenvedo valtion ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojen sekä -raporttien tuottajille suunnatun taustakyselyn vastauksista

1. Kyselyyn vastanneet organisaatiot
2. Tilastot ja raportit
 - 2.1. Aihealue: Ympäristö ja luonnonvarat
 - 2.2. Aihealue: Maa-, metsä- ja kalatalous
 - 2.3. Aihealue: Energia
3. Resurssit
4. Asiakastarpeet
5. Kehittämistarpeet
6. Muut huomiot ja kommentit

1. Kyselyyn vastanneet organisaatiot

Kysely valtion ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojen sekä -raporttien tuottajille lähetettiin 11.9.2009 40 organisaatioon, joiden toiminnan YLE-ryhmä arveli sivuavan tiedontuotantoa aihealueella.

Kyselyyn vastasi 22 organisaatiota: Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, Energiamarkkinavirasto, Ilmatieteen laitos, Länsi-Suomen ympäristökeskus, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT, Maanmittauslaitos, Metsäntutkimuslaitos Metla, Metsästäjien keskusjärjestö, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Motiva, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos RKTL, Suomen ympäristökeskus SYKE, Tike Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tilastokeskus, Tullihallitus, 6 TE-keskusta (Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Häme, Kainuu, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi) ja Uudenmaan ympäristökeskus.

Kyselyyn saadut vastaukset ovat nähtävillä YLE-extranetissä osoitteessa http://tilastokeskus.fi/tup/vle_extra/data/Kysely/Vastaukset/.

Kyselyyn jätti vastaamatta 18 organisaatiota: Finavia, Geodeettinen laitos, Geologian tutkimuskeskus GTK, Helsingin yliopisto/Luonnontieteellinen keskusmuseo, Huoltovarmuuskeskus, Ilmailuhallinto, Maaseutuvirasto Mavi, Metsähallitus, Pirkanmaan ympäristökeskus ja 9 TE-keskusta.

Geologian tutkimuskeskusta koskevat tiedot on täydennetty kyselyn vastauksista tehtyyn yhteenvedoon Saku Vuoren 30.9.2009 päivätyn esityksen perusteella.

Vastauksia tarkasteltaessa tulee huomata, että organisaatiot ovat huomioineet vastauksissaan kansainvälisen raportoinnin vaihtelevasti. Vain osa kyselyyn vastanneista organisaatioista on sisällyttänyt vastauksiinsa kansainvälistä raportointia koskevat tiedot, joten kysely ei siltä osin tuottanut kattavaa kokonaiskuvaa.

2. Tilastot ja raportit

Valtion ympäristö-, luonnonvara- tai energiatilastojärjestelmään liittyvät tilastot tai raportit, joita kyselyyn vastanneet organisaatiot tuottavat säännöllisesti esitetään alla olevissa taulukoissa aihealueittain. Kyselyyn vastanneet TE-keskukset ilmoittivat, ettei niillä ole kyselyn aihealueella säännöllistä tilastotuotantoa tai raportointia. Myös Maanmittauslaitos ilmoitti vastauksessaan, ettei sillä ole luonnonvaroihin tai energiaan liittyvää tilastointia.

2.1 Aihealue: Ympäristö ja luonnonvarat

Organisaatio	Ajankohta, jota vastaukset koskevat	Tilaston/raportin nimi	Millä perusteella tilasto/raportti tuotetaan?
Geologian tutkimuskeskus		FODD, FINGOLD	
Geologian tutkimuskeskus		Geologisten luonnonvarojen hyödyntäminen -julkaisu	
Ilmatieteen laitos	2008	Ilmastokatsaus	Ilmatieteen laitoksen tehtävä on tuottaa tietoja Suomen ilmastosta
Länsi-Suomen ympäristökeskus	Vuosittain vuoden 2007 tiedoista lähtien	Suomen E-PRTR_raportti	EU parlamentin ja neuvoston asetus N:o 166/2006
Metla /Kasvihuonekaasujen laskenta ja raportointi	2007-2009	Kasvihuonekaasut/Suomen viralliset kasvihuonekaasupäästöluvut maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsätalous sektorilta	Tilastokeskuksen ja Metlan välinen sopimus Kansainväliset sopimukset: YK:n ilmastositomus ja Kioton pöytäkirja
Metsästäjain Keskusjärjestö (+ 15 riistanhoitopiiriä ja 298 riistanhoitoyhdistystä)	2008-2009	Aihealue: Riistatalous: Metsästäjien määrä (tilasto)	Laki riistanhoitomaksuista ja pyyntilupamaksuista (616/1993) 7a § ja 7c §
Metsästäjain Keskusjärjestö (+ 15 riistanhoitopiiriä ja 298 riistanhoitoyhdistystä)	2008-2009	Aihealue: Riistatalous: Pyyntiluvanvaraisten riistaeläinlajien saalistilastot (tilasto)	Metsästysasetus (666/1993) 9 §
Metsästäjain Keskusjärjestö (+ 15 riistanhoitopiiriä ja 298 riistanhoitoyhdistystä)	2008-2009	Aihealue: Riistatalous: Luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun Neuvoston direktiivin (92/43 EY) 16 artiklan toteutumisesta vuosina 2007-2008 riistaeläimiä koskevalta osaltaan (kaksivuotisraportti kahden vuoden välein maa- ja metsätalousministeriölle)	Luontodirektiivi ja maa- ja metsätalousministeriön vuosittain antama tulostavoite Metsästäjain Keskusjärjestölle
Metsästäjain Keskusjärjes-	2008-2009	Aihealue: Riistatalous:	Lintudirektiivi ja maa- ja

tö (+ 15 riistanhoitopiiriä ja 298 riistanhoitoyhdistystä)		Lintudirektiivin Suomea koskeva poikkeusraportti rauhoittamattomien lintujen ja riistalintujen pyynnistä sekä munien keräämisestä vuonna 2008 (raportti vuosittain maa- ja metsätalousministeriölle)	metsätalousministeriön vuosittain antama tulostavoite Metsästäjän Keskusjärjestölle
Metsätalouden kehittä- miskeskus Tapio	Tapion vuositilastot on laadittu vuodesta	Ympäristötuki, luonnonhoito- ja elinympäristötiedot osana Tapion vuositilastoja ja Kemeravarojen seurantalilastoja	Tapion ja maa- ja metsätalousministeriön tulossopimus
Metsätalouden kehittä- miskeskus Tapio	1908-, Työvoimatilastot 1948-, Kemeravarojen seurantalilastot 1997- ja Hakkuuseurantalilastot 2008- alkaen.	Luonnonhoidon laadun seurannan tulokset	Tapion ja metsäkeskusten kehittämisohjelma
Suomen ympäristökeskus	2008	Biohajoavat jätteet ja muut kaatopaikka-asetuksen edellyttämät tiedot	laki
Suomen ympäristökeskus	2008	Valtakunnallisen jätesuunnitelman (VALTSU) seuranta (joka kolmas vuosi)	laki
Suomen ympäristökeskus	2008	Valtion ympäristölupaviranomaisten myöntämät ympäristöluvat	
Suomen ympäristökeskus	2008	Ympäristön tila Suomessa 2008	
Suomen ympäristökeskus	2008	YVA-menettelyt	laki
Suomen ympäristökeskus	2008	Antifouling-aineiden myyntimäärät	laki
Suomen ympäristökeskus	2008	Asemakaavan seuranta	
Suomen ympäristökeskus	2008	Elinympäristöjen seuranta	
Suomen ympäristökeskus	2008	Hydrologinen kuukausitiedote	
Suomen ympäristökeskus	2008	Hydrologinen vuosikirja (joka viides vuosi, uusin 2007)	
Suomen ympäristökeskus	2008	Ilman epäpuhtauksien päästötiedot	
Suomen ympäristökeskus	2008	Kaavoituksen seuranta	
Suomen ympäristökeskus	2008	Limantorjunta-aineiden myyntimäärät	laki
Suomen ympäristökeskus	2008	Maa-ainesten otto	laki
Suomen ympäristökeskus	2008	Pilaantuneiden maiden kunnostamiseen liittyvät hallintopäätökset	
Suomen ympäristökeskus	2008	Pohjavesialuetiedot	
Suomen ympäristökeskus	2008	REACH- ja CLP-neuvontapalveluun tulleiden kyselyiden määrät	laki

Suomen ympäristökeskus	2008	Suojauskemikaalien myyntimäärät	laki
Suomen ympäristökeskus	2008	Teollisuuden ja kalankasvatuksen päästöt vesiin	
Suomen ympäristökeskus	2008	Valmistuneet valtion jätehuoltotyö-hankkeet	
Suomen ympäristökeskus	2008	Yhdyskuntarakenteen seuranta	
Suomen ympäristökeskus	2008	Ympäristö-lehden tilastoliite	
Suomen ympäristökeskus	2008	Kansainväliset raportoinnit:	
Suomen ympäristökeskus	2008	Report preceding Advisory Committee Meeting	EU-säädös, kansainvälinen sopimus EUROBATS
Suomen ympäristökeskus	2008	Yearly report to the Basel Convention	EU-säädös, kansainvälinen sopimus SBC
Suomen ympäristökeskus	2008	OSPAR Database on Offshore Wind-farms	EU-säädös, kansainvälinen sopimus OSPAR
Suomen ympäristökeskus	2008	OSPAR Decision 98/4 on Emission and Discharge Limit Values for the Manufacture of Vinyl Chloride Monomer (VCM) including the Manufacture of 1,2-dichloroethane (EDC)	EU-säädös, kansainvälinen sopimus OSPAR
Suomen ympäristökeskus	2008	OSPAR Decision 98/5 on Emission and Discharge Limit Values for the Vinyl Chloride Sector, Applying to the Manufacture of Suspension-PVC (s-PVC) from Vinyl Chloride Monomer (VCM)	EU-säädös, kansainvälinen sopimus OSPAR
Suomen ympäristökeskus	2008	OSPAR Recommendation 2000/3 on Emission and Discharge Limit Values for the Manufacture of Emulsion PVC (e-PVC) from Vinyl Chloride Monomer	EU-säädös, kansainvälinen sopimus OSPAR
Suomen ympäristökeskus	2008	OSPAR Recommendation 2001/1 for the Management of Produced Water from Offshore Installations	EU-säädös, kansainvälinen sopimus OSPAR
Suomen ympäristökeskus	2008	OSPAR Recommendation 2003/3 on a Network of Marine Protected Areas	EU-säädös, kansainvälinen sopimus OSPAR
Suomen ympäristökeskus	2008	OSPAR Recommendation 2003/5 to Promote the Use and Implementation of Environmental Management Systems by the Offshore Industry	EU-säädös, kansainvälinen sopimus OSPAR
Suomen ympäristökeskus	2008	OSPAR Recommendation 99/1 on the Best Available Techniques for the Manufacture of Emulsion PVC (e-PVC)	EU-säädös, kansainvälinen sopimus OSPAR
Suomen ympäristökeskus	2008	OSPAR Report on Discharges, Spills and Emissions from Offshore Oil and Gas Installations	EU-säädös, kansainvälinen sopimus OSPAR
Suomen ympäristökeskus	2008	OSPAR Report on Liquid Discharges from Nuclear Installations	EU-säädös, kansainvälinen sopimus

			OSPAR
Suomen ympäristökeskus	2008	OSPAR Reporting on Dumping of Wastes at Sea	EU-säädös, kansainvälinen sopimus OSPAR
Suomen ympäristökeskus	2008	Recommendation 2003/2 on an OSPAR Framework for Reporting Encounters with Marine Dumped Conventional and Chemical Munitions (attached to the measure)	EU-säädös, kansainvälinen sopimus OSPAR
Suomen ympäristökeskus	2008	Annual Report	EU-säädös, kansainvälinen sopimus CITES
Suomen ympäristökeskus	2008	Biennial Report	EU-säädös, kansainvälinen sopimus CITES
Suomen ympäristökeskus	2008	Information on the number of certificates of ownership issued for live animals	EU-säädös, kansainvälinen sopimus CITES
Suomen ympäristökeskus	2008	Information on the number of live specimens per shipment and of mortality in transport	EU-säädös, kansainvälinen sopimus CITES
Suomen ympäristökeskus	2008	Notification of amounts of confiscated ivory	EU-säädös, kansainvälinen sopimus CITES
Suomen ympäristökeskus	2008	Air quality annual data reporting (EMEP/CCC)	EU-säädös, kansainvälinen sopimus UNECE
Suomen ympäristökeskus	2008	Report on Critical Thresholds and Target Loads for Air Pollutant Impacts on Ecosystems (ICP M&M)	EU-säädös, kansainvälinen sopimus CCE
Suomen ympäristökeskus	2008	Information on habitats and species in need of conservation measures and the development of recovery plans	EU-säädös, kansainvälinen sopimus Bern Convention
Suomen ympäristökeskus	2008	Standard Data Form	EU-säädös, kansainvälinen sopimus Bern Convention
Suomen ympäristökeskus	2008	National Report	EU-säädös, kansainvälinen sopimus CMS
Suomen ympäristökeskus	2008	Application by the Baltic Sea States of a Helsinki Convention form for reporting alleged inadequacy of reception facilities for sewage (Recommendation 10/6)	EU-säädös, kansainvälinen sopimus HELCOM
Suomen ympäristökeskus	2008	HELCOM Indicator Fact Sheets	EU-säädös, kansainvälinen sopimus HELCOM
Suomen ympäristökeskus	2008	Measures to abate pollution by oil and other harmful substances in cases of grounding, collision, sinking of a ship or other maritime casualty (Recommendation 17/12)	EU-säädös, kansainvälinen sopimus HELCOM
Suomen ympäristökeskus	2008	Monas report for biological data and harmful substances (Recommendation	EU-säädös, kansainvälinen sopimus

		19/3)	ICES
Suomen ympäristökeskus	2008	MONAS report for hydrographic and hydrochemical data (Recommendation 19/3)	EU-säädös, kansainvälinen sopimus ICES
Suomen ympäristökeskus	2008	Monitoring of airborne pollution load (Recommendation 24/1)	EU-säädös, kansainvälinen sopimus HELCOM
Suomen ympäristökeskus	2008	Information on changes to ecological character	EU-säädös, kansainvälinen sopimus Ramsar Convention
Suomen ympäristökeskus	2008	Information on changes to ecological character caused by dams	EU-säädös, kansainvälinen sopimus Ramsar Convention
Suomen ympäristökeskus	2008	Information on invasive alien species	EU-säädös, kansainvälinen sopimus Ramsar Convention
Suomen ympäristökeskus	2008	Information on mangrove ecosystems	EU-säädös, kansainvälinen sopimus Ramsar Bureau and the Scientific and Technical Review Panel
Suomen ympäristökeskus	2008	Information on progress to restore wetland sites	EU-säädös, kansainvälinen sopimus Ramsar Convention
Suomen ympäristökeskus	2008	Information on sites in the Montreux Record	EU-säädös, kansainvälinen sopimus Ramsar Convention
Suomen ympäristökeskus	2008	Information on the conservation status of coastal wetlands	EU-säädös, kansainvälinen sopimus Ramsar Convention
Suomen ympäristökeskus	2008	Information on the impacts of drought and other natural disasters on the ecological character of sites	EU-säädös, kansainvälinen sopimus Ramsar Convention
Suomen ympäristökeskus	2008	Ramsar National Report	EU-säädös, kansainvälinen sopimus Ramsar Convention
Suomen ympäristökeskus	2008	Titanium Dioxide Directive Implementation Report	EU-säädös, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Information on research and work required	EU-säädös, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Information on the practical application of hunting regulations	EU-säädös, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	National Report on Derogations	EU-säädös, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Triennial Report	EU-säädös, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	GroundWater Directive dangerous substances report	EU-säädös, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)

Suomen ympäristökeskus	2008	Reporting obligation for Council Directive 82/176/EEC	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Report obligation for Council Directive 83/513/EEC	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	National implementation programme for UWWT Directive	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Situation report for UWWT Directive	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	UWWT Directive monitoring	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Annex V Nitrates Report	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Reporting obligation for Council Directive 91/692/EEC	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Information on the deliberate introduction of species	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Summary report on class 3 and class 4 contained uses	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Annual Report (Council Regulation (EC) No. 338/97 of 9 December 1996 on the protection of species of wild fauna and flora by regulating trade therein)	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Information on laws, regulations and administrative provisions	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Information on national laws	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Inland waters (even years)	EU-säädos, kansainvälinen sopimus Eurostat
Suomen ympäristökeskus	2008	Land data	EU-säädos, kansainvälinen sopimus Eurostat
Suomen ympäristökeskus	2008	WFD River Basin District and competent authority report	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	WFD River Basin Management Plan including programme of measures	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	List of GMOs which have been released and of notifications that were rejected	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)

Suomen ympäristökeskus	2008	Notification of the results of a deliberate release of GMOs for any other purpose than for placing on the market	EU-säädös, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Summary of notifications of deliberate releases of GMOs for any other purpose than for placing on the market	EU-säädös, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Summary of the dossier	EU-säädös, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Report on existing plants declared for eligibility under Article 4.4 of LCP Directive	EU-säädös, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Report on programmes on emissions from large combustion plants	EU-säädös, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Implementation Report Dangerous substances	EU-säädös, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Shellfish Directive report	EU-säädös, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Fish Directive Report	EU-säädös, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Groundwater quality (EWN-3)	EU-säädös, kansainvälinen sopimus EEA
Suomen ympäristökeskus	2008	Lake quality (EWN-2)	EU-säädös, kansainvälinen sopimus EEA
Suomen ympäristökeskus	2008	Marine Data (ME-1)	EU-säädös, kansainvälinen sopimus EEA
Suomen ympäristökeskus	2008	Nationally designated areas (CDDA-1)	EU-säädös, kansainvälinen sopimus EEA
Suomen ympäristökeskus	2008	Pollutant Emissions to Water	EU-säädös, kansainvälinen sopimus EEA
Suomen ympäristökeskus	2008	River quality (EWN-1)	EU-säädös, kansainvälinen sopimus EEA
Suomen ympäristökeskus	2008	Checklist of Information	EU-säädös, kansainvälinen sopimus IWC
Suomen ympäristökeskus	2008	Notification of authorisation of a special permit	EU-säädös, kansainvälinen sopimus IWC
Suomen ympäristökeskus	2008	Progress report on cetacean research	EU-säädös, kansainvälinen sopimus IWC
Suomen ympäristökeskus	2008	Proposal for special permit for research purposes	EU-säädös, kansainvälinen sopimus SC-IWC

Suomen ympäristökeskus	2008	Ozone Depleting Substances Report	EU-säädos, kansainvälinen sopimus OZONE
Suomen ympäristökeskus	2008	List of Initial Environmental Evaluations	EU-säädos, kansainvälinen sopimus CEP
Suomen ympäristökeskus	2008	Report on permits issued	EU-säädos, kansainvälinen sopimus CEP
Suomen ympäristökeskus	2008	Report on the implementation of Annex V	EU-säädos, kansainvälinen sopimus CEP
Suomen ympäristökeskus	2008	Yearly additional report to the EU Commission on waste shipments	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Ozone depleting substances report	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Report on persistent organic pollutants	EU-säädos, kansainvälinen sopimus DG ENV (EC)
Suomen ympäristökeskus	2008	Report on the convention on the Transboundary Effects of Industrial Accidents implementation	EU-säädos, kansainvälinen sopimus UNECE
Suomen ympäristökeskus	2008	Report on Implementation (United Nations Convention to Combat Desertification in those Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, Particularly in Africa)	EU-säädos, kansainvälinen sopimus UNCCD
Tilastokeskus	2009	Teollisuuden ympäristönsuojelumenot	EU-säädos
Tilastokeskus	2009	Julkisen sektorin ympäristönsuojelumenot	Raportointi EU:lle ja OECD:lle
Tilastokeskus	2009	Ympäristöverot	Raportointi EU:lle ja OECD:lle
Tilastokeskus	2009	Ympäristöliiketoiminta	Kansallinen tietotarve
Tilastokeskus	2009	Jätetilasto	EU-säädökset, sopimus SYKE:n kanssa
Tilastokeskus	2009	Metsätilinpito	Raportointi EU:lle
Tilastokeskus	2009	Kasvihuonekaasut	Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös, YK:n ilmastopopimus ja Kioton pöytäkirja, YM-TK sopimus ja Valtionneuvoston periaatepäätös
Tilastokeskus	2009	Maaraportti Ilmastopopimukselle	YK:n ilmastopopimus ja Kioton pöytäkirja, YM-TK sopimus ja Valtionneuvoston periaatepäätös

Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoryhmä

Tilastokeskus	2009	Ympäristötilasto Vuosikirja	Kansallinen tietotarve
Tullihallitus	nykytilanne	Jätteiden tuonti- ja vientitietoja	Jätetilastoasetus/herrasmiessopimus
Uudenmaan ympäristökeskus		Altistuminen ympäristömelulle Suomessa (tms.?)	YSL 25 a-b §(+ ympäristömeludirektiivi 2002/49/EY), YSL 27 §, Uudenmaan ympäristökeskuksen erikoistuminen meluntorjuntaan (ympäristöministeriön päätös)

2.2 Aihealue: Maa-, metsä- ja kalatalous

Organisaatio	Ajankohta, jota vastaukset koskevat	Tilaston/raportin nimi	Millä perusteella tilasto/raportti tuotetaan?
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Tuberkuloosi eläimissä	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Brusella eläimissä	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Brusella elintarvikkeissa	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Salmonella rehuissa	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Salmonella eläimissä	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Salmonella elintarvikkeissa	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Salmonella resistenssi - eläimet, elintarvikkeet, rehut?	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti /Finres - raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Salmonella sero- ja faagityyppitaulukot - eläimet, elintarvikkeet, rehut?	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Trikiini eläimissä	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Kampylobakteeri rehuissa	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Kampylobakteeri eläimissä	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Kampylobakteeri elintarvikkeissa	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Kampylobakteeri resistenssi - eläimet, elintarvikkeet, rehut?	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti /Finres-raportti

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Listeria eläimissä	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Listeria elintarvikkeissa	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Yersinia eläimissä	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Yersinia elintarvikkeissa	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	BSE ja scrapie sekä CWD	OIE/EU/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	BSE-lääniraportit	kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Nautojen ikäjakauma	EU/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	TSE-genotyyppitys	EU/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Rabies eläimissä	OIE/EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Sikojen virustaudit; seurantaohjelmat, epäilyt ym.	OIE/kansalliset raportit
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Nautojen virustaudit; seurantaohjelmat, epäilyt ym.	OIE/kansalliset raportit
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Lampaiden ja vuohien maedi-visna; seurantaohjelma	OIE/kansalliset raportit
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Siipikarjan virustaudit; seurantaohjelmat, epäilyt ym.	OIE/EU/kansalliset raportit
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Villilintujen lintuinfluenssa; seurantaohjelma, epäilyt ym.	OIE/EU/kansalliset raportit
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Kalojen virustaudit; seurantaohjelmat, epäilyt ym.	OIE/kansalliset raportit
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Virologisten tutkimusten muut eläinlaji-, tauti-, tutkimustilastot	Kansalliset raportit
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Ekinokokki eläimissä (Huom. Myös myyrätiedot METLA:sta!)	EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Toksoplasma eläimissä	EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	VTEC eläimissä	EU/EFSA/kansallinen raportti
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Kasvinsuojeluaineiden myyntitilastot	Laki kasvinsuojeluaineista 1259/2006, ilmoitusvelvollisuus 22§. Tilasto

			kootaan ilmoitettavista tiedoista.
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Elintarvikkeiden, sivutuotteiden ja elävien eläinten tuonti EU:n ulkopuolisista maista: tuontierien lukumäärä/vuosi	EU/SANCO/kansallinen raportti 1996/1192
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Eläinlääkinnällisessä rajatarkastuksessa tutkittaville erille suoritettut laboratoriotutkimukset	EU/SANCO/kansallinen raportti 1996/1192
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Rehuseosten ja rehulisäainevalmisteiden valmistustilasto	Sekä rehualan että lannoitevalmisteiden toimijoilla on lainsäädännössä ilmoitusvelvollisuus valmistusmääristä, raaka-ainekäytöstä, tuonnin ja viennin määristä (RL 86/2008, LL539/2006). Määräykset valvonnan tulosten julkaisemisesta (Rehut MMMa 11/09, lannoitevalmisteet MMMa 13/07. Tilastoja kootaan ilmoitettavista tiedoista.
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Kasvianalytiikanyksikkö julkaisee kahden viikon välein päivitettyä tilastoa näytteiden laadusta Eviran Internet-sivuilla. Tarkastuskauden lopulliset tulokset satokauden kylvösiementen laadusta julkaistaan kerran vuodessa Kylvösiemen –lehdessä selitysten kera. Tilasto sisältää tärkeimpien siementuotannon lajien itävyyksien ja siemenlevintäisten kasvitautien keskiarvotiedot.	
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Siemenperunan laatutilastoja julkaistaan asiantuntijalausuntojen yhteydessä peruna-alan lehdissä.	
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Tarkastuskauden tuotantomäärät (esim. tuotantoalat ja sertifioidut kilot) satokauden kylvösiemenestä julkaistaan kerran vuodessa Kylvösiemen –lehdessä (simentarkastusyksikkö).	Siemenalantoimijoiden tarpeet
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Siemenperunan tuotantotilastoja (esim. tuotantoalat ja sertifioidut kilot) julkaistaan vuosittain Tuottava Peruna-lehdessä (simentarkastusyksikkö).	Siemenalantoimijoiden tarpeet
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Viljaseula-julkaisu, joka on tilasto-julkaisu viljasadon käyttölaadusta.	
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Tilasto niistä päätöksistä, jotka on tehty eläinlääkärin ammatinharjoittamista koskevista hakemuksista	
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	Tilasto eläinlääkärinammatinharjoittamista koskevista hakemuksista	

rasto Evira		jien lukumääristä ja heidän jakautumisestaan eri toimialoille	
Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, MTT	Aineiston tuottaminen vuonna 2008	MTT:n lajikekoeaineisto	MMM asetus 51/2004
Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, MTT	Aineiston tuottaminen vuonna 2008	MTT:n rehuarvotaulukot ja ruokin-tasuositukset	MMM päätös 40/1999
Metla /Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Puukauppa	Asetus Metsäntutkimus-laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Puun hinnat metsäkeskuksittain	Asetus Metsäntutkimus-laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Kantohintaindeksit	Asetus Metsäntutkimus-laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Markkinapuun hakkuut ja työvoima	Asetus Metsäntutkimus-laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Hakkuut ja puuston poistuma metsä-keskuksittain	Asetus Metsäntutkimus-laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Metsäteollisuuden ulkomaankauppa	Asetus Metsäntutkimus-laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Metsäteollisuuden ulkomaankauppa maittain	Asetus Metsäntutkimus-laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Metsänhoito- ja metsänparannustyöt	Asetus Metsäntutkimus-laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Raakapuun käyttö	Asetus Metsäntutkimus-laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Puun energiakäyttö	Asetus Metsäntutkimus-laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Kantorahatulot	Asetus Metsäntutkimus-laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Yksityismetsätalouden liike-tulos	Asetus Metsäntutkimus-laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Metsä sijoituskohteena	Asetus Metsäntutkimus-laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Metsien suojelu	Asetus Metsäntutkimus-laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Metsätilastollinen vuosikirja	Asetus Metsäntutkimus-laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Forest Finland in Brief	Asetus Metsäntutkimus-laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen	2000-2008	Pientalojen polttopuun käyttö	Asetus Metsäntutkimus-

tietopalvelu			laitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Suomen piensahat	Asetus Metsäntutkimuslaitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Markkinapuun alueittaiset hankintamäärät ja kulkuvirrat	Asetus Metsäntutkimuslaitoksesta
Metla /Valtakunnan metsien inventointi (VMI)	2008-2009	Metsäkeskuksittaiset metsävarat	Asetus Metsäntutkimuslaitoksesta
Metla/Valtakunnan metsien inventointi (VMI)	2008-2009	Maakunnittaiset metsävarat (->Tilastokeskus)	Tilastolaki, asetus Metsäntutkimuslaitoksesta
Metla /Valtakunnan metsien inventointi (VMI)	2008-2009	Global Forest Resource Assessment - raportit	FAO:n ohjelma
Metla/Valtakunnan metsien inventointi (VMI)	2008-2009	MCPFE State of Europe's Forests - raportti	MCPFE-sopimus
Metla /Metsien terveydentilan seuranta	1996-2008	Metsien terveydentilan (ekstensiivitaso – n. 650 koealaa) tilastot (puiden harsuntuminen, neulasten värioireet, bioottiset ja abioottiset tuhot). Tulokset lähetetään (YK-ECE) ICP Forests/PCC Hampuriin ja sitä kautta DG JRC kerran vuodessa, ja ICP Forests raportoi tulokset asiantuntijoille ja päättäjille.	1996-2006: EU-säädökset ja YK-ECE/CLRTP 2007 –2008: YK-ECE/CLRTP
Metla/Metsien terveydentilan seuranta	1996-2008	Metsien terveydentilan (intensiivitaso – n 16 koealaa) tilastot (laskeuma, maavesi, karikesato, maaperä, puiden kasvu, pintakasvillisuus, neulaskemia, metsikön meteorologia jne.). Tulokset lähetetty joka vuosi DG JRC 1996-2006, ja ICP Forests/PCC Hampuriin joka vuosi 2007-2008. JRC / ICP Forests raportoineet tulokset. Suomen oma raportointi: Forest Condition Monitoring in Finland, National Reports: 1998, 1999, 2000, 2001, 2002-2005	1996-2006: EU-säädökset ja YK-ECE/CLRTP 2007 –2008: YK-ECE/CLRTP
Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio	Tapion vuositilastot on laadittu vuodesta 1908-, Työvoimatilastot 1948-, Kemerava-	Tapion vuositilastot. (yksityismetsätaloutta koskevat tilastot sisältää tilastoja mm. toimintaympäristöstä, metsien käytöstä, metsätalouden edistämisestä, luonnonhoidosta ja monimuotoisuudesta, viranomais-toiminnasta ja voimavaroista)	Tapion ja maa- ja metsätalousministeriön tulossopimus
Metsätalouden kehittämis-		Kestävän metsätalouden rahoitus-	Tapion ja maa- ja met-

keskus Tapio	rojen seurantalilastot	lain perusteella myönnettyjen varojen seurantalilastot	sätalousministeriön tulossopimus
Metsätalouden kehittämis-keskus Tapio	1997- ja Hakuuseurantatilastot 2008- alkaen.	Yksityismetsien työvoima- ja kone-tilastot	Tapion ja maa- ja metsätalousministeriön tulossopimus
Metsätalouden kehittämis-keskus Tapio		Hakuuseurantatilastot metsänkäyttöilmoitusten pohjalta	Tapion ja metsäkeskusten kehittämisohjelma
Metsätalouden kehittämis-keskus Tapio		Raportti metsälakien tarkastuksista sekä yhteenvetoraportti metsälakien valvonnasta ja toimeenpanosta	Tapion ja maa- ja metsätalousministeriön tulossopimus
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	Lähinnä 2000 - 2009	Ammattikalastus merellä	Saalistilastointia koskeva asetus (EY 218/2009), Kalatalouden EU- tiedonkeruuohjelma ¹⁾ (EY 199/2008, EY 665/2008), FAO:n tilasto-ohjelma, Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) tilasto-ohjelma
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	Lähinnä 2000 - 2009	Kalan tuottajahinnat	Kalan maihintuontia koskeva tilastoasetus 1921/2006, EU- tiedonkeruuohjelma ¹⁾ (EY 199/2008, EY 665/2008), FAO:n tilasto-ohjelma
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	Lähinnä 2000 - 2009	Vesiviljely	Vesiviljelyä koskeva tilastoasetus 762/2008, Kalatalouden EU- tiedonkeruuohjelma ¹⁾ (EY 199/2008, EY 665/2008), FAO:n tilasto-ohjelma
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	Lähinnä 2000 - 2009	Ammattikalastus sisävesillä	FAO:n tilasto-ohjelma
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	Lähinnä 2000 - 2009	Kalajalosteiden tuotanto	Kalatalouden EU- tiedonkeruuohjelma ¹⁾ (EY 199/2008, EY 665/2008), FAO:n tilasto-ohjelma
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	Lähinnä 2000 - 2009	Kalan ulkomaankauppa	FAO:n tilasto-ohjelma
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	Lähinnä 2000 - 2009	Kalastus- vesiviljely- ja kalanjalostusyritysten taloudellinen tilasto – kehitteillä oleva SVT-tilasto	Kalatalouden EU- tiedonkeruuohjelma ¹⁾ (EY 199/2008, EY 665/2008)
Riista- ja kalatalouden	Lähinnä	Vapaa-ajankalastus	Kalatalouden EU- tie-

tutkimuslaitos	2000 - 2009		donkeruuhjelma ¹⁾ (EY 199/2008, EY 665/2008), FAO:n tilasto-ohjelma
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	Lähinnä 2000 - 2009	Metsästys (vuoteen 2008 asti tilaston nimi oli Riistasaalis)	Kansalliset tarpeet (mm. MMM:n tulosohjaus RKTL:lle)
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	Lähinnä 2000 - 2009	Hylkeiden kalataloudelle aiheuttamat vahingot	
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Tilastot:	
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Maatilojen rakenne (SVT)	Kansallinen laki: 1) Laki maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksesta (1200/1992), laki maaseutuelinkeinotilastoista (1197/1996), laki maaseutuelinkeinorekisteristä (1515/1994) sekä Tilastolaki (280/2004).
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Maatalouden rakennetutkimus (SVT)	EU-säädös: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EY) 1166/2008 + Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Ennakollinen syyskylvöala	Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Käytössä oleva maatalousmaa (SVT)	EU-säädös: Neuvoston asetukset (ETY) 959/93 ja 837/90
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Kotieläintuotannon rakenne (SVT)	Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Nautojen lukumäärä (SVT)	EU-säädös: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset 1165/2008 + Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Sikojen lukumäärä (SVT)	EU-säädös: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset 1165/2008 + Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Muiden kotieläinten lukumäärä (SVT)	Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Ennakkosotilastot (SVT)	Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Satotilasto (SVT)	EU-säädös: Neuvoston asetukset (ETY) 959/93 ja 837/90 + Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Luomusotilasto	Kansallinen laki: 1) +

			EU-säädös: Välillisesti Komission asetus (EY) 889/2008
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Maatilojen sadonkäyttö (SVT)	Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Ruokaperunan varastotilasto	Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Viljan käyttö- ja varastotilastot (SVT)	Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Viljan kauppaantulotilasto (SVT)	Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Viljatase	Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Maidon kokonaistuotanto (SVT)	EU-säädös: Neuvoston direktiivi 96/16/EY + Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Alueittainen maidontuotanto (SVT)	Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Meijeritilasto (SVT)	EU-säädös: Neuvoston direktiivi 96/16/EY + Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Lihan kokonaistuotanto (SVT)	EU-säädös: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 1165/2008 + Kan- sallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Alueittainen lihan tuotanto (SVT)	Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Teurastamotilasto (SVT)	EU-säädös: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 1165/2008 + Kan- sallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Kananmunien kokonaistuotanto (SVT)	Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Kananmunien tuotantotilasto (SVT)	Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Maitotuotteiden myynti ja varastot	Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Lihan varastot	Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Puutarhatilastot (SVT)	EU-säädös: Neuvoston asetus (ETY) 959/93 + Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Omenapuutilasto (SVT)	EU-säädös: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/109/EY + Kansallinen laki: 1)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Maidon tuottajahinnat	Kansallinen laki: 1) & GA
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Lihan tuottajahinnat	Kansallinen laki: 1) & GA
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Viljan, rypsin ja rapsin tuottajahinnat	Kansallinen laki: 1) &

			GA
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Ruokaperunan tuottajahinnat	Kansallinen laki: 1) & GA
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Kananmunien tuottajahinnat	Kansallinen laki: 1) & GA
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Ravintotase	Kansallinen laki: 1) + Muu peruste: FAO:n jaottelusäädökset, OECD-säädökset
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Tilastojulkaisu:	
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Maatilatilastollinen vuosikirja (vuosijulkaisu)	
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Ravintotase (vuosijulkaisu)	
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Maatilaräkisteri (vuosijulkaisu)	
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Puutarhayrityksrekisteri (vuosijulkaisu)	
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Pellolta pöytään (vuosijulkaisu)	
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Raportointi:	
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	EU Hintaseuranta	EU-säädöksiä
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle (MELA) toimitettavat maatilojen ja viljelijöiden tiedot	IACS-ylläpito
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Luettelo hevostalouden kansalliseen tukeen oikeuttavista eläimistä	IACS-ylläpito
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Väärinkäytösraportti	IACS-ylläpito
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Eläinvalvonnan seurantaraportti	IACS-ylläpito
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Kaukovalvonnan tuloksien (feedback) raportointi	IACS-ylläpito
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Eläinpalkkiota koskeva kertomus edelliseltä kalenterivuodelta	IACS-ylläpito
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Peltovalvonnan seurantaraportti	IACS-ylläpito
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Kasvinjalostajille toimitettavat tiedot rojaltien perimistä varten	Maksullinen tilausraportti / Siemenkauppiaiden yhdistys
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Kirjanpitoltilojen tukitiedot	Maksullinen tilausraportti / MTT taloustutkimus
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Peltovalvontavelvoitteen seurantaraportti	
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Nautojen teurastiedot	
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Komission CAP-valvontaraportti	

Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Kuukausittaiset maitotukitiedot maito-tilastointiin	Tilastopalvelut-toimialueelle sisäistä raportointia
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Meijereiden vastaanottama maitomäärä	Tilastopalvelut-toimialueelle sisäistä raportointia
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Avomaavihannesten viljelyalat	Maksullinen tilausraportti (13406)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Avomaavihannesten varastomäärät	Maksullinen tilausraportti (13406)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Avomaavihannesviljelijöiden yhteystiedot	Maksullinen tilausraportti (13406)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Perunanviljelijöiden yhteystiedot	Maksullinen tilausraportti (13406)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Perunan viljelyalat ja satotietoja	Maksullinen tilausraportti (13406)
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Nautojen alkuperäkysely	Nautarekisterin ylläpito
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Raatoraportti	Nautarekisterin ylläpito
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Teurasnaudat	Nautarekisterin ylläpito
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Elävät naudat	Nautarekisterin ylläpito
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Nautatietoja 1 (joka kk), pariton kk = 2 h, parillinen kk = 1 h	Maksullinen vakioraportti
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Teurastietoja TE-keskuksittain (joka 2. kk)	Maksullinen vakioraportti
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Nautatietoja 2 (joka kk) , pariton kk = 3 h, parillinen kk = 1 h	Maksullinen vakioraportti
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Nautojen kuukausingeustukset	
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	X-aineisto, kuukausittain	Maksatusjärjestelmä (Betal/BTX/ ITJ) ylläpito
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	X-aineisto, vuosineljänneksittäin	Maksatusjärjestelmä (Betal/BTX/ ITJ) ylläpito
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Veroaineisto ja viljelijätulosteet	IACS-ylläpito
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Vuositteliselvitys komissioon	Maksatusjärjestelmä (Betal/BTX/ ITJ) ylläpito
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	DAS-tarkastus	Maksatusjärjestelmä (Betal/BTX/ ITJ) ylläpito
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Sikojensiirtotiedot ja sikojen lukumäärätiedot	
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	MTK:n siirtotiedostot	TILA

Tilastokeskus	2009	Maa- ja metsätalousyriyten taloustilasto	kansallinen tietotarve, osa kansantalouden tilinpitoa
Tilastokeskus	2009	Maatalouden aluetaloustilasto	herrasmiessopimus Eurostatin kanssa
Tilastokeskus	2009	Maatalouden taloustilit	EU-säädös
Tilastokeskus	2009	Maatalouden yksikköarvotilasto	herrasmiessopimus Eurostatin kanssa
Tilastokeskus	2009	Yhdyksilta (bridge table) kansantalouden tilinpidon maatalous -toimialan ja maatalouden taloustilien välillä	herrasmiessopimus Eurostatin kanssa
Tilastokeskus	2009	Maatalouden tuotantovälineiden ostohintaindeksi	herrasmiessopimus ja EP:n ja neuvoston asetus
Tilastokeskus	2009	Maatalouden tuottajahintaindeksi	herrasmiessopimus ja EP:n ja neuvoston asetus
Tilastokeskus	2009	Metsäalan konekustannusindeksi	maksullinen toimeksianto
Tilastokeskus	2009	Metsätyöntekijöiden palkat	Tilastokeskus on asettanut metsäalan palkkojen tilastointiryhmän (TK04-172-09). Tietoja käytetään myös ansiotasoindeksissä.

2.3 Aihealue: Energia

Organisaatio	Ajankohta, jota vastaukset koskevat	Tilaston/raportin nimi	Millä perusteella tilasto/raportti tuotetaan?
Energiamarkkinavirasto	2008, päästötietojen osalta jakso 2008 - 2012	Komission vuosittainen energiaraaportti	Sähkön ja kaasun sisämarkkinadirektiivin vaatimus
Energiamarkkinavirasto	2008, päästötietojen osalta jakso 2008 - 2012	NordREG:n vuosiraportti	Sopimus pohjoismaisten regulaattoreiden kesken
Energiamarkkinavirasto	2008, päästötietojen osalta jakso 2008 - 2012	Toimitusvarmuusraportti, sähkö	Sähkömarkkinalaki
Energiamarkkinavirasto	2008, päästötietojen	Toimitusvarmuusraportti, kaasu	Kaasumarkkinalaki

	osalta jakso 2008 - 2012		
Energiamarkkinavirasto	2008, päästötietojen osalta jakso 2008 - 2012	EU:n päästökauppasektorin vuosittaiset päästöt, myönnetyt ja palaute- tut päästöoikeudet ja polttoaineku- lutukset Suomessa	Päästökauppadirektiivi, päästökauppalaki, EY:n komission rekisteriasetus
Energiamarkkinavirasto	2008, päästötietojen osalta jakso 2008 - 2012	Päästökaupparekisterissä olevat päästötiedot (AAU:t, Kioto-yksiköt)	Päästökauppadirektiivi, päästökauppalaki, EY:n komission rekisteriasetus
Energiamarkkinavirasto	2008, päästötietojen osalta jakso 2008 - 2012	Jakeluverkonhaltijoiden tilinpäätösanalyysi	Sähkömarkkinalaki
Energiamarkkinavirasto	2008, päästötietojen osalta jakso 2008 - 2012	Sähkön ja maakaasun kuukausittaiset hintatilastot	Sähkömarkkinalaki
Energiamarkkinavirasto	2008, päästötietojen osalta jakso 2008 - 2012	Sähkön hintatilastot Tilastokeskuk- selle 2 krt vuodessa toimitettavaksi Eurostatille	Sähkön sisämarkkina- direktiivi
Energiamarkkinavirasto	2008, päästötietojen osalta jakso 2008 - 2012	Sähkön nettihintapalvelu (www.sahkonhinta.fi) ajantasaiset toimitusvelvolliset ja tarjoushinnat kuluttajille,.	Sähkömarkkinalaki
Metla /Metsätilastollinen tie- topalvelu	2000-2008	Puun energiakäyttö (<i>kuuluu siis kahteen aihealueeseen</i>)	Asetus Metsäntutki- muslaitoksesta
Metla/Metsätilastollinen tietopalvelu	2000-2008	Pientalojen polttopuun käyttö (<i>kuu- luu siis kahteen aihealueeseen</i>)	Asetus Metsäntutki- muslaitoksesta
Metsätalouden kehittä- miskeskus Tapio	Tapion vuo- sitilastot on laadittu vuodesta 1908-, Työ- voimatilas- tot 1948-, Kemerava- rojen seu- rantatilastot 1997- ja Hakkuuseu- rantatilastot 2008- alka-	Energiapuunkorjuu- ja haketustie- dot osana Kemeravarojen seuranta- tilastoja	Tapion ja maa- ja met- sätalousministeriön tulossopimus

	en.		
Motiva Oy	1997-2009	Ei tuoteta tilastoraportteja, mutta kerätään energiatietoa liittyen elinkeinoelämän energiatehokkuussopimukseen liittyneiltä yrityksiltä. Teollisuuden ja palvelualan energiatiedot tulevat suoraan yritysten raportoinnista. Kunta- ja energialan tiedot tulevat meille muiden keräämistä lähteistä (Kuntaliitto, Energiateollisuus). Alustavasti on ollut 2008 Tilastokeskuksen kanssa keskustelua, että jatkossa voidaan katsoa, onko mahdollista siirtää teollisuuden energiatietoa Tilastokeskukselle päin, jotta sopimuksiin liittyneiden yritysten ei tarvisi vastata energiatietoja useaan paikkaan. Sopimusten raportointi tapahtuu vuosittain alkuvuodesta.	Perustuu TEM:n Motivalta vuosittain tekemään tilaukseen energiatehokkuussopimusten toimeenpanoon, seurantaan ja raportointiin liittyen
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	Kasvihuoneiden energiankäyttö	EU-säädös: Neuvoston asetus (ETY) 959/93 + Kansallinen laki: 1)
Tilastokeskus	2009	Energian hankinta, kulutus ja hinnat	EU säädös, IEA raportointi, sopimus TEM:n kanssa
Tilastokeskus	2009	Energiankulutus	EU säädös, IEA raportointi, sopimus TEM:n kanssa
Tilastokeskus	2009	Kivihiiheen kulutus	EU säädös, IEA raportointi, sopimus TEM:n kanssa
Tilastokeskus	2009	Sähkön ja lämmön tuotanto	EU säädös, IEA raportointi, sopimus TEM:n kanssa
Tilastokeskus	2009	Teollisuuden energiankäyttö	EU säädös, IEA raportointi, sopimus TEM:n kanssa
Tilastokeskus	2009	Energiatilasto vuosikirja	Kansallinen tietotarve
Tullihallitus	nykytilanne	Energian tuonti- ja vientitietoja	mm. ulkomaankauppatilastoasetukset

3. Resurssit

Kyselyyn vastanneiden organisaatioiden ilmoittamat kokonaisarviot ympäristö-, luonnonvara- tai energiatilastojärjestelmään liittyvien tilastojen tai raporttien tuotantoon käytetyistä resursseista esitetään alla olevassa taulukossa.

Organisaatio	Ajankohta, jota vastaukset koskevat	Käytettyjen henkilötyövuosien määrä yhteensä (henkilötyövuotta)	Työhön osallistuneiden henkilöiden määrä yhteensä (henkilöä)
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	2006-2009	3	20
Energiamarkkinavirasto	2008, päästötietojen osalta jakso 2008 - 2012	5	22
Geodeettinen laitos			
Ilmatieteen laitos	2008	1 / vuosi	5
Länsi-Suomen ympäristökeskus	Vuosittain vuoden 2007 tiedoista lähtien	1,1	4
Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, MTT	Aineiston tuottaminen v. 2008	16	30
Metla /Metsätilastollinen tietopalvelu	2008	n. 12	22
Metla / Valtakunnallinen metsien inventointi	2002-2009	23	70
Metla / Kasvihuonekaasujen laskenta ja raportointi	2007-2009	4 / v	15
Metla / Metsien terveydentilan seuranta	1996-2008	18 / vuosi	n. 90 / vuosi
Metsästäjäin Keskusjärjestö (+ 15 riistanhoitopiiriä ja 298 riistanhoitoyhdistystä)	2008-2009	1,5	17-18
Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio	Tapion vuositilastot on laadittu vuodesta 1908-, Työvoimatilastot 1948-, Kemeravarojen seurantatilastot 1997- ja Hakkuuseurantatilastot 2008- alkaen.	0,7	6
Motiva Oy	1997-2009	Erittäin vaikea vasta tähän kysymykseen, koske emme tuota tilastoja vaan keräämme tietoa energiatehokkuussopimustoiminnan seurannan yhteydessä ja hyödynnämme sitä sopimustoiminnan yhteenvetoraporteissa jne.	
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	2009	6	10
Organisaatio	Ajankohta, jota vastaukset	Käytettyjen	Työhön osal-

	koskevat	henkilötyö- vuosien mää- rä yhteensä (henkilötyö- vuotta)	listuneiden henkilöiden määrä yh- teensä (henki- löö)
Suomen ympäristökeskus	2008	n. 8	n. 60 - 70
Tike, Tilastopalvelut	2005-2008	30	69
Tilastokeskus	2009	26,8	36
Tullihallitus	nykytilanne	0,005	38
Uudenmaan ympäristökeskus		0,2	2

HUOM! / RKTL: Yllä mainitut henkilötyövuodet toteutuisivat suurelta osin (n. 80%:sti) myös ilman tilastovelvoitteita, sillä kalatalouden EU- tiedonkeruuohjelma velvoittaa jäsenmaat laajaan kalataloutta koskevaan tiedonkeruuseen, ja pääosa RKTL:n tilastoinnin kohteena olevista aiheista sisältyy ohjelmaan.

4. Asiakastarpeet

Kyselyyn vastanneet organisaatiot tunsivat seuraavia, keskeisten tiedonkäyttäjien (asiakkaat ja yhteiskunta) tarpeita sekä niihin vastaamisen keinoja:

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira: OIE, EU, EFSA, MMM/ELO, HY/ELTDK, Suomen Eläinlääkäriliitto, Rehu-, lannoite- ja kasvinsuojeluaineiden toimialojen toimijat, Tilastokeskus, tutkimuslaitokset, etujärjestöt, vilja-alan toimijat, siemenalan toimijat.

Tietopyynnöt ja tilastointitarpeet lisääntyvät jatkuvasti. Odotetaan koko ajan yksityiskohtaisempaa ja tarkempaa tiedonsaantia. Jotta tähän pystytään vastaamaan, on tietojärjestelmiä kehitettävä niin, että nykyisin käsityönä koostettavia raportteja saadaan suoraan laboratorion tietojärjestelmistä.

Energiamarkkinavirasto: Komission vuosiraporttia käytetään koko EU:n yhteisen energiaraportin laatimiseen ja energiamarkkinoiden sekä regulaatiotilanteen etenemisen seurantaan EU:ssa. Raportti kehittyä vuosittain tietotarpeiden tarkentuessa. Raportin laadinnan pohjana käytetään EMV:n valvontatietokantoja ja markkinaseuranta.

NordREG:n kaikki NordPoolin alueen maata kattava yhteisraportti kootaan vuosittain kuvaamaan Pohjoismaiden energiamarkkinoiden kehitystä, markkinoiden toimintaa ja asiakkaiden vaihtoaktiivisuutta. EMV tulee sähkö- ja maakaasumarkkinalakien mukaan julkaista kertomukset sähkön ja maakaasun toimitusvarmuudesta. Raportteja ei toimiteta varsinaisesti kohdistetulle käyttäjäryhmälle.

Edellisen vuoden päästötiedot (mukaan lukien myönnetty ja käytetty päästöoikeudet) julkistetaan 1.4. Nämä tiedot ovat luottamuksellisia ennen julkistamisajankohta ja vaikuttavat päästöoikeuksien markkinahintaan (spot ja futuurikauppa). Tietoja hyödyntävät päästöoikeuksilla kauppaa käyvät tahot, päästökaupan piirin kuuluvat yritykset ja tiedotusväline

Päästökaupparekisterissä olevat päästötiedot (AAU:t, Kioto-yksiköt) tiedot tulevat julkiseksi vuosittain viiden vuoden jälkeen.

Jakeluverkkojen tilinpäätösanalyysi perustuu käyttäjien tarpeeseen koko jakeluverkkoliiketoiminnan kattavasta vuosittaisesta taloudellisesta analyysistä. Jakeluverkonhaltijat voivat peilata omaa tilikauttaan koko toimialan vastaavaan.

Hintatilastointi perustuu EMV:n hintaseurantajärjestelmiin ja sähkön myyjien hintatietojen ajantasaisvaatimukseen.

Ilmatieteen laitos: Yhteiskunnan eri tahot: tutkimuslaitokset, virastot ja yksityiset yritykset (esim. vakuutus- ja energiayhtiöt) tarvitsevat tarkkoja ja luotettavia tietoja Suomen säästä. Ilmastonmuutos lisää

tätä tarvetta. Ilmastotiedon tarve tuleeikin lisääntymään ja Ilmatieteen laitos pyrkii vastaamaan haasteeseen.

Kainuun TE-keskus: Maitotilasto kerätään eri meijereiltä kysellen koonniksi maakunnan alueelta (kukaan muu ei sitä tee). Käyttö maatalouden neuvonta ja hallinto sekä meijerit. Kuntakohtainen **maataloustukitilasto** koontina maakunnan alueelta kootaan Mavin tilastoista (sitä ei tule valmiina). Käyttö maaseutuhallinto ja -neuvonta.

Länsi-Suomen ympäristökeskus: Suomen raportti toimitetaan määräajoin EU:lle koko EU-alueen yhteiseen raporttipalveluun.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, MTT: Keskeiset tiedonkäyttäjät: EU:n Komissio ja FADN -ryhmä sekä Eurostat. Maa- ja metsätalousministeriö sekä alan tutkimus, opetus, neuvonta ja yrittäjät. Kasvilajikelautakunta, kasvilajikkeiden jalostajat ja edustajat, teollisuus. Tiedonkäyttäjät kaipaavat jatkuvasti sisällöltään laajempia aineistoja ja nopeammalla aikataululla, mihin vastaaminen edellyttää jatkuvaa järjestelmäkehitystä. Tarpeet muuttuvat ja laajenevat niin nopeasti, että niin nyt kuin tulevaisuudessakin IT -järjestelmien on oltava äärimmäisen joustavia, jotta niitä voidaan joustavasti räätälöidä uudet tarpeet täyttäväksi. Tiedon käyttäjät ovat harvoin halukkaita resurssioimaan järjestelmien ylläpito- ja kehittämistyötä, johon kaivataankin jatkuvasti lisäresursseja.

Metla / Metsätilastollinen tietopalvelu: Luotettava tilastotieto on eräs metsäsektorin taloudellisen toiminnan ja yhteiskunnan metsäpolitiikan (esim. Kansallinen metsäohjelma, alueelliset tavoiteohjelmat) lähtökohdista. Keskeiset tietotarpeet koskevat metsävaroja, puumarkkinoita ja niiden toimivuutta, puunkäyttöä sekä metsänhoitotöitä. Puuenergia nousee vahvasti esiin, samoin metsien suojelun tilastointi. Tärkeimpiä asiakasryhmiä: yksityismetsätalous (metsänhoitoyhdistykset, MTK, metsäkeskukset, metsänomistajien liitot, Tapio), metsäteollisuus (yritykset, etujärjestöt), ministeriöt (MMM, YM, TEM), tutkimuslaitokset, media yms.

Metla / Valtakunnallinen metsien inventointi (VMI): Metsien käytön kestävyys, metsien tuotantomahdollisuudet eri puunkäyttömuodoissa, metsänhoitotarpeet, metsien terveydentila, metsien monimuotoisuus.

Vastaaminen edellyttää riittävän intensiivistä tietotuotantoa: tarkkaa maastohavainnointia riittävän suurella otoskoollla, tietotarpeiden jatkuvaa määrittämistä ja analyysimenetelmien kehittämistä.

Metla / Kasvihuonekaasujen laskenta ja raportointi: Keskeisiä tarpeita ovat metsien kasvihuonekaasutase ja sen kehittyminen, turvetuotantoalueiden päästöt, maankäytössä tapahtuvien muutosten vaikutukset maankäyttösektorin kasvihuonekaasutaseisiin. Hiilitase metsien kestävästä käytöstä mittarina tulee olemaan uusi tarve.

Nykyisten tilastojen parantamiseksi tiedonkeruuta maankäytön muutoksista ja laskentamenetelmiä tullessaan kehittämään. Asiakaskunta tulee laajenemaan huomattavasti ja heidän tarpeisiin vastaamiseksi on kehitettävä menetelmiä ja kerättävä tietoa metsien kasvihuonekaasutaseiden tuottamiseksi pienalueille. Tästä seuraa tarve kohdistaa tutkimusta alueellisesti maantieteellisen ja ilmastollisen vaihtelun takia. Alueelliset tilastot tullaan tuottamaan samoilla periaatteilla ja laskentamenetelmillä kuin Suomen viralliset tilastot. Tästä seuraa, että muutokset esim. kansainvälisissä raportointiohjeissa tulee huomioida myös kansalliseen käyttöön tuotettavissa tilastoissa.

Metla / Metsien terveydentilan seuranta: Päätäjillä tarpeet liittyvät ympäristöpoliittisten päätösten (esim. päästörajoitukset) vaikutusten ja tehokkuuden arviointiin. Puuvarojen käyttäjillä tarpeet liittyvät tietoon metsien kunnosta: mm. mitkä tekijät uhkaavat metsien kasvua (esim. tuhohyönteiset, saasteet, vieraslajit jne.), jolla puolestaan on vaikutuksensa siihen millä keinoin uhkatekijöihin reagoidaan. Näihin tarpeisiin voidaan vastata vain koko Suomen kattavilla pitkäaikaisilla seurannoilla. Pitkäaikaiset seurannat puolestaan vaativat sitoutuvaa resursointia, jota ei tällä hetkellä metsäpuolella ole Euroopan komission lopetettua metsien terveydentilan seurannan rahoituksen.

Metsästäjän Keskusjärjestö: Riistaeläinkantojen kestävä käytön (ja suotuisan suojelun tason) turvaaminen. Edellyttää jatkuvaa tilastointia ja seurantaa (samalla olemassa olevien sähköisten tietojärjestelmien ylläpitäminen ja kehittäminen sekä toiminnan koordinointi).

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio: Tietoja tarvitaan toiminnan tuloksellisuuden, vaikuttavuuden ja tehokkuuden seurannassa sekä lakien valvonnassa ja laadun parantamisessa. Tilastoja käytetään Kansallisen metsäohjelman ja alueellisten metsäohjelmien seurannassa ja niiden tavoitteiden ja politiikkatoimien suuntaamisessa sekä tulosohjauksessa. Tietoja tarvitaan jatkossa entistä nopeammin ja tehokkaammin ja niiden tulee olla joustavasti muokattavissa haluttavaan raportointimuotoon. Myös tiettyyn alueeseen (kuten kuntaan) sidottuja tietoja tarvitaan entistä useammin.

Motiva Oy: Olemme oikeastaan itse tiedon käyttäjiä enemmän kuin tiedonkerääjiä lukuun ottamatta tuota energiatehokkuussopimustoiminnan yhteydessä kerättävää tietoa, jonka pääpaino on yritysten tekemissä energiatehokkuustoimenpiteissä, joka ei ole tilastotietoa ollenkaan. Omat tarpeemme liittyvät pitkälti energiatietoihin liittyen toimialakohtaisiin energiatietoihin. Tarve olisi ehdottomasti ko. tietoihin TOL kolmen numeron tarkkuudella. Sen tiedon saatavuus näyttää teollisuuden energiatilastouudistuksen yhteydessä huonontuneen, joka on selkeä puute. Vähintään tuo kolme numeron tarkkuus teollisuuden TOL luokittain on tarpeena myös monella muilla, jotka meiltä kysyvät tietoa.

Suomen kansantalouden materiaaliavirtojen tilinpidon ja ympäristövaikutusten arvioinnin lähtötietoa-aineistojen säännölliselle tuottamiselle on suuri tarve. Ks. alla kohdassa 7 [kehittämistarpeet] laajemmin asiasta.

Pirkanmaan TE-keskus: Suunnittelu ja tulosohjaus, tarve pysynee entisenlaisena.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos: Tiedonkäyttäjämme edellyttävät että tuotamme luotettavaa ja käyttökelpoista tietoa eläinluonnonvaroista niiden hoitoa ja kestävää käyttöä varten. Tarpeisiin vastaaminen edellyttää vastaisuudessa entistä vahvemmin sitä, että yhdistämme luonnonvaroja ja niiden käyttöä koskevien tietojen taloudellisia, yhteiskunnallisia ja biologisia analyysejä. RKTL:n käsityksen mukaan tutkimuslaitosten ja vastaavien tiedontuottajien sekä korkeakoulujen mutta samalla myös asiakkaiden ja tiedontuottajien välistä yhteistyötä on jatkossa vahvistettava. RKTL näkee että yksityiskohtaisessa suunnitteluvaiheessa oleva Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymä luo erinomaiset edellytykset kehittää MMM:n ja YM:n hallinnonalojen sektoritutkimuksen tuottavuutta, tuloksellisuutta ja toiminnan palvelevuutta asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeiden mukaisesti. Yhteenliittymän ohjelmaan sisältyvät seuraavat kokonaisuudet: 1. tutkimusstrategiat ja -ohjelmat, 2. kansainvälinen toiminta, 3. ympäristö- ja luonnonvaratiedon hallinta, 4. asiantuntijapalvelut ja seurannat, 5. tutkimuksen tuki- ja infrastruktuuripalvelut, toimitilayhteistyö ja innovaatioiden kehittäminen, 6. laboratoriopalvelut ja niiden laitehankinnat, 7. osaamisen kehittäminen ja 8. yhteistyö yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa.

Suomen ympäristökeskus: Tietotarpeiden kohteiden muutoksen arviointi on vaikeaa. Eri asiakasryhmien tietotarpeet todennäköisesti eriyvät entisestään, ja myös tiedon kaikkien eri jalostusasteiden (raakatieto, käsitelty tieto, yhdistetty tieto, asiakkaan itse tekemä tietojen valinta eri lähteistä ja niiden yhdistely ja käsittely) kysyntä kasvaa. Tietotarpeisiin ja tietotarjontaan tullaan kiinnittämään huomiota myös ympäristö- ja luonnonvarakonsortion toiminnan suunnittelutyössä.

EU on yksi asiakkaista, ja EU-säädöksiin perustuvan tietotarpeen voidaan olettaa laajenevan ja yksityiskohtaistuvan. EU-pohjaisen raportoinnin muutoksesta on vesipuitedirektiivi hyvä esimerkki. Sen edellyttämät tiedot ovat varsin erilaisia kuin aiemmin ja direktiivin toimeenpano on edellyttänyt huomattavia kansallisia toimia. Uusia raportoitavia teemoja ovat esimerkiksi meriympäristö ja maaperä. Mahdollinen EU-raportoinnin laajeneminen saattaa vähentää mahdollisuuksia kansallisten tietotarpeiden tyydyttämiseen mm. ohjaamalla ympäristön seurantaa EU-lähtöiseen suuntaan.

Tike, Tilastopalvelut:

Asiakkaat:

Tiken tilastojen asiakkaita ovat EU:n tilastotoimisto Eurostat, EU:n komissio, DG AGRI, Kansainväliset järjestöt, mm. FAO ja OECD, Maa- ja elintarviketalouden hallinto, tutkimus, neuvonta, koulutus, järjestöt, yrittäjät ja yritykset. Tike on verkostoitunut tiiviisti pääasiakkaitensa ja tiedonantajien kanssa. Heidän edustajiaan kutsutaan muun muassa suurimpien kehittämisprojektien ohjausryhmiin.

Keskeiset tiedonkäyttäjien tarpeet:

Perinteisten tilastojen käyttö lisääntyy (esim. maatalouden rakennetutkimus, tuotetaseet, tuotantotiedot, panosten ja tuotosten hintatiedot, FADN/RICA ja EAA). Lisäksi tarvitaan tiedot tuotantoketjistä (peltomaa, sen hinta ja vuokrat). Asiakkailla on suuri tarve saada ajantasaista tietoa maataloustuotteiden hinnoista tuottaja- ja kuluttajaportaassa sekä koko tuotantoketjussa. Uudet tilastoalueet: maatalouden energian käyttö ja tuotanto, uudistuva bio-energia, bio-polttoaineet, biomassa, biokaasu, raaka-aineet, rehuvälikat, maaseutuindikaattorit, maatalouden ympäristöindikaattorit (AEI), maatalouden tuotantomenetelmät, kasvihuonekaasu-päästöt, veden käyttö ja laatu, käytetyt panokset, sekä biodiversiteetti. Tike tekee säännöllisesti vuosittain asiakastytyvääisyystutkimuksen. Asiakastytyvääisyystutkimuksissa Tiken tilastot ovat saaneet hyviä arvioita. Asiakastytyvääisyystutkimusten tulosten mukaan asiakkaille lisäarvoa tuovia kehittämisalueita ovat sähköiset tiedonkeruun menetelmät, verkkosivujen ja tiedotteiden kehittäminen.

Uudet tilastointialueet Tiken tilasto-ohjelmassa:

Uudet tilastot Tiken tilasto-ohjelmassa perustuvat pääasiakkaiden yhteiskunnallisesti merkittäviin ja hyvin perusteltuihin asiakastarpeisiin. Ne nivoutuvat osaksi suurempaa maatalouden tilastojärjestelmää ja niillä on laaja potentiaalinen tiedonkäyttäjäkunta. Osa uusista tilastoista tilastoidaan uusien Eurostatin asetusten perusteella: Maatilojen tuotantomenetelmät (tiedonkeruu 2010) ja Kasvinsuojeluaineiden ja lannoitteiden käytön tilastoiminen (tiedonkeruu 2013). Osan tärkeyttä puoltavat sekä FAO:n että kansallisen maatalouden strategiset painopisteet: Maatalouden energiankulutus (tiedonkeruu 2010) sekä maatalouden energiankulutus ja -tuotanto (2013). Yhteistyö muiden tuottajien kanssa kehitetään seuraavia tilastoalueita: Maatalouden ympäristöindikaattorit (AEI) (2009-), maaseudun kehittämisen indikaattorit ja elintarviketurvallisuuksilastojen kehittäminen.

Tilastokeskus: Ympäristö ja luonnonvarat sekä energia: alueellisten tietojen kasvava kysyntä, tietoa ilmastopolitiikan tarpeisiin, EU:n kuudes ympäristöohjelma, energia- ja ilmastostrategian paikkatietotarve. Varautuminen Ilmastopoliittisen aiheuttamiin tuleviin raportointivelvoitteisiin. Ympäristötilinpidosta tulossa EU-säädös.

Tiedonsaannin jatkuvuuden turvaaminen, tilastojen laadun säilyminen, tilastojen aikaisempi valmistuminen.

Maa-, metsä- ja kalatalouden aihealue: Tietoa Suomen ja EU:n maatalous- ja aluepolitiikan tarpeisiin sekä maatalousekonomisen tutkimuksen ja hallinnon käyttöön.

Metsäyöntekijöiden palkat: TES-neuvotteluissa käytetään kaikkea tietoa, mikä tilastosta saadaan irti.

Tullihallitus: Kyseessä ulkomaankauppatilaston normaalituotannon käyttö mm. jätteiden seurantaan Tilastokeskusta varten. Asiasta ei aiheudu mitään lisävaiheita tilastotuotantoon paitsi EU-lainsäädännön kautta jonka avulla saatetaan edellyttää tähän tarkoitukseen soveltuvia uusia kategorioita CN-hyödykeluokitukseen. Nykyisellä tuotantomallilla

Uudenmaan ympäristökeskus: Melutiedon osalta tiedonkäyttäjänä ovat mm. ministeriöt, alueelliset ympäristökeskukset/ELY:t ja AVI:t, kunnat, väylälaitokset. Lisäksi tietoa tarjotaan kansalaisille. Parempi tieto melutilanteesta ja meluntorjunnan kehittämisestä antaa työkalut kohdentaa ja ohjata meluntorjuntaa niihin alueisiin ja toimintatapoihin, joilla melulle altistuvien määrää ja melusta aiheutuvia haittoja voidaan parhaiten vähentää. Lisäksi saadaan nykyistä parempi tieto siitä, kuinka paljon meluntorjuntaan käytetään resursseja.

Tilaston tekemiseen liittyy olennaisena osana meluntorjunnan tietojärjestelmän ylläpito (<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=269377&lan=fi&clan=fi>). Tietojärjestelmän avulla

pyritään keräämään kattavasti tietoa melutilanteen kehittymisestä ja meluntorjuntatoimien toteuttamisesta Suomessa. Järjestelmää käytetään myös informaatio ohjauksen välineenä, koska siihen kerättävät tiedot ovat kaikkien saatavilla ympäristöhallinnon OIVA palvelussa
<http://www.p2.ymparisto.fi/scripts/oiva.asp>.

Tiedonkäyttäjien tarpeisiin vastaaminen vaatii, että tietojärjestelmän kehittämiseen ja siitä saatavien tietojen analysoimiseen on riittävästi resursseja. Samoin tarvitaan, ainakin alkuvaiheessa, voimakasta tiedottamista meluntorjunnan tietojärjestelmästä ja sen tarjoamista mahdollisuuksista.

Nykyiset tilastot esitetään ainoastaan kansallisella tasolla. Ympäristöasioihin liittyy usein tarve tarkemmasta ja alueellisesti eroteltavasta tausta-aineistosta. Suomi koostuu tyystin erityyppisistä osista, tiheämmin asutut alueet poikkeavat ympäristötilaston kuvaamista näkökulmista olennaisella tavalla harvimminkin asutuista alueista.

Tilastot tehdään nykyisin vain suomenkielisinä ja englanninkielisinä, ne tarvitaan myös ruotsinkielisinä

5. Kehittämistarpeet

Kyselyyn vastanneet organisaatiot tunnistivat seuraavia ympäristö-, luonnonvara- tai energiatilastoja koskevan tiedontuotannon kehittämistarpeita:

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira: Eviran näkökulmasta ei ole erityisiä kehittämistarpeita, mutta Evira katsoo, että eri tiedontuottajien tietokantojen rajapintoja kehittämällä voidaan hyödyntää useiden toimijoiden tietoja nykyistä tehokkaammin.

Energiamarkkinavirasto: Markkinatiedon seuranta ja ylläpito perustuu sähkön ja kaasun sisämarkkinadirektiiveihin. Direktiivien kehittyessä myös tietoseurannan tarpeet muuttuvat. Suomen lainsäädäntö seuraa direktiivien vaatimuksia.

Päästötilojen julkistaminen on säädelty EY-komission päästökauppadiirektiivissä ja rekisteriasetuksessa.

Hämeen TE-keskus: Vuonna 2010 aloittavat uudet ELY-keskukset tulevat varmaankin tarvitsemaan tilastotietoa tältä aihealueelta. Suurelta osin on varmaankin kyse jo olemassa olevasta tiedon lähteistä ja käyttötavoista, mutta voi olla, että syntyy myös uusia tarpeita. Hämeen TE-keskus ja Hämeen Ympäristökeskus ovat juuri käynnistämässä keskinäisen pohdinnan tästä aiheesta. TE-keskuksen puolesta emme osaa vielä tässä vaiheessa yksilöidä asiaa tämän enempää (Jukka Vepsäläinen, projektipäällikkö, Ennakointi).

Ilmatieteen laitos: Kuten edellä todettiin ainakin ilmastoon ja ilmastomuutokseen sopeutumiseen tarvittavaa tietoa tullaan tarvitsemaan koko ajan enemmän. Palveluita tullaan siis kehittämään.

Kainuun TE-keskus: Tietoa on olemassa valtavasti. Järjestelmät pitäisi saada niin joustaviksi, että mm. edellä mainitut itse koottavat tilastot saataisiin suoraan. Tilastotietojen havainnollistamiseen tulisi kiinnittää huomiota.

Kalataloudessa vapaa-ajankalastuksen tilastoinnin luotettavuus yleiskalastusoikeuksien osalta on heikko. Kalastukseen tukeutuvien matkailuelinkeinojen tilastotietojen keruu ja tuotanto on vasta kehitteillä.

Länsi-Suomen ympäristökeskus: Menettely on nyt kahden toimintavuoden aikana kehittynyt, hakenut toimintamuotonsa ja näin edetään josko muutoksia lainsäädäntöön tai tilaaja/tuottaja- malliin ei tule.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, MTT: Keskitettyjen ja kalliiden sekä laajuuden vuoksi jättyneiden tietojärjestelmien ja -varustojen kehittämiseen ja varsinkin jatkuvaan ylläpitämiseen ympäristö-, luonnonvara- tai energia -alojen resurssit eivät riitä. Järkevältä ratkaisulta tuntuisi joustavat järjestelmät, joissa kukin taho ylläpitää oman alansa tietojärjestelmiä ja tietovarantoja. Käyttäjille pyritään tarjoamaan tiedot eri tahojen aineistoista, käyttömahdollisuudesta sekä Internet- tms. liittymiä niihin sekä tietosuojan mahdollistaessa myös pääsyä itse tietoihin. Tällaisia toteutettavissa olevia kehittämistarpeita näkisimme sektorilla olevan.

Metla / Metsätilastollinen tietopalvelu: Metsien merkitys ympäristö-, luonnonvara- ja ympäristötilastoinnissa kasvaa. Metsäsektorin taloustilastojen ohella tarvitaan tilastoja mm. metsätalouden ja ympäristön suhteista, metsien virkistys- ja matkailukäytöstä yms. Tilastot tulisi tuottaa entistä nopeammin ja yksityiskohtaisemmin laadusta tinkimättä, mikä on melkoinen haaste. Asiakaslähtöisyyttä tulee parantaa, myös tilastointimenetelmiä on kehitettävä. On tarpeellista lisätä yhteistyötä luonnonvaratilastoja tuottavien organisaatioiden välillä, mihin ympäristö ja luonnonvarat -yhteenliittymä tarjoaa konkreettisen vaihtoehdon. Tilastoinnin laadun kannalta tutkimuksen ja tilastoinnin yhteyttä on syytä vahvistaa.

Metla / Valtakunnan metsien inventointi, VMI: VMI:n muutos jatkuvaksi 5 vuoden sykliä uusiutuvaksi inventoinniksi tuottaa riittävän ajantasaisen tiedon metsävaroista ja metsien tilasta. Seurannan resursointi on turvattava.

Metla / Kasvihuonekaasujen laskenta ja raportointi: Alueittaisten tilastojen tuottaminen tulee ajan-kohtaiseksi hyvin nopeasti, mahdollisesti jo 2010, mistä aiheutuu lisäresurssintarvetta.

Metla / Metsien terveydentilan seuranta: Tiedontuotannon pirstaloitumista useiden eri toimijoiden välille tulisi välttää, koska tämä johtaa helposti päällekkäiseen työhön. Tämä voidaan välttää esim. toimintojen koordinoinnilla sekä kehittämällä yhteisiä tietokantoja. Samalla tulisi kuitenkin huolehtia siitä, että seuratojen pitkäaikaisuus ja etenkin menetelmien harmonisointi ei vaarannu. Esim. metsien terveydentilan seuranta suoritetaan harmonisoidusti 40 maassa, ja mikäli tähän seurantaan lisätään toimintoja, on huolehdittava, että meneillään oleva seuranta ei häiriinny, koska tämä taas vaikeuttaisi kansainvälisten sitoumusten täyttämistä.

Metsästäjäin Keskusjärjestö: Tietojen yhteiskäyttö, portaalit, paikkatiedon sovellukset palveluissa.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio: Tietojärjestelmiä tulee kehittää niin, että ajantasaiset tiedot saadaan keskitetyksi tietovarastoista raportointijärjestelmän kautta. Tilastotuotannon tulisi nopeutua tiedonkeruuta kehittämällä. Riippuvuutta yksittäisiin henkilöihin tulisi vähentää ja tietojen tulisi kulkea joustavasti myös organisaatioiden välillä.

Motiva Oy: Emme ole virasto.

Kts. edellä ollutta vastausta [asiakastarpeet]. Paine on jo pitkään ollut mm. direktiivien ja myös kansallisten tarpeiden myötä eri alueilta (ainakin teollisuus, palvelu, kotitaloudet) tarkempaan tietoon energiankäytöstä. Mm. energiapalveludirektiivin tavoitteiden saavuttamisen seurannan ja laskentamenetelmien kannalta suurimpia puutteita on datan puute – kuten varmasti tiedätte Eurostat on käynnistänyt tähän liittyvän hankkeen. Direktiivien kautta tulee paineita vertailla maita keskenään ja tällöin luotettavat tiedot energiankäytöstä eri alueilla ovat erittäin tärkeitä.

-- Pientuulivoiman hyödyntäminen on lisääntymässä. Sen kehitystä ei voida kuitenkaan luotettavasti arvioida, koska tilastointia ei ole järjestetty.

Suomen kansantalouden materiaalivirtojen tilinpidon ja ympäristövaikutusten arvioinnin lähtötietoa-aineistojen säännölliselle tuottamiselle on suuri tarve. Kokonaiskuva sekä toimialakohtaiset tiedot materiaalivirroista ja niiden vaikutuksista auttavat suuntaamaan Suomen materiaali- ja energiatehokkuus-toimia parhaalla mahdollisella tavalla. Tiedot on nyt koottu kertaluotoisesti Suomen ympäristökeskuksen ja Oulun yliopiston Thule instituutin ENVIMAT-hankkeessa (Suomen ympäristö 20/2009). Tuoreimmat käytettävissä olevat lähtötietoa-aineistot koskevat vuosia 2002 ja 2005. Laskelmissa lähtötietoina käytettävä tilastoa-aineisto tulisi kyetä tuottamaan ja päivittämään.

Pirkanmaan TE-keskus: Ei näkemystä em. tilastoinnin osalta, on ok.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos: Tilastojen (informaatio) ja tilastoa-aineistojen (data) käyttö tutkimus- ja kehitystoiminnassa tulee taata. Tämä toteutuu hyvin esimerkiksi vahvistamalla tilastoinnin ja valtion sektoritutkimuksen sekä korkeakoulujen yhteyttä. Tilastoinnin ja tutkimuksen yhteys luo edellytykset myös tilastoinnin kehittämiseen (mm. suunnittelu, tiedonkeruun yhteiset toiminta-alustat, tietojen analysointi, tietosisältöjen substanssin mukainen ja toisaalta tutkimuksellinen kehittäminen). RKTL:n

Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoryhmä

kokemuksen mukaan ainakin kala- ja riistaluonnonvarojen arviointi ja toisaalta niiden käytön tilastointi ovat niin läheisesti riippuvaisia toisistaan että näitä kahta toimintaa ei ole tarkoituksenmukaista erottaa toisistaan.

Tilastojen sähköistä saatavuutta ja tietojen sähköistä keruuta tulee edelleen kehittää. Tarkoituksenmukaista olisi mikäli tilastotoimen tai sen suurimpien osa-alueiden sisällä olisi yhteisiä tiedon jakelupalveluita, esim. PX-Web -palvelut, karttakäyttöliittymäpohjaiset palvelut, mutta toisaalta myös yhteisiä sähköisen tiedonkeruun alustoja ja osaamispalveluita.

Tietyissä tapauksissa on tarpeellista arvioida tiedonkeruiden vastuuta ja yhteistyötä ja yhdistämistä eri laitosten kesken. Ympäristö- ja luonnonvaratiedon osalta saattaisi olla aiheellista arvioida esimerkiksi eri toimijoiden yhteisten satelliitti-, tutka-, lento- ym. kaukokartoitusmittausten yhteishankintaa.

Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymän työohjelman kohdassa ympäristö- ja luonnonvaratiedon hallinta esitetään monia kehittämisalueita, joita RKTL osana yhteenliittymää näkee tärkeäksi edistää (mm. datapolitiikka, yhteinen tilasto-ohjelma, ympäristö- ja luonnonvarapaikkatiedon tuotanto, yhteiset luonnonvara- ja ympäristöindikaattorit sekä sähköinen asiointi).

Suomen ympäristökeskus: Lähtökohtana tulee olla se, että tietosisältöä ylläpidetään mahdollisimman lähellä syntypaikkaa, jossa on paras tietämys tiedosta ja sen ominaisuuksista. Tämä on myös EU:n Shared Environmental Information System (SEIS) -hankkeen keskeinen lähtökohta (Euroopan Komission tiedonanto 1.2.2008). Edellisessä kohdassa mainittu tarpeiden ja käyttötapojen monipuolistuminen edellyttää sellaista syvää tarjottavan tiedon ominaisuuksien tuntemista, jota tiedon tuottajalla on. Aineistojen yhteiskäytöisyyttä on parannettava laajalla tiedontuottajien välisellä harmonisointiyhteistyöllä. Aineistojen käytettävyyden edistäminen edellyttää myös, että tiedon laatua on selvästi parannettava samoin kuin myös metadatojen, tietomallien ja tarkkuustietojen sekä muiden käytettävyyteen vaikuttavien tekijöiden laatua. Tulee pyrkiä siihen, että asiakkaille tarjotaan rajapintojen kautta sekä jalostettua/standardiformaatissa olevaa tietoa mutta myös alkuperäisessä formaatissa ladattavissa olevaa tietoa. Meneillään oleva Inspire-direktiivin toimeenpanto tulee tuomaan sekä työkaluja, menetelmiä että kokemuksia eri tiedontuottajien hajautettujen tietoa-aineistojen yhteiskäytöstä.

Tike, Tilastopalvelut: Hallinnollisten rekisterien hyödyntäminen ja sen lisääminen on tiedonantajien vastausrasitteen pienentämisen ja tilastotuotannon tehostamisen kannalta keskeinen jatkuva kehittämisalue. Tiken tilastotuotannossa 60-65% tietomäärästä kerätään hallinnollisia rekistereistä. Tavoite on lisätä tätä osuutta edelleen vuoteen 2014 mennessä 65-70%:iin tukien hallinnollisten rekisterien kehittämishankkeita.

Luonnonvarat ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymän Tilasto-ohjelman luonnoksen mukaisesti yhteisesti tunnistettuja kehittämisalueita ovat:

Kehittämisaalue 1: Yhteenliittymän yhteinen asiakastutkimus, joka tuottaa tietoa erityisesti yhteisten tietojen ja tuotteiden käytön ja käyttöarvon näkökulmasta. Asiakastutkimuksen tavoitteena on myös tunnistaa uusia tilastoalueita.

Kehittämisaalue 2: Yhteenliittymän yhteinen tilasto- ja tutkimusjulkistuskalenteri & uutisportaalit

Kehittämisaalue 3: Luonnonvarat ja ympäristötilastojen relevanssin kehittäminen 2010-2015 yhteenliittymän tilastotuotannon ja substanssitutkimuksen synergiaa hyödyntäen. Tilastojen käyttöarvon lisääminen siirtämällä painopistettä kuvauksen sijasta enemmän analyysin ja synteessin suuntaan.

Kehittämisaalue 4: Luonnonvarat ja ympäristötilastojen tilastotuotannon vertaisarvioinnit

Kehittämisaalue 5: Tilastollisen metadatan standardointi

Kehittämisaalue 6: Yhteisten tavoitetilojen määrittely tietovarastoinnille ja tilastojen sähköiselle julkaisemiselle sekä seuraavan sukupolven ratkaisun kehittäminen ja implementointi asteittain ja joustavasti omien järjestelmien elinkaaren mukaisesti

Kehittämisaalue 7: Aineistojen käyttöarvon lisääminen: Kilpailuedun luonti kansallisille tutkimusryhmille paremmilla tutkimusaineistopalveluilla

Kehittämisaalue 8: Tutkimuksen ja tilastotyön yhteistyömallin kehittäminen uusien tilastoalueiden pilot-

Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoryhmä

tointihankkeille

Kehittämisaalue 9: Yhteisten menettelyjen kehittäminen suoraan tiedonkeruuseen sekä sähköiseen tiedonkeruuseen

Kehittämisaalue 10: Tiedonkeruun alihankinnan hankintaosaamisen kehittäminen ja keskittäminen.

Tullihallitus: Tullihallituksen kannalta keskeistä on yritysten hallinnollisen taakan pitäminen kohtuuden rajoissa. Tästä seuraa mm. se, että intrastat-tiedonkeruun taikka tullihallinnollisten järjestelmien tietosisältöjä ei tulisi kasvattaa kuin erittäin perustelluista syistä, mieluiten vain EU-lainsäädännön kautta taikka silloin jos voidaan osoittaa merkittäviä hallinnollisen taakan säästöjä muilla osa-alueilla.

Uudenaan ympäristökeskus: Hallinnolliset uudistukset eivät saa huonontaa tiedon tuotantoa ja sen käyttöä. (Esim. valtion aluehallinnon uudistus ALKU)

Tilastoon tulisi sisältää keskeinen aines alueellisinakin tietoina.

Ruotsinkielinenkin versio olisi syytä tehdä.

6. Muut huomiot ja kommentit

Kyselyyn vastanneet nostivat esiin ” muita huomioita ja kommentteja ” -kohdassa seuraavia seikkoja:

Energiamarkkinavirasto: Energiamarkkinaviraston tehtävä on varmistaa toimiva päästökauppajärjestelmä. Päästökauppasektorin päästö- ja polttoainetietojen vuosittainen tuottaminen edellyttää toimivaa päästökauppajärjestelmää, päästökaupparekisteriä ja päästökaupan valvontaa: laitoksilla oltava hyväksytyt päästöluvut/päästöjen tarkkailumenettelyt, päästöoikeuksien rekisterijärjestelmän tulee toimia, päästöt tulee todentaa ulkopuolisilla todentajilla ja tiedot tulee toimittaa sähköisen asiointijärjestelmän avulla ajoissa Energiamarkkinavirastoon. Näihin tehtäviin osallistuu viraston koko päästökaupparyhmä, joten kysymyksen 5. resurssitarpeita ei voida erotella pelkästään raporttien tuotannon osalta. Ilman päästökauppajärjestelmää ei synny raportoitavia tietoja.

Etelä-Pohjanmaan TE-keskus: Organisaatiomme tuottaa pääasiassa kertaluontoisia raportteja (ympäristö, luonnonvara, maa- ja metsätalouden ja energian osalta) joko meitä ohjaaville organisaatioille ja/tai omaan käyttöön koulutusmateriaaliin ja tiedottamiseen. Meillä ei ole näihin aihealueisiin liittyviä säännöllisiä raportointeja.

Etelä-Savon työ- ja elinkeinokeskus: Etelä-Savon työ- ja elinkeinokeskuksella ei ole viitekohdassa mainittua tiedontuotantoa tai raportointia ympäristö-, luonnonvara- eikä energiatilastoinnissa. Maaseutu ja energia vastuualueen tarvitsemat tilastot ja raportit tuottaa pääsääntöisesti maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (TIKE).

Länsi-Suomen ympäristökeskus: Raportoinnin tiedot kerätään noin tuhannelta suurelta suomalaiselta teollisuuslaitokselta.

Metla / Kasvihuonekaasujen laskenta ja raportointi: Tilastojen tuottaminen on vahvasti sidoksissa kansainvälisiin sopimuksiin ja niissä tapahtuviin muutoksiin.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio: Tilastotuotannossa teemme yhteistyötä metsäkeskusten ja Metsäntutkimuslaitoksen kanssa. Osaa tilastoistamme käytetään virallisissa tilastoissa Metsätalostilastossa vuosikirjassa.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos: RKTL:ssa on pyritty kehittämään kaikki tilastojen luonteiset informaatiokokonaisuudet SVT-tilastoiksi. Mahdollisuuksien rajoissa olisi, että RKTL:n laatimia arvioita ja seurantatietoja eläinluonnonvarojen runsaudesta esitettäisiin tilastotuotteina. Tätä ei kuitenkaan ole pidetty tarkoituksenmukaisena, sillä eläinvara-arviot ovat luonteeltaan usein enemmän indikaatiivista tietoa kuin tilastoestimaatteja ja lisäksi tiedot ovat usein alueellisesti rajoittuneita. Toisaalta Itämeren osalta tiedot kalavaroista eivät noudata valtioiden tai talousvyöhykkeiden rajoja, ja myös kanta-arviot laaditaan kansainvälisenä yhteistyönä. Eläinvara-arvioihin sisältyy usein myös lyhyen aikavälin ennus-

te, joita ei perinteisessä mielessä pidetä tilastotietona.

¹⁾ EU-tasolla säädetetty laaja tiedonkeruuohjelma, joka määrittelee kalataloudesta kerättävät perustiedot kalavaroja koskevan arvioinnin, hyödyntämisen ja kalataloutta koskevan kehittämisen ja päätöksenteon perustaksi Yhteisen Kalastuspolitiikan (CFP) puitteissa. Ohjelmaan kuuluvat tiedonkeruut ovat 50%:sti EU-tuen piirissä. Ohjelma kattaa merkittävän osan myös kalataloustilastoinnissa käytetyistä aineistoista. Taloudellis-yhteiskunnallisten tietojen lisäksi EU:n tiedonkeruuohjelma edellyttää laajaa biologista tiedonkeruuta kalavaroista. Ohjelmassa taloudellis-yhteiskunnalliset tiedot on lisäksi linkitetty biologisiin tietoihin kalastuslaivaston ja sen aktiivisuuden perusteella (fleet-based approach). Koska RKTl on kansallisesti vastuullinen toimija sekä kalatalouden EU:n tiedonkeruuohjelman osalta että EU:n kalastustilastoinnin osalta, voidaan näiden ohjelmien suunnittelu ja toteutus tarkoituksenmukaisti ja kustannustehokkaasti yhdistää tutkimuslaitoksen toiminnassa.

Suomen ympäristökeskus: Täsmällistä tietoa ei ollut siitä, mitä kysymyksessä 4 mainitulla valtion ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastojärjestelmällä tarkoitetaan. Vastaukseen on koottu SYKEssä säännöllisesti tuotettavia ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastoja ja -raportteja sekä SYKEä koskevia kansainvälisiä ympäristöraportointivelvoitteita, jotka ovat olleet ajankohtaisia vuonna 2008. Vastaukset kysymykseen 5 ovat arvioita.

Tike, Tilastopalvelut: Tiken tilastostrategian painopisteet ovat kehittää tilastotuotannon tehokkuutta, edistää sähköistä asiointia, pienentää tiedonantajien vastausrasitetta sekä parantaa tuotettujen tilastojen laatua, käytettävyyttä ja käyttöarvoa.

Tullihallitus: Tullihallituksen rooli tällä alueella on lähinnä raakatiedon tuottaja, emme tuota aihealuetta koskevia säännöllisesti julkaistavia tilastoja. Joskus on tuotettu yksittäisraporttina energian tuontia ja vientiä kuvaava katsaus.

Uudenmaan ympäristökeskus: Tällä hetkellä Uudenmaan ympäristökeskus (UUS) ei tuota ympäristötilastojärjestelmään liittyviä tilastoja tai raportteja. UUS tuottaa kuitenkin erilaisia tietoja SYKE:n tuottamia tilastoja ja raportteja varten. UUS on kuitenkin määrätty hoitamaan valtakunnallisia meluntorjuntatehtäviä. Tähän tehtävään liittyen voimme jatkossa tarjota tietoa ympäristömelulle altistumisesta sekä ympäristömeluun kohdennetuista meluntorjuntatoimista (ja mahdollisesti kustannuksista). Ympäristöhallinnossa on toteutettu meluntorjunnan tietojärjestelmä (v.2008) hanke, joka mahdollistaisi em. tiedon tuottamisen. Tarkkaa ajankohtaa melutietojen raportoinnin aloittamisesta tai raportoinnin taajuudesta ei ole vielä päätetty, koska tiedonkerääminen järjestelmään on aloitettu kuluvan vuoden aikana. Asia varmistunee vuoden 2010 aikana.

Varsinais-Suomen TE-keskus: Virastomme ei tuota tilastoja tai raportteja säännöllisesti. Tarvittaessa tilaamme materiaalin maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksesta Tikestä, minne TE-keskusten ja kuntien käsittelemien maataloustukihakemusten tiedot tallentuvat. Näistä tiedoista muokattuja tilastoja käytetään lähinnä koulutuksissa, taustamateriaalina päätöksissä yms.

***Liite 7: Ympäristö-, luonnonvara- ja energiatilastotiedon
tuotannon keskeisiä yhteistyöryhmiä 2009***

	TK	YM	SYKE	MMM	Tike	Metla	MTT	RKTL	TEM	Muita
SVT-neuvottelukunta	X				X	X			X	KELA, Merenkulku- laitos, THL, Tulli
Tilastotoimen yhdyshenkilö- verkosto	X	X			X	X	X	X		
Tilastoalan EU- yhteistyöryhmä	X	X			X			X	X	OPM, Suomen Pankki, Tulli, VNK, VM
Yritystiedonkeruuohjelma- ryhmä	X				X					Tulli
MMM-TK yhteistyöryhmä + alajaostot	X		X	X	X	X	X	X		Evira, MML
TK-TEM tilastovastuutyö- ryhmä	X								X	VM
Kasvihuonekaasujen inven- taarion neuvottelukunta	X	X	X	X		X	X		X	EMV, LVM, VM
Kasvihuonekaasujen inven- taariotyöryhmä	X		X			X	X			Finavia, VTT
ENVDAT		X	X	X		X	X	X		Evira

Liite 5

**Alueellisen ja paikallisen tietohuollon
kehittämismvaihtoehtoja**

**Alueellisen ja paikallisen tietohuollon työryhmän
loppuraportti**

Sisältö

1	Raportin lähtökohdat, tavoitteet ja sisältö	3
2	Alueellisen ja paikallisen tietohuollon työryhmän ehdotukset kuntatilastoinnin, toimipaikkarekistereiden, toimipaikkaisen tiedon ja paikkatiedon kehittämistä	5
2.1	Ehdotukset kuntatilastoinnin kehittämistä	5
2.2	Kuntatietopankista keskeisen kuntatiedon kanava	6
2.3	Ehdotukset peruspalveluiden tuottajien toimipaikkarekistereiden kehittämistä	7
2.4	Ehdotukset toimipaikkaisen tiedon kehittämistä	8
2.5	Ehdotukset paikkatietojen käytön kehittämistä	8
2.6	Jatkotyö ja siinä huomioitavat seikat	9

LIITTEET

Liite 1. Kuntatilastoinnin ongelmakohtia ja kehittämistarpeita	10
Liite 2. Toimeksianto ja tehtävät	18

Liitemuistio 1. Alueellisen ja paikallisen tietohuollon työryhmän esiselvitys

Liitemuistio 2. Standardointi-ryhmän loppuraportti

Liitemuistio 3. Toimipaikkarekisteri-ryhmän loppuraportti

1 Raportin lähtökohdat, tavoitteet ja sisältö

Kuntatilastoinnin pikaisen kehittämisen tarve on tunnustettu hyvin laajasti kaikilla hallinnon tasoilla niin yksittäisissä kunnissa kuin valtakunnan tason kuntapolitiikasta vastaavien toimijoiden keskuudessa. Viimeksi syksyllä 2009 valtioneuvoston selonteossa viitattiin tarpeeseen kehittää kuntien talouden ja toiminnan tilastointia kunta- ja palvelurakennemuutoksen toteutumisen edellyttämällä tavalla. Lisäksi selonteossa korostettiin kuntien talouden ja toiminnan tilastointia koskevan ohjeistuksen uudistamisen arvioinnin tarvetta.

Kuntatilastoinnin kehittämisessä ensisijainen tavoite on kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastotiedon tuottamisen nopeuttaminen kuuteen kuukauteen sekä tietojen laadun ja tietojen vertailukelpoisuuden kohentaminen ja varmistaminen. Nopeuttamalla vuositilastojen tuotantoa voidaan kuntien ja kuntayhtymien budjettien, peruspalvelubudjetin ja valtion budjetin valmistelussa hyödyntää vuotta tuoreempia tilastotietoja. Välttämätön edellytys ja keino tietotuotannon nopeuttamiselle ja vertailukelpoisten tietojen tuottamiselle on tiedon tuotantoprosessien, käsitteiden ja kerättävien tietojen standardointi. Ilman standardointia tavoitetta ei voida saavuttaa. Standardointi vähentää päällekkäistä ja manuaalista työtä erityisesti kunnissa ja kuntayhtymissä. Se myös mahdollistaa automatisoidun tiedonkeruun, jonka myötä voidaan saavuttaa merkittäviä kustannussäästöjä.

Tiedonantajien näkökulmasta kehittämisen tavoitteena on yksinkertaistaa ja helpottaa kuntien tiedonantotaakkaa koordinoimalla nykyistä tehokkaammin valtion kuntiin kohdistamaa tiedonkeruuta sekä tarjoamalla kuntien käyttöön moderni tiedonkeruujärjestelmä.

Tulevaisuudessa palvelut tuotetaan entistä hajautuneemmassa tuottajaverkossa ilman tiukkaa ankurointia kuntien perinteisiin tuottajaorganisaatioihin. Tuotantovaihtoehtojen lisääntyessä, lisääntyy myös tarve saada tietoa erilaisen tuotantovaihtoehtojen kustannuksista ja palvelujen toimivuudesta, jolloin hyvän tietopohjan merkitys korostuu kuntajohtamisessa. Kuntatilastoinnin kehittäminen luo paremmat edellytykset myös tuottavuuden mittaamiselle ja muiden vastaavien seurantajärjestelmien kehittämiselle.

Peruspalvelujen kehittäminen edellyttää sellaista tietojärjestelmää, joka tarjoaa päätöksentekijöille mahdollisimman ajantasaista, monipuolista ja vertailukelpoista kustannus- ja toimintatietoa keskeisten peruspalvelujen tarjonasta ja kysynnästä sekä peruspalvelujen toimivuudesta.

Tavoitteeseen pääseminen tulee vaatimaan useita vuosia ja merkittävän investointiluonteisen kehittämispanoksen kaikilta mukana olevilta tahoilta niin tietotarpeiden ja tietosisältöjen läpikäynnin kuin tietojärjestelmien kehittämisen myötä. Tämä merkitsee lyhyellä aikavälillä kustannusten kasvua. Pitämällä aikavälillä manuaalisen työn ja tarpeettomien työvaiheiden vähentymisen myötä työn tuottavuus tietotuotannossa kasvaa merkittävästi ja tuo säästöjä erityisesti kunnissa.

Liitteessä 1 esitetään tiivis kooste kuntatilastoinnin ongelmakohdista ja keskeisistä haasteista. Liitteessä 2 on työryhmän toimeksianto ja tehtävät.

Luvussa 2 esitetään työryhmän keskeiset johtopäätökset ja toimenpidesuosituksukset. Johtopäätösten ja toimenpidesuosittelujen tueksi työryhmä on kartoittanut kuntatilastoinnin nykytilaa ja kehittämistarpeita. Työryhmän työn painopiste on ollut kuntatilastoinnin kehittämisessä. Alueellisia tietohuollon kysymyksiä on tarkasteltu toimeksiannon mukaisesti peruspalvelujen arvioinnin näkökulmasta. Tähän liittyen työryhmässä selvitettiin paikkatietojen käytön mahdollisuuksia alueellisen ja paikallisen tietohuollon kokonaisuudessa. Tämän tueksi kartoitettiin myös toimipaikkarekistereiden kehittämistarpeita ja toimipaikkaisen tiedon tarvetta.

Liitemuistiona 1 on keväällä 2009 laadittu esiselvitys kuntatilastoinnin nykytilasta ja kehittämishaasteista. Siinä on kartoitettu kuntatilastoinnin nykytilaa, talous- ja toimintatilastoinnin ongelma-kohtia sekä eri hallinnon tasoilla tällä hetkellä käynnissä olevaa kehittämistyötä. Esiselvityksessä kartoitettiin laajasti myös toimintaympäristön muutosta, palvelumarkkinoiden kehittymistä ja niiden vaikutuksia laskentatoimeen ja tilastointiin. Erityistä huomiota kiinnitettiin siihen, miten uudet kunta- ja palvelurakenteet ja palvelujen järjestämismallit toteutuessaan tulevat vaikuttamaan kuntien talous- ja toimintatietojen tilastointiin.

Työryhmän työtä tukemaan perustettiin 2 alaryhmää, joista Standardointiryhmä valmistelemaan ehdotuksia kuntatietojen standardoinnin kehittämiseksi ja Toimipaikkarekisteriryhmä valmistelemaan ehdotuksia toimipaikkarekistereiden, toimipaikkatietojen ja paikkatiedon kehittämiseksi.

Liitemuistiossa 2 tarkastellaan Standardointiryhmän työtä. Kunnallisen talous- ja toimintatietotuotannon nopeuttamiseksi ja tietojen vertailukelpoisuuden varmistamiseksi standardointiryhmässä selvitettiin käsitteisiin ja luokituksiin liittyviä standardoimistarpeita. Tarpeiden kartoittamiseksi selvitystyössä kuultiin viiden kunnan edustajien näkemyksiä standardoinnista. Alaryhmässä kartoitettiin myös julkishallinnon eri tasojen tietotarpeita sekä nykyisiä tiedon tuottamisen prosesseja ja toimintamalleja, hahmoteltiin keinoja, joilla nykyisiä tiedon tuotantoprosesseja saadaan tehostettua ja automatisoitua sekä luonnosteltiin vaihtoehtoja tietojen standardointia koskevan kehittämistyön kansallisen koordinoinnin kehittämiseksi.

Liitemuistiossa 3 tarkastellaan Toimipaikkarekisteriryhmän työtä. Toimipaikkarekisteriryhmä kartoitti työssään olemassa olevia ja kehittämisvaiheissa olevia peruspalvelujen tuottajia koskevia toimipaikkarekistereitä. Kartoitus tehtiin työryhmässä edustettuina olevien tahojen tiedossa olevista toimipaikkarekistereistä ja työryhmä keskittyi vertailussaan eräisiin keskeisimpiin toimipaikkarekistereihin. Lisäksi työssä kartoitettiin toimipaikkaisen tiedon tarvetta ja punnittiin toimipaikkaisen tietotuotannon hyötyjä ja ongelmia eri näkökulmista ottamalla huomioon kunnissa menossa oleva rakennemuutos ja palvelujen järjestämis- ja tuotantotavoissa tapahtuva kehitys kuntatilastoinnin

näkökulmasta. Toimipaikkarekisteriryhmässä arvioitiin myös paikkatietojen käytön mahdollisuuksia alueellisen ja paikallisen tietohuollon kokonaisuudessa peruspalvelujen arvioinnin tarpeiden näkökulmasta.

2 Alueellisen ja paikallisen tietohuollon työryhmän ehdotukset kuntatilastoinnin, toimipaikkarekistereiden, toimipaikkaisen tiedon ja paikkatiedon kehittämisestä

2.1 Ehdotukset kuntatilastoinnin kehittämisestä

Tavoite - kuntataloustieto kuudessa kuukaudessa

- 1) *Alueellinen ja paikallinen tietohuolto työryhmä ehdottaa, että ensisijaiseksi tavoitteeksi kuntatilastoinnin kehittämisessä otetaan keskeisen kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastotiedon tuottamisen nopeuttaminen kuuteen kuukauteen sekä tietojen laadun ja tietojen vertailukelpoisuuden kohentaminen ja varmistaminen.*

Nopeuttamalla vuositilastojen tuotantoa voidaan kuntien ja kuntayhtymien budjettien, peruspalvelubudjetin ja valtion budjetin valmistelussa hyödyntää vuotta tuoreempia tilastotietoja. Lisäksi tiedot olisivat muutoinkin laajasti käytettävissä muihin tilasto- ja seurantatarpeisiin nykyistä aiemmin.

Yhtenäisen tehtäväluokituksen puuttuessa kunnilta kerättävä tieto ei kaikilta osin kuvaa kaikissa kunnissa samaa toimintaa. Tietojen vertailukelpoisuus uhkaa edelleen heikentyä käynnissä olevan kunta- ja palvelurakennemuutoksen seurauksena.

Työryhmä ehdottaa lisäksi, että tietotuotannon kehittäminen toteutetaan sellaisena prosessina, jota myöhemmässä kuntatilastoinnin kehittämisessä voidaan tarkoituksenmukaisella tavalla vaihteittain täydentää.

Nopeutta ja vertailukelpoisuutta standardoinnilla

- 2) *Kansallisessa tilastoinnissa ja kuntien välisessä vertailussa tarvittavat tiedot tulee standardoida.*

Välttämätön edellytys ja keino tietotuotannon nopeuttamiselle ja vertailukelpoisten tietojen tuottamiselle on tiedon tuotantoprosessien, käsitteiden ja kerättävien tietojen standardointi. Ilman standardointia tavoitetta ei voida saavuttaa. Standardointi vähentää päällekkäistä ja manuaalista työtä erityisesti

kunnissa ja kuntayhtymissä, mutta myös tietoa keräävissä tahoissa, esim. Tilastokeskuksessa ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa. Se myös mahdollistaa automatisoidun tiedonkeruun.

- 3) *Standardoinnin toteuttamiseksi tulee jatkotyönä välittömästi käynnistää perusteellinen tilastotietotarpeiden sekä tietojen vertailukelpoisuuden mahdollistavien käsitteiden määrittely.*

Tässä yhteydessä tulee määritellä mitä tietoja ja millä luokituksilla (tuote, toimipaikka, tehtävä, kunta, konserni) sekä millä frekvensseillä (vuosittain, määrävuosin, neljännesvuosittain) tietoja kerätään (vrt. kappale 2.4. s. 8 ehdotus). Kehitystyön tulee kattaa sekä talouden että toiminnan tilastointi siten, että tiedot ovat yhdistettävissä suunnittelussa, seurannassa ja arvioinnissa hyödynnettävällä tavalla.

Tilastojen edellyttämä käsiterakenteen ja käsitteiden määrittely tulee toteuttaa ensin ylätasoin tietotarpeista (valtakunnantasolla ja kunnan johtamisen tietotarpeet) ja sen jälkeen edetä alemmille tasoille. Käsitteet tulee määritellä tasolle, jolla manuaaliset työvaiheet tietotuotannossa voidaan minimoida tietotekniikkaa hyödyntäen.

- 4) *Optimaalista tiedonkeruukokonaisuutta hahmotettaessa on tärkeää huolehtia siitä, että tiedonkeruu vastaa mahdollisimman pitkälle myös tiedonantajan tietotarvetta ja että tiedonantotaakka pysyy kohtuullisena.*

Tiedonantajien näkökulmasta kehittämisen tavoitteena on yksinkertaistaa ja helpottaa kuntien tiedonantotaakkaa koordinoimalla nykyistä tehokkaammin valtion kuntiin kohdistamaa tiedonkeruuta sekä tarjoamalla kuntien käyttöön moderni tiedonkeruujärjestelmä.

Olemassa oleva tilastotiedonkeruu tulee arvioida ja käydä yksityiskohtaisesti läpi sekä tarvittaessa poistaa sellainen tiedonkeruu, jota ei enää tarvita. Lisäksi tulee huolehtia siitä, ettei päällekkäistä tiedonkeruuta synny ja että jo olemassa olevat päällekkäisyydet poistetaan sekä määritellään mitkä tiedot kerätään totaalityönä ja mitkä otantamenetelmiä hyödyntäen.

Tilastojen laadun varmistamiseksi tiedonantajien riittävään perehdyttämiseen ja koulutukseen tulee varautua tilastouudistuksen eri vaiheissa.

- 5) *On välttämätöntä, että tietotarpeiden selvittämisen ja kehittämiskohdeiden tunnistamisen yhteydessä jatkotyössä selvitetään tilastotiedon tuottamiseen ja tiedonkeruuseen liittyvä sääädöspöerusta ja sääädösten muutostarpeet.*

- 6) *Standardoinnin kehittämisen, koordinoinnin ja ylläpidon vastuut tulee määritellä nykyistä selkeämmin.*

Standardointityöhön tulee panostaa nykyistä enemmän. Vastuiden määrittelyssä tulee huomioida eri toimielinten (ml. olemassa olevat) väliset suhteet, roolit ja ohjausvalta sekä määritellä työnjako päällekkäisen työn välttämiseksi.

- 7) *Tiedontuotantoprosessin kehittämisessä erityisen tärkeää on saada kuntien ja kuntayhtymien tietojärjestelmät perustumaan yhteisiin standardeihin ja toimimaan yhteen.*
- 8) *Kuntien tietotuotannon kehittäminen tulee kytkeä jo käynnissä olevaan kansalliseen tietoarkkitehtuurityöhön.*

Tätä voidaan edistää soveltamalla ja kehittämällä kansallisia ratkaisuja tai yhteisiä malleja ja prosesseja tietojärjestelmien arkkitehtuuriin, tiedonsiirto-ratkaisuihin ja -rajapintoihin, poimintarutiineihin tietojärjestelmistä sekä tietosisältöön ja käsitteisiin. Em. ratkaisujen, mallien ja prosessien hallinnointi ja ylläpitomallit tulee myös määritellä. Määrittelytyössä tulee ottaa huomioon kansallisissa teknologiahankkeissa ja tietoarkkitehtuurityössä jo tehty ja menossa oleva kansallinen määrittelytyö päällekkäisen työn välttämiseksi.

2.2 Kuntatietopankista keskeisen kuntatiedon kanava

Tietojen nopeuttamisen ja vertailukelpoisuuden parantamisen lisäksi tietojen jakelua tulee kehittää ja monipuolistaa sekä tietojen käytettävyyttä parantaa. Tiedon käyttäjien näkökulmasta järjestelmä tarjoaa monipuolista kuntatietoa yhdessä paikassa ja yhtenäisessä muodossa.

Peruspalvelujen kehittäminen edellyttää sellaista tietojärjestelmää, joka tarjoaa mahdollisimman ajantasaista, monipuolista ja vertailukelpoista kustannus- ja toimintatietoa keskeisten peruspalvelujen tarjonnasta ja kysynnästä sekä peruspalvelujen toimivuudesta.

- 9) *Kuntatilastotiedolle luodaan yhteinen tietopankki, johon kootaan yhteen paikkaan eri tilastontuottajien keskeistä avaintietoa kunnista. Tällöin tiedon käyttäjä voi asioida yhden luukun kautta hakiessaan kunnittaista tilastotietoa metatietoineen.*

Tietopankkiin voidaan luoda yleisten tilastotietonäkymien lisäksi räätälöityjä näkymiä tai linkkejä eri tarpeisiin, kuten kuntien tilinpäätöksiä keskeisiä tunnuslukuja esittävä kuntakortti, peruspalveluiden saatavuutta ja rahoituksen

riittävyyttä kuvaava kuntakortti, kuntien valtionosuuden määräytymisperusteet, muut kuntapohjaiset indikaattorit jne.

Tarvittaessa kuntatietopankin kehittämistyö voidaan käynnistää nopealla aikataululla nykyisen kuntatilastotiedon pohjalta, sillä se ei ole välittömästi riippuvainen tietotarvekartoituksen ja standardointiprosessin etenemisestä, mikäli tietopankin tavoitteena on alkuvaiheessa vain koostaa ja kuvata olemassa olevat tiedot käyttäjille paremmin hyödynnettäväksi.

2.3 Ehdotukset peruspalveluiden tuottajien toimipaikkarekistereiden kehittämisestä

Työryhmä ehdottaa, että

- 10) - toteutetaan peruspalvelujen tuottajien toimipaikkarekisterien käsitekartoitus ja määritellään yhteinen toimipaikan käsitteen ja sitä vastaavat termit.*
- 11) - yhtenäistetään toimipaikkaa tarkoittava määritelmä. Termit, jotka eivät vastaa tätä määritelmää tulee terminologisesti erottaa toisistaan. Yhteisen käsitteen mukainen toimipaikan yksiselitteinen tunnistamistarve tulee hyväksyä. Tämä on valtakunnallisen tietoarkkitehtuurin yksi keskeinen periaate.*
- 12) - määritellään toimipaikan identiteetin ylläpitäjä ja identiteettitunnisteen määräytymisperuste.*

Nykyisin toimipaikka-käsitteellä voidaan tarkoittaa eri yhteyksissä toimintayksikköä, tuotantoyksikköä, palveluntuottajaa, tulosityksikköä, toimipistettä jne. Tämän käsitteellisen häilyvyyden takia toimipaikan määritelmä vaihtelee rekisteristä toiseen. Jopa tilastotoimessa tunnistetaan useammanlaisia toimipaikan määritelmiä.

Kun eri rekisterit eivät pääosin ole kytkettävissä toisiinsa yksiselitteisellä toimipaikan tunnisteella, estää tämä rekisterien yhdistämisen ja vaikeuttaa tietojen monipuolista käyttöä ja rationaalista ylläpitoa. Kun samasta toimipaikasta on tietoja useammassa rekisterissä, tiedot ovat väistämättä epäyhtenäisiä. Lisäksi useimmissa työryhmän arvioimissa toimipaikkarekistereissä on ylläpidon vaikeuksia ja laatuongelmia.

- 13) Perustetaan keskitetty peruspalvelujen tuottajien ydinrekisteri, jossa toimipaikan perustiedot olisivat nopeasti ja avoimesti käytettävissä ja liitettävissä tehtäväkohtaisiin rekistereihin.*

- 14) *Jatkotyössä tulee selvittää, millä tavoin ydinrekisteriä ylläpidettäisiin ja mikä on eri hallinnonalojen rekistereiden ja yksityisten toimijoiden rooli, ja miten turvataan rekisteritietojen yhtenäisyys.*

Mm. sähköisen asioinnin kannalta on tärkeää määritellä käyttöön yhtenäinen toimipaikkakäsite ja -rekisteri, jossa ylläpidettäisiin ainoastaan toimipaikan yksiselitteinen tunnus ja perustiedot, mukaan lukien paikkatieto ja toimialatieto. Toimipaikkarekisterin tunnistetietoon liitettävät tehtäväaluekohtaiset lisätiedot ylläpidettäisiin edelleen kunkin tehtäväalueen vastuutahon tarpeiden ja määritysten mukaisesti, jossa tieto määritellään kunkin vastuutahon johdolla.

- 15) *Toimipaikkarekisteri on osa julkishallinnon tietoarkkitehtuuria, joten jatkotyössä tulee ottaa huomioon VATI-projektissa (Valtiotason tietoarkkitehtuurit) tehtävä ja muu vastaava kehittämissyö.*

2.4 Ehdotukset toimipaikkaisen tiedon kehittämisestä

- 16) *Toimipaikkaisen tiedon tuottaminen on tärkeä kuntien tietotuotannon kehittämiskohde. Työryhmä pitää välttämättömänä, että toteutettavan tietotarvekartoituksen yhteydessä myös toimipaikkaisen tiedon tarve tilastoinnissa, tutkimuksessa ja hallinnossa huolellisesti selvitetään ennen toimipaikkaisen tilastotiedonkeruun käynnistämistä.*

Kuntien, kuntayhtymien tai yksityisten palvelutuottajien välisen vertailun ja analysoinnin tarve on lisääntynyt samaa tahtia, kun yksityisen sektorin palvelutarjonta on kasvanut. Tulevaisuudessa palvelut tuotetaan entistä hajautuneemmassa tuottajaverkossa ilman tiukkaa ankkurointia kuntien perinteisiin tuottajaorganisaatioihin. Tuotantovaihtoehtojen lisääntyessä, lisääntyy myös tarve saada tietoa erilaisten tuotantovaihtoehtojen kustannuksista ja palvelujen toimivuudesta.

Toimipaikkainen tietotuotanto mahdollistaisi yksityisten ja julkisten palveluntuottajien tarkastelun yhdessä, mutta tietopohjat ovat näillä sektorilla erilaiset. Julkisilta palvelun tuottajilta kerätään paljon toiminnallista tietoa. Yksityisen sektorin tiedot eivät ole julkisia, joten yksityiseltä sektorilta ei aina ole saatavissa vastaavaa tietoa. Kuntien talous- ja henkilöstöhallinnon ja operationaalisten tietojärjestelmien tietorakenteet eivät nykyisin tue toimintayksikkötasoisien panosten ja tuotosten mittaamista (vrt. kappale 2.1. s. 5 ehdotus standardoinnista).

2.5 Ehdotukset paikkatietojen käytön kehittämisestä

- 17) *Peruspalvelujen arviointitoiminnan kehittämisen kannalta on tärkeää, että tilastointia ja erityisesti kuntatilastointia kehitettäessä varmistetaan paikkatietoaineistojen hyvä saatavuus ja turvataan laadukkaiden aineistojen tuottamismahdollisuudet.*
- 18) *Työryhmä katsoo, että edellä esitetyt kuntatilastoinnin kehittämisehdotukset toteutuessaan parantavat huomattavasti peruspalvelujen arvioinnin tietopohjaa. Kun kuntatilastointia täydennetään erillisten esim. sosiaali- ja terveyspalvelujen toimipaikkarekistereistä saatavin tiedoin tuotetuista palveluista, päästään jo pitkälle alue- ja paikallishallinnon tietohuollon parantamisessa, joskaan vastaavia tietoja ei saatane esim. yksityisen sektorin palvelutarjonnasta.*
- 19) *INSPIRE-direktiivin kansalliseen toimeenpanoon liittyvän kehittämistyön vaikutukset tietotarjontaan tulee ottaa huomioon tämän työn jatkovaiheissa.*

Lääninhallitusten, jatkossa Aluehallintovirastojen, peruspalvelujen arvioinnin lähtökohdaksi on otettu palvelujen kysynnän ja tarjonnan samanaikainen tarkastelu; paikkaan sidottu palvelutieto ja väestötieto.

2.6 Jatkotyö ja siinä huomioitavat seikat

- 20) *Työryhmä toteaa, että sen ehdotusten täytäntöönpano edellyttää laaja-alaisen kehittämisohjelman välitöntä käynnistämistä. Ensimmäinen tehtävä on määrittää kehitystyöhön mukaan tarvittavat tahot sekä laatia perusteellinen suunnitelma tavoitetilaan pääsemiseksi aikatauluineen ja resurssitarpeineen. Lisäksi tulee arvioida kehittämisen kustannukset suhteessa saatavaan hyötyyn.*
- 21) *Työryhmä toteaa lisäksi, että tilastoinnin tietotarpeet tulee selvittää pikaisesti, jotta standardointityö ja tietojärjestelmien kehittämistyö voidaan käynnistää.*

Kehittäminen tulee toteuttaa laajassa yhteistyössä asianosaisten tahojen kanssa (eri ministeriöt ja valtion sektoriviranomaiset, Tilastokeskus, kunnat ja kuntayhtymät, Suomen Kuntaliitto sekä tietojärjestelmäasiantuntijat). Kehittämistyössä tulee ottaa huomioon muu käynnissä oleva valtakunnallinen tietotekniikan kehittäminen.

Tavoitteeseen pääseminen tulee vaatimaan useita vuosia ja merkittävän investointiluonteisen kehittämispanoksen kaikilta mukana olevilta tahoilta niin tietotarpeiden ja tietosisältöjen läpikäynnin kuin tietojärjestelmien kehittämisen myötä. Tämä merkitsee lyhyellä aikavälillä kustannusten kasvua. Pitkällä aikavälillä manuaalisen työn ja tarpeettomien työvaiheiden vähentymisen myötä työn tuottavuus tietotuotannossa kasvaa merkittävästi ja tuo säästöjä erityisesti kunnissa. Tietotuotannon standardointi tulee olemaan prosessin vaativin ja tärkein kehittämisvaihe.

- 22) *Valtiovarainministeriön tulee toimia kehittämistyön käynnistäjänä ja aloitteentekijänä.*

Liite 1. Kuntatilastoinnin ongelmakohtia ja kehittämistarpeita

1) Tietojen ajantasaisuus

Tietojen nopeuttamisella on erityisen suuri merkitys elokuun alkuun ajoittuvalle peruspalvelubudjetin laadinnalle. Tietojen nopeuttamisella on suuri merkitys myös kunnissa, jotka valmistelevat tulevan vuoden budjetteja elokuussa. Nykyisin budjettia valmisteltaessa niiden käytettävissä on kahden vuoden takaiset tiedot kuntien taloudesta ja toiminnasta.

Ongelman taustalla on osittain se, että kunnista saadaan talous- ja toimintatilaston tiedot pääosin vasta touko-kesäkuussa. Viime vuosina toukokuun loppuun mennessä n. 70 prosenttia kunnista on toimittanut tiedot Tilastokeskukseen. Joidenkin kuntien tietoja joudutaan odottamaan syyskuuhun.

2) Tietojen vertailukelpoisuus

Yhtenäisen tehtäväluokituksen puuttuessa kunnilta kerätty tieto ei tänä päivänä kuvaa kaikissa kunnissa samaa toimintaa. Esim. vanhusten laitospalveluista ei tällä hetkellä saa tilastojen perusteella kunnollista kuvaa, koska sama toiminta ei kirjaudu kaikissa kunnissa samaan tehtäväluokkaan. Näiden tietojen laatuun liittyvien 'heikkouksien' takia kuntien välinen vertailu on usein mahdollista vain erilliskyselyin tai erikseen varmistamalla kunnista tietojen vertailukelpoisuus.

Vertailukelpoisuutta heikentää myös se, että kuntien kustannustietojen arvottaminen ei ole kaikissa kunnissa samanlaista johtuen kuntien kustannusten vyörytyskäytännöissä esiintyvistä eroista, sisäisten vuokrien hinnoittelusta, asiakaspalvelujen ostojen kirjauseroista ja palveluhankintojen erilaisista hinnoitteluperiaatteista.

3) Talous- ja toimintatietojen eriparisuus

Tilastokeskus kokoaa kunnilta suorana tiedonkeruuna kuntien/kuntayhtymien taloustiedot. Tuottavuus- laatu- ja vaikuttavuusarviointien sekä erilaisten indikaattoreiden tekemiseen tarvitaan toimintatietoa. Toimintatietoja saadaan monista eri lähteistä, eri toimialojen tietojärjestelmistä ja osa vielä manuaalisesti keräten. Niitä käsittelevät eri henkilöt eri hallintokunnissa ja ne eivät aina vastaa taloustietojen tehtäväluokitusta.

Perusopetuksen toiminnallinen tiedonkeruu (oppilaat jne.) toteutetaan osana TK/koulutustilastoja ja näitä tietoja hyödynnetään myös kuntien talous- ja toimintatilaston toimintatietoina. Tilastokeskuksen keräämät sosiaalitoimen toimintatiedot ovat hyvin moninaisia ja tarkkoja ja ne kerätään tehtäväluokit-

tain ja useat tiedot vielä ikäryhmittäin. Ongelmia tuottaa myös jaottelu itse tuotettuihin, myytyihin ja ostettuihin palveluihin.

THL toimittaa kuntien talous- ja toimintatilastoon kuntatasoiset terveydenhuollon toimintatiedot. Monet sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatiedot kerätään erikseen henkilötunnisteisina terveydenhuollon erillisrekistereihin ja sosiaalihuollon rekistereihin. Osa toimintatilastoista kerätään erillisrekistereihin henkilötunnisteettomana volyymitietona toimipaikka-, organisaatio- tai kuntakohtaisesti.

Toimintatieto syntyy operatiivisen prosessin käsittelyjärjestelmissä, mutta taloustieto ei tule samasta lähteestä. Tämän vuoksi taloustilaston euromäärä ja toimintatilaston toimintatieto eivät välttämättä vastaa toisiaan, jolloin niistä johdetut indikaattoritkin ovat epäluotettavia.

4) Tiedonkeruissa päällekkäisyyttä

Kun eri toimijat keräävät tietoja omista tarpeistaan lähtien, eikä koordinoitua ole, voidaan samoja tietoja kerätä joko toiseen kertaan tai hieman erilaisella jaotuksella. Kunnat joutuvat raportoimaan moneen paikkaan samoja tietoja. Käyttäjät tästä myös kärsivät joutuessaan hakemaan tietoja monista eri lähteistä.

5) Tietojen käytettävyys ja raportointi

Nykyisin kuntien ja kuntayhtymien taloustilastossa kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätökset laaditaan ja julkaistaan erillisinä, eikä niitä aggregoida yhteen kuvaamaan ns. koko kuntasektorin rahoitusasemaa. Viime vuosina erityisesti ostojen seuranta on koettu hankalaksi. Myös neljännesvuositilastoinnin osalta on ulkoisen tilinpäätöskäytännön mukaisten tietojen tuottaminen nostettu erääksi kehittämiskohteeksi. Koko kuntasektoria kuvaava ulkoisen tilinpäätöksen mukainen tieto parantaisi merkittävästi tilaston yleistä käytettävyyttä ja helpottaisi kuntakehityksen seurantaa.

6) Tietojen manuaalinen tuottamistapa on epätarkoituksenmukaista ja tehontonta

Yhteisestä talousarviokaava-suosituksesta luopumisen jälkeen ovat kuntien talousarviot eriytyneet niin, että suuressa osassa kuntia läheskään kaikkia taloustilaston tietoja ei enää saada kirjanpidosta suoraan, vaan osa tiedoista perustuu arviointiin. Taloustiedot tuotetaan tilastoinnissa tehtäväluokittain kirjanpidon tuottaman talousarvion toteutumavertailun tietoihin perustuen vastaavuustaulukoinnin tai muun raportointimenetelmän avulla.

Tämä tehtävittäisten tietojen tuottamistapa on vuosien myötä vaikeuttanut huomattavasti tiedonantajien mahdollisuuksia toimittaa tilastoja varten kerät-

täviä tietoja. Kunnissa ja Tilastokeskuksessa käytetään paljon voimavaroja tietojen keräämiseen ja tarkastamiseen, mutta tästä huolimatta työn tuloksena aikaan saadun tilaston laatu, käyttökelpoisuus ja julkaisuaikataulu eivät riittävästi vastaa käyttäjien tarpeita.

7) Kuntien tietohuollolta puuttuu yhteinen toimintamalli

Kuntien toimintansa raportoinnissa käyttämät mallit ja menetelmät vaihtelevat suuresti kunnittain.

Kuntien epäyhtenäiset tietojen kirjaamistavat ja tekniset ratkaisut ovat keskeisiä tietotuotannon nopeuttamisen esteitä. Tämä vaikuttaa oleellisesti myös tilastojen laatuun ja käyttökelpoisuuteen sekä lisää tietojen tarkastukseen ja korjaamiseen tarvittavaa aikaa.

Kunnat käyttävät toiminnassaan erilaisia tietojärjestelmiä ja samojakin tietojärjestelmiä käytetään eri tavoin kuntien omista käytännöistä johtuen. Lisäksi kunnissa tiedonkeruusiin liittyvää manuaalityötä tehdään runsaasti.

Kunnissa kerätään runsaasti seurantatietoja sekä omiin tarpeisiin - kunnan johtamiseen, toiminnan ohjaamiseen ja operatiivisen toiminnan tarpeisiin - että valtakunnallisille toimijoille. Tietojen kerääminen ja tallennus eri käytötarkoituksiin ja keräämisen manuaalivaiheet kuormittavat henkilökuntaa.

Kuntien sisäinen ja ulkoinen tietohuolto (tiedon keruuseen liittyvä toiminta, tiedon raportointiin liittyvä toiminta sekä tiedon jalostamiseen ja tuottamiseen liittyvä toiminta) toteutetaan tällä hetkellä pääsääntöisesti tekemällä kullekin ulkoiselle tiedonvälitystarpeelle omat tiedon tuottamisprosessit sekä poiminta- ja latausrutiinit suoraan toiminnassa käytössä olevista operatiivisista järjestelmistä. Kuntien välillä toimintamalleissa on lisäksi suuria eroavaisuuksia jotka osaltaan aiheuttavat kerättävän tiedon vertailukelpoisuuden heikkenemisen.

Useissa kunnissa sisäisen ja ulkoisen tietohuollon prosesseja ei ole automatisoitu ja tietotuotantoa tukevat järjestelmät ovat lähinnä operatiiviseen toimintaan kehitettyjä. Sisäisessä tietohuollossa operatiivisen toiminnan kunnan johtamisjärjestelmälle tuottama tieto perustuu pitkälti manuaaliprosesseihin ja manuaaliseen tiedon analysointiin ja jalostamiseen yleisimmin työasemalla olevilla toimisto-ohjelmistoilla.

Kunnasta kansallisille viranomaisille tuotettava tieto poimitaan erillisinä ajoina operatiivisista järjestelmistä ja siirretään joko muokkaamattomana kansalliselle toimijalle tai manuaalisen prosessin kautta analysoituna. Operatiivisista järjestelmistä poimittavia tietoja varten on yleensä rakennettu kuhunkin tarkoitukseen oma tiedonsiirtorajapinta tai manuaalisen tiedon poiminnan mahdollistava käyttöliittymä.

Osassa kunnista (lähinnä isot ja keskisuuret kaupungit) sisäistä ja ulkoista tietohuoltoa on pyritty rationalisoimaan joko erillisten tietovarastoratkaisuiden (DW) tai toiminnanohjaukseen tarkoitettujen ratkaisujen (ERP) avulla. Tietovarannot on toteutettu pääsääntöisesti toimialakohtaisesta tarpeesta ohjata ja

johtaa toimialan palvelutuotantoa. Toiminnanohjauksen järjestelmillä on erityisesti pyritty kehittämään henkilöstö- ja taloushallinnon sekä teknisen sektorin toimintaa. Tietohuollon automatisointiakin kehittäneissä kunnissa tiedonsiirtoon tarvittavat rajapinnat on toteutettu yleisesti järjestelmä- ja käytötarkoituksellisesti.

8) Uudet toimintamallit vaikeuttavat kuntataloustilastointia

Liikelaitostuminen

Uusia kunnallisia liikelaitoksia perustetaan erityisesti kuntien yhteistoimintaan ja ne ovat entistä monialaisempia, ts. ne hoitavat useisiin tehtäväluokkiin kuuluvia tehtäviä. Jos tiedot kerätään nykyiseen tapaan, tehtäväluokittaisia tietoja ei saada kuin pääasiallisen tehtävän tasolta. Tämä vääristää tehtäväluokittaisia tietoja siten, että osa tehtäväluokkien tiedoista jää kokonaan saamatta ja pääasiallisen tehtävän luokkaan tulee paljon muihin tehtäväluokkiin kuuluvia menoja ja tuloja.

Yhteistoimintamuodot lisääntyvät

Yhteistoimintamuodoissa asiakaspalvelujen ostojen jakaminen usealle tehtävälle on vaikeaa. Palvelun tuottajalta (esim. kuntayhtymä) saattaa tulla kunnalle yksi lasku, jonka menot tulisi jakaa vaikkapa useaan tehtävään.

Kuntayhtymä- ja isäntäkuntamallit

Suurimmat ongelmat tulevat siitä, miten sosiaalitoimen monien eri tehtäväluokkien tiedot on mahdollista saada eri tavoin organisoidusta yhteistoiminnasta, erityisesti isäntäkuntamallin sopimuskunnista ja kuntayhtymien jäsenkunnista.

Yhtiöittäminen

Kunnat ja myös kuntayhtymät ovat yhtiöittäneet erilaisia toimintojaan (esim. jätehuolto, ammattikorkeakoulut) ja yhtiöittäminen jatkuu edelleen. Yhtiöitetty toiminta siirtyy perinteisen kuntatilastoinnin ulkopuolelle. Jos kunta ostaa palveluja yhtiöltään, ostot näkyvät kunnan menoissa joko 'Asiakaspalvelujen ostot (muilta)' tai 'Muiden palvelujen ostot (muilta)' sekä yhdistettynä konsernitilinpäätöksessä. Konsernitilinpäätösten ja niiden tilastoinnin merkitys tulee entistä tärkeämmäksi.

Tilaa- ja tuottaja mallien käyttö kunnissa on lisääntynyt ja lisääntyy myös tulevina vuosina. Sisäisten ostojen ja myyntien eliminoiminen on tärkeää. Jos eliminointia ei kyetä tekemään, menot kertautuvat ja se vääristää tilastoa.

Palvelusetelit

Palvelusetelien käyttö on lisääntymässä. Se on erityisen ongelmallinen toimintatilastoinnin kannalta ja vaarana on, että toiminta jää kokonaan kirjautumatta toimintatilastoon.

Henkilövuokrausyritysten kautta hankitun työvoiman käyttö

Kunnat ovat lisääntyvässä määrin joutuneet turvautumaan henkilövuokraukseen. Esimerkiksi perusterveydenhuollossa keikkalääkäreiden käyttö on yleistä. Suoritetilastoissa ja työpanostilastoissa eivät nämä suoritteet näy yksiselitteisesti, koska työntekijät toimivat palvelutarjoajaorganisaation lukuun. Tuottavuuden ja vaikuttavuuden yhtenäinen mittaaminen vaatisi palvelupahtuman suorittavan henkilön työsuhdetiedon keräämistä.

9) Kasvaviin tietotarpeisiin vastaaminen

Toimipaikkaisen tietotuotannon tarve

Valtiovarainministeriön Talouspolitiikan strategiassa keväällä 2008 on esitetty, että kuntien tietotuotannon kehittämisessä tavoitteeksi tulisi asettaa toimipaikkatasoinen tietojärjestelmä, jolloin erilaisia toimintamalleja voitaisiin vertailla ja analysoida yli sektorirajojen riippumatta siitä, tuottaako palvelun kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palvelutuottaja.

Myös tuottavuustutkimusta ja yksiköiden välisiä tehokkuusvertailuja tekevien tutkimuslaitosten taholta on esitetty tarvetta toimintayksikkötasoiseen tietoon.

Kuntien tietotuotannon kehittämisen kannalta ensiarvoisen tärkeä kysymys liittyy siihen, mitä tietoja on tarkoituksenmukaista tuottaa kuntakohtaisena ja mitä 'toimipaikka'-kohtaisina. Toimipaikatkaan eivät ole homogeenisiä ja ovat edelleen muuttumassa monitoimialaisemmiksi, jolloin sillä voi olla merkitystä toimipaikkakohtaisen tilastoinnin kehittämisen kannalta.

Paikkatiedon tarve

Tilastotoimen selvityshankkeessa selvitysmiehet esittivät, että palvelujen tarjontaa ja kysyntää tulee tarkastella paikkatietojen avulla. Paikkatiedon liittäminen palvelun tuottajaan edellyttää palvelujen tuottajatoimipaikkojen rekisteriä, jossa on tuottajan sijaintipaikkaa kuvaavat koordinaattitiedot.

Lääninhallitusten arvioinneissa pyritään jatkossa yhä enenevässä määrin pääsemään palvelujen kysynnän ja tarjonnan paikkatietopohjaiseen tarkasteluun. Lisäksi tavoitteena on lisätä tarkasteluun mukaan myös palvelujen tarjontaan liittyvää kapasiteetti- ja ominaisuustietoa. Peruspalvelujen arvioinnissa kartta-analyysi on keskeinen arviointimenetelmä.

Konsernitason tietotarpeet

Keväällä 2005 käynnistynyt Kunta- ja palvelurakenneuudistus –hanke aiheuttaa kuntatalouden taloudelliselle seurannalle ja vertailulle suuria ongelmia. Peruslähtökohtana laskentatoimen ja tilastoinnin kehittämisessä tulee olla se, että uusien kunta- ja palvelurakenteiden ja palvelujen järjestämismallien käyttöönotto ei vaaranna luotettavien tilastotietojen saatavuutta.

Erityisesti konserninäkökulman merkitys tulee kasvamaan perustason kuntien seurannan rinnalla, kun yhtiöittäminen on lisääntymässä samoin kuin erilaiset uudet palvelujen järjestämismallit.

10) Toimipaikkarekistereihin liittyy kehittämistarpeita

Tänä päivänä peruspalveluja koskeva toimipaikkatieto on hajaantunut lukuihin eri rekistereihin ja niiden ylläpitäjiin, mikä on näkynyt rekistereiden laadun ja käytettävyyden heikkenemisenä. Näkyvimpänä ongelmana pidetään yhtenäisen toimipaikkakäsitteen puutetta. Kehittämistä hankaloittaa kunnissa menossa oleva rakennemuutos ja palvelujen järjestämis- ja tuotantotavoissa tapahtuva kehitys, jossa toimipaikat ovat muodostumassa entistä enemmän monitoimialaisiksi. Palveluissa kuntien palvelujen organisointitapa tulee hämärtämään sekin, että tulevaisuudessa palvelut tuotetaan entistä hajautuneemmassa tuottajaverkossa ilman tiukkaa ankkurointia perinteisiin emokunnan tuottajaorganisaatioihin.

Toimipaikkarekistereiden ylläpitoon liittyvät ongelmat heijastuvat rekisteritietojen ajantasaisuuteen, tietojen laatuun ja lopulta niiden käytettävyyteen. Nykyinen käytäntö on hyvin kirjavaa sen suhteen miten rekistereitä ylläpidetään, kuka vastaa ylläpidosta, miten tietojen päivitys hoidetaan ja ylipäätään se kuinka systemaattista rekistereiden ylläpito on.

Toimipaikkarekistereiden vajaakäyttöä ja hyödynnettävyyttä haittaa yhteisten identifikaattoreiden puute tai niiden yhteensopimattomuus. Tämä vaikeuttaa tai estää kokonaan eri sektoreiden toimipaikkarekistereiden tarkoituksenmukaisen käytön tai hyödynnettävyyden.

11) Suuri määrä toimijoita ja kehittämishankkeita – toimiiko koordinaatio

Suomessa on parhaillaan käynnissä lukuisa joukko erillisiä hankkeita, jotka tähtäävät kuntien sähköisten palvelujen, tietojärjestelmien ja ICT-sovellusten kehittämiseen. Menossa olevilla hankkeilla on paljon yhtymäkohtia, mikä korostaisi tarvetta jonkinasteiseen vuoropuheluun ja koordinaatioon päällekkäisyyksien ja moninkertaisen työn välttämiseksi. Ohessa joitakin taustatietoja eräistä käynnissä olevista hankkeista.

Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelma

Hallitus hyväksyi maaliskuussa 2009 sähköisen asioinnin ja tietoyhteiskuntakehityksen vauhdittamista koskevan kannanoton, jonka mukaan hallitus vauhdittaa Suomen tietoyhteiskuntakehitystä ja sähköisten asiointipalveluiden leviämistä kolmella toimintakokonaisuudella: jatkamalla Arjen tietoyhteiskuntaohjelmaa, käynnistämällä Sähköisen asioinnin ja demokratian ohjelman sekä uudelleen organisoimalla julkisten tietojärjestelmien määrittely, hankinta ja ylläpito. Kannanottoon perustuen valtiovarainministeriö asetti huhtikuussa 2009 Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelman (SADe-ohjelman). Ohjelman tavoitteena on edistää sähköistä asiointia siten, että kansalaisten ja yritysten sähköinen asiointi on mahdollista vuoteen 2013 mennessä kattaen kaikki keskeiset palvelut. Kansalaisten ja yritysten palveluille luodaan yhtenäisesti asiakasrajapinnat eri tahojen tuottamiin julkisiin palveluihin. Tavoitteena on myös koko julkisen hallinnon (valtio, kunnat, Kela) tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kehittäminen.

Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta puolsi kesäkuussa 2009 SADeohjelman toimenpiteitä ja linjauksia. Toimenpiteet liittyvät laajojen sähköisen asioinnin ja demokratian palvelukokonaisuuksien kehittämiseen ja käyttöönottoon, valtion konsernimaisen tietohallintotoiminnan ohjauksen ja johtamisen vahvistamiseen sekä kuntien ja valtion tietojärjestelmäyhteistyön organisointiin. Ohjelman toimikausi päättyy helmikuussa 2014. Ohjelman piiriin otetaan arviolta 10 - 12 palvelukokonaisuutta, joiden valinnassa painotetaan erityisesti kuntien tuottavuutta lisääviä hankkeita. Lisäksi ohjelmaan sisällytetään toimeksiannossa mainitut ja muita välttämättömiksi katsottuja yhteisesti hyväksytyjä sähköisen asioinnin tukipalveluja: Suomi.fi ja YritysSuomi.fi -portaalien uudistaminen, Kansalaisten asiointitili, sähköinen laskutus, julkisen hallinnon yhteinen ajanvarausjärjestelmä, kansalaisten yleisneuvontapalvelu ja videoneuvotteluyhteydet.

SADe-ohjelmassa toteutettaviksi palvelukokonaisuuksiksi on syksyllä 2009 nimetty viisi asiakaslähtöistä palvelukokonaisuutta: Oppijan palvelukokonaisuus, Kansalaisen osallistumisympäristö, Kansalaisen Oma terveys/Oma hoito, Rakennettu ympäristö sekä Yritysten työnantajavelvoitteiden sähköinen asiointi. Loput ohjelmassa toteutettavat kokonaisuudet valitaan helmikuussa 2010. SADe-ohjelmaan sisältyvät hankkeet julkisen hallinnon IT-toiminnan ohjauksen ja yhteentoimivuuden vahvistamiseksi ovat käynnistyneet marraskuussa 2009. Hankkeet liittyvät valtion konsernimaisen IT-toiminnan periaatteisiin ja ohjauskeinoihin, valtion merkittävimpien IT-hankkeiden arviointitoiminnon perustamiseen, julkisen hallinnon yhteentoimivuuden edistämistä koskevan lainsäädännön valmisteluun sekä julkisen hallinnon yhteisen IT-ratkaisujen operatiivisesta tuotannosta ja hallinnoinnista vastaavan organisaation perustamiseen. Ohjelman tilannekatsaus ja tarvittavat uudet linjaukset käsitellään hallituksen talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa helmikuussa 2010.

Kansallinen Terveysarkisto, KanTa

Suomeen rakennetaan Kansallinen Terveysarkisto (KanTa) ja siihen liittyvät palvelut. KanTa on yhteinen nimitys terveydenhuollon valtakunnallisille tietojärjestelmäpalveluille, joita ovat

- sähköinen resepti
- kansallinen lääketietokanta
- sähköinen potilastiedon arkisto
- kansalaisten omien resepti- ja potilastietojen katselu verkossa

SOTE-hanke

VM:n käynnistämä hanke kuntien sosiaali- ja terveyspalvelutuotannon tietojohdamisen kehittämiseksi. Sen tavoitteena on laadukkaamman tiedonhallinnan avulla tuottaa toiminnan johtamisen tueksi ajantasaista, laadukasta ja vertailukelpoista tietoa. Eräänä tavoitteena on tehostaa kuntien SOTE-puolen tietojen keruu- ja raportointiprosesseja vähentämällä monikertaista tietojen keruuta, tallennusta ja käsittelyä sekä nostaa suoritetasolla kirjattujen tietojen analysoinnin ja hyödyntämisen astetta.

TotIT

VM:n käynnistämä ja KuntaIT:n ohjauksessa oleva hanke kuntien ja kaupunkien toiminnan- ja taloudenohjauksen virkamies- ja luottamushenkilöjohdon operatiivisen ja strategisen johtamisen tukemiseksi. Hankkeen toteutuksena syntyi hankkeeseen osallistuneissa seitsemän kunnan johdon yhteinen tietotarpeen vaatimusmäärittely, johdon tarvitsemien talous- ja henkilöstöhallinnon tietojen harmonisointi sanasto sekä edellisten pohjalta johdetut kunnan johtamisjärjestelmän ja johtamista tukevan tietovarastoratkaisun sekä sen tarvitseman tietojensiirtorajapinnan vaatimusmäärittelyt.

Oppijan verkkopalvelukokonaisuus -hanke

Opetusministeriön käynnistämä oppijan palvelukokonaisuus -hanke liittyy valtiovarainministeriön sähköisen asioinnin vauhdittamisohjelmaan (SADe-ohjelma). Oppijan palvelukokonaisuus on nimetty ohjelman pilottipalvelukokonaisuudeksi.

Oppijan verkkopalvelukokonaisuuden tavoitteena on tuottaa kattavasti opiskelua ja siihen hakeutumista, oppimista ja urasuunnittelua tukevia palveluita elinikäisen oppimisen periaatteella. Palvelujen käyttäjä voi olla koulutukseen hakeutuja, opiskelija, perhe, toinen oppilaitos tai koulutuspalvelun tuottaja, yritys ja muu työelämän organisaatio, julkishallinto tai kansalaisyhteiskunnan toimija.

Kehittämishankkeen tavoitteena on asiakaslähtöinen yhtenäinen ja kustannustehokas palvelukokonaisuus, joka syntyy olemassa olevista ja kehitettävistä uusista palveluista sekä niiden tuottamista tukevista tietojärjestelmistä.

Raketti-hanke

Opetusministeriö on käynnistänyt korkeakoulujen RAKETTI-hankkeen, jossa tavoitteena on korkeakoululaitoksen ohjauksessa ja vaikuttavuuden seurannassa sekä korkeakoulujen sisäisessä johtamisessa tarvittavan tiedon sekä käytössä olevien IT-ratkaisujen laadun, yhteentoimivuuden ja käytettävyyden edistäminen kansallisella tasolla.

Patio-hanke

Peruspalvelujen arvioinnin paikkatietotarvetta tyydyttämään on käynnistetty Oulun lääninhallituksen johdolla PATIO-hanke, jossa sähköisille kartoille voidaan tallentaa kaikki tarpeelliset tiedot väestön sijainnista, palvelupisteistä, niiden tuottamien palvelujen laadusta ja määrästä. Marraskuussa 2009 avattu Patio-portaali on kaikille avoin paikkatietopohjainen palveluportaali, joka tarjoaa kansalaisille, yrityksille, julkishallinnolle ja kolmannen sektorin toimijoille tietoa peruspalvelujen saatavuudesta, saavutettavuudesta ja sijainnista. Pation aluejaot-osiossa voidaan selvittää kuntien kuulumista eri hallinnollisiin aluejakoihin. Peruspalvelut-osio sisältää mm. hyvinvointia, terveydenhoitoa, kulttuuria, osaamista, liikennettä ja turvallisuutta analysoivia tilannekuvia. Tilannekuvat voivat koostua valtakunnallisen, aluetason ja kuntatason tarkasteluista. Jokaisella tasolla voidaan valittua ilmiötä kuvata skaalautuvana karttana ja täydentää sitä tarvittaessa graafi-, taulukko- ja tekstiesityksellä.

Inspire-direktiivi - säädös eurooppalaisesta paikkatietoinfrastruktuurista

Inspire-direktiivi tuo ympäristöä kuvaavat paikkatietoaineistot saataville yhtenäisessä muodossa kaikista EU:n jäsenmaista. Direktiivi yhtenäistää julkisen hallinnon hallussa olevien paikkatietovarantojen hallintaa ja käytettävyyttä ja velvoittaa viranomaiset kuvailemaan direktiivin piiriin kuuluvat paikkatietoaineistot ja saattamaan ne tietoverkon kautta yhteiskäyttöön. Asetus paikkatietoinfrastruktuurista velvoittaa myös kunnat aineistojen kuvailuun ja tietopalvelun toteuttamiseen.

PSI-direktiivi

PSI-direktiivi käsittelee julkisen sektorin hallussa olevien tietojen (mm. yhteiskunnallisen, taloudellisen, paikka-, sää-, matkailu-, yritys-, patentti-, ja koulutustietojen) uudelleenkäyttöä ja se on asetettu voimaan jo vuonna 2003. Sillä yhdenmukaistetaan perusedellytykset, joiden mukaan julkisen sektorin tiedot asetetaan uudelleenkäyttäjien saataville. Näin pyritään tukemaan julkisen sektorin tietoihin perustuvia yhteisön laajuisia tuotteita ja palveluita ja välttämään kilpailun vääristymät.

SITRA:n kuntaohjelma

Kuntien ICT-sovellusten ja -palvelujen sekä talous- ja henkilöstöhallinnon järjestämisen nykytilanteeseen liittyy suuria ongelmia. SITRA:n ehdotuksen mukaan kuntien ja kuntayhtymien tietotekniikka- sekä henkilöstö- ja taloushallintopalvelut organisoidaan kuntien omistamiin palvelukeskuksiin. Toinen yhtiöistä hoitaa keskitetysti kuntien tietotekniikkaa ja sähköisten palvelujen kehittämistä. Toinen kehittää talous- ja henkilöstöhallinnon prosesseja sekä johdon raportointia.

Suomi.fi -portaali

Valtioneuvoston tietohallintoyksikön ohjausvastuussa olevaan Suomi.fi-portaaliin ollaan kokoamassa myös kuntien palvelutiedot ja sähköiset palvelut. Myös keskeiset julkisen palvelun toimipaikat ja niiden tiedot esittävä karttasovellus on alustavasti suunnitteilla. Uudistuksen tavoitteena on:

- tukea nykyistä paremmin kansalaisten sähköistä asiointia
- sisältää myös kuntien tarjoamat tiedot ja asiointipalvelut
- tukea tulevan julkisen hallinnon asiointitilin käyttöä
- esittää julkiset palvelupisteet kartalla

Liite 2. Toimeksianto ja tehtävät

Valtiovarainministeriö ASETTAMISPÄÄTÖS VM200:01/2008
Hallinnon kehittämisosasto 1.4.2009

Alueellisen ja paikallisen tietohuollon alatyöryhmä

Asettaminen

Tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista selvittävän valmisteluryhmän alaisuuteen asetetaan alatyöryhmä jatkamaan selvitysmiesten alueellisen ja paikallisen tietohuollon kehittämistä koskevien ehdotuksien valmistelua.

Alatyöryhmä raportoi tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista selvittävälle valmisteluryhmälle.

Toimikausi

1.4.2009 - 31.12.2009

Tavoitteet

Tavoitteena on kuntien keskitetyn ja yhtenäisen tietojärjestelmän rakentamiseen liittyvän kokonaisuuden kartoittaminen ja tehdä sen kehittämiseen liittyviä esityksiä.

Tehtävä

I vaihe 1.4 - 31.5.2009

Tehtävänä on laatia esiselvitys, jossa kartoitetaan tietojärjestelmään liittyviä tietotarpeita, toteuttamistapoja ja muita tarvittavia seikkoja kuntatalouden tilastoinnin (ml peruspalveluiden tuottajien toimipaikkarekisterin) kehittämiseksi. Tämän pohjalta valmistellaan toimeksianto erikseen laadittavaa konsulttiselvitystä varten.

II vaihe 1.6 - 31.12.2009

Konsultin (toteutus 30.9.2009 mennessä) tehtävänä on laatia selvitys yllä mainitusta tehtäväkokonaisuudesta siten, että sen tuloksia voidaan hyödyntää keskitetyn ja yhtenäisen tietojärjestelmän rakentamisen jatkovalmistelussa.

Alueellista ja paikallista tietohuoltoa pohtiva alatyöryhmä tekee ehdotuksensa konsulttiselvitystä hyödyntäen tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista selvittävälle valmisteluryhmälle 30.12.2009 mennessä.

Lisäksi alatyöryhmän tulee arvioida paikkatietojen käytön mahdollisuuksia alueellisen ja paikallisen tietohuollon kokonaisuudessa peruspalvelujen arvioinnin tarpeiden näkökulmasta.

Organisointi

Puheenjohtaja:

Neuvotteleva virkamies Tuomo **Mäki**, Valtiovarainministeriö

Jäsenet:

Ylitarkastaja Vesa **Lappalainen**, Valtiovarainministeriö

Ylitarkastaja Minna **Sneck**, Valtiovarainministeriö

Neuvotteleva virkamies Tiina **Palotie - Heino**, Sosiaali- ja terveysministeriö

Erikoissuunnittelija Tuulikki **Koski**, Opetusministeriö

Tilastajohtaja Ari **Tyrkkö**, Tilastokeskus

Kehittämispäällikkö Tuula **Hausmann**, Tilastokeskus

Osastajohtaja Päivi **Hämäläinen**, Terveys- ja hyvinvoinninlaitos

Kehittämispäällikkö Anneli **Heinonen**, Suomen Kuntaliitto

Yhteyspäällikkö Markku **Huttunen**, Tilastokeskuksen henkilöstöä edustava henkilöstöjärjestöjen yhteinen edustaja

Sihteeri:

Tilastopäällikkö Olli **Seppänen**, Tilastokeskus

Alatyöryhmä voi tarvittaessa kuulla ulkopuolisia asiantuntijoita. Alatyöryhmän työn paikkatietoja koskevassa asiayhteydessä kutsutaan tarvittaessa kokouksiin Oulun lääninhallituksen peruspalveluiden arvioinnin kehittämisspäällikkö Olli Aulaskari.

Alivaltiosihteeri

Juhani Turunen

Alueellisen ja paikallisen tietohuollon työryhmä (myöhemmin tekstissä työryhmä) luovutti esiselvityksen tilastotoimen toimintojen tehostamista ja alueellistamista selvittävälle valmisteluryhmälle 1.6.2009. Työryhmän tuli alkupe-
räisen toimeksiannon mukaisesti toteuttaa 30.9.2009 mennessä konsulttityönä selvitys esiselvityksen mukaisesta tehtäväkokonaisuudesta siten, että sen tulok-
sia voidaan hyödyntää keskitetyn ja yhtenäisen tietojärjestelmän rakentamisen
jatkovalmistelussa. Kilpailuttamista koskevien rajoitusten vuoksi konsulttivai-
hetta ei voitu toteuttaa annetussa aikataulussa. Tätä työvaihetta paikkaamaan
päättiin perustaa kaksi alaryhmää, Standardointiryhmä ja Toimipaikkare-
kisteriryhmä (Liitemuistiot 4 ja 5). Standardointiryhmä valmisteli ehdotuksia
kuntatietojen standardoinnin kehittämiseksi. Toimipaikkarekisteriryhmä val-
misteli ehdotuksia toimipaikkarekistereiden, toimipaikkatietojen ja paikkatie-
don kehittämiseksi.

Työryhmässä osastojohtaja Päivi Hämäläisen sijaisena on toiminut ryhmä-
päällikkö Salla Säkkinen Terveiden- ja hyvinvoinninlaitoksesta. Neuvotte-
leva virkamies Tiina Palotie – Heinon siirrettyä Terveiden- ja hyvinvoinnin-
laitokseen, työryhmän työhön on osallistunut johtaja Riitta Sänntti Sosiaali- ja
terveysministeriöstä. Työryhmässä olivat kuultavina seuraavat ulkopuoliset
asiantuntijat: Kehittämispäällikkö Olli Aulaskari Oulun lääninhallituksesta,
ylijohtaja Jarmo Hyrkkö, tietohallintojohtaja Sven Björkqvist, tilastopäällikkö
Hilkka Kousa ja yliaktuaari Tero Karttunen Tilastokeskuksesta, neuvotteleva
virkamies Antti Vertanen Maa- ja metsätalousministeriöstä, laskentapäällikkö
Kristiina Michelsson ja palvelupäällikkö Olli Nurminen Tampereen kaupun-
gista sekä palvelupäällikkö Liisa Nykter Päijät-Tili OY:stä. Lisäksi neuvotteleva
virkamies Tommi Oikarinen on toiminut työryhmässä pysyvänä asiantuntijana
elokuusta 2009 lähtien. Työryhmä kokoontui 21 kertaa.

Liite 6

Ympäristö-, energia- ja luonnonvaratiedon hallinta ja tilastointi tietoyhteistyön puitteet ja vahvuudet Oulussa

1. Oulun yliopisto – monitieteinen tiedeyhteisö

Painoalana ympäristö, luonnonvarat ja energia – koordinoijana Thule-instituutti Oulun yliopisto on 15 500 opiskelijan ja 3000 työntekijän kansainvälinen tiedeyliopisto, jossa tehdään tutkimusta yli 70 tieteenalalla. Yksi yliopiston painoaloista on ”**ympäristö, luonnonvarat ja energia**”, jota kehittää Thule-instituutti. Painoalalle suuntautuu 10-20 % yliopiston koko aktiviteetista.

Thule-instituutti on pohjoisen ympäristö- ja luonnonvaratutkimuksen erillisyksikkö Oulun yliopistossa. Yksikön koordinoimaan painoalaan ”ympäristö, luonnonvarat ja energia” osallistuvat kaikki yliopiston tiedekunnat. Tutkimustoiminnan runkona ovat tutkimusohjelmat. Teema-alueita ovat maankäyttö ja maanpeite, globaalimuutos, hyvinvointi ja terveys, ympäristö- ja luonnonvaratalous sekä ympäristöteknologia.

Ympäristö- ja luonnonvaratalous -ohjelmassa tutkitaan talouden ja luonnon vuorovaikutusta yhdistämällä talouden ainevirtojen tutkimus rahoitettiin suureisiin. Näin voidaan analysoida talouden ekotehokkuutta ja ekologisen kestävyys ehtoja. Tutkimusta toteutetaan useissa projekteissa yhteistyössä mm. sektoritutkimuslaitosten ja Tilastokeskuksen kanssa, sekä yhteydessä alan Eurooppalaiseen tutkijaverkostoon.

Ympäristöteknologian kehittämisohjelmassa tärkeimmät teemat ovat energia-ala ja materiaalitehokkuus. Tähän liittyen Oulun yliopistossa prosessi- ja ympäristötekniikan osastolla on perinteitä mm. jätteiden hallinnan tutkimuksessa.

Tutkimus ja opetus tukevat tiedon hallinnan ja tilastotoimen kehittämistä

Oulun yliopistossa on merkittävää osaamista ja koulutusta kaikilla aloilla, jotka Tilastokeskus on tilastoinnin kehittämisen ja työvoiman rekrytoinnin kannalta osoittanut tarpeelliseksi asiantuntemusaloiksi: kansantaloustiede ja liiketaloustieteet, tilastotiede, sosiaalitieteet, ympäristö ja energia, liikenne ja tietotekniikka (Siuruainen ja Hjerpe 2008: liite 7, Tilastokeskuksen vastaukset selvityshenkilöiden kysymyksiin).

Tilastotoimen kehittämisen kannalta merkittävä yksikkö on em. painoalalle vahvasti suuntautuva **taloustieteiden tiedekunta**. Kansantaloustieteen laitoksella tutkitaan erityisesti dynaamisen makrotaloustieteen ja soveltavan mikrotaloustieteen kysymyksiä. Markkinoinnin laitoksen painopisteitä ovat globalisaatio, digitaalitalous ja lisäarvoa tuottavat verkostot. Johtamisen ja yrittäjyyden laitoksen keskeiset osa-alueet ovat johtaminen ja organisaatio, logistiikka sekä yrittäjyyskoulutus.

Oulun yliopistossa **yhteiskuntatieteellistä opetusta ja tutkimusta** toteutetaan kaikkien tiedekuntien lukuisissa laitoksissa ja tähän toimintaan liittyvien teemojen ja lähestymistapojen kirjo on laaja ja monipuolinen. Maantieteen laitoksella tutkimuksen ja opetuksen teema-alueita ovat kulttuurimaantiede, sosiaalimaantiede, matkailumaantiede ja geoinformatiikka. Luonnonmaantieteellisessä tutkimuksessa menetelmällinen painopistealue on paikkatieto- ja kaukokartoitusaineistojen hyödyntäminen sekä alueellinen mallinnus. Tietojenkäsittelytieteiden laitoksella on tietojärjestelmien tutkimusta, jossa kohteena ovat käyttöliittymät ja niiden käytettävyys. Erityisesti analysoidaan teknisten järjestelmien avulla ja välityksellä tapahtuvaa ihmisen toimintaa ja ihmisen vuorovaikutusta järjestelmien kanssa.

Muita alan **tilastotointia ja tiedonhallintaa** tukevia yksiköitä ovat mm. biologian ja geologian laitokset, tilastotieteen ja matematiikan laitokset, prosessi- ja ympäristötekniikan osasto, tuotantotalouden osasto ja arkkitehtiosasto.

2. Yhteydet tutkimuslaitoksiin ja elinkeinoelämään

Oulun yliopiston valtakunnallisena erityistehtävänä ja painotuksena on yhteistyö sektoritutkimus-laitosten ja elinkeinoelämän kanssa.

NorNet-verkosto, sektoritutkimuskeskus ja LyNet-yhteenliittymä

Thule-instituutin koordinoima NorNet-verkosto (Northern Environmental Research Network) yhdistää alan tutkimuslaitokset ja viranomaiset (METLA, MTT, RKTL, EVIRA, SYKE, IL, GTK ja pohjoiset ympäristökeskukset). Yhteistyötä on kehitetty ja toteutettu jo kymmenen vuotta. Tutkimuksen ja tutkijakoulutuksen avulla NorNet tuottaa tietoa, jolla voidaan vastata ennakkoivasti pohjoista ympäristöä ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä koskeviin kysymyksiin. Merkittävä vahvuus ovat yhteisprofessorit ja heistä muodostuva NorNet-professoritiimi. Yhteistyömuotoina ovat yhteiset tutkimusohjelmat ja tutkijakoulutus sekä infrastruktuurin ja tietoaaineistojen yhteiskäyttö.

Yliopiston uuden strategian mukaisesti yliopiston yhteyteen perustetaan sektoritutkimuskeskus (perustana NorNet-verkosto), joka kokoaa yhteistyöhön Oulun yliopiston ja tärkeimmät ympäristö-, luonnonvara- ja energiatietoa tuottavat tutkimuslaitokset. Tutkimuslaitosten alueyksiköjä ollaan kokoamassa

yliopiston kampusalueelle. Sektoritutkimuskeskus ”telakoituu” valtakunnalliseen luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymään (LyNet), johon kuuluvat NorNet-kumppanit GTK:a ja IL:a lukuunottamatta.

Yhteydet Oulun kaupunkiin ja elinkeinoelämään

Yhteistyötä Oulun seudulla toteutetaan Triple Helix –ohjelman ja siihen liittyvän strategisen allianssisopimuksen pohjalta. Oulu Triple Helix Allianssin kehittämiseen osallistuvat Oulun yliopiston, Oulun seudun ammattikorkeakoulun ja Oulun kaupungin lisäksi VTT, sektoritutkimuslaitokset sekä keskeiset yritykset. Oulun innovaatioympäristön keskeisimmän osaamiskärjen muodostaa ICT-ala, erityisesti langaton tietoliikenne. Yksi Oulu Triple Helix -allianssin yhteinen kehittämisala on ympäristö ja energia. Oulua kehitetään yliopiston ja valtion sektoritutkimuksen monialaisena valtakunnallisena pilottiyksikkönä.

Oulussa sijaitseva informaatiotekniikan ja ohjelmistoalan kehittämisympäristö antaa hyvän tuen ja kotipesän tiedonhallinnan ja tilastotuotannon kehittämiselle. Vuodesta 2001 alkaen yliopistolla on ollut geoinformatiikan professaureita.

3. Yhteistyö ja sen kehittämismahdollisuudet

Oulun yliopiston ja Tilastokeskuksen yhteistyö

Tilastokeskuksen Ympäristö- ja energiayksikkö tuottaa nykyisin seuraavia tilastoja: energiatilasto, kasvihuonekaasuinventaario, jätetilasto, teollisuuden ja julkisen sektorin ympäristönsuojelumenot, ympäristöverot sekä vasta käynnistytynä tilastona ympäristöliiketoiminta. Lisäksi Tilastokeskus kokoaa vuosittain kattavan ympäristötilaston, joka sisältää myös muiden virastojen ja tutkimuslaitosten tuottamia ympäristöalan tilastoja. Yksikössä työskentelee noin 15 henkilöä.

Oulun yliopiston Thule-instituutti on ollut pitkäaikainen Tilastokeskuksen ympäristö- ja energiayksikön tilastojen hyödyntäjä sekä myös yhteistyökumppani tilastojen kehitystyössä. Hyödyntämis- ja kehityskohteita ovat olleet erityisesti energia- ja ympäristötilastojen integrointi taloustilastoihin ns. ympäristölaajennetun panos-tuotomallin kehikossa sekä materiaaalivirta- ja luonnonvarojen käytön tilinpidon kehittäminen. Suomen talouden luonnonvarojen kokonaiskäytön aikasarjojen ylläpito on yhä edelleen Thule-instituutin harteilla, vaikkakin myös Tilastokeskus julkaisee nämä tilastot Ympäristötilastojulkaisussaan ja toimittaa ne edelleen Eurostatiin. Olisikin toivottavaa, että tilaston ylläpito siirrettäisiin Tilastokeskukselle.

Thule-instituutti ja Tilastokeskus ovat tehneet yhteistyössä useampia pilot-tiselvityksiä Eurostatille talouden ympäristövaikutusten panos-tuotosanalyysista.

Paikkatietoon liittyvää yhteistyötä Tilastokeskuksen kanssa on kehitetty 1990-luvun alusta lähtien. Oulun yliopisto on mukana FIUGINET (Finnish University Network in Geoinformatics) -verkoston kautta mukana kaikissa niissä kansallisissa paikkatietoalan organisaatioissa, joiden tavoite on edistää paikkatietojen käyttöä Suomen yliopistoissa. Paikkatiedot kattavat sekä ihmis-toiminnan että ympäristön. Esimerkkeinä voidaan mainita Tieteen tietotekniikan keskuksen PaITuLi-paikkatietopalvelu, rahoittajana opetusministeriö, sekä INSPIRE-direktiivin edellyttämä PATINE-verkosto.

Taloudellisiin toimintoihin integroidut ympäristötilastot ja luonnonvaratilipito

Oulun yliopistossa on Thule-instituutin, Taloustieteiden tiedekunnan sekä SYKE:n ja METLA:n yhteistyöllä aloitettu ympäristötaloustieteen opetuksen ja tutkimuksen vahvistaminen Oulun yliopistossa kolmen määräämisen tutkimusprofessorin toimen perustamisella. Yhteisprofessori METLA:n kanssa (toimi täytettävänä) painottuu metsien monikäytön talouteen. Kaksi yhteisprofessoria SYKE:n kanssa suuntautuvat materiaalitehokkuuden talouteen (prof. Ilmo Mäenpää) sekä kestävään energiatalouteen (toimi täytettävänä).

Ympäristötaloustieteen voimistuva asema Oulun yliopistossa sopii hyvin tukemaan Eurostatissakin voimistuvaa painotusta ympäristötilinpidon eli talouden toimintaan integroitujen ympäristötilastojen kehittämiseen sekä myös luonnonvaratilinpidon kehittämiseen.

Tutkimuksen, tiedon hallinnan ja tilastotuotannon vuorovaikutus

Oulun yliopisto on vastaisuudessa yhä laajemmin Ympäristö, luonnonvarat ja energiatalojen hyödyntäjä. Yliopiston johtaman NorNet-verkoston yhteistutkimushankkeista lähes puolet perustuu tietoaaineistojen yhteiskäyttöön. Lisäksi yliopisto tarjoaa asiantuntevia työntekijöitä ja asiantuntijatukea tilastojen kehittämisessä.

NorNet-verkostolla/Sektoritutkimuskeskuksella on tiivis yhteys toimintaansa aloittavaan valtakunnalliseen luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymään (LyNet). LyNetin puitteissa on käynnistymässä yhteisen datapolitiikan ja tilasto-ohjelman laadintatyö, paikkatieto-osaamista ja -palveluja kehittäviä yhteishankkeita sekä luonnonvara- ja ympäristötietoon perustuvien palvelujen ja palvelurajapintojen kehittämistyö. Yhteenliittymän tuottamat tietoaaineistot ja tilastot edustavat hyvin laajaa aihealuetta, ja tuotantoprosessien sijainti lähellä tutkijayhteisöjä on perusteltua.

4. Osaamisklusteri ja tutkimuslaboratorio

Tilastokeskuksen suurin aluepalvelutoimisto (6 henkilöä) toimii Oulussa. Lähtökohtaisesti yksikkö antaa valtakunnallisesti parhaat mahdollisuudet laajentaa alueellisille asiakkaille tarkoitettujen tuotteiden kehittämistä, tuottamista ja markkinointia sekä näiden asiakkaiden palvelua. Tilastokeskuksen arvion mukaan näiden toimien keskittäminen voisi vahvistaa Oulun aluepalvelutoimiston henkilöstömäärää 20 henkilöllä vuoteen 2015 mennessä (Siuruainen ja Hjerpe 2008: liite 7, Tilastokeskuksen vastaukset selvityshenkilöiden kysymyksiin). Palvelutoimiston tehtäväkenttää kannattaa kehittää siten, että Tilastokeskus ja tilastotoimi hyötyy osaamisklusterin muista osapuolista.

Tiedon tuotannon, hallinnan ja tilastoinnin osaamisklusteri koostuu eri laisten tilastojen sekä tiedon tuotantoprosessien ja arvoketjujen omistajista ja muista yhteistyösosapuolista. Oulun seudulla keskeisiä osaamisklusterin perustoimijoita ovat Tilastokeskuksen aluepalvelutoimisto, Oulun yliopisto ja sektoritutkimuslaitokset sekä palvelujen ja osaamisen hyödyntäjät (Oulun kaupunki, yrittäjät ja julkinen sektori). Perustoimijat muodostavat valtakunnallisen verkoston. Oulun yliopistolla on yhteydet kansalliseen ja kansainvälisiin yliopistoverkkoihin. Alan kaikki sektoritutkimuslaitokset ovat osaamisklusterissa vahvasti mukana NorNet-verkoston ja LyNet-yhteenliittymän kautta. Osapuolet osallistuvat yhteistoimintaan perustehtäviensä puitteissa.

Osaamisklusterin perustoimijoiden sijoittuminen samalle kampusalueelle tehostaa yhteistyötä ja yhdessä kehittymistä. Ympäristöön, energiaan ja luonnonvaroihin liittyvä tiedon hallinnan ja tilastoinnin kehittäminen ovat alkuvaiheessa verrattuna moniin muihin tilastotoimen sektoreihin. Tiedon alkutuotanto ja tärkeät hyödyntäjät kiinnittyvät läheisesti tutkijayhteisöihin, jolloin tiedon hallinnan ja tilastoinnin kehittäminen avoimessa tutkimuslaboratorioyhteistyössä on perusteltua. Oulu muodostaa tällaisen yhteistoiminnan pilotoinnille hyvän kohteen. Muutoinkin yhteistyömallin muodostaminen ja Oulussa tapahtuvan tilastointityön profilointi on mahdollista yhteisten hankkeiden ja yhdessä haettavan täydentävän rahoituksen turvin.

5. Johtopäätökset

Johtopäätöksenä ympäristö-, energia- ja luonnonvaratiedon hallinnan ja tilastoinnin sekä alan osaamisklusterin kehittämisestä Oulussa voidaan todeta seuraavaa:

- Tilastokeskuksen Oulun yksikön, Oulun yliopiston ja sektoritutkimuslaitosten alueyksiköiden sijoittuminen samalle kampusalueelle antaa Tilastokeskukselle läheiset yhteydet yliopiston eri yksiköihin (monitieteinen tuki tilastoinnin kehittämiselle) ja tiedon tuottajiin (sektoritutkimus-

laitoksiin) – yhteistyöosapuolet muodostavat yhdessä tutkimuslaboratorion, josta kukin osapuoli hyötyy perustehtäviensä puitteissa

- Yliopisto ja sektoritutkimuslaitokset toimivat tilastojen hyödyntäjinä, asiantuntijoina ja kehittämistarpeiden osoittajina sekä vastavuoroisesti hyödyntävät Tilastokeskuksen asiantuntemusta ympäristö- ja luonnonvaralan koulutuksessa ja tutkimuksessa.
- Yliopisto tarjoaa Tilastokeskuksen työntekijöille jatko-opintomahdollisuuksia ja myös työntekijöiden vaihto on mahdollista
- Tilastokeskus saa osaavaa työvoimaa yliopistolta ja yliopisto saa opiskelijoilleen harjoittelupaikkoja Tilastokeskuksesta.

Lisätietoja:

Johtaja Kari Laine, Thule-instituutti, p. 040 5583006, kari.laine@oulu.fi

Tutkimusprofessori Ilmo Mäenpää, Thule-instituutti, p. 040 531 9749, ilmo.maenpaa@oulu.fi

Tutkimusprofessori Erkki Alasaarela, Thule-instituutti, p. 0400 586 773, erkki.alasaarela@oulu.fi

Liite 7

Tampereen yliopistot ja tilastotoimen kehittäminen

TAUSTA

Tässä muistioissa a) esitellään lyhyesti Tampereen yliopiston ja Tampereen teknillisen yliopiston suunnitelmaa perustaa palveluinnovaatioiden tutkimuskeskus (Tampere Centre for Service Innovation¹ [TamSI]) ja b) pohditaan tilastotoimen kehittämisen liitoksia Tampereen yliopistojen kunta- ja palveluinnovaatioiden tutkimukseen.

Muistio perustuu Mika Kautosen laatimaan selvitykseen palveluinnovaatioiden tutkimuksesta ja kehittämisen mahdollisuuksista Tampereella. Tätä kirjoitettaessa TamSI on suunnitteluvaiheessa ja sen lopullinen muoto ja laajuus selviävät vuoden 2010 aikana.

LÄHTÖKOHTA

Palveluinnovaatiot (esim. uudet palvelut, liiketoimintamallit, asiakasrajapinnat, käyttäjäjäälähtöisyys ja teknologian hyödyntäminen) ovat keskeisiä yksityisten palvelualojen lisäksi sekä teknologisten innovaatioiden menestyksellisessä kaupallistamisessa että julkisen sektorin ja julkisrahoitteisten palvelujen uudistumisessa. Suomessa erityisen keskeiseen asemaan nousee kuntien palvelutuotannon uudistaminen ja koko järjestelmän uudelleenarviointi.

Palveluinnovaatioihin liittyvää osaamista on Tampereella kahdessa yliopistossa usealla tieteenalalla. Asiakkuudenhallintaan, tietojohtamiseen ja muutoksen hallintaan, palvelujen tuottavuuteen ja mittaamiseen, palveluliiketoiminnan johtamiseen sekä palvelujärjestelmien muutokseen ja innovaatiopolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä Tampereen yliopistossa ja Tampereen teknillisessä yliopistossa on erittäin korkeatasoista tutkimusta ja asiantuntemusta.

Erityisen vahva keskittymä Tampereella on hallintotieteellisessä tutkimuksessa, jonka yhden tärkeimmistä tutkimus- ja koulutusaloista muodostaa kuntatutkimus. Tampereen yliopistossa on kuntatutkimuksessa kolmella laitoksella yhteensä neljä professoria, kolme lehtoria ja yliassistentti. Lisäksi projektitilanteesta riippuen kuntatutkimusta tekee kymmeniä tutkijoita ja jatko-opiskelijoita. Varsinaisen kunnallisanalan lisäksi kuntiin kohdistuvaa tutkimusta tehdään

¹ Työnimi, varsinainen nimi päätetään jatkovalmistelussa

muun muassa terveystieteissä, sosiaalipolitiikassa, informaatiotutkimuksessa ja aluetieteessä.

Tampereelle kertyneen osaamisen täysimittainen hyödyntäminen ja vaikutavuuden lisääminen edellyttävät eri laitoksilla olevien resurssien kokoamista yhteen. Tavoitteena on koota voimavarat ja osaaminen yhteen perustamalla palveluinnovaatioiden tutkimuskeskus. Tutkimuskeskuksen perustaminen tukee molempien yliopistojen, Tampereen kaupungin, Pirkanmaan liiton ja valtion (esim. TEM, Tekes) uusia strategialinjauksia. Lisäksi EU:n tutkimus- ja innovaatiopolitiikat painottavat jatkossa vahvasti palvelututkimusta ja –innovaatioita.

Tampereelle muodostumassa oleva kokonaisuus on ainutlaatuinen. Vastavaa jälkiteollisen tutkimuksen ja käytännön innovaatiotoiminnan yhdistelmää koko kaupungin mittakaavassa ei ole tiedossa.

TAMPERE CENTRE FOR SERVICE INNOVATION PÄHKINÄNKUORESSA

TAVOITE: Tampereelle perustetaan monitieteinen palvelujen ja palveluliiketoiminnan tutkimus- ja osaamiskeskus, joka palvelee julkisen ja yksityisen sektorin organisaatioita tuottamalla korkeatasoista tutkimustietoa, koulutusta ja kehityspalveluja.

Tutkimuskeskuksen painopistealueiksi on alustavasti määritely:

- palvelujen johtaminen ja palveluinnovaatiot: uudet toimintamallit, rajapinnat ja palvelut (ml. kuntasektori)
- palvelujärjestelmien muutos ja innovaatiopolitiikka (ml. kuntasektori)
- Sovellusaloina ja tutkimusyhteistyön rajapintoina ovat erityisesti
- Julkiset ja julkisrahoitteiset palvelut: terveys, koulutus, palvelujärjestelmät
- Palveluinnovaatiot ja kaupallistaminen bio- ja lääketieteiden aloilla
- Palveluinnovaatiot ja digitaaliset palvelut
- Teollisuuden palveluliiketoiminta.

Konkreettisena tavoitteena on, että vuonna 2012 TamSI:ssa on noin 80-100 tutkijaa (professorit, vanhemmat tutkijat ja post doc –tutkijat, tutkijakoulutettavat).

Tutkimuskeskuksen tavoitteena on yhdistää vahva kansainvälisen tason tutkimus paikalliseen kehittämistoimintaan palveluinnovaatioiden kehittämiseksi. Tampereella käynnissä oleva muutostilanne tarjoaa tilaisuuden kehittää kansainvälisessäkin mittakaavassa ainutlaatuisen toimintaympäristön, jonka jäljittely on vaikeaa. Tässä toimintaympäristössä monitieteinen tutkimus ja palveluinnovaatioiden kehittäminen tukevat toisiaan ja muodostavat 'positiivisen kehän', joka vahvistaa kaikkien organisaatioiden osaamista ja vaikuttaa monin tavoin Tampereen kaupunkiseudun kilpailukykyisyyteen. Kuntatilastoinnin kehittämiseksi Tampere tarjoaa sekä poikkeuksellisen mahdollisuuden saada

monipuolista tukea ko. alan kehittämiseksi että osallistua tutkimuksen, käytännön kehittämistyön ja koulutuksen raja-aidat ylittävän uudenlaisen kokonaisuuden luomiseen.

Palveluinnovaatioiden tutkimukseen erikoistuneita laitoksia on kansainvälisestikin vasta muutamia ja näihin Tampereelta on jo pitkäaikaisia yhteistyösuhteita, joten lähtökohdat alan kansainvälisten johtavien tutkimuskeskusten välisen verkoston kehittämiseen ovat erinomaiset. Euroopan ulkopuolella keskeisiä maita ovat Kiina, Intia ja Yhdysvallat. Palveluinnovaatioiden tutkimuskeskittymä luo nykyistä paremmat mahdollisuudet ulkomaisten huippu-tutkijoiden houkutteluun eripituisille vierailuille.

TILASTOTOIMEN KEHITTÄMINEN JA TAMSI

Tampere tarjoaa tilastotoimelle...

- elävän yhteyden sekä kuntatutkimukseen että laajemmin palvelujen uudistumista tukevaan tutkimukseen ja kehittämistoimintaan,
- mahdollisuuden osallistua uudenlaisen tutkimus-, koulutus- ja kehittämiskokonaisuuden kehittämiseen,
- mahdollisuuden tarjota Tampereella sijaitsevalle henkilökunnalle mahdollisuuksia osallistua tutkimukseen ja
- mahdollisuuden jatkokoulutukseen omaa työtä lähellä olevasta teemasta osana tuttua kokonaisuutta.

Tampereen yliopistoille ja erityisesti TamSI:lle tilastotoimen kehittäminen Tampereella tarjoaa...

- mahdollisuuden osallistua tilastotoimen kehittämiseen siten, että se tukisi mahdollisimman hyvin tutkimusta,
- ongelmälähtöistä tutkimustoimintaa tukevan tilastotuotannon kehittämisen,
- tukea tilastojen hyödyntämisessä tutkimuksessa ja ennen kaikkea
- mahdollisuuden vahvistaa Tampereen yliopistojen kunta- ja palveluinnovaatioiden tutkimusta.

Tampereen kaupungille ja seudun muille kunnille tilastotoimen kehittäminen Tampereella tarjoaa...

- mahdollisuuden kehittää omaa tiedontuotantoa,
- mahdollisuuden osallistua kuntatilastoinnin kehittämiseen siten, että se tukisi mahdollisimman hyvin kuntien kehittämistä,
- mahdollisuuden kehittää tiedonkeruuta osana normaalia työtä

**VM:N
JULKAISUSARJAN
TEEMAT:**

Budjetti
Hallinnon kehittäminen
Kunnat
Ohjaus ja tilivelvollisuus
Rahoitusmarkkinat
Taloudelliset ja
talouspoliittiset
katsaukset
Valtion työmarkkinalaitos
Verotus

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin (09) 160 01
Telefaksi (09) 160 33123
www.vm.fi

15/2010
Valtiovarainministeriön julkaisuja
Maaliskuu 2010

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-251-053-2 (pdf)